Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Kw 224
C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

GELD.

Koninklijke Bibliotheek 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

INTRODUCTIO ad ſequentem Commentarium.

PRovinciæ inferioris Germaniæ vel potius Belgicæ, quæ vulgo XVII numerantur (licet mira ſit in illis enumerandis apud ſcriptores varietas) olim pene ſingulæ ſingulos Principes aut rectores habuerunt, à quibus regebantur, non regio aut abſoluto dominio, ſed legibus certiſque conditionibus adſtricto, prout aut provincialse in aſſciſcendis ſibi Principibus caverant, aut Principes pro meritis poſtliminio civibus ſuis indulſerant. Verũ ſenſim per con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nubia aut pacta ad pauciores, & denique ſuperiori ſeculo ad unum Principem pervenerunt.

Is fuit Carolus, Hiſpaniarum quoque Rex, & Romanorum ejus nominis quintus Imperator; qui provincias haſce, utpote in illis natus, earumque benevolentiam & in rebus arctis paratiſſimum auxilium ſæpe expertus, maximi ſemper fecit, licet duriora in cauſa religionis decreta promulgaverit.

Huic ſucceſſit filius Philippus, Hiſpaniarum ejus nominis ſecundus, Rex. Qui (licet à parente, quum ipſi regimen harum provinciarum ſuperſtes adhuc reſignaret, ſedulo admonitus ut ingenia & merita provincialium reſpiceret) quum impotentius dominatum exerceret, quam liberi populi ferre poſſent aut deberent, perque miniſtros ſuos inclementius in provinciales ſæ-

viret, nobilitatem everteret & falſis criminibus circumventam tolleret è medio, vulguſque ob cauſam religionis diris ſuppliciis exiliiſque multaret; tributa jam non Ordinum conſenſu, ſed pro libitu, & majora conſuetis imperaret, aliaque plane tyrannica in provinciis deſignaret: & non obſcure eo tenderet ut privilegiis omnibus & antiquis conſuetudinibus abolitis regium & deſpoticum dominatum in iis conſtabiliret, ſecus quam in adeundo principatu, prout moris dudum fuit, juramento ſolemni promiſerat: Ordines ſingularum provinciarum, qui veluti cuſtodes publicæ libertatis ſemper fuerant, primum precibus & ſupplicationibus apud abſentem inſtare; dein, quum preces ſuas non modo contemni, ſed & Legatos ſuos necari animadverterent; armis ſe ſuoſque adverſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

externum militē & ſævos Principis miniſtros, icto inter ſe fœdere, tueri cœperunt. Verum, quum ne ſic quidem Princeps ſæviendi faceret modum, & quædam provinciæ ſponte à fœdere diſceſſiſſent, & cum Rege in gratiam rediiſſent: aliarum oppida nonnulla jam vi ab Hiſpanis eſſent abrepta & direpta, & cætera parem ſibi cladem timerent: quæ ſupererant provinciæ & civitates, arctiori fœdere ſe in urbe Trajectina univerunt atque ex illo unitæ vel confœderatæ provinciæ dici & ab Ordinibus generalibus regi cœperunt, nondum abdicata Principis authoritate. Denique, quum Hiſpanus jam plures provincias & urbes partim fraude pellexiſſet, partim armis ſubegiſſet, paucę abdicato Principe Philippo, quem jure meritoque Principatu excidiſſe arguebāt, ſeſe in

plenam

plenam libertatem vindicarunt: eamque hactenus non modo conſervarunt, ſed & confœderatarum urbium aliquot, provinciaſque integras in priſtinam libertatem armis reſtituerunt.

De hiſce provinciis hic propoſui dicere. Explicabo autem nunc quibus limitibus ſingulæ contineantur; quæ in illis oppida, municipia, pagi: quale ſingulorum oppidorum regimen politicum & civile, (non tamen omnium; id enim nimis longum eſſet neque neceſſarium:) denique quo pacto unaquæque provincia à ſuis Ordinibus ſeparatim regatur. Quibus autem conditionibus in unam rempub. coiverint, & quo pacto ita conjunctæ ab Illuſtr. Ordinibus Generalibus regantur, alias dicam, ſi Deus vitam & otium conceſſerit: In hoc autem commentario ita ſecutus ſum probatiſſimos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

quoſque ſcriptores noſtrates, utpote rerum domeſticarum maxime gnaros, ut pene ad verbum quoſdam expreſſerim: in Geldriæ nimirum deſcriptione conſultiſſimum virum D. Fredericum à Sande; in Friſiæ atque Groningæ Omlandiæque doctiſſimum virum Ubbonem Emmium; atque ita in aliis alios. Alia, quæ inſtituto huic deeſſe videbantur, inſerui, prout aut coram indagavi, aut à clariſſimis doctiſſimiſque viris per literas fui edoctus. Vereor tamen ne etiamnum quædam deſiderentur, forte etiam in aliquibus à me erratum ſit. quare omnes viros doctos & candidos obnixe rogo, ut, quæ deſunt, addenda, quæ perperam dicta, corrigenda humaniter ſuggerant. Cæterum quæ jam lector hic expectare debeat, ſequens indiculus indicabit.

J. DE LAET.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

INDICVLVS CA-
pitum, quæ hoc libello
continentur.

GELDRIA.

I. *PRovinciæ hujus limites ac ſitus.* 1
II. *Cœli ſolique qualitates.* 2
III. *Mores indigenarum.* ibid.
IV. *Diviſio provinciæ in Partes.* 3
V. *Oppidorum hujus provinciæ deſcriptio.* 6
VI. *Oppidorum regimen politicum & civile.* 11
VII. *Provinciæ ipſius regimen olim & hodie.* 22
VIII. *Leges quædam & jura peculiaria.* 28
IX. *Iudicia atque imperia.* 31
X. *Comitum & Ducum ſeries.* 37

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

APPENDIX AD GELDRIAM.

IN qua agitur di *Culenburgic* *Comitatu.* 47

HOLLANDIA.

I. *Situs & limites.* 50
II. *Cœli ſolique qualitates.* 5
III. *Diviſio Hollandiæ.* 5
IV. *Mores Hollandorum, ingenia ſtudia.* 60
V. *De urbibus & oppidis Hollandiæ.* 61
VI. *De regimine urbium & pagorum ſingulatim.* 88
VII. *De provinciæ totius regimine, prout olim fuit, hodieque ſe habet.* 95
VIII. *Iudicia & tribunalia.* 107
IX. *Leges quædam aut inſtituta.* 109.
X. *Comitum Holland. ſeries.* 117

ZE-

CAPITVM.

ZELANDIA.

I. Situs & limites provinciæ. 124
II. Diviſio & numerus inſularum. 124
III. Cœli ſolique qualitates. 125
IV. Mores incolarum. 127
V. De urbibus atque oppidis. 128
VI. Politeia ſingularum urbium. 144.
VII. De provinciæ totius regimine politico, tum olim, tum maxime hodierno. 150
VIII. Iudicia & tribunalia. 152
IX. Leges quædam. 153

TRAIECTENSIS DIOECESIS.

I. Situs & limites provinciæ. 155
II. Cœli ſolique ratio. 155
III. Incolarum ingenia & mores. 156
IV. Diviſio provinciæ. 156

V. Op-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

V. *Oppidorum deſcriptio.* 157
VI. *Oppidorum ſingularium regimen.* 163
VII. *Provinciæ totius regimen, prout olim fuit, & uti hodie ſe habet.* 168
VIII. *Iudicia & tribunalia.* 174
IX. *Iura quædam & Leges.* 175

FRISIA.

I. *Limites & ſitus.* 176
II. *Diviſio Friſiæ.* 178
III. *Cœli ſolique qualitates.* 179
IV. *De populi ingenio, moribus, lingua.* 180
V. *De oppidis atque urbibus Friſiæ.* 182
VI. *De regimine oppidorum ſingulatim.* 195
VII. *Regimen provinciæ, ante tempora Principum, & ſub Principibus.* 209
Regimen provinciæ poſt reſumtam libertatem. 213

VIII. De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

III. *De ſummo provinciæ Iudicio.* 228

TRANSISALANIA.

I. *SItus & limites provinciæ.* 234
II. *Cœli ſolique ratio.* 234
III. *Diviſio provinciæ.* 235
IV. *Oppidorum, quæ in hac provincia habentur peculiaris deſcriptio.* 238
V. *Singularum civitatum regimen politicum & civile.* 249
VI. *De regimine totius provinciæ veteri & hodierno.* 254
VII. *De publico Iudicio.* 258

GRONINGA & VMLANDIA.

I. *REgionis ſitus & limites.* 259
II. *Soli qualitates.* 261
III. *Diviſio hujus provinciæ.* 261

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

IV. *Mores & ingenia incolarum* 264.
V. *Oppida hujus provinciæ, & vici celebriores.* 265
VI. *Oppidi regimen politicum & civile, & privilegia.* 272
VII. *Iudicia in agris politica & civilia.* 286
VIII. *Iudicium ſummum oppidi & provinciæ.* 289
IX. *Leges quædam & ſtatuta tam oppidi quam agri.* 292
X. *Regimen totius provinciæ prout nunc ſe habet.* 264

BRABANTIÆ.
PARS.

I. B*Ergæ ad Zomam.* 303
II. *Steenberga.* 306
III. *Lilloa arx.* 308
IV. *VVilhelmi oppidum.* 314
V. *Gravia.* 315
VI. *Sylva Ducis.* 319
VII. *Trajectum ad Moſam.* 331

VIII. De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

CAPITVM.

II. *De ſupremo judicio in hiſce partibus Brabantiæ.* 335

IMBVRGVM. 337

FLANDRIÆ PARS.

N *qua agitur de Sluſa & reliquis oppidis & munitionibus, quæ à noſtris poſſidentur.* 344

Sum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Summa Privilegii.

ILluſtrium & *Præpotentium D. D. O*
dinum fœderatarum Belgiæ provinci
rum decreto cautum eſt Bonaventuræ ,
Abrahamo Elſeviriis , *Academiæ Le*
denſis typographis, Ne quis præter illoru
aut hæredum voluntatem toto decenn
proximo , his in regionibus excudat , a
alibi extra provincias excuſum infer
vendatve librum hunc, cui titulus, Belg
Confœderati Reſpublica. *Quod ſi qu*
comtemta auctoritate , directe vel indir
cte, librum hunc , totum , vel partem
jus, hoc ſive alio modo, extra dictum tem
poris intervallum typis mandare , vel im
preſſum alibi in has oras inferre & ven
dere præſumſerit : confiſcatione exempla
rium , mulctaque inſuper ſexcentoru
florenorum damnas eſto : uti latius pat
in ipſo privilegio , dato Hagæ in conven
tu D. D. Ordinum Generalium, XV *Maj*
MDCXXVI.

G. V. HERTEVELT Vt.

Ad mandatum Præpotentium D. D.
Ordinum General. ſſ.

I. van GOCH.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

GELDRIA.

I.

Provinciæ hujus limites ac ſitus.

GELRIAE Ducatus & Zutphaniæ Comitatus jam ab annis quingentis in unam veluti rempublicam coaluere; ita ut utraque uno nomine jam communiter Gelria dicatur. Habent tamen limites ſuos & fines diſtinctos, Gelriæ fines ſunt; à ſeptentrione Tranſiſalania, quæ & magnam illius partem claudit ab aquilone, Iſala amne intermedio: ad orientem Zutphanienſis Comitatus, eodem amne dirimente; ad eurum Clivia; ad meridiem Brabantia, à qua Moſa flumine dividitur; ad occaſum primo Hollandia, dein Trajectina diœceſis, denique Germanici maris ſinus ſive fretum quod vocant auſtrale. Mediam fere utraque Rheni cornua ſecant, & unam atque alteram quaſi inſulam complectuntur. Forma eſt valde anomala & late ſparſa. Zutphanienſis Comitatus ad occaſum Iſala à Gelria dividitur; ad meridiem Cliviam habet &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Rhenum; reliquis partibus fere Weſt phalia terminatur.

II.

Cœli ſolique qualitates.

PRovincia hæc aëre ut plurimum frui tur puro ac ſalubri: ſolo eſt fertili, & frugum omnis generis feraci; nec non paſcuis diviti; unde ingentes pecorum greges alit, & armenta quoque è Dani & Friſia petita ſaginat. Non tamen ubi que eadem ſoli felicitas, aut fæcunditas nam magna pars Velaviæ ſabuletis, ery cetis, ſylvis & collibus effœtis horret vaſtaque eremo incultior, ceſpitum fodi nis quam ſementi faciendæ longe aptio eſt: eadem tamen ad margines, (Ve laviæ fimbriam vocant,) ubi Iſala & Rheno alluitur, ampliſſima & lætiſſima habet prata. Zutphania quoque admo dum fertili eſt ſolo, ſed quibuſdam loci paludoſo, (unde & quidam nomen ipſi impoſitum opinantur,) ſed graminis o primi feraci.

III.

Mores indigenarum.

INdigenas, Principes ſuperiores conti nuis fere bellis cum finitimis ſuis oc cupati,

cupati, bellicoſos & armis promtos in omni militiæ genere reddiderunt: unde ſuperioribus ſeculis equitatus inprimis Gelricus magna apud exteros ubique fama fuit. Quæ majorum gloria non tantum in poſteris non extincta, ſed admodum aucta videtur. Licet enim Carolus V. Imper. principatum nuper adeptum in familia ſua firmaturus, eorum bellica miniſteria inſuper habuit, ne armis aſſueti aſſidue novis rebus ſtuderent: tamen jugo Regis Hiſpaniarum excuſſo, poſtquam arma cum cæteris provinciis conjunxerant, nihil de veteri virtute bellica remiſere: inſuperque humanitatis atque literarum ſtudia ſumma induſtria conjunxerunt. Nobilitas copioſa & majorum imaginibus illuſtris: plebs ſatis induſtria & comis, moribus ad Germanos nonnihil accedit: utpote à veteribus Sicambris orti.

IV.

Diviſio provinciæ in partes.

GElriæ Zutphaniæque provincia jam in unam Rempublicam conjuncta, dividitur in quatuor partes, quas Tetrarchias licet appellare; Neomagenſem, Ruremondanam, Zutphanienſem atq; Arnhemienſem; quarum Ordines, aut in

Comitiis majoribus, à Præfecto, vel Senatu provinciali evocati, toti reipublicæ in commune conſulunt: aut ſeparatim in ſuis quique Tetrarchiis, indicente & præſidente primariæ urbis Senatu, deliberant. Singulæ autem hæ Tetrarchiæ ſubdividuntur in urbana, paganaque territoria, & in præfecturas hæreditarias.

Neomagenſis Tetrarchia quæ in majoribus comitiis ſemper primum locum & ſuffragium obtinuit, urbes complectitur tres; *Neomagum*, *Thielam*, *Bommelium*. quibus olim annumerabantur *Grava*, *Leerdamum*, *Bura*, oppida ſub Egmondano principe avulſa: pagus item *Gente* in ſuperiore Batavia (quem Carolus princeps anno cIↃ IↃ VI Henrico à Gent in clientelam conceſſit) ſuffragium quondam inter oppida obtinuit. Municipales præfecturæ principes fere ſunt iſtæ: Regnum Neomagenſe; Batavia (vulgo *Betouvv*) ſuperior & inferior; Bommelii inſula; Thielæ inſula; Præfectura inter Moſam & Vahalin; Præfectura *Beeſt* & *Renoy*. In quibus præfecturis plurimę ſunt equitum vetuſtæ arces, multæque villarum præfecturæ hereditariæ; videlicet *Perſingen*, *Vbbergen*, *Groesbeec*, *Doddendael*, *Batenborg*, *Horſſum*, *Luer*, *Oyen*, *Dieden*, *Balgoy*, *Gent*, *Hemert*, *Millingen*, *Pamerden*, *Meynerſvvijck*, *Roſ-*

ſum,

ſum, *Iſeldorn*, *Loenen*, *Linden*, *Ouden-vveert*, *Mars*, *Wolfsvveert*, *Iuddermitte*, *Dalem*, *Puderoyen*, *Neder-Hemert*, *Amerſoyen & Heedel*, *&c.*

Secunda Tetrarchia eſt Ruremundana; cujus caput Ruremunda. Minora oppida ſunt Gelre, Venloum, Stralena, Wachtendoncum, Montfortiũ & Herculena. Præfecturæ municipales octo; ſub quibus & urbanæ nonnullæ; *Keſſel*, *Gelre*, *Montfort*, *Krieckenbeeck*, *Stralen*, *VVachtendunck*, *Erkelens*, *Middelaer*. Minores & hæreditariæ ſunt: *Vierſen*, *Horſt*, *Lenth*, *VVell*, *Afferden*, *Blienbeeck*, *Walbeeck*, *Aerſſen*, *Gribenforſt*, *Blitterſvvÿck*, *Mirloo*, *Elmpt*, *Steffensvveert*, *Hillenrade*, *Svvalmen*, *Aſſell*, *Geiſteren*.

Tertia Tetrarchia eſt Zutphanienſis; cujus primaria urbs eſt Zutphania. Oppida minora muris cincta quæ ſuffragium in Comitiis habent, ſunt quatuor; Doeſburgum, Doetecum, Lochemum, Grolla. Territorium municipale diſtinguitur in quatuor Præfecturas ac totidem Baronias. Præfecturæ ſunt: *het Droſten-ampt van Zutphen*, *het Scholten-ampt van Zutphen*, *Richter-ampt van Doesburg*, *Droſten-ampt van Bredefort*. Baroniæ ſunt: *Berge*, (quæ & ipſa Comitatus titulo inſignis, ſub qua & oppidum *'s Heeren-bergh*) *Bronchorſt*, *Baer* &

Wiſch. Domino in *Anholt* cum Monaſterienſibus hodieq; controverſia eſt, utrum hæreditariæ præfecturæ in *Borckeloo* atque *Anholt* huic Tetrarchiæ accenſeri debeant.

Quarta Tetrarchia eſt Arnhemienſis: cujus primaria urbs eſt Arenacum. Oppida minora ſunt quatuor: Hardervvicum, Elburgus, Wageninga & Hattumum. Præfecturæ majores duæ ſunt: Velavia, & Velaviæ fimbria ſive prætexta. Minores totidem, *Oldebroeck* & *Neybroeck*. Præfecturæ villarum hæreditariæ cum imperio criminali itidem duæ, *Dorenvveert*, *Roſendael*; totidemque cum imperio civili, *Scherpenzeel* & *Huevelaken*.

V.

Oppidorum hujus provinciæ deſcriptio.

NEomagum primæ Tetrarchiæ metropolis, ſita eſt ad ſiniſtram Vahalis ripam, cujus eo loco alveus profundiſſimus eſt. Intus habet Heſſorum montem; & qua Clivienſium ditionem ſpectat, in arduum collem aſſurgit; cum vetuſtiſſima arce, Caroli magni, vel ut aliis placet, veterum Batavorum, opere: atque ab hac parte proſpicienti frequentibus rivis, nemoroſis montibus, uberrimiſque

paſcuis

paſcuis amœna ſeſe regionis aperit facies. Incolis atque ædificiis urbs frequentiſſima eſt, mercatu celebris, atque in annos ſingulos fortunam publice privatimque adauget: variis validiſque in ambitu munitionibus cincta; & commodiſſimam ſuperioribus annis nacta navium ſtationem. Anno cIↃ IↃC VIII. menſe Martio ab hac urbe Arenacum verſus inter Vahalim ac Rhenum, per ſuperioris Bataviæ villas *Lente, Elſt*, atque *Elden*, ſumtibus utriuſque urbis, foſſa navibus ac cimbis utrimque traducendis duci cœpta eſt; cujus in declivioribus locis erit profunditas x. pedum, latitudo in imo fundo triginta & duorum; habebitq; utrimque aggerem altum minimũ pedes octo, latum in baſi triginta duos.

Thiela prioris Tetrarchiæ oppidum, in dextera Vahalis ripa conditum, oblonga forma, hinc palude prætextum, inde Rheno; ſuburbio in ſeptentrionem verſo, quod propugnaculi vicem præſtat: oppidum natura & opere longe munitiſſimum; & incolis utcunqne frequens. diſtat à Bommelio duobus milliaribus.

Bommelium, hujus itidem Tetrarchiæ oppidum, ad ſiniſtram Vahalis ripam jacet, elegans & munitum; edita inſignis operis turri, ſed cui faſtigium deeſt, conſpicuũ. caput illius inſulæ Moſa cum Vahali includit.

Secundæ Tetrarchiæ, cujus bona pars
anno ſuperiori provinciis acceſſit, oppi
da ſunt, Ruremunda Tetrarchiæ caput, a
Ruræ amnis oſtio ſic dicta, qui juxta op
pidum in Moſam ſe condit; Vrbs amœ
na eſt, civibus frequens, ædificiis con
cinna, & ſitu opportuna ad Moſæ ripam
Ea dedita fuit Principi Auraico 6 Iuni
anni cIɔ Iɔ c xxxII. diſtat à Venloa
3 milliar. itinere. Venloa ſita ad dexteram
Moſæ ripam, ſeſquimilliari à Strala, op
pidum pulchrum & munitum; dedidi
ſe atque adjunxit provinciis confædera-
tis, tertio Iunii, anni cIɔ Iɔ cxxxII. Stra
lena exiguum oppidum diſtans à Wach-
tendonco ſeſquimilliaris itinere.

Zutphania tertiæ Tetrarchiæ caput
urbs eſt frequens, copioſa, agro humil
ſita, aquiſque munita: aſſidet dextera
Iſalæ fluminis ripæ; perque illam Berc-
kela fluvius in Iſalam deſcendit. Hæc a
Principe Mauritio anno cIɔ Iɔ xcI Hi-
ſpanis erepta, tantis operibus, tamque va
lidis munimentis undique cincta eſt, u
hodie inter munitiſſimas jure numeretur

Doeſburgus, eiuſdem Tetrarchiæ op-
pidum, ad Iſalam antiquam ſedet, unius
milliaris intervallo ab Arenaco; oppidu-
lum lautum, frequens, ac valide ſuperio-
ribus annis adverſus hoſtiles incurſus
permunitum.

Loche-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Lochemum flumini Berckelæ aſſidet, uobus à Zutphania milliaribus.

Grolla, oppidum loco plano ſitum, & nunitiſſimum. Mœnia quippe lata ac ublimia quinque propugnaculis promi- ient, inter quæ totidem intervalla ad re- tam normam per angulos propugnacu- is junguntur, ut undique ab omni parte ppugnantium latera ad tormentorum actus pateant. Mœnium pedi alius ag- ger humilior prætenditur; ſuccinctum vocant; quo ubicunque viſum perfora- to, promtum ſubeuntes propius rectaque impetere, tectis defenſorum corporibus. Cingit dein foſſà, quam Slinga amnis op- pidum præterlabens parte ſui inundat, ultra hanc via eſt ad jaculatorum mili- tum latebras, & ipſa aggere tuta, extror- ſum leniter devexo, atque altitudine ita temperata, ut è mœnibus excuſſi globi tranſeant; quæ contra ab oppugnatoribus è plano intenduntur, intactis mœnibus ſupervolent. Hanc ita munitam anno ſu- periore Princeps Auraicus Fredericus Henricus Hiſpano eripuit, & adhuc longe munitiorem reddidit.

Bronchorſtum dexteræ Iſalæ ripæ ad- jacet, uno à Zutphania milliari; oppidu- lum non contemnendum, & Comitatus titulo, proprioque dynaſta, inſigne.

Arenacum, vulgo *Arnhem*, quartæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Tetrarchiæ caput. Sita eſt hæc urbs a
dexteram Rheni ripam, medio fer
milliari ab eo loco ubi flumen in du
cornua ſcinditur: copioſa & modis o
mnibus munitiſſima, amœniſſimaque
hinc colles, ſilvas, aquarum ſcaturigin
ac prata, illinc Rhenum præterlabente
& ad illius utramque ripam lætiſſima pa
ſcua proſpectans. Senatus principalis hu
jus provinciæ hîc ſedes eſt.

Hardervicum, ad interiorem freti au
ſtralis ſinum conditum; modicum oppi
dum & bene munitum, neque inelegans
agroque amœniſſimo, jam olim ludo lit
terario celebre fuit, & ſuperioribus an
nis, Ordinum Gelriæ auſpiciis, illuſtr
gymnaſio auctum, in quo omnium Fa
cultatum profeſſores juventutem eru
diunt.

Elburgus, ad eundem freti ſinum, in
littoris crepidine ſedens; oppidulum non
inelegans, & ſatis munitum, forma pene
quadrata. hic præſtantiſſima cereviſia
coquitur.

Wageninga, olim Rheno adſitum op-
pidum, nunc vicinum, ſolo paluſtri &
argilloſo inædificatum, natura & opere
firmum.

Hattemum, ad lævam Iſalæ ripam ſi-
tum, oppidulũ exiguum, ſed adverſus vim
hoſtilem validũ; cum arce munitiſſima.

VI. *Oppi-*

VI.

Oppidorum regimen politicum & civile.

NOviomagum, ſive Neomagum, olim Batavorum oppidum ſive Regia, inter tria primaria Regni palatia à Carolo Magno numeratum; civitas Imperii libera. Quæ licet à Wilhelmo Romanorum Rege anno cIↄ cc XLVIII. Otthoni III. Gelriæ Comiti certis conditionibus oppignorata, ſua tamen ſemper uſa eſt libertate atque privilegiis, quæ tam Imperatores Romanorum quam Gelriæ Comites Duceſque ſubinde auxerunt ac confirmarunt. quorum diplomata ampliſſima adhuc in archivis reperiuntur. Inter Privilegia iſta eſt jus rogandarum & abrogandarum legum; tributorum & onerum indicendorum; ſignandæ monetæ; rem nummariā conſtituendi; duella imperandi; ſtatuendi de daniſtis; jus tractandorum armorum: reos certis caſibus è toto Romano Imperio proſcribendi; & ab Imperatore proſcriptos impunè in urbem admittendi; delicta condonandi; fidem publicam obſtringendi; jus in loca publica, & res pro derelictis habitas; jus telonii, venationis, & alia ejuſcemodi. Communibus quoque privilegiis

vilegiis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

vilegiis cum reliquis Hanſeatici fœd
oppidis utitur. In Hanſeaticarum en
urbium numero, cæteras ejuſdem fœ
ris in hoc tractu, convocat ad comm
nem conventum; perquiſitiſque ſoc
rum ſuffragiis, per ſuos fere legato
communibus conventibus referre, co
munemque cauſam ſolet agere. Inſign
præterea habent Imperii Clypeum
reum, & aquilã nigram bicipitem, in
jus pectore, diſcriminis, ut videtur, c
ſa, clypeus cæruleus aureo leone fulg
his corona, quæ antiquitus ſummi i
perii inſigne fuit, ab omni hominum m
moria fuit impoſita. Quid multa? I
peratores hanc urbem ſemper eiſdem p
vilegiis donarunt, quibus Aquiſgranu
decorarant. Atque hæc quidem dec
& privilegia urbis in communi. Singu
etiã cives præclaris immunitatibus ga
dent. qualia ſunt: in ſervitutem redi
non poſſe, neque ullo nexu cuipiam o
ſtringi: eorum bona toto Romano im
perio, terra marique, libera eſſe ab om
nibus vectigalibus & oneribus: quoc
que alio evocari non poſſunt. Senatu
Neomagenſis conſtat ex XXIV viris. So
cii Collegii S. Nicolai, qui CC numero
hîc fere iidem erant, qui in Repub. Rom
Tribuni plebis, & ſine quorum conſen
ſu nihil publice fiebat. ſi quis numeru

caret, totidem civium primariorum ria nominabant, ex quibus Senatus igulos in ordinem ſuum allegebat. hæc ſtridie Calend. Ianuar. agebantur. Ve- m hiſce ſociis anno cIɔ Iɔ xci, quum eomagum fœderatis provinciis acce- ret, xxxii viri ſucceſſerunt; magiſtra- ſque electio ſupremo Provinciarum nfœderatarum Gubernatori ex contra- u durante hoc bello, eſt attributa. Con- laris dignitas apud vi viros fere ſtare let, quorum bini annuo conſulatu fun- intur; & ita bini binique ſibi in ordi- em ſuccedunt. Qui conſulatu abeunt, conſules, ut Tribuni militares, centu- onibus civicis in annum ſequentem æſunt: hi binos ex reliquo Senatu in cabinos eligunt, qui præſtito pro more iramento, binos alios eligunt; & hi ju- ati totidem, & ita porro ad numerum ii: tot enim Scabini lites dirimunt & dicia peragunt: reliqui, Senatores au- liunt. Qui Magiſtratu funguntur, xxxii iros in negotiis arduis aut alicujus mo- nenti conſulunt in curiam vocatos.

Neomagenſes jure in judicando pro- rio utuntur, & ſanctionibus ſuis atque onſuetudinibus, jure quoque ab Imper. Rom. ſcripto. Appellationes ab ipſorum ſententiis in cauſis criminalibus nullæ; quemadmodum neq; in mulctis, quibus ſuos

ſuos damnant; denique neque in ca
civilibus quæ pretium CL aureorum n
excedunt. In cæteris appellatio inſti
tur, non ad Curiam provincialem
hodie eſt Arenaci, ſed ad Iudicium
quisgranenſe; ut ejus adſeſſores cog
ſcant, an ſecundum jura & ſtatuta N
magenſium pronunciatum ſit necne;
que ex actis, quæ obſignata per jurat
tabellionem, qui & Aquiſgranenſi
ſententiam refert, mittuntur. Si Aq
granenſes in lite iſta terminanda à j
bus & ſtatutis Neomagenſium receda
Magiſtratui Neomagenſi integrum eſ
lorum ſententiam repudiare; & ſuam
tam habere.

Noviomagenſium juriſdictioni par
tres pagi ſuburbicarii, qui ne quid
Imperatoria authoritate ab ipſis poſſ
alienari: *Hees*, *Nederboſch* & *Hatert*.
vulgo Scabinatus Noviomagenſis dic
tur. Penes Magiſtratum Noviomag
ſem perpetuum jus eſt comitia Ordin
ſuæ Tetrarchiæ indicendi, per Conſul
ſuum in iis præſidendi, & per ſcriba
qui ipſi à ſecretis, ea omnia quæ agun
in acta & tabulas referendi; tabulæ aut
iſtæ non alio quam urbico ſigillo ob
gnantur. In Illuſtrium autem Ordinu
Generalium conſeſſu delegatus hujus u
bis inter cæteros civitatum Gelriæ de

gat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

itos primus ſententiam rogatur. Magiratus Noviomagenſis Moſa-Vahaliæ quæ præfectura urbi obligata eſt) Præctum dat, (qui & judex eſt in illa præctura, & aggerum, ut vocant, Comes,) ribamque actuarium. Nec quiſquam ætorum paganorum, quos Sculcetos ocant, pagis hujus præfecturæ abſque oviomagenſium conſenſu præfici poſt. Nec tributa nec onera ulla, Regno oviomagenſi, ſuperiori Bataviæ aut loſa-Vahaliæ, abſque Magiſtratus Noomagenſis authoritate indicuntur. Inr aggerum Curatores ſeu inſpectores, ios Heemradios vocant, in ſuperiore atavia unum, in regno Noviomagenſi inos, ex ſuorum numero legunt.

Qui Magiſtratum olim Noviomagi ſſerunt, omnes, veteri (ut videtur) Bavorũ inſtituto, equum alere juramen religione tenebantur; qui mos ſuperiobus ſeculis religioſe obſervatus, paum noſtrorum memoria primum exlevit.

Territorium urbi vicinum, Regnum Noviomagenſe vocatur. Hoc à ſeptenione Vahalim & Scabinatum Noviomagenſem, ab oriente Cliviam, ad meidiem Moſam, ad occidentem præfecturam Moſa-Vahaliam habet. Regnum dicitur, quia Noviomagum, à quo nomen

men ſortitur, olim inter regia pala
fuit. ut Aquisgranenſium fines reg
quoque nomine cenſentur. Toto i
territorio Burggravius, qui arcem N
viomagenſem habitat, præfectum ag
quo munere nullum aliud hoc princip
tu prius aut dignius eſt. Hujus autem
gni nomine, in duobus pagis *Wichen*
Bœningen, quibus reliqui ſubſunt, ju
ciarii conſeſſus habentur. In cauſis ci
libus ſummum, in capitalibus etiam u
cum, in arce Noviomagenſi, cora
Burggravio & Scabinis urbicis, tribu
eſt, à quo nulla ad Curiam provinc
lem vel Gelriæ Ducem, nulla ad Aqu
granenſes provocatio eſt. Appellatio
eorum qui ſub Toparchis, *Perſing*
Vbbergen, *Oyen*, *Dieden*: & qui in
gis ſuperioris Bataviæ, *Aert* & *H*
vven, degunt, Noviomagi quoque t
minantur. Nemo ad Burggravii vel
dicis dignitatem admittitur, niſi im
trato ante Civitatis jure, & præſtito
vitati juramento, è cujus formula fid
ter & ſecundum jura conſuetudineſ
oppidi ſe iſto munere functurum
cte pollicetur. Vterque & Burggrav
& Iudex in ſolemni Paſchatis feſto p
num argento priſulato ornatum, co
ribus oppidi diſtinctum, altera parte
grum, altera rubrum, pallio injectu

an

ntiquo more geſtant; qualem etiam Conſules eodem feſto cum ſuis apparitoibus & pleriſque, qui Civitati officii nonine obſtrînguntur, ſolent ferre. Nec Burggravio nec Iudici ullum in cives, inolas vel peregrinos illic jus eſt. Iudicis ullæ in judicio aliæ partes quam conſeſſus convocandi, vel potius juris auſpicandi (Belg. *de Banck Spannen.*) Manuum injectio, prehenſioque, penes iſtius anni Conſules eſt, quos ſui lictores ſequuntur; nec quiſquam civium iſti, extra caſus quibus è conſuetudine aliud obtinet, obnoxius eſt, niſi juſta Scabinorum ſententia fuerit damnatus. In flagranti tamen delicto, vel cum periculum eſt ne per Conſulum abſentiam facinoroſi elabantur, cuivis Senatorii ordinis viro rei ſiſtendi poteſtas eſt. De chirothecis, quæ quotannis Leodium mittuntur, alii alia ſcribunt: res ita ſe habet. Immunitate vectigalium tota Moſa, nominatimque Leodii, gaudent Noviomagenſes, ea lege ut quotannis circa dominicam quæ proxime feſtum paſchatis ſequitur, par chirothecarum ex albo cervi corio, qualibus accipitrarii in aucupiis utuntur, cum duobus piperis pondo Leodium mittant. Hunc morem multis annis neglectum & pene antiquatum Arnoldus de Hoyrne Leodienſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Præſul anno cIↄ ccc LXXXVIII in inte-
grum reſtituit, à quo tempore in hun
uſque annum durat.

Zutphaniæ urbis Senatus perpetuu
conſtat octodecim viris, interdũ & pau-
cioribus, puta quindecim, quatuorde-
cim, & nonnumquam tredecim. Vbi au-
tem quemquam horum defungi conti-
gerit, aut munus ſuum ultro deponere,
aut gravi aliqua de cauſa, quod tamen ra-
riſſime fit, deſtitui; reliqui Senatores
alium in numerum ſuum allegunt, abſo-
luta poteſtate. Hæc electio neceſſario in-
ſtituitur, (non quotannis, ſed quando i-
pſi neceſſarium putant,) XXII die Fe-
bruarii, hora nona matutina: hanc enim
diem atque horam ita religioſe ſervant,
ut, ſi forte contingat ante illam horam
non omnes ſenatores in curia adeſſe, i-
pſum horologium ſuſpendi faciant do
nec omnes convenerint. Tenentur au-
tem omnes ſenatores ſuperſtites, niſi
morbo gravi & clinico detineantur, ſ
ad hunc modũ in curia ſiſtere, quatuor-
decim continuis diebus ante dictam
diem. Vbi autem illa die omnes conve-
nerint, inter ſe de novo aut novis ſena-
toribus ſubrogandis deliberant, & com-
munibus omnium ſuffragiis eligunt, ita
ut uno refragante electio minime pro-
cedat. Porro omnes hi Senatores ſimu

magi-

magiſtratu funguntur, & vulgo Conſules appellantur: omniaque Reipublicæ munia tam in politicis quam civilibus atque adeo criminalibus cauſis obeunt. Hoc tamen temperamento, ut bini ſuo quique ordine, diſtinctis temporibus, nimirum duobus tribusve anni menſibus, pro Senatorum numero qui domi ſunt, (nam quidam Hagam ad provinciæ munera ablegantur,) tribunal publicum occupent, & ibidem cum Secretario cauſas litigantium audiant & judicent: atque hi bini tunc Iudices in tempore appellantur. Senatores hi è reliqua plebe eligunt octo vel novem viros, quos appellant *gemeens-lieden*; quos, quum de gravibus negotiis agendum eſt in curiam vocant, & eorumdem ſententias exquirunt; ſuffragiorum jure integro penes ſolos Senatores manente. Civitatis hujus Senatus etiam juriſdictionem exercet in partem illam provinciæ Zutphanienſis, ſive præfecturam, quam ſupra *het Schout-ampt van Zutphen* diximus appellari; ſub qua aliquot pagi comprehenduntur; ita tamen ut Sculterus in ipſa urbe tribunal habeat, à tribunali urbis diverſum; & Senatui quidem in paganos manum liceat injicere, ſed captivos Prætori aut illius vicario teneantur conſignare. Denique præfuit huic urbi ſemper Senatus egregius, (Fre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

dericum à Sande audis) eruditus, juriſque communis ac patrii conſultiſſimus, ad quem oppidorum in iſta atq; in Arnhemienſi Tetrarchia, nec non extranearum quarundam urbium Scabini ſuper juribus partium coram ipſis litigantium ambigentes ſolent confugere, ejus ſententiam poſtulaturi;atque iſtæ ſententiæ, quamvis à judicibus in competentibus conceptæ, oraculorum inſtar habebantur, ut nefas eſſet ab ordinariis Scabinis quicquam in eis mutari.

Regimen denique Arnhemienſis urbis ejuſmodi eſt: Primo habet Iudicem, qui non modo Arnhemii, ſed & Fimbriæ, quam vocant, Velaviæ, titulum uſurpat, & præſidis loco fungitur in exequendis judiciis tam criminalibus quam civilibus, tum etiam in cauſis quæ inter advenas, aut civem & advenam, coram inferioribus ſubſelliis ventilantur, & determinantur. Hic à Tetrarchia quidem nominatur; à Præfecto autem Provinciæ una cum Cancellario & Senatu Geldriæ eligitur. Secundo habent duos Burgimaiſtros (ut vocant,) qui quotannis feſto converſionis Sancti Pauli liberis ſuffragiis à duodecim Scabinis è ſuo numero eliguntur, ſine ullo præfecti aut curiæ interventu. horum munus eſt, Scabinis præſidere, & in omnibus cauſis poli-

politicis & civilibus atque criminalibus præire. Tertio una cum prædictis civium magiſtris duodecim Scabinos, quorum munus eſt, cauſas omnes politicas & civiles, cujuſcunque naturæ ſint, determinare, controverſias dirimere; rationes publicas examinare, reliquaque omnia curare quæ in Republica requiruntur. Horum ubi quis aut deceſſerit aut alioquin munere exciderit, ſuperſtites libere alium in locum ſubrogant, ex privilegio, ab Ottone Naſſovio Comite Gelriæ impetrato. Quarto ſex Gildarum magiſtros ſive conſiliarios, quorum munus eſt, ex delegatione Burgimagiſtrorum curare ea quæ concernunt juratos cives, tam in politico regimine, quam tributis concedendis; tam Reipublicæ univerſæ, quam oppido particulatim; bonis publicis alienandis, aut onerandis: in rationibus denique publicis una cum Scabinis ſuffragia ferunt. hi à Gildæmagiſtris & tribulibus nominantur, & à Burgimagiſtris & Scabinis eliguntur. Denique cum ſex jam dictis Gildæmagiſtris quadraginta & octo juratos cives; (quos vocant *de gheſvvooren ghemeente,)* quorum omnium officium eſt, rogante ſeniore Gildæmagiſtro, in onera publica, tam provinciæ quam oppidi, conſentire; ſi quid in politia peccetur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

emendare; de alienationibus aut obliga-tionibus publicis cognoſcere, eorum au-tem ſententiæ à Gildæmagiſtris ad Ma-giſtratus referuntur. Horum electio eo-dem modo ſe habet quo ſuperiorum.

VII.

Provinciæ ipſius regimen olim & hodie.

GElriæ ſtatus publicus in tria mem-bra dividitur. Quibus præfuere poſt tempora Caroli M. primum hæreditarii Advocati ſive Tutores: deinde Comites: hinc Principes: tandem excuſſo Hiſpano juſto Proprincipes. Comitum titulus & gubernatio originem ſumſit ab Ottone Comite Naſſavio, anno cIↃ LXXIX. Ducum à Rhemholdo II, anno cIↃ ccc XXXIX. Principum à Carolo Bur-gundo, anno cIↃ cccc LXXII. Sed i-pſo defuncto, unica tantum filia Maria ſuperſtite quæ Maximiliano nupſit, Or-dines Gelriæ Carolum Egmondanum A-dolphi F. Arnoldi N. è Gallia revoca-tum anno cIↃ cccc XCII in Gelriæ Du-cem & Zutphaniæ Comitem inaugura-runt. Huic ſuper provinciæ jure ab Im-peratore Carolo V. Philippi Burgundi F. Maximiliani & Mariæ N. controver-ſia fuit mota; quæ tandem inter eos per tracta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

tractatum Gorcomiæ anno cIↄ Iↄ XXIX
& tractatum Graviæ anno XXXVI, transacta eſt, ea conditione, ut, ſi Carolus
Egmondanus ſine legitima ſobole decederet, hæc ditio ad Carolum Cæſarem ex
vetere jure reverteretur. Sed ipſo adhuc ſuperſtite ac conſentiente, Guilielmus
Clivenſium princeps ab Ordinibus aſcitus & inauguratus fuit. Carolo deinde
Egmondano anno XXXIX Kal. Aug. ſine legitimis liberis vita functo, orta eſt contentio inter Cæſarem, Lotharingiæ Principem, Caroli ex ſorore nepotem, ac Clivenſem. Allegabat Cæſar venditiones, ceſſiones, renuntiationes atque inveſtituras ſibi ſuiſque majoribus factas; inſuper ſi quid in hanc ditionem Guilielmo Gerhardi principis filio juris competiiſſet, ſibi atque Imperio id commiſſum, primum quidem ob non deſideratam inveſtituræ renovationem, deinde quia ſine prole maſcula vel agnatis, filia duntaxat relicta, Guilielmus deceſſiſſet. Lotharingus ab Carolo hæreditariam in hanc ditionē ſucceſſionem ſibi delatam aſſerebat, idque jus ex conventibus quibuſdam juvare nitebatur. Clivenſis è contra ſcripto in Comitiis Francofurtenſibus per legatos exhibito explicabat, quo jure Gelriam poſſideret; ſe tanquam verum ac legitimum hæredem, matre

 Maria

Maria Guilielmi filia ſua jura ſibi cedente, ditionis poſſeſſore Carolo principe atque Ordinibus volentibus ac conſentientibus, nec vi, nec clam, nec precario poſſidere cœpiſſe. repetebat ſuorum majorum jura, inveſtituram ab Imperatore Sigiſmundo poſt obitum Reinholdi Adolpho principi conceſſam, ſubjectionis eidem ſacramentum ab Ordinibus præſtitum, ſententiam ab Imperatore atque Imperii ordinibus pro Adolpho adverſus Arnoldum ditionis occupatorem prolatam. ab Adolpho ſine liberis mortuo in Gerhardum fratris filium; ab hoc in filium Guilielmum; atque inde in illius filiam unicam Mariam ſuam matrem, ſucceſſionis jura derivabat. Adverſus ceſſionem, quam Gerardus Carolo Burgundo feciſſe dicebatur, excipiebat, eam pretio nimis modico, atque inſuper partim venditionis, partim donationis titulo, factam eſſe, & ejus quaſdam reciprocas ſponſiones non ſervatas, ac proinde jure eſſe invalidam illam ceſſionem, atque inveſtituras illius prætextu obtentas. Quæ exceptiones ſi ceſſarent, ex ea tamen ceſſione utiles tantum actiones fuiſſe tranſlatas: directis actionibus, quæ nullis ceſſionibus in alios poſſint transferri, penes majores ſuos eorumque heredes permanentibus.

Ita-

aque illa ceſſione non obſtante, poſ-
ſſionem ſibi, apud quem directæ erant
ctiones, potuiſſe tradi. Itaque ſi Cæ-
r adverſus ſe, qui jure poſſideret, ex
la ceſſione quid juris prætendat, petere
ſum debere via juris, ſe interim poſſi-
ente. Ad commiſſi feudi caput primum
e non poſtulata inveſtituræ renovatio-
e reſpondebat, eam non fuiſſe neceſ-
riam dum alii poſſiderent. Adverſus
aput alterum de prole Guilielmi maſcu-
 deficiente, adducebat privilegia ſuis
najoribus conceſſa, firmataque; qui-
us maſculis heredibus atque agnatis de-
icientibus ſucceſſio datur filiabus, ea-
umque liberis. Lotharingi intentioni
pponebat Clivenſis, Carolo principi,
ujus majoribus hæc ditio fuiſſet abju-
licata, quique numquam fuiſſet inveſti-
us, nullum jus competiviſſe; negabat
llis conventionibus dari jus Lotharin-
go, vel ſuum jus impediri. Orabat ita-
que Clivenſis, ut Imperii Ordines apud
Cæſarem intercederent, ſuamque ipſi
cauſam commendarent: ſed Clivenſi
fruſtra ad judicium provocante, Cæ-
ſar cum magnis copiis ex Italia deſcen-
dens eo Clivenſem adduxit ut in ca-
ſtris ad Venloum ſupplex à ſe veniam
peteret, &, quicquid in Gelriam ac
Zutphaniam juris prætendebat, re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nunciaret, ſubditiſque fidem ſibi datam remitteret. atque hinc Cæſar ejuſque filius Philippus Hiſpan. Rex per Proprincipes Gelriam gubernarunt ad annum uſque cIↃ IↃ LXXX; quo provincia hæc ejurata Hiſpanorum tyrannide, ſolius Proprincipis ac Senatus provincialis, Ordinum ſuffragiis electi, atque ipſorum Ordinum, imperium cœpit agnoſcere.

Ad Ordines quod attinet: ſub Principibus ſemper primi inter illos fuerunt Barones quatuor, videlicet Bronchorſticus, Bergenſis, Batenſis, & Wiſſiu. Alterum membrum conſtituerunt Principes, Equites ac miniſteriales pagani quorum olim non ita definitus erat numerus, quippe qui pro temporum ratione atque arbitrio Principum ſolet mutari, augeri minuique. Deinde autem certæ eorum familiæ in hoc ordine recenſeri cœperunt. tandem etiam iſti ordini adſcriptæ ſunt aliæ aliquot optimatium, urbanorum atque extraneorum familiæ. Tertium membrum civitates atque oppida conſtituunt. Ex his componitur Reſpublica Geldrorum: in qua ſinguli communi Principis imperio Ordinumque in ſuis partibus cognitioni ſubditi fuere & ipſe Ordinum Princeps publicis legibus ac juri fuit obnoxius: ut univerſæ Reipublicæ unius ſpeciem ex uno atque

optima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ptimatibus mixtam exhiberent. Horum rdinum comitia quo loco & tempore ommodum videretur, indicere Principi s erat. atque in his deliberabatur de iis, uæ publicam rem atque universorum is ſpectarent, videlicet de pace, de bello, e tributo in communes belli ſumtus liaſve neceſſitates imponendo, de fœeribus, de ſociis, de monetæ regimine, e alienatione atque ablegatione juris dionum, urbium, arcium, redituum ac rædiorum Reipublicæ, & de cæteris ujuſmodi rebus: quæque hic concludeantur, juſſu Principis accedente, rata abebantur ac firma. Quatuor primariæ ivitates, olim præcipuæ dignationis & uthoritatis, ac veluti arces & columina uere tuendæ libertatis publicæ, inſtarque ribunorum plebis ſuo patrocinio reliqua ppida ac agrarios contra Principum attentata & injurias defendebant. Hinc anno cIↃ CCCC XLI, IV Iulii, inter Ducem Arnoldum & Ordines; ac rurſus, anno cIↃ CCCC LXXI, inter Ordinum deputatos & primarias civitates Tetrarchiarum Neomagenſis, Zutphanienſis & Arnhemienſis, fuit conventum: Si Princeps cuipiam ſubditorum ſuorum contra jus faſque eſſet injurius ac moleſtus, ut gravatus querelam deferret ad iſtius Tetrarchiæ, cui ſubjectus degit, civita-

tem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

tem; quæ querelam perſequi tenere apud Principem: &, ſi hic ſpacio duoru menſiũ ab attentatis ſuis non deſiſter tunc in omnes reditus & bona domin Principis, ſita in prædicta Tetrarch manus injectio eſſet, uſque dum Princ damnum illatum reſarciret; &, ſi c hinc intra menſem læſo ſatisfacere ceſ ret, tunc prædicta civitas hoc denunti ret civitati magis vicinæ; & ſic deince aliis; ubi ſimili modo in dominia man injiceretur. Hodie ſupremum totius pr vinciæ regimen eſt penes Ordines, q hodie tantum è duabus claſſibus co ſtant; Nobilibus nimirũ, qui veteri co ſuetudine jus ſuffragii habent, & co ſuetum jusjurandum de tuenda Religi ne & libertate præſtare non abnuunt; urbium deputatis. Hos autem convoca di cum opus eſt, Proprincipi ac Senat Provinciali jus eſt.

VIII.

Leges quædam & jura peculiaria.

IN legibus ac moribus iſta fere haben Geldri memoratu digna. Liberi majc rennes peculium ſuum citra parentis a ſenſum vendendi ac donandi jus haben Aſperrima illa Romanis legibus deſcri pta ſervitutis conditio numquam ab illi

recept

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

epta fuit. Sunt variæ colonorum ſer-
um conditiones, *Hof-borighe, eygen-
ige, vol-ſchuldige, vrien-luyden*, gle-
ac prædiis, quorum partes cenſentur,
ſcripti, quibus uberiorem rem com-
are permiſſum, quā tamen poſt ipſo-
n mortem detondere Domini queant.
tra cauſam matrimonii nullus erat li-
os legitimandi modus, licet nunc per
criptum Ordinum legitimatio inva-
rit. Romani juris adoptiones, arro-
iones, emancipationes penitus igno-
tur. Eſt inter conjuges (ſi non aliud
abulis antenuptialibus fuerit conven-
n) omnium bonorum communio,
reditatum, legatorum, donatorum aut
acunque ratione alteri acquiſitorum.
tium jura nulla ſunt. Ære alieno viri
lier tenetur; ac nomen faciente viro,
n minus obligatur, quam ſi ipſa quo-
e fidem obſtrinxiſſet: cum marito ſe
ligans non juvatur S. C. Velleiano;
que habet in mariti bonis tacitam hy-
thecam. Donare conjux conjugi in-
vivos non poteſt; mortis cauſa qui-
ſdam locis poteſt, modo fiat reci-
oce: reliqui autem niſi inter vivos
que irrevocabiliter donare non poſ-
nt: neque res ſoli neque bonorum
iverſitas teſtamentis, fidei commiſſis,
l. legatis transferuntur. Non itaque
hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

hic atteruntur ſubditorum bona litib
de teſtamentorum internis vel extern
vitiis, vel ſuorum hæredum de inof
cioſo teſtamento, ac præteritorum lib
rorum non emancipatorum querelis, n
controverſiis de ſubſtitutionibus ac
deicommiſſis, unde alibi patronis fore
ſibus opima eſt meſſis. Ex conventio
bus antenuptialibus haud ſecus, quam
inteſtato, ſucceſſiones bonorum trans
runtur. legem ibi ſemel dictam, is,
cujus actum fuit ſucceſſione, ſolus mut
nequit. Mulieres ſine auctore non h
bent perſonam ſtandi in judicio. Ius d
citur ſecundum mores atque edicta q
Principes ex ſubditorum in quaque pr
fectura deſiderio ac conſenſu per form
lam contractus promulgare ſolent. D
nique habent Geldri conſuetudines fe
dales peculiares, à moribus Longob
dicis multum differentes. quas qui p
nitius ſcire deſiderat, adeat doctiſſimu
ſcriptum Frederici à Sande I. C., Co
mentarium nimirum in Gelriæ & Z
phániæ conſuetudines feudales: è q
potiſſimam partem eorum quæ de Ge
diximus & porro dicemus, accepimu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

IX.

Iudicia atque Imperia.

Ro controverſiarum varietate varia quoque conſtituta fuere judicia atque peria. Eccleſiaſticum videlicet, pro-nciale, item ordinaria in urbibus, op-dis ac pagis: clientelaria, aggerum, minum, dominicorum atque adſcri-tiorum colonorum. Eccleſiaſticam buere juriſdictionem, Colonienſis Ar-iepiſcopus in urbe atque Imperio Neo-agenſi; Trajectenſis in reliquis Neo-agenſis Tetrarchiæ partibus, atq; etiam Tetrarchia Arnhemienſi; Leodienſis Tetrarchia Ruremundana; Monaſte-nſis in Sutphanico Comitatu. his jus it cognoſcendi de legatis ad pias cau-s, de matrimoniis, de beneficiorum Ec-eſiaſticorum, præbendarum ac ſacer-otiorum jure. in reliquis cauſis Ro-ani Pontificis atque Epiſcoporum im-ria, comminationes ac fulmina ſem-r inſuper habita fuêre. hinc illud in di-omate Arnoldi Ducis, dato an. 1432: *Vy belooven alle bannen ende ladinghe yt onſen lande te keeren, gelijck onſe oorvaderen dat oock gedaen ende uyt ge-ert hebben.* Id eſt: Promittimus, nos anna omnia omneſque evocationes è noſtris

noſtris Dominiis prohibituros, quem-
admodum majores noſtri fecerunt. Ho-
die abjurato Pontificio imperio omn
iſtę cauſſæ ſpectant ad Curiam provinci
·lem, exceptis legatis piis, quorũ condict
coram ordinariis judiciis inſtituenda e
Provinciali Conſilio præeſſe ſolet Pri
ceps vel Proprinceps, ac Cancellariu
hiſce olim à Principe, hodie à ſingul
rum Tetrarchiarum nominatione ac Pr
principis & reliqui Senatus election
duodeni plus minus adjunguntur Sen
tores, legum ac morum periti.
Senatui adjunctus eſt fiſci patronu
quem principis vel reipublicæ tutore
vocant. huic jurium fiſcalium, domin
calium Imperii, juriſdictionis ac limitu
cura commiſſa eſt. ejus officium eſt,
jure reipublicæ inquirere; agendo ac d
fendendo reipublicæ patrocinari; Præt
ribus, quæſtoribus, publicanis ac jus
Principe vel republica habentibus co
ſulere atque in jure adeſſe; delictoru
graviorum ſuſpectos extra ordinem
curiæ decreto reos peragere.
Ad provinciale conſilium ſpectat d
ciſio controverſiarum ſuper jure pr
diorum, adſcriptitiorum ac dominic
lium; ſuper iis, quæ Principes vel reſp
blica pro ſuis poſſidet; ſuper injur
verbo vel ſcripto ibidem alicui illati
ſup

ſuper jure Eccleſiaſticorum beneficiorum, ſive Principē ſive alium agnoſcant patronum; atque etiam ſuper militarium beneficiorum poſſeſſione; ſuper controverſiis matrimoniorum; ſuper ſalariis ac ſumptibus Advocatorum vel Procuratorum ex litibus ibidem ventilatis. Huc quoque ſpectant cognitiones ſuper interpretatione ac jure principalium privilegiorum, vel contractuum, ſi non inferiorum illa conſeſſuum cognitionibus ſpeciatim fuerint ſubmiſſa. Item ſi controvertatur inter communitates, urbes vel pagos diverſarum juriſdictionum, atque etiam ſi duo de poſſeſſione vel dominio imperii alicujus hereditarii contendant. Item ſi alicubi in provincia jus notorie negetur, vel malitioſe protrahatur, vel juriſdictio vacet, ſi nulliter adverſus leges patrias à prætoribus actum vel in conſeſſibus pronunciatum dicatur, hujus Senatus auxilium implloratur. Hic adverſus publico munere fungentes ſuper exceſſu, delicto vel concuſſione accuſationes inſtituuntur. Hic ſuper paganorum criminibus inquiſitiones atque executiones decernuntur, niſi alibi ex privilegio vel conſuetudine inferioribus conſeſſibus cognitiones iſtorū criminum fuerint reſervatæ: quo tamen caſu, ſententias ibidem conceptas Prætores

non aliter quam Senatu jubente executioni mandant. In hoc quoque Senatu Proprinceps, Cancellarius, Senatores, III-viri Rationales, reliquique curiæ ſuppoſiti, ſi perſonaliter ex contractu vel delicto conveniantur, forum ſortiuntur. Hic & III-virorum Rationalium acta omnia reviſioni ac reformationi ſubjecta ſunt, ſicubi in patrimonii publici adminiſtratione, vel in Prætorum, Quæſtorum vel publicanorum rationibus diſpungendis, reipublicæ vel privatis præjudicatum dicatur. Hic quoque Senatus ejuſve Legati præſunt cognitionibus provocationum in Comitatu Zutphanienſi, Batavia ſuperiore, oppido Thielenſi ac Velavia. Iudicat denique de quibuslibet controverſiis ex prorogatione partium. Delictorum ubivis in provincia patratorum gratiam facit Senatus, atque abolitionem concedit. Atque hæc de cauſis Principi ejuſve conſilii cognitioni reſervatis. Avocare autem cauſſas ab ordinariis judiciis principibus nunquam licuit, utpote ſolemni juramento obligatis, *Dat ſy ee yder ſtadt-recht, landt-recht, leen-recht dyck-recht, vvater-recht, 't huys rech ende laten-recht, ſoude laten vveder va ren.* Id eſt: Se permiſſuros, ut omnes ſinguli juri oppidano, rurali, feudali, ag

gerai

gerali, aquatico, domeſtico, prædialique fruantur.

In omni autem judicio, ſive ordinario in urbibus ac pagis, ſive extraordinario, ſunt Præſides, ſive Satrapæ, ſive Prætores, & præterea alibi ordinarii ac jurati, alibi injurati litium diſceptatores. Hi ſola cognitione ſententiaque contenti ab Imperio omnino alieni ſunt, illi imperio contenti cognitionibus abſtinent. Adeo ut nullibi, præterquam in Senatu provinciali, Principem repræſentante, cognitio cum Imperio in eiſdem perſonis concurrat. Non habuere itaque Principes ſummam in jura poteſtatem, ſed fuere edictorum formulis devincti; à quibus recedere vel latum unguem religio fuit. Sunt præter ordinarias jurisdictiones in ſuperiore atque inferiore Batavia, inter Moſam ac Vahalim, in inſulis Bommelii ac Thielæ, marginibus Velaviæ, atque alibi, aggerum Præfecti ac VII-viri jurati, *Dyckgraven ende Heem-raden*, quibus aggerũ muniendorum ac conſervandorum adverſus maris ac fluminum exæſtuantium inundationem cura commiſſa eſt. Hi ex perpetuis principum edictis, quum res poſcit, obequitantes, aggeres, aquæ ductus ac cataractas perluſtrant, ſi quid diſſipatum, convulſum, concuſſum vel obturatum ſit, inſtant, omnibus inſtau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

randis incumbunt, multas indicunt, præ-
dia neglectis aggeribus obnoxia evincũt,
ac publica licitatione ac omni reliquo
clientelari cenſuali vel hypothecæ onere
libera ac penitus purgata minimum exi-
genti addicunt. Suntque hæc aggerum
muniendorum jura in multis admodum
rigida atque exorbitantia, idque ob pu-
blicam ſecuritatem; quamvis non deſint
qui conquerantur, eorum jurium obſer-
vatione atque acceptione, ſive per ratio-
num ignorantiam, ſive conſultò, à vero
cum ſubditorum pernicie ſæpe aberrari.
Eſt & cenſualis juriſdictio, qua plerique
prædii ſolario jure, vectigalis poſſeſſo-
rem ad ejus profeſſionem cenſuumque
ceſſorum præſtationem ſibi faciendam
adigunt, ex parium iſtius curiæ cogni-
tione ac decreto.

Circa provocationes non eadem leg
utuntur per univerſam provinciam. A
pleriſque urbibus nulla datur provoca-
tio. Neomagenſium ſententiæ Aquis-
grani reformantur. In Comitatu Zut-
phanienſi nova lege inductum eſt (alite
enim fuit ante annum 1594) uti ab in-
ferioribus Præfecturarum judiciis ad ju-
ridicos conſeſſus ſuperiores provocar
liceat. In ſingulis prætereà territorii
provocatio eſt, ſed minime ad eoſdem
Conventus pro ſententiis territorii Zut-
phani

phanienſis reformandis habentur Zutphanii: in territorio Arenacenſi conventus in eam rem habentur ad ſylvam dictam *Enghelander-holt*, ſub dio. In Tetrarchia Ruremundenſi ac Neomagenſi ſingulæ pæne paganæ Præfecturæ ſeorſim in hanc rem ſuos habent conventus. Alibi præeſt Principis Senatus, atque urbium legati adſunt; quos alii non admittunt; alibi omnes, qui ex ordine Equeſtri in Præfecturis prædia poſſident, etiam extranei, ad ſuffragia admittuntur; alibi indigenæ tantum; alibi ſolummodo ipſorum delegati. Eſt ubi provocatur ad urbium Scabinos. Alibi frequentiores in hanc rem habentur conventus; alibi rariores, atque adeo vix bini intra hominum memoriam. Ex hac ditione ad Imperatoriam Curiam nullam eſſe admittendam provocationem, obtinuit ab Imperatore Henrico Reinaldus Gelriæ Comes, anno cIɔ ccc x.

X.

Comitum & Ducum Series.

An. C. N. 1079. *Comites.* OTto Comes Naſſavius hoc anno ab Henrico IV. Imperat. Francofurti ad Mænum Comitis Gelriæ ac Zutphaniæ titulum & inveſtituram obtinuit;

Anno C. N. nuit; ducta primum Adelheida filia atque unica hærede Wichardi Comitis à Ponte poſtremi Gelriæ tutoris; deinde Sophia fil. Wichmanni Comitis Zutphaniæ. obiit anno 1107.

1107. *Gerhardus*, Ottonis f. duxit in uxorem Hedwigin ſive Hadewinim f. Florentii II. Comitis Hollandiæ; obiit anno 1131.

1131. *Henricus* Gerhardi fil. duxit in uxorem Seinaram Godefridi III. Brabantiæ Ducis fil. quæ illi dotis nomine Veluam attulit. obiit anno 1162.

1162. *Gerhardus* II, Henrici fil. duxit in uxorem Margaritam Comitiſſam à Sponheim ſive Haſbaniæ. obiit ſine liberis anno 1180.

1180. *Otto* II, Gerardi frater, duxit in uxorem Richardam Comitis Iuliacenſis fil. obiit anno 1202.

1202. *Gerhardus* III, Ottonis fil., duxit in uxorem Richardam Comitis Naſſavienſis filiam. obiit anno 1229.

1229. *Otto* III, Gerhardi fil., duxit in uxorem Philippã Comitis fanĩ D. Pauli fil. Hic Ruremondam,

Arnhe-

Anno C. N. Arnhemum, Hardervvicum, Bommelium, Gochtum, & VVageningam muris cinxit: & Neomagum à Guilielmo Hollandiæ Comite & Cæſare Romano ſibi pro 21000 marcis argenti puri oppignoratam Gelriæ adjunxit, anno 1249. obiit anno 1271.

1272. *Reinholdus*, Ottonis fil., dictus bellicoſus. Duxit in uxorem primo Ermingardin Hermanni Limburgenſis Comitis filiam. ſocero mortuo cum Ioanne Duce Brabantiæ de hæreditate Limburgenſi contendit, & prœlio ſuperatus, captuſque, non ante ab illo dimiſſus fuit, quam jure ſuo ceſſiſſet. Secundo Margaritam Guidonis Comitis Flandriæ filiam. Obiit in carcere à fil. ſuo captus, anno 1325.

1326. *Reinholdus* II, Reinholdi fil.
Duces. Huic Ludovicus Bavarus Imper. anno 1339. Ducis titulos atque honores conceſſit. Vxor prima Sophia, Florentii Bartoltii poſtremi Mechliniæ Domini filia. ſecunda, Iſabella, vel Leonora, Eduardi III. Angl. Reg. fil. Obiit anno 1344.

An.C.N. *Reinholdus* III, Reinholdi II.
1344. filius. Hunc frater Eduardus poſt varia prælia cepit, ac totos decem annos in caſtro Roſendael carcere detinuit. è quo poſt mortem fratris dimiſſus, anno 1371. paulo poſt obiit, nullis relictis liberis.

1371. *Guilielmus* Mariæ quæ Guilielmo IV. Comiti Iuliacenſi nupſerat fil., atque ita Reinholdi primi nepos, Dux Iuliacenſis & Gelriæ; duxit in uxorem Catharinam Alberti Bavariæ Ducis & Hollandiæ Comitis fil. obiit ſine liberis, anno 1402.

1402. *Reinholdus* IV, Guilielmi frater, Dux Iuliacenſis & Gelriæ: uxor Maria Atrebatenſis. obiit ſine liberis, ann. 1423.

1423. *Arnoldus* Egmondanus, Ioannæ (quæ ſoror fuerat Guilielmi & Reinholdi IV. Ducum Gelriæ & Iuliæ) è filia Maria, quæ Ioanni Dynaſtæ Egmondano nupſerat, nepos. Is anno 1472. Carolo Burgundiæ Duci Ducatum ſuum & Comitatum ceſſit: cui & jura ſua volenti firmius roborare, Gerardus Iuliacenſis Adolphi Iuliacenſis

ſine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſine liberis defuncti (quem de eadem ditione tanquam beneficio caduco Sigiſmundus Imperator anno 1425. inveſtiverat) ex fratre nepos, anno Chriſti 1437. ab Imperatore inveſtitus, ſibi in hanc ditionem competentia jura pretio 80. mill. aureorum Rhenenſium anno 1473. die 20. Iun. vendidit, & quanti majoris erat donavit. Fredericus autem Imp. eandem ceſſionem ac venditionem, quam & Gerardi filii Guilielmus ac Adolphus ratam habebant, utraque parte deſiderante, Imperiali authoritate approbavit, ipſique Carolo Burgundo hanc ditionem pro ipſo ejuſque hæredibus ac ſucceſſoribus in clientelam conceſſit. *Sandeum hic ſecuti ſumus, licet alii hæc aliter narrent.*

1465. *Adolphus*, Arnoldi filius, detruſo in carcerem patre, principatum invaſit: duxit in uxorem Catharinam Borboniam, quæ illi peperit Carolum; & Philippam, quæ nupſit Renato Duci Lotharingiæ. Periit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Anno C. N. miſere à Gallis ad Tornacu[m] cæſus, anno 1477.

1477. *Carolus* Burgundus, hoc titu[lo] atque armis Gelriæ poſſeſſi[o]nem conſecutus, eam tenuit [ad] annum 1476. quo ad Nanceiu[m] 5 Ian. occubuit: ut refert C[o]minæus.

1478. *Maria* Caroli f., Maximilia[ni] Auſtrii uxor, Ducatum à Ge[l]ris, ab ipſa ſtatim deficientibu[s], vix obtinuit: nam Adolph[o] cæſo Gelri Catharinæ illius ſo[]rori adminiſtrationem Duca[]tus tradiderunt: quæ pruden[]ter aliquot annis illum admini[]ſtravit; donec Carolus adole[]ſceret.

1492. *Carolus* Egmondanus, Adolphi fil., Arnoldi n., ab Ordinibus Gelriæ è Gallia evocatus, Gelriæ Dux & Zutphaniæ Comes inauguratus. obiit ſine liberis anno 1539.

1539. *Gulielmus*, Dux Iuliaci & Cliviæ & Bergenſis: ex Ioanne Duce Cliviæ & Maria Wilhelmi Ducis Iuliacenſis filia natus, ab Ordinibus Gelriæ vivo adhuc Carolo Egmondano aſcitus atq; inauguratus: ceſſit Carolo V, anno

anno 1543. Hic erat Gerardi (quem ſupra in Arnoldo Egmondano jus ſuum Carolo Burgundo vendidiſſe & donaſſe diximus) pronepos. Res ita ſe habet: Gerardus ſecundus Comes Iuliacenſis & Bergenſis duos filios habuit, Wilhelmum & Adolphum; quorum ille Comes fuit Iuliacenſis; hic Bergenſis. A Iuliacenſi recta linea deſcendit Wilhelmus IV, qui primus fuit Dux Iuliacenſis; cui nupſit Ioanna, vel Maria, Reinholdi II. Ducis Gelriæ filia; atque ita duo illius filii Guilielmus & Reinholdus jure materno Ducatum Gelriæ obtinuere. Filia Maria vel Ioanna nupſit Ioanni Arculei Dynaſtæ. fratribus autem ſine liberis defunctis, proximus illorum agnatus è linea Bergenſi, videlicet Adolphus, prioris illius Adolphi abnepos, dux Bergenſis factus eſt Dux Iuliaci, contra Arnoldum Egmondanum, cui jus in illum Ducatum competebat ex parte aviæ, quæ fuerat Wilhelmi & Reinholdi ſoror. huic Adolpho in Ducatu

Iulia-

Anno C. N. Iuliacenſi & Bergenſi ſucc[...] Gerardus, fratris Guilielm[...] lius; Gerardo filius Wilhelm[...] cujus filia Maria nupſit Ioa[...] Duci Clivenſi, illique ge[...] hunc Guilielmum de quo [...] mus.

1543. *Carolus* V. Imperator; & ipſo [...] ſignante anno 1555.

1555. *Philippus* I. Hiſpaniarum R[...] Quem provincia cum cæte[...] provinciis fœderatis an. 158[...] ejuravit.

APPENDIX
AD
GELDRIAM.

Culenburgicus Comitatus.

DVM in qua parte potiſſimum agerem de Culemburgo & Comitatu, incertus hæreo, & operæ feſtinant; pene de eo dicere neglexeram. Culenburgum ergo ſitum eſt ad ſiniſtram Leccæ ripam; in tres partes diviſum oppidum, quæ ſingulæ ſuis muris & foſſis cinguntur; ſicuti & arx illi connexa, Comitis domicilium.

Diſtat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

tat à Viana milliare unum. Regimen
ile oppidi eſt penes præfectum, (vulgo
ſt,) duos civium Magiſtros, ſeptem
binos, & Sculteтum. Qui omnes ab-
ta poteſtate à Comite eliguntur, nulla
via oppidanorum deſignatione: &
poſtea minora munia inter honeſtio-
cives diſtribuunt, non modo in urbe,
& in agro.
Sub Comitatu præter oppidum ſunt
tuor pagi; *Suyrdingh*, fines jungens
n Hageſteynio, diœceſios Trajecti-
loco; *Syderveld*, cum Leerdami di-
ne; *Gobberding*, in meditullio Co-
tatus, & *Redubem*, ad limitem Burani
mitatus.
Culenburgenſis ditio jam ab aliquot
ulis regulos ſuos habuit. Heuterus
rum primum commemorat Rober-
n Boſichemum, qui obiit anno 1164.
ijus ſucceſſores connubiis plures di-
nes creverunt, inprimis Gerardus II.
us nominis Culenburgii regulus; qui
ıcta in uxorem Eliſabetha Buræ, Bor-
lii, Zulæ, Sint Martenſdijckii, Swijc-
i ac Doddendalæ Domina, magnas
itiones cum ipſa accepit. Ex his natus
aſparus Culenburgii, Zulæ, Hogh-
ratæ, &c. regulus: & Aleyda; quæ
atris teſtamento Buræ & Santi Martens-
ijkii domina Frederico Egmondano
Iſel-

Iſelſteynii domino nupſit. Caſparus
tum quinque filias reliquit. Quarum
jor natu Elizabetha, licet bis enupta,
los liberos peperit. Secundo genita A
uxor fuit nobiliſſimi viri Ioannis
lanti præfecti ditionis Valkenburg
quibus Florentius Culenburgii Co
deſcendit, qui hodie ſupereſt. Cuju
rens Florentius à Philippo II. Hiſ
Rege primus Culenburgii Comes fui
ſignatus : verum quum una cum
cipua Belgii nobilitate an. cIↃ IↃ L
libellum ſupplicem Parmenſi Duci
quæ Regis Hiſp. nomine provincias
derabatur, obtuliſſet, gratia illius exci
& ab Albano proſcriptus fuit, & do
illius, quam Bruxellis habebat inpri
magnificam, exciſa, areæque marmo
baſis impoſita, cum quadrilingui inſ
ptione, quæ talis erat: *Regnante Phili*
ſecundo Cathol. Hiſpan. Rege, in his
inferioribus Germaniæ Regionibus, gub
nante vero Ferdinando Alvarez de Tol
Alba Duce, &c. Florentii de Palant qu
dam domum ſolo æquari ſancitum eſt;
execrandam memoriam repetitæ in
conjurationis adverſus Religionem Ecc
Cathol. Rom., Regiam M. & ipſas
giones, anno à ſalute cIↃ IↃ LXVI
5. kal. Iun. Baſis quidem hæc poſtea
verſa, ſed domus haud reſtaurata. H

dam

nna tulit, tantumque periculum adiit
nobiliſſimus, libertatis ergo, qua ho-
fruimur. Obiit anno 1598, pene
uagenarius.

S. Andreæ munitio.

Vum an. cIↄ Iↄ xcix Andreas Au-
ſtrius Cardinalis, fratre ſuo Alberto
chiduce abſente, provincias Belgicas,
e Hiſpano parent, gubernaret, & mi-
tibus copiis cum imperio præeſſet
nciſcus Mendoza Arragoniæ Thalaſ-
rcha; magnum inter noſtros & Hi-
nos certamen fuit juxta Bommelium,
s oppidum capere, noſtris illud tueri
agentibus. Tandem quum Hiſpani de
pe capienda jam deſperarent, monitus
t Cardinalis ab architecto quodā Ger-
ano (Thuanum ſequor lib. cxxii) qui
noſtris ad ipſum transfugerat, locum
bi ſubeſſe anguſtum, in quo Moſa &
ahalis juncti inſulam efficiant, extruen-
e munitioni valde opportunum, qua
bricata navigatio omnium impedire-
r. Itaque ille ex conſilio belli ducum à
ommela copias Roſſenium reducit, &
propinquo quinquangulari munitioni
eſignatæ principium facit. Opus ſumma
eleritate & arte perfectum; ſalicetis &
anctis arboribus inſulæ in eam rem re-
ſectis;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſectis; Sant-Andreana de nomine Ca
nalis dicta munitio. Dum feſtinatis
ribus in eo laboratur, Princeps Ma
tius in Voornam inſulam proximam
ſcendit, in qua munitionem ovali ſp
habebat, ad res gerendas valde oppo
nam. Aliquot levibus præliis deinde
tatum, munitioque ab Hiſpanis p
cta, & præſidium cIↄ Iↄ peditum &
unius equitum impoſitum. Sed haud
hoſtis hac munitione potitus fuit. N
anno cIↄ Iↄ c à Principe Mauritio
ſeſſa VII kal. April. per deditionem i
lius manus tradita fuit VIII idus M
Munitio hæc ſtructa ad normam
ajunt) arcis Antwerpianæ; quinis ing
tis molis propugnaculis in orbem cir
quorum tria Moſæ atque Vahalis alv
reſpiciunt, bina Harwardenam; alii
operibus, quæ hodierni belli uſus i
nit, ita ſepta intuſque inſtructa eſt ut i
invictas opere & induſtria cenſeri qu
Arx quoque Naſſavica in inſula Voc
novis operibus munitior reddita. Vt
hodie validis noſtrorum præſidiis
netur.

De munitione Schenckiana.

QVia jam in munitiones incidim
nequaquam prætererire debemus
moſiſſimam munitionem Graviiw

æ, quam à primo conditore vulgo
chenckianam vocant: ſita quippe eſt ad
ngulum inſulæ amnicæ quam vulgo
Graven-vveert vocant, ubi Rhenus in
uo cornua divaricatur; quorum illud,
uod ſeptentrioné verſus defluit, Rheni
omen ſervat, alterum quod occidentem
erſus dilabitur Vahalis aſſumit: proſpe-
u in omnes partes jucundiſſimo. Hæc
rimum à fortiſſimo militum ductore
Martino Schenckio nobili Geldrio exi-
uo ambitu ſtructa, ut Hiſpanos arceret,
ui jam oculos in hunc locum conjeciſſe
icebantur; anno cIↃ IↃ LXXXVI. Sed
oſt illius obitum opportunitate loci co-
nita, ab Illuſtr. Ordinibus confœderati
Belgii variis modis eſt ampliata, ita ut
am intra vallum contineat virgas CCC,
habeatque templum, forum, ſcholam, &
ædificia privatorum haud ineleganter
ſtructa circiter LXXX; atque ita permu-
nita, ut nihil eorum operum, quæ ho-
dierni belli uſus poſtulat, hic deſidere-
tur. Et quia Rheni violentiam nonnum-
quam experta fuerat, vaſtis in flumen
jactis molibus variiſque operibus in-
demnitati illius conſultum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

HOLLANDIA.

I.

Situs & limites.

HOLLANDIAM à plaga mun
occidua Britannicum mare;
ſeptentrione Cimbricum ar
bit & littora illius pulſat:
ortu ſolis fretum amplum, vulgo de *Su*
der-Zee, Friſiam procul aperit: ad eur
notum Tranſiſelanam & Velaviam:
auſtrum Trajectina ditio obtenditur,
porro Gelriæ & Brabantiæ pars: ad oc
dentem denique atque corum Zelandi
inſulæ prætenduntur.

Regionis ambitum ad LX milliar
extendi volunt: longitudo ejus mag
ſecundum oram maritimam, inde ab i
ſula Schellinga ad ſeptentrionem ſita,
Scaldiam Zelandiæ inſularum unam: l
titudo perexigua eſt, & nuſquam fere ſ
ptem octove milliaribus major; quand
quidem è meditullio illius creditur vi
tori trium horarum ſpatio hinc ad oce
num, illinc ad extremos illius fines p
tere aditũ. Ex quo æſtimari poteſt Ho
landiam à reliquo Bataviæ veteris co
pore deductam, longæ tæniæ aut litui i
curui faciem præ ſe ferre. Memorabil

ver

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ro eſt (inquit *H. Iunius*) majorum no-
rorum induſtria & digna hujus gentis
oria, quod, cum Rhenus & Moſa in-
ures ſinguli ramos & brachia alveoſ-
ae diffuſi, regionem quaquaverſum
mplectantur & interſecent, illi tamen
aud contenti hoc naturæ beneficio,
te atque induſtria hanc adjutarunt,
aſſim emiſſaria, opportunos euripos
aquaria adjungendo, ut adventu diſ-
eſſuque commeantium, commercia
lerentur.

II.

Cœli ſolique qualitates.

Hollandia (inquit *H. Iunius*) longe
maxima parte paluſtris eſt, ſolo de-
preſſiore ac demerſo pleriſque locis, mul-
is etiam natante, non in novum modo
ſed in adultum quoque ver, præſertim
qua Trajectinos fines reſpicit: ſtagnis &
uripis paſſim irrigua; lacubus immani-
bus, quorum finem nulla oculorum acies
metiatur, divulſa: alicubi arvorum
culturis diſtincta, arboribus fructiferis
conſita, aut nemuſculis amœnam fa-
ciem oſtenſura. tertiam ferme partem
mari objecta ſabuleta occupant, ſterilia
quidem illa, ſed cuniculorũ fecundiſſima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

arbuſtorum magna raritas eſt, quæ ol
abundarunt. Aquarum multitudine
quæ demiſſioribus arvis gravis eſt & f
gnantibus paſcuis hyeme innatat, f
quentioribus molis aquariis exonerar
eæ quaternis aliis inſtructæ, vento c
cumaguntur, & pinnato tympano
quas in altum evehunt, atque in euripi
& inciles foſſas ejectant, invento val
utili ac prope neceſſario. (quod ſuperi
ribus annis plurium induſtria auctum;
ut nunc ejuſmodi molæ aquariæ incr
dibilem aquarum vim brevi ſpatio n
tam evehant, quam everrant.) aquæ a
tioribus aggeribus utrimque coërcitæ
in majores latioreſque aquæductus co
rivatæ, per emiſſaria opportunis loc
collocata, quotieſcunque maris recipr
cantis fluctus refluit, in maris ſinum a
amnes effunduntur: alii depreſſos ill
agros, aqua prius deducta, meliores re
dunt, inducto ex arena corio, quod de
ſuper infuſa terra è cinere, luto, aliiſq
rejectamentis coacta, interdum & fir
ſtercorant, inſigni profectu & ſucceſ
læto. Cœli clementia (inquit idem) d
ſtituimur: hyems nobis maturior, aſp
tiorque: vis ventorum infeſtior: pra
pue Caurus, Hollandiæ veluti peculiar
tyrannus additus; hoſtis arboribus ſat
inimicus, valetudini adverſus, procell

ſu

s, mariſque turbator. Habet porro hæc gio agros frugiferos quoque, & qui- em luxurioſo & opimo frumento ſu- a modum ſcatentes (tritico præſertim cellenti prope Lugdunum Batavorum, henoburgi, & in occiduæ Hollandiæ laga quam vocant *VVeſtland*;) ſed qui ntillo in ſpacio & in regione, qua non liam populoſiorem uſquam invenias, d ſuppeditandam tantæ multitudini ali- noniam ſint impares. Paſcui vero agri onitate cum aliis certare licet: unde ræcipui proventus exiſtunt: ſiquidem è aſeo & butyro, quæ exportantur in ex- erna loca, in ſingulos annos ducenties eſtertium cogi putatur, quæ ſumma ad lecies centena Carolæorum millia extē- litur; præter ea quæ in quotidianum ali- nentum, quo vix alio bona pars tenuio- is fortunæ hominum victitat, cedunt. Tot boum armentis abundat, tam læta vaccarum parens ac nutrix eſt; ut con- ſtet, aliquibus Hollandiæ partibus vac- cas vernis & æſtivis menſibus XLIV la- ctis heminas quotidie in mulctralia ſin- gulas fundere. Hinc butyri longe optimi copia; hinc caſeorum qui cum præſtan- tiſſimis certent, infinita pene vis. Ioan- nes enim Benningus Curiæ Hollandi- cæ conſiliarius (referente Guicciardino) certa obſervatione & minime fallente

calculo oſtendit, Aſſendelphi & quatu
vicinis pagis tantum lactis uno anno
vaccis colligi, quantum è Germania ſu-
periori Rhenenſis vini devehebatur Du
drechtum. Cuniculorum innumera
multitudinem paſſim alit regio, in col
bus arenariis, qui mari objacent. Cerv
rum etiam & damarum toto illo colliu
tractu & vicinarum vallium nonnul
copia eſt. Quid dicam de equis, quos ge
neroſos, idoneoſque ferendæ panopliæ
ſed ſuccuſſatores pleroſque, ea pars Hol
landiæ producit quam VVeſtfriſiam vo
cant: auſtralior quoque pars lacertoſo
& optimos. Avium paluſtrium, præſe
tim anatum, captura nuſquam copioſio
inſtitutis ad id quæſtuoſis admodum
viariis, in quæ illices aves manſuefact
feras pelliciunt primo, eas dein catulu
artem edoctus latratu conſternatas, di
fugere in caveas cogit, ubi aucupis man
cadunt. Piſcium amnicorum copiam
ſtagna, lacus, paludes, fluvii ſuppeditan
marinorum incredibilem vim vicinum
undiquaque mare. Lignorum quidem
hic inopia eſt, ſed foſſilis ceſpitis abun
dantia ſumma, qui è terræ fodinis eru
tus, aut ex ipſis aquis hauſtus, ſole &
vento excoctus, igni alimentum ob
vium minimeque contemnendum præ
bet. Habent & tenuiores ruſtici in ſe

pten

entrionali Hollandia ceſpitum genus fimo bubulo coactum, & ſimiliter ſic-atum.

III.

Diviſio Hollandiæ.

HOllandia in plures partes dividitur, quæ peculiaria nomina ſortiuntur, t Maeſlandiam, Schielandiam, Delpho-andiam, Rhenolandiam, Kennemariam; /Vaterlandiam, Amſtelandiam, Goelan-liam, & ſimiles : ſed maxime commu-is & alicujus uſus diviſio eſt, in auſtra-em & ſeptentrionalem ; quarum hæc tiam *VVeſtfriſia* dicitur : nam hæ partes nonnihil moribus & inſtitutis variant; incolarumque ingenia & habitus plurimum diſcrepant. Auſtralis complectitur hæc oppida : *Dordrechtum*, *Harlemum*, *Delfum*, *Leydam*, *Amſtelodamum*, *Goudam*, *Roterodamum*, *Gorichemum*, *Sciedamum*, *Schonhoviam*, *Brielam*; quibus accedunt *Gertrudiberga*, *Heuſda*, *VVorcomium*, *Viana*, *VVoerda*, *Oude-vvatera*, *Iſelſteinium*, *Aſpera*, *Heuclomum*, *Leerdamum*, *Naerda*, *VVeſopum*, *Muda*. Septentrionalis, *Alcmariam*, *Hornam*, *Enchuſam*, *Edamum*, *Monachodamum*, *Medenblicum* & *Purmerendam*. Atque harum quidem partium limites ratione regiminis politici

& eccleſiaſtici diverſi ſunt. Nam politici ratione, auſtrali accenſentur Harlemum & Amſtelodamum; eccleſiaſtici vero, hæc oppida cum ſuis vicinis pagis & claſſibus Synodo ſeptentrionalis Hollandiæ accedunt. Eſt & ſtrictior Zuyd-Hollandiæ notio, quæ longe antiquiſſima eſt; ea autem complectitur complures pagos; ejuſque metropolis eſt Durdrechtum; Balivum habet primæ dignationis & jure utitur nonnihil à reliqua provincia diverſo, & ampliſſimis privilegiis jam olim à Comitibus Hollandiæ fuit donata. Pagi & dominia ſunt: *VVerkendam, Duſſen, Beyerland, den Clundert, Beſoyen, Spraugh, Cappel, Zydevvyn, Nederveen, cleyn VVaſpick, groot VVaſpick, 'sGravenmoer, Raemsdonck, Drimmelen, Stanthaſen, Mernvvede, Dortſmonde, Craeyenſteyn, langh Ambacht, cort Ambacht. Houvveninghen, Dubbeldam, Puttershoeck, Mijns-Heeren Land, Heynkens-oort, VVieldrecht, Strien, Maeſdam, Heer-Ians-dam, de Lind, Kijf-Hoeck, Heer-Oudeland, Scobbeland, Svvyndrecht, Develſteyn, Ryſoort, Strevels hoeck, Sandeling, Rieder-Kerck, Yſelmonde, ooſt en vveſt Barendrecht, Carniſſe, Papendrecht, Alblas, Alblaſſerdam, Nieu-lecker-land, Streef-Kerck, Brantvvijck, Molenaers graef,*

Hof-

vveghen, Blaskens-graef, VVijngaer-
, Slydrecht, Giſſen-oude-kerck, Giſ-
nieuvve-kerek, Harduneveld, Crim-
op de Leck, ende Crimpen op de Yſſel,
vver-kerck, Lecker-kerck, Zuyd-
eck, Berch Ambacht, Berkou, Stol-
ijck.
Maeſlandia cujus latus Moſa proximè
lit, capit *Brielam, Vlaerdingam, Geer-*
etum, Heenvlietum, Puttenolandiam,
riam, præter aliquot inſulas.
Schielandiæ *Roterodamum*, *Schieda-*
um & *Gouda* poſſunt aſſignari.
Delpholandiæ, *Delphum* cum *Haga*.
Rhenolandiæ caput eſt *Leyda.*
Kennemariæ vulgo tribuunt *Harle-*
um, *Alemariam*, *Bevervvicum* cum
gis circiter XLII.
Amſtelandia urbem cognominē com-
ectitur & aliquot pagos.
VVaterlandia, *Edamum*, *Monachoda-*
um, *Purmerendam*, cum nonnullis
gis.
Goelandia, *VVeſopum*, *Naerdam*, *Mu-*
am.
Incidi in aliam diviſionem Hollan-
iæ, quam diligentiſſimus rerum Belgi-
arum ſcriptor Petrus Borrius Chriſtia-
i f., lib. VII hiſtoriarum ſuarum, an-
iquiſſimam & veram judicat, atque
x archivis Cameræ Rationalium ad-

ſtruit; quam hic ſubjungendam ex-
mavi.

Comitatus Hollandiæ (inquit) d
ditur in quatuor partes. Quarum pr
appellatur ſeptentrionalis Hollandia
cunda meridionalis: tertia Voor
quæ quondam proprios dominos ag
vit; quarta Kennemerlandia, atque
cidentalis Friſia; quæ vulgo perper
ſeptentrionalis Hollandiæ vocatur, c
ad ſeptentrionem Hollandia poſita

Sub parte prima comprehendun
præfecturæ aquaticæ (vulgo *VVa*
ſchappen) ſive Dijckgraviatus, Rhe
landiæ, Delfslandiæ, & Schielandiæ,
que adeo VVordenæ. Oppida illius ſu
Delphi, Lugdunum Batavorum, Gou
Roterodamum, Sciedamum, Oudev
tera, VVordena, &, ut quidam aſſeru
antiquiſſimũ Hollandiæ oppidum Vla
dinga, & amœniſſimum municipiu
Haga Comitis.

Sub ſecunda parte comprehendu
tur: Durdrechtum, antiquiſſima illi
Hollandiæ partis metropolis; quæ p
mum ſibi ſuffragium vendicat inter o
nia Hollandiæ oppida in conventu C
dinum hujus Provinciæ: Gorichemur
VVorichemum: Schonhovia: Heusd
num; licet controverſum ſit utrum Br
bantiæ & Hollandiæ ſit adſcribendur

ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

lis hæc deciſa videtur, quia ab Hol-
dis poſſidetur: & Geervlietum, me-
polis Puttiæ; licet hodie mœnibus
eat.

Tertiæ partis, Voorniæ nimirum, ca-
eſt Briela, neque alia oppida habet
ter hanc & Goeream, ſed complures
pulchros pagos; & præ cæteris Hol-
diæ partibus abundat arvis omnis ge-
ris frugum feracibus.

Quarta pars, Kennemerlandiæ &
Veſtfriſiæ, longe maxima eſt Hollan-
æ pars. complectitur enim Kennemer-
ndiam, Amſtelandiam, Godelandiam,
Vaterlandiam, & inſulas Texeliam,
Vieringam, Vlielandiam, & Gryndam.
ub ea comprehenduntur; nobilis &
ulchra urbs Harlemum, Kennemer-
ndiæ caput; quæ ſecundum ſuffragium
n conventu Ordinum Holland. obtinet:
otens & opulenta civitas Amſteloda-
num, Amſtelandiæ caput: Alcmaria,
rima VVeſtfriſiæ urbs: Horna: Enc-
huſa: Medenblicum: Edamum: Mona-
chodamum: Purmerenda: & Godelan-
diæ oppida Nardenum, Muda & VVe-
ſopum.

IV. *Mo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

IV.

Mores Hollandorum, ingenia, ſtud

GEnus hominum (inquit *Iunius*) ha bet Hollandia procerum, corpo bus validum, forma liberali, ingeni perto & facili, quod olim dolis atque terorum artibus obnoxium fuiſſe n tur: Sed nunc ea ſimplicitas tanqu cos attritu, peregrinationibus longo commerciorū uſu exercita, vafriciei nihil attraxit. Sermo & congreſſus mis illis eſt; laboris patientia ſumma. in genere dicendum eſt & vere & c laude, imo & finitimorum confeſſio Hollandos eſſe frugi & attentos œcon mos, patreſque familias. Fœmineum nus, proceritate, formæ naturali & n fucato nitore, & lacteo candore, gen finitimas ſuperat: viragines dicas, uſq adeo nullius laboris parcæ, adver quaſvis aëris tempeſtatumque injuri duratæ: maria terraſque obeunt negoti tionis quoque ſtudio, cultus ac nit ris domeſtici ita curioſæ, ut vitio pr piores ſint. In mundo muliebri & v ſtium cultu modum non excedunt, Brabantæ conterminæ faciunt: (*hodie h in hoc quoque æquant in non paucis opp dis, ſi non ſuperant.*) Quod ad linguam

attine

net, ea Germanica eſt, Belgicæ com-
cio affinis, cujus dialectum atq; idio-
infectum deprehendas à propinquæ
is vicinia aut commercio: nam Fri-
accedunt ſeptentrionaliores; Bra-
tico auſtraliores, & præcipue Dut-
chtani. Ingenia Hollandis neque ſte-
neque infelicia; quippe quorum plu-
i ſuperiori & hoc ſeculo doctrina &
enuarum artium gloria excelluerint
excellant. Licet præcipuum ipſis mer-
uræ ſtudium, & navigandi induſtria.
qua fere excellunt, maxime boreales,
nulli genti aut navigandi peritia, aut
mari belligerandi fortitudine conce-
nt, equeſtri aut pedeſtri militiæ non
idonei.

V.

De urbibus & oppidis Hollandiæ.

HOllandiam in auſtralem & borea-
lem communiter dividi ſupra dixi-
us; Auſtralis autem ſemper authori-
te & dignitate potior fuit; cujus caput
Durdrechtum. Vtriuſque urbes, quæ
te XXXI numerantur, ordine deſcribe-
us.

1. *Durdrechtum*, ſive Dordracum,
rbs ſitu maxime opportuno, & ad cō-
nercia idoneo, ob fluminum Moſæ, Va-
alis, Lingæ & Mervæ concurſum;
forma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

forma oblonga ad modum triremis æ
dita ; non tam mœnibus aut vallo qu
ſitu & loci natura firma; opulenta &
pioſa , eorumque omnium , quæ
uſus poſtulat , locuples quoddam
nu : fluminibus , vadoſo freto , ſ
niſque incredibilem piſcium avium
copiam ſubminiſtrantibus : ferunt e
anno cIↃ IↃ cxx à medio Aprili,
exitum Februarii ſequentis anni, 8
ſalmones publice in urbe venditos f
ſe. Vix alia urbs tota Hollandia
gnificentiora & Agrippinenſium
æmula habet ædificia , quæ cœl
fere culminibus feriunt ; cellæ vina
numquam ſolem admittentes , arcu
opere fornicatæ ſunt. Templum p
marium elegans & arcuato opere
ſendum. Ædes privatæ ad 3084 ho
habentur. Fuit autem anno cIↃ cc
xxi atroci tempeſtate, disjectis ac
ruptis aggeribus , à continente avulſa,
inſtar inſulæ deſtituta : nunc incolar
induſtria non exiguum agrum ex un
ereptum rurſus mœnibus ſuis conjunx
Vrbs hæc ſtapulæ jus ſibi vendicat, id e
privilegium ſiſtendi & ab inſtituto cu
retrahendi merces exoticas , quas neg
tiator importat, ut nimirum eo loco ſ
bulentur & conquieſcant, quo venu
proſtituantur , quavis tandem cond

tion

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

r; niſi damnoſam venditionem
atus, vel meliorem aliunde lucri
m olfaciens inſtitor, vectorve, ma-
currere unde venerat, vel ubi ipſe
icilium habet; quod illi licet et-
non ſoluto ſtato portorio: vendi-
utem non niſi oppidanorum navi-
ilio traducere licet. Huic ſoli in-
uſtralis Hollandiæ urbes datum cu-
Principis monetam auream atque
nteam: deinde ut iſthic Hollandiæ
itum inauguratio fiat, nec alibi
nni ſacramento adigantur in mu-
n fidem cum Principes, tum Or-
s. De regimine quod à cæteris ur-
s paulo diverſum habet, poſtea di-
r.

. *Harlemum*, ſecundum ſibi lo-
 vendicat. Vrbs ædificiorum cul-
 amplitudine, ſitus amœnitate &
ortunitate, cœli denique ſalubri-
 inter primas cenſenda. Ager quip-
illius editior, & à lacuum mariſ-
 offenſa ſecretus. Templum habet
cherrimum, architectorum judicio,
od foro ſpatioſiſſimo imminet. è
ione curia eſt operis haud vulga-
. Vrbem interlabitur Sparnus, olim
Rheno corrivatus, ſed qui jam ex
menſo lacu incrementum accipit.
nte urbem amœniſſimus lucus eſt, ci-
vium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

vium voluptati & juventutis exe[illegible]
dicatus. Linearum telarum cando[illegible]
tenuitatis eximiæ, aliorumque pa[illegible]
rum textura ſatis celebris eſt urbs [illegible]
puloſa admodum ob advenarum i[illegible]
tem numerum: magno quippe in[illegible]
rum numero aucta eſt, poſtquam H[illegible]
nus Flandria & Brabantia potitus e[illegible]
ut ſuperioribus annis hic ſupra v[illegible]
quinque millia hominum numerata[illegible]
rint, eorum qui & ſexagenariis m[illegible]
res erant, & tamen pubertatis ann[illegible]
greſſi; qui artes varias mechanic[illegible]
mercaturam exercent. Quo factum [illegible]
non modo ædes, ſuperioris belli [illegible]
incendio deformatæ, aut collapſæ [illegible]
chrius longe reædificatæ fuerint, ſ[illegible]
iam omnibus locis vacuis elegante[illegible]
perſtructum ſit. Muro lateritio cinc[illegible]
utrinque firmo, & foſſa ſatis lata. [illegible]
ab oceano circiter v mill. paſſuum [illegible]
marinorum piſcium omne genus ab[illegible]
ſubminiſtrat. Ad euronotum lacu[illegible]
ampliſſimus; verſus aquilonem Ty[illegible]
nus: uterque bene piſcoſus. Ita ut [illegible]
portunus mirum in modum ſit u[illegible]
cunque ſitus, ſoli, cœli & aquarum [illegible]
nis affluens. Hujus indigenæ Laure[illegible]
Ioannis, cognomine æditus, Hadri[illegible]
Iunius typographiæ primum inve[illegible]
gloriam aſſerit.

3. [illegible]

3. *Delfum* ſequitur Godefridi Lo-
aringi, cognomento Gibboſi, ut credi-
t, opus. Vrbs variam fortunam exper-
, & ſub Alberti Bavari immiti imperio
œnibus nudata; ſed poſtea reſtituta.
no cIↃ IↃ xxxvi fortuito incendio
ne tota conflagravit: verum è cineri-
ıs multo pulchrior ſurrexit, ut ædium
agnificentia tam publicarum quã pri-
tarum cum paucis poſſit comparari.
orma eſt oblongiori; nec mœnibus aut
llo, prout hodie ſe res habent bellicæ,
tis firma; ſitus natura illam egregie mu-
t. Cereviſiæ coctura olim quam nunc
lebrior, uti & laneorum pannorum
xtura. Cives tamen habet opulentos,
lendidoſque, & qui mercaturam lon-
lateque exercent. Ager illius pinguis
inprimis paſcuus. Portum habet ad
Moſæ ripam valde commodum; Delphs-
aviam vocant, municipium ædificio-
um multitudine & incolarum copia
obile.

4. Quarto ſe offert Lugdunum Ba-
tvorum, vulgo *Leyda*; revera urbium
Hollandiæ ocellus; ſive urbis ipſius ſito-
em, ſtructuramque, ſitus opportunita-
em juxta atq; amœnitatem ſpectes; ſive
ivium & incolarum frequentiam, o-
nniumque artium mechanicarum, &
ræſertim lanificii, cultum. Sita eſt in

medio pene cæterarum urbium, quipp
diſtans à Delphis tria;ab Harlemo, Go
da, Roterodamo quinque, ab Amſte
damo, Dordrechto, Trajecto ſept
miliaria communia. Medius quond
Rheni alveus, ab Vltrajecto deſcende
ſed oblimato oſtio, & curſu alio det
to, jam reſtagnans, paulum ſupra urb
in duo veluti brachia divaricatus, urb
ab oriente ingreſſus, poſtquam bon
illius partem bifidato alveo pervaga
eſt, rurſus in unum alveum conjunc
ad occidentem egreditur, & mare
tit. In angulo hujus confluentis, ſu
acclivem undique tumulum pyrgus e
tat (Burgum patria lingua vocant) cir
nato mœnium ambitu, fornicibus arcu
tis; quod Normannorum opus creditu
Ab hoc Burggravii nomen habuere, oli
quoque urbis potentes. Vrbs aliqu
ties ampliata eſt mœnibus productis. p
mum anno 1249. ſecundo 1355. tert
1389, quarto denique 1611. ita ut nu
forma pene orbiculari CLXXII juge
Rhenolandica occupet; quum ſuperi
ribus ſeculis, quando primum muro ci
cta fuit, vix triginta contineret. Cinc
eſt autem partim muris vallo terreo fi
matis, quibus ingentia propugnacu
terrea ſunt adjecta; partim, qua nup
ampliata fuit, firmiſſimo & craſſiſſim
tei

rreo vallo & validis propugnaculis, foſ-
que undiquaque ampliſſima. Hæc urbs
ſt Amſtelodamum omnium populo-
ſſima eſt, quippe advenis è Flandria &
rteſia Hannoniaque & Leodienſi agro,
iiſque, in immenſum aucta: unde &
pibus quoque ſupra modum crevit.
uo hanc urbem maxime nobilitant:
rimum obſidio, tam fortiter tot men-
ibus contra potentiſſimum Hiſpano-
um exercitum tolerata, & repulſa, ut
el hinc libertatis qua hodie fruimur, au-
picium duci cæperit: ſecundo Academia
lorentiſſima & toto jam orbe celeber-
ima. Sed quia urbs à cive ſuo & Sena-
ore Ioanne Oorlers patrio ſermone co-
ioſe deſcripta eſt, & compendio ſtu-
dendum mihi eſt, nihil hic addam.

5. Sequitur *Amſtelodamum*, nobiliſ-
ſimum hodie totius orbis emporium.
Hanc urbem accuratiſſime & elegantiſ-
ſime deſcripſit *Io. Iſacius Pontanus*; è
cujus commentariis pauca delibabimus.
Vrbs haud ita antiqua eſt; quippe cujus
levis aut nulla ante annum 1299 mentio
in hiſtoriis reperiatur. Et primum anno
1482 muris cingi cœpit. Hi muri lateri-
tii fuere firmi & egregii operis; ſed ho-
die omnes ſolo adæquati, duabus tantum
portis exceptis, quæ in alium uſum con-
verſæ fuere, & elegantiam operis hodieq;

teſtantur. Prodiit ſuperioribus annis ac
curatiſſima urbis delineatio, è qua ma
gnitudo illius conſpicua eſt. Increment
autem illius in hunc modum annotan
tur. Amſtelodamum vetus complecte
batur perticas, ſeu menſuras agrarias XI
pedum Rhenenſium, 18383, id eſt, ju
gera XXX & perticas 383. in circuit
numerabat Iↄ C XXXV perticas, ſive II
mill. paſſuum 175. Primum incremen
tum, quod hodieque latus novum dici
tur, complectebatur ſua acceſſione XXII
jugera & 120 derticas cum dimidia. Se
cundum incrementum continebat XVII
jugera & 92 perticas. Producta terti
pomeria, cinctaque urbs muro lateri
tio, qui inchoatus fuit anno CIↄ CCCC
LXXXII; agri modus erat iſti incremen
to LII juger. & 387 perticar. Quartum
incrementum, anno CIↄ IↄLXXXV foſſa
latiſſima & vallo terreo munitum, mu
ris antiquis remanentibus, complecteba
tur ſpatium XCVI juger. & 233. pertic.
cum dimidia. Quinta & poſtrema, eaq
prodigioſa acceſſio, anno CIↄ Iↄ C XIV,
cæteris omnibus ipſaque urbe veteri
major, complectitur CCC III juger.
& 346 pertic. Oppidumque totum con-
tinet in univerſum Iↄ XXX juger. & 362
pertic. Habetque in circuitu 2789 per-
ticas, ſive paſſus 13945, menſura facta

ad

ad extimos Yæ flum. palos. Incredibilis autem eſt civium atque incolarum frequentia, & longe major quotidie advenarum concurſus. Opulentia ex hiſce æſtimari poteſt, quod anno cIↄ Iↄ CI ædes pluſquam ſexcentæ privatorum opibus à fundamentis exſtructæ fuerint; è publico autem ſuperioribus annis duo magna & ſumtuoſa templa perfecta, tertiumque longe utroque majus & magnificentius quotidie perficiatur; ut innumera alia ædificia publica prætercam, & tantum lapideorum & ſubliciorum pontium numerum, ut vix iniri poſſit. Commerciorum admirabilis frequentia vel ex eo æſtimari poteſt, quod vectigal libræ publicę, quod ipſi oppido cedit, (*Exciſam* vocant,) quotannis XLIII millibus florenorum; Impoſitio vero, quę publico penditur, totidem & pluribus interdum millibus in ſingula ſemeſtria redimitur. Nec jam ullus pene orbis angulus eſt cui hujus urbis nomen ignotum ſit. Ædium privatarum magnificentia ſumma eſt, nitor ingens, ſupellectilis pompa pene nimia, &, qui divitias plerumque comitari ſolet, civium potentiorum ingens luxus. Verum unum & grave incommodum eſt, quod nuſpiam majori ſumtu ædificetur, & ob ſoli levitatem nihil hic niſi palis oblongis in pro-

fundum actis & deſuper tabulato conjun
ctis ſuperſtrui poſſit. Denique, uti ſingu
lis non omnia largitur Deus, qui opulen
tiam & lucri faciendi opportunitatem in
dulſit, agri negavit amœnitatem, qui fo
re in ambitu ſqualet triſti uligine, ut lon
ginquius animi relaxationem & rur
delitias oppidani petere cogantur.

6. *Gouda* urbs ſita eſt ad Iſelam; qu
ab Iſala (inquit *Iunius*) in quem Rhenu
divertigio Druſiano confluit, alius eſ
planeque diverſus, imo potius elix qu
dam, ac diverticulum fluminis, foſſ
perpetua per Trajectenſes Vianam verſu
deducta corrivatum; quod primo Iſel
ſteynium adit, inde Monfortium peti
modo Oudewateram perlabitur, tenu
ubique alveo & qui æſtivis menſibus vi
cymbas fert; deinde Goudam præterflu
magno aquarum auctu copioſius: de
mum juſto amni par è regione Iſelmun
dæ pagi in Meruvvam decurrit. Vrbs e
copioſa & rebus omnibus affluens, o
fluvii portuſque opportunitatem; pe
hanc quippe tranſit quicquid Hollandia
Brabantia, Zelandia mutuis neceſſitati
bus ſubmittunt. Fundamenta illius jac
cœpiſſe anno cIↄ cc LXII, tradunt an
nales. Forma illius pene rotunda: mur
cincta eſt, foſſaſque habet latas & pro
fundas. Templum habet ſpatioſum &

magni

agnificum, forum auguſtiſſimum ova- propemodum ſpecie, è cujus medio rgit prætorium rari operis. Denique bs colliciis rivorum ita diviſa eſt, ut llũ tota urbe extet domicilium quod veus aliquis non præterlabatur. Nulla quam urbium, prope dixerim cum fi- ei periculo, (inquit *Iunius*,) vel feli- ora vel frequentiora producit alitque lantaria, non vicinis modo Belgis ſed onge diſſitis quoque regionibus experi- , quibus & quicquid vacui ſoli intra murorum ambitum eſt, occupatum vi- itur, & ager omnis ſuburbanus abun- lat, tametſi depreſſius & aquoſius eſt ſo- um: quo fit ut à nulla parte obſidionem metuat niſi per aggeres; quibus valida ropugnacula objecta: quippe quum vi- ginti quatuor horarum ſpatio omnem vicinum agrum aquis opplere poſſit.

Atque hæ quidem ſex urbes Auſtralis Hollandiæ, majores & olim dictæ, hodieque dicuntur. Sunt in eadem parte aliæ minores; quas, antequam ab hac parte diſcedamus, nunc proſequemur.

7. *Roterodamum*, oppidum hodie ſatis amplum & copioſum, emporiumque non incelebre: quippe navigationibus in longinquas regiones non minus notum quam cætera Hollandiæ emporia; ob opportunitatẽ ſitus ad Moſam amnem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

qui mœnia illius radit, & portus com-
moditatem. Huic quoque ſuperioribus
annis magna acceſſio facta, mœnibus il-
lius aliquoties prolatis; ut jam ſi mole
ſpectes, inter majora oppida annumera-
poſſit. Nam quum antea urbs inter o-
tum & occaſum juxta Moſam porrect
tantum LXXI jugera & Iↄ XXXVII pe-
ticas occuparet; nunc pomerio verſ
meridiem & amnem Moſam prolato
duplo major occupat CXLIV jugera
CCCC XXXV perticas, quemadmodum
publicis inſtrumẽtis ſumus edocti. Tem-
plum habet ſtructura magnificum, &
turri altiſſima longè conſpicuum: forum
ampliſſimum, aliaque publica ædific
ſplendida. Privata quoq; ſtructuræ hau
inelegantis: præter mercaturam, qu
heic poſt Amſtelodamum inprimis vi-
get, ſuperioribus annis quoque cereviſi
coctura celebrari cœpit, quæ jam ab o-
mnibus magnopere expetitur.

8. *Gorichemum*, copioſum oppidum
& opulentum, à Ioanne ex Herculanis
regulis ejus nominis ſeptimo muris cir-
cumdatum; qui & arcem cultiſſimam
munitiſſimum & elegantis ſtructuræ o-
pus, adjecit anno cIↄ CC XXX. Merca-
tum habet quotidie valde frequentem.
Situm eſt ad Lingæ tardi amnis oſtium,
ad dexteram Vahalis ripam, tribus à

Schoon-

oonhovia leucis. E ſumma templi
ri, (inquit *Iunius*,) cœlo ſudo & ſere-
, proſpicere & oculis deſignare licet
ena bina oppida muris cincta, præter
os innumeros & villas. Vrbs hodie
pulchre munita eſt.

9. *Schiedamum*, oppidum haud ita
gnum, at non inelegans, ad Sciæ e-
ſarium ſitum. oppidani navigationi-
s & piſcatura inprimis rem faciunt.

10. *Schoonhovia*, oppidulum in læva
ccæ ripa ſedet, felice ſalmonum captu-
nobilitatum; creditur è Neoporti op-
li, quod in adverſa ripa ſtetit, ruinis
eviſſe. perlabitur oppidum elix ex Iſela
rivatus. itaque magna illi ſubvectionis
mmoditas ex amnibus, altero præter-
uente, altero medium perlabente.

11. *Briela*, oppidum munitum, ad
tium Moſæ (uti hodie dicimus) ſitum,
ve ubi Moſæ fluminis alveum Rhenus
ceano affundit: In Vorna inſula: ſatis
pulosum ob opportunitatem portus;
letque opulentius niſi vicinum Rote-
odamum luminibus illius officeret. Hîc
uperiori ſeculo libertatis Belgicæ, qua
odie fruimur, fundamenta jacta ſunt.
ger illius optimum fert triticum, alias-
que fruges; ſed nonnulla hic cœli gravitas
ob viciniam maris. Vrbs hodie munitiſ-
ſima. ſuperioribus annis Eliſabethæ Angl.

Reginæ ab Illuſtr. Ordinibus pignoris
co tradita, & multis annis præſidiis
glicis occupata; ſub regno Iacobi I. A
Regis redemta & reſtituta fuit, & pr
dium Anglorum deductum: nunc à p
priis fœderatorum præſidiis tenetur.

Atque hæ quidem minores Auſtr
Hollandiæ urbes, quæ cum ſex maj
bus in Comitiis Ordinum provinciæ
tentiam dicunt: ſuperſunt in eadem p
te ſequentes.

12. *Gertrudis mons*, vulgo *Gertru*
bergum, in ſiniſtra Mervæ ripa ſit
oppidum, piſcatu nobile; ubi tanta ta
que felix eſt clupeatum captura, Ma
ferme menſe, ut die uno ſupra decem
octo aloſarum millia retibus & ſage
capta in numerum relata acceperim; (
quit *Iunius*.) Neque infelix eſt in p
terlabente amne piſciatio ſalmonum
accipenſerum. De hujus oppidi poſſ
ſione ingens fuit majorum noſtroru
tempeſtate cõtroverſia, Hollandis hi
illinc Brabantis illud ſibi vendicantib
ob ſitus opportunitatem; eoque res pr
ceſſit ut Hollandiæ Ordines ſolemni
cramento Principes ſuos adegerint
illius retentionem, contra Brabanti
recuperationem. Paret Arauſino Pri
cipi; qui oppidum ab hoſtibus dolo i
terceptum, & poſtliminio ſingulari vi

tu

recuperatum, operibus, propugna-
s, foſſiſque ita communivit, ut ho-
nter inexpugnabilia non immerito
neretur. Ab hac verſus eorum in-
s fretum ſeſe aperit, pluribus pagis
ab anno cIↃ CCCC XXI hic abſor-
: in quo feliciſſima eſt ſalmonum ca-
ra, ita ut anno cIↃ IↃ CXX in urbe
rdrechto ſolum 8921 ſalmones pu-
e væniſſe obſervatum ſit.

3. *Heuſdenum*, ſive *Heuſda* oppidu-
n ædificiis egregium, ſatiſque copio-
n; adhæc jam munitiſſimum, utpote
imite; præterlabentem Vahalim pro-
ctat; caſtellum habet elegans & ma-
ificum; multiſque pagis late impe-
.

14. *VVorcomium*, vel potius *VVou-
ichemum*, Altenatenſis diſtrictus ca-
t, extra Hollandiæ fines in Gallica ri-
, juris tamen Hollandici, ſitum ad
ahalim; è regione Loeveſteyniam ar-
m, neque multo longius Gorichemum
oſpectans; mediocre oppidum, ſed val-
munitum. paruit olim Hornano co-
iti; VValburgis autem à Nyenarende
hilippo Montmorentii, qui anno 1568,
Albano capite multatus eſt, domi-
ium Altenatenſe ſimulque VVoudriche-
num Hollandiæ Ordinibus vendidit, an-
o 1600.

15. *Via*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

15. *Viana*, oppidulum quadratum
ſiniſtram Leccæ amnis ripam, parui
ctenus Brederodiæ familiæ, quæ lib
illud à Regio imperio ſibi ſemper
ruit, negavitque eſſe Hollandici ve
vel peculii; quæ lis dijudicata non
fuit; (inquit *Iunius.*) Caſtellum h
opere pulchrum & validum: territo
que imperat ſatis lato.

16. *VVoerdemum*, ſive *VVoerda*
ignobile oppidulum, cum ſuo merc
tum ædificiorum ſplendore: paluſtri l
conditum, ideoque munitiſſimum n
ra loci, & opere quoque. arcem præ
ca habet non invalidum, ſed cujus m
præ vetuſtate jam nonnihil ſunt de
mati: perlabitur medium, Rheni qu
dam medius alveus. Extra urbem gr
dis vis laterum & tegularum coqui
ex quibus, præter agriculturam, mag
quæſtus eſt oppidanis.

17. *Oudevvatera*, oppidum pro
munitum, muris fornicatis, olim &
dium eleganti ſatis ſtructura & oppi
norum opulentia quantivis pretii: S
ann. cIↃ IↃ LXXV ab Hiſpanis vi captu
&, omnibus pene maribus ad intern
cionem deletis, omnibuſque fere dom
bus incendio hauſtis, (ſolo templo e
cepto,) miſere deformatum; uti vix h
dieque reſpirare potuerit.

18. *Yſ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

.. *Yſelſteinium*, oppidulum tenue, pere ſatis validum: peculium quon- Comitis Burani, nunc Principis Au-; controverſi juris inter Trajectinos ollandos.

.. *Aſpera*, oppidulum Lingæ amnis adſidens, non magni pretii. Arche-um Dynaſtarum olim fuit feudum, e à Boetſelaria familia poſſidetur.

.o. *Hueclomum*, ad eundem amnem tum; oppidulum vetuſtum, quodque m habuit antiquiſſimam, quæ nunc e diſiecta eſt.

.1. *Leerdamum*, oppidulum muro ſum, Lingæ item adſidens. paruit niti Burano, cujus filia & hæres uni-nna Egmondana, illud intulit in fa-am Principis Aurantiæ; unde hodie à Principe Frederico Henrico poſ-tur. alioqui non magni momenti, m arx, quam olim habuit elegantiſ-am, nunc plane deſtructa ſit.

.2. *Bura* (inquit *Guicciardinus*) neque driæ feudum eſt, neque (ut quidam rmant) territorio illius includitur, ſed uliaris quædam & diſtincta eſt ditio, ldriæ tamen confinis. ſita eſt non pro-à Linga flumine, ad exiguum illum rentem, quem vulgo foſſam mola-n appellant; ac Tila leucæ tantum in-capedine diſſita. Oppidum prorſus

m edio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

mediocre, ſed munitiſſima arce præ
dum. Comitatus gaudet titulo, & ter
rium habet ſatis amplum: Qui comit
connubio pervenit ad Guilielmum
ſovium Principem Arauſinum, in q
familia hodieque manet.

22. *Nardemum*, ſive *Naerda* opp
lum muris arduis circumdatum; do
ſtructura & elegantia impar. Hic a
cIɔ Iɔ LXXII Hiſpanus miles, quanq
apertis portis deditione acceptus,
tra omnia divina humanaque jura,
ruptis dolo fœderibus, cuncta indig
ſimis cædibus, ſtupris, flagitiiſque
manibus complevit, nulla ætatis ſex
habita reverentia; ipſumque oppi
tam miſere deformavit, ut ne hodie
dem priſtinum nitorem recuperav
Eſt alioquin caput ditionis Goedela
cæ, quam hodie corrupte Goylanc
vocamus; quamque olim Imper. O
Goedelæ cœnobii Altenatis Anti
donarat; ſed poſtea Comes Hollan
acquiſivit.

23. *Weſopum* oppidulum diſta
Amſtelodamo 2 milliaribus. hinc m
cingitur, inde Vecta (qui è Rheno T
jecti originem ſuam ducit) alluitur.
ficia habet pro loci cõditione ſatis ſp
dida; oppidani opulenti, utpote qu
lim quidẽ pannificio rem fecerint, n

C

viſia toti Hollandiæ & vicinis pro-
ciis expetita.

4. *Muda* diſtat à Weſopo ad III paſſ.
qualicunque muro & vallo ſeptum
idulum, raris & humilibus ædificiis:
lium interlabitur Vecta, ſublicio pon-
nctus. Adjacet illi arx opportuna, at-
utcunque munita, oſtio Vectæ in ſi-
n auſtralis freti ſeſe infundentis ap-
ita.

Atque hæc fere oppida Hollandiæ au-
lis; ſequuntur ſeptentrionalis ſive
ſtfriſiæ urbes atque municipia.

5. *Almaria*, ſive, ut vulgo, *Alc-
ria*, tribus milliaribus Horna abeſt.
os nitida; olim undique lacubus aut
gnis circumdata; quorum jam aliquot
olarum induſtria exhauſtis aquis in
cua ſunt converſa. Antiquitatem ſuam
anno IↃC XXX accerſit: conſtat ſane
e annos quadringentos & quinqua-
ta à Weſtfriſiis incendio corruptam;
nc ab inſultu & impreſſione hoſtium
lo egregie tutam, ædificiis ſplendidis
natam, populoſam, & omni genere
mmeatuum abundantem eſſe. Nomen
eruit ſuperioribus annis, Hiſpanorum
ercitu poſt Harlemi deditionem à
œnibus ſuis fortiter repulſo.

26. *Horna* circa annum Domini CIↃ.
c primum ædificari cœpit, quum in
ſinum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſinum illum Danica navigia crebriu
pellerent cum bubulo pecore ad me
tum ſub Aprilem menſem. Hæc F
occiduæ metropolis audit, habetq; p
netam VVeſt-Friſiæ. Oppidum eſt co
ſum; ſæpius auctum, ita ut hodie 1
perticas complectatur: ex ſemiſſe
ſive freto auſtrali alluitur; reliquam
tem, amœni agri & læta paſcua cum
gis minime obſcuris & locupletibus
gunt. Plateas habet peramplas; por
tutum & tranquillum in interiori ſ
Et licet nunc commercium illud D
cum fere Enchuſam tranſlatum ſit,
men urbs navigationibus in omnes p
orbis partes, & navium ſtruenda
ſingulari peritia, in ſummam freque
tiam & opulentiam evaſit.

27. *Enchuſa*, in ſeptentrionali H
landiæ parte; oppidum elegans, & na
ra loci admodum munitum; maris fu
ri objectum, quem in extremo te
margine ſitum deſpicit; opibus, q
mari peperit, inſigne. lateritiis pleriſ
ædibus ornatum; paucioribus ligneis,
incendiorum periculum, quæ ſemel
rumque olim expertum metuit. qua
re reſpicit, muro; qua terram, vallo
reo cingitur. Oppidum hoc factitii ſ
gloriam affectat, numeroſis admod
longo ſecundũ aggerem tractu extru

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

-is ſalariis, in quibus ſtrues ſalinarum
eſtas videre eſt, ſudantibus noctes
ſque operis: quæ olim extra vallum,
nc intra illud recepta ſunt. Oppidani
nines gnavi & induſtrii, ex Armori-
civitatibus atque aliunde ſalem aſpe-
n & pullum devectum, cortinis am-
excoquunt affuſa marina, quæ non-
il inertem mitemque guſtui ſalis ſa-
em corrigendo exhibet, ac cando-
n menſis cibiſque gratum arte conci-
. Hoc oppidum Neptunium dici jure
at, quod fatali illa (inquit *Iunius*) &
d ſcio qua immutabili ſempiterni or-
is lege, maris quoddam imperium &
ſium agitaverit, propitio Caroli Cæſ.
Philippi Regis ſtudio atque favore,
ndo uterque non aliis temere navi-
us vitam ſuam, hic in tranſmittendo
ano, ille in ſuſcipiendis expeditioni-
commiſerint. Ampliatum id oppi-
n poſtremo, anno cIↄ Iↄ xcI, po-
iis longe lateque productis, & vaſto
arum ſpatio intra vallum accepto, ita
unc extra vallum vix ſeſquihorę ſpa-
ambiri poſſit: verum magna hujus
ementi pars nullis dum ædibus aut
nodum raris ſuperſtructa eſt.
18. *Edamum*, borealis itidem Hol-
diæ oppidum, non inamœnum, tum
ium ſtruendarum ſingulari induſtria,
F tum
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

tum præſtantiſſimi caſei copia celeb
muro & foſſa cinctum. Diſtat ab Ho
terra mariq; ſpatio pene æquali duo
milliarium. Situm ad interiorem
auſtralis ſinum ab una parte ; ad per
gnum lacum ab altera ; qui hodie exh
ſtis undis & aggere ſeptus in paſcua
arva converſus eſt.

29. *Monachodamum*, milliari
diſſidet ab Edamo. ad eurum illi obj
Marca inſula, tranquilliorem maris
num patitur. Oppidum exiguum eſt,
lo & aliquanta parte muro cinctum:
anno cIↃ CC LXXXVII extitiſſe, ex an
libus aſſeritur.

30. *Medenblicum*, Iunio inter mi
cipia maritima commemoratum, n
oppidulum ſatis munitum ; quodqu
cem habet pervetuſtam. Firmiſſimi
omnium ſunt aggeres, qui obices,
oppoſitu ſeptentrionalis maris fu
excipiunt ; quos alga (quæ maris eje
mentum eſt in propinquo) prætexu
materia ubi conſederit, tam firma &
lida, ut moles ſaxeæ vix denſius fir
mentum coagmentumve præbere
ſint; tantopere illa ſævientis fluctus
terviam reſpuit. Ager vicinus per fo
inciles in prata herbida, bubus opim
dis peropportuna, diviſus eſt.

31. *Turmerenda*, municipium qu

cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

m cum arce non ineleganti, nunc op-
li in modum vallo cinctum & latis
ſis. Plurimum illi ſplendoris & opum
eſſit, poſtquam ſuperioribus annis
emſtria (& mox alii quoque lacus) in
a & paſcua, circumducto valido ag-
e, converſa fuit.

De municipiis Hollandiæ.

Præter oppida mœnibus foſſiſque
uſa, aliquot culta nec poſtremæ ſor-
exſtant in Hollandia municipia, à
incipibus ſuis ſingularibus dotata pri-
egiis, quædã & à muratis urbibus mi-
mum diſſidentia, tam ſplendore, quam
quentia: inter quæ principem facile
cum tuetur Haga-Comitis: quam de-
iis ſuis & otio olim deſtinarunt Prin-
pes, & ſanctiori conſilio locum,
nc litibus trahendis ſolvendiſque de-
catum. Hic locus opibus, ædificio-
m ſplendore, cultu, magnitudine,
ortorum amœnitate, nobilitatis fre-
uentia, nulli urbium cedit, plurimas
iam ſuperat. Palatium habet regia ma-
nificentia extructum, foſſis in modum
cis circumdatum, cui piſcina peram-
la ad ſeptentrionem objecta, Guiliel-
i Comitis & Romanorum Cæſaris o-
us: nuper magnifica ſtructura à Prin-
ipe Mauritio ampliatum. Hic ſedes eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Principis Præfectique Hollandiæ:
dem & ſacrarium quoddam juris &
gum: hic reliqua collegia Ordinum, t
Generalium, quam Hollandiæ, ſua
bent atria: hicque tribuni ærarii con
niunt. Municipio contiguum eſt am
niſſimum nemus.

Vlaerdinga, inter oppida muris c
cta, multorum judicio, antiquitatis p
rogativam fert: nunc illis viduata, abſ
ptis ſimul cum arce mœnibus, vorag
Moſæ, qui late ripas & littora adeq
ſuccedaneam operam addente mari; t
tum tenuis hodie pagus & piſcator
ſedes.

Graveſanda, quoque oppidum f
ſuperioribus ſeculis copioſum, mu
circumdatum, portuque ad Moſam n
bile; nunc ab eo diſſidet ad III fer
paſſ. mill. tantumque pagus eſt qui ca
nobilitatur. Ager tritici optimi feraci
mus eſt.

Beveruvicum, municipium duob
circiter ab Harlemo milliaribus, per
mœnum, & ædium ſplendore notabi
loco opportuno ad ſinum Tyæ; duob
paſſium millibus ab oceano, vaſtis ar
nariis tumulis interjectis.

Neoportum è regione Schoonhov
ad alteram Leccæ ripam, perhibetur ſ
tis copioſum & opulentum oppidu

fuiſſ

iſſe; nunc mediocre tantum municipium eſt.

Scaga, municipium elegans & copiosum, oppidi inſtar contiguis ædificiis habitatum: ſolum habet tota Hollandia fertiliſſimum, herbidiſſimumque: armque non inelegantem, quam toparcha loci poſſidet.

His adde *Sevenbergam*, in ſolo quidem Brabantico ſitam, juris tamen Hollandici: quæ quondam muris fuit cincta: ad anno cIↃ CCCCXXVI à Philippo Burgundo capta & mœnibus nudata. municipium non infrequens: quodque è familia Strienſi & Bergenſi ad Arenbergicam familiam per connubium devenit, cujus hodieque peculium eſt.

Item *Clunderam* (vulgo *de Clundert*) in inſula Ruygenhillenſi ſitam, quæ quondam municipium fuit muris minime cinctum; ſed Princeps Auraicus, cujus hæredium eſt, illam anno cIↃ IↃXXXIII vallo munivit, ita ut jam templum habeat & campanile, & plura inſignia ædificia.

Quibus accedit *Goerea*, à commoda ſtatione ita dicta, quæ navigationibus & commerciis olim floruit: nunc hinc obſtructo portu, inde infeſto Oceano pulſata, multum à priſtino ſplendore remiſit, tenue tantum oppidulum, vel potius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

municipium fuit, quum Zelandiæ adn
meraretur.

Sunt præterea in Hollandia circit
quadringenti pagi, quorum quidam m
nicipiis atque adeo oppidis mediocribu
ædificiorum multitudine & ſtructura a
muli ſunt, atque admodum populo
quos ſingulatim deſcribere longum eſſe
neque hujus operæ.

Plures quoque ſuperioribus ſeculis i
Hollandia fuerunt arces, ſed pleræq
aut ſolo æquatæ ſunt aut tantum rude
oſtentant, præter pauca quæ hodiequ
ſuperſunt, ſed ſola fere hic dicenda Lo
veſteynia, in divertigio Vahalis & Mo
ſæ inter Goricomum & VVoricomu
ædificata.

De Inſulis Hollandiæ.

Ad Borealem Hollandiam pertinen
aliquot inſulæ. quarum maxima eſt *Te*
xela, partim arenariis tumulis, partim
aggeribus adverſus oceani furorem mu
nita. magna parte compaſcua eſt, & in
gentes ovium greges nutrit. Municipium
habet haud vulgare ; & aliquot pagos
Superioribus annis hic munimentum ab
Illuſtr. Ordinibus decretum, in quo ju
giter præſidiarii excubant.

Secunda, *Flielandia*, Flevi antiqui
notati nomen hodieque ſervans; oblon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

æ anguſta, & duôbus tantum vicis ad
umque cornu habitata.

Tertia, *Schellinga*, ſuperiore paulo
gior, & duplo pene latior, & quinque
is habitata; *Weſteynde*, *Middelland*,
rmaren, *Hoorn*, & *Ooſtereynd:* quo-
n duo, *Middelland & Hoorn*, templa
bent, in quibus unus concionator ſa-
s operatur. In hac inſula ſunt circiter
ingenta armenta, & trecenta aut qua-
ngenta jumenta, & magni pecorum
eges.

Atque hæ quidem tres inſulæ patenti
eano verſus ſeptentrionẽ objectæ ſunt,
fretum mediterraneum, quod auſtrale
ocamus, occludunt, duoſque nomina-
ſimos portus aperiunt, Texelenſem &
ielandicum.

In interiori ſinu jacent *VVieringa*,
alga marina, quam noſtrates *VVier*
ocant, ita dicta, fertili admodum ſolo
culto; plurimæ hic quoque oves nu-
iuntur. Tum *Vrck* & *Ens.* in interio-
freto ſitæ, ambitu exiguo; & indi-
enis cultæ, moris antiqui & peregrini,
ui facile ab aliis morum inurbanitate
iſcernuntur, præſertim Enſii, licet
Tranſiſalanæ continenti propiores ſint,
& quotidie ad Campenſem urbem com-
meent. Idioma illorum barbarum quid-
dam ſonat, licet ſermo ſit Belgicus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

at Friſio propior. *Ens* duobus vicis in
litur, *Ens* & *Emeloort*. Incolæ piſc
fere quæſtum faciunt.

VI.

De regimine urbium & pagorum ſingulatim.

VRbium cura (*inquit Grotius, in l*
de antiquitate reipublicæ Batavic
penes cujuſque Senatum & Magiſtratu
quibus conceſſum intra ſuum territ
rium & leges quaſdam condere, &
urbis neceſſitates onera imponere. Sen
tores perpetui: Magiſtratus annui, nul
aut exiguo ſalario. Magiſtratuum maj
rum, civium quidem Magiſtri jura p
bis & urbis ſtatum defendunt: judici
Scabini præſunt, tum pecuniariis, tu
etiam capitalibus, accuſatorum publi
munere, non ſine imperio quodam, fu
gentibus his quos Balivos & Sculteto
dicimus. Iuriſconſulti Magiſtratibus a
ſident. Vicorum duplex Iuriſdictio, m
jor minorque, partim penes Rempub
eſt ſive Comitatum, partim penes Nob
litatis præcipuos, qui eam à majoribu
acceperunt. Minor per Scultetum & Sca
binos: major per Balivum & feudoru
poſſeſſores, aut agros colentium potiſ
ſimos, quos bene natos vocant, expe

di

ri ſolet. Sunt & propriæ cognitiones
varum & venationum penes Saltua-
um ejuſque ſodales; aggerum vero,
ibus Hollandiæ ſalus maxime conti-
tur, penes Diickgravium, hoc eſt, ag-
rum Comitem, & Heymradios. Ab
orum omnium ſententiis, niſi quod re-
m capitalium damnatis appellare vix
onceditur, ad Curiam Hollandiæ pro-
ocatio eſt, quam & Zelandia agnoſcit.
æc ille.

Licet autem ſingulæ urbes ſuum Se-
atum perpetuum, ſuoſque Magiſtratus
abeant; tamen in pluribus atque adeo
ene ſingulis tam Senatus quam Magi-
ratus nonnihil variant. quia autem in
ngulis urbibus id perſequi nimis lon-
um eſſet, in præcipuis aliquot, differen-
as haſce aperiemus.

Durdrechti (cujus urbis regimen à cæ-
eris Hollandiæ urbibus plurimũ variat)
a ſe res habet. Vniverſum urbis regimen
ſt penes Sultetum, Conſulẽ ſive civium
Magiſtrum, Scabinos, Senatores, Ex-Se-
atores (vulgo *Oud-Raden*) & VIII-viros
quos ipſi vocãt *goede luyden van achte.*)
cultetus, qui Principem repræſentat, à
Gubernatore Hollandiæ eligitur ex tri-
us à Senatus nominatis. Civium Magi-
ter, qui hic unicus tantum, ter quot-
nnis eligitur ab Ex-Senatoribus, (quo-

rum ipſum unũ eſſe neceſſe eſt) & octo
viris à prætore ad id citatis & juratis:
vero octo-viri omnes ſuffragiis in unu
conveniant, VIII ſuffragia illorum pr
XII computantur. Scabini & Senat
res ſunt qui quotidie jus dicunt; Sc
bini nimirum novem, & Senatores quin
que. Eorum dimidia pars quotannis mu
tatur, nimirum uno anno quatuor Sc
bini & tres Senatores, altro quinqu
Scabini & duo Senatores. Nominantu
autem duplo numero à XL-viris; ii ſun
omnes ii qui Magiſtratu funguntur, &
qui ab Magiſtratu fungentibus è cæter
civibus ad juſtum numerum ſublegun
tur; quorum XL-virorum nullum aliu
munus eſt quam ſemel quotannis Scab
nos & Senatores nominare, aut iteru
ſi quis intermedio tempore vita funct
fuerit, alium in demortui locum ſurro
gare; è duplo porro numero à XL-vir
nominato, Præfectus Hollandiæ ſingu
larem numerum eligit: Scabini deniqu
& Senatores ita electi munus ſuum au
ſpicantur pridie feſt. S. Michaëlis, & mu
nere ſuo per biennium defuncti, dein
ceps pro Ex-Senatoribus habentur, quo
rum numerus incertus eſt. Octo-vi
communium ſive plebis vicem obeunt
ii quotannis à Gildarum præfectis, ſiv
decurionibus artificum mechanicorum

tripl

plo numero nominantur, nimirum, e
atuor urbis regionibus ſeni; è quibus
n à Præfecto Hollandiæ octo eligun-
; qui feſto S. Simonis & Iudæ munus
m auſpicantur.

Lugduni Batavorum Senatus con-
t XL-viris; qui ſoli Scabinos nomi-
nt. his, cum de aliis rebus in com-
ne conſulitur, accedunt omnes ii
aliquando Magiſtratu functi fue-
nt, (& appellantur *Vroedſchappen,*)
t extra numerum illorum XL ſint.
nſules annui ſunt quatuor, quorum
us ſemper in biennium prorogatur.
ab omnibus Senatoribus eliguntur.
bini octo; qui à XL-viris duplo nu-
ro nominantur, & à Præfecto Pro-
nciæ, aut, ipſo abſente à Curia
llandiæ, eliguntur. Theſaurarius
us.

Amſtelodami (ut Pontanus accura-
deſcripſit) Senatus conſtat XXXVI
is jam à tempore Philippi Burgundi.
hoc Scabini numero novem crean-
, (more aliis quoque urbibus uſitato;
o duplicem numerum produnt, è quo
tum eligit Præfectus Provinciæ.) ho-
m Scabinorum munus annuum eſt:
ut eos XXXVI-viri quotannis eligunt;
viciſſim penes illos, adjunctis iis, qui
nis ſuperioribus Scabinatu perfuncti
ſunt,

ſunt, Conſulum eſt electio. à quibus d
inceps ſubalternus omnis & minor M
giſtratus pro arbitrio conſtituitur. Co
ſules quatuor. ii fere dicuntur è Con
laribus; quorum numerus duodenar
plerumque ſervatur, licet jam ab aliqu
annis crebro minor fuerit; ubi aut
completus eſt duodenarius numeru
non temere extra illos quiſquam Co
ſul nominatur. Præter autem hoſce n
vem Scabinos, alii quatuor veluti arb
& Commiſſariorum nomine jam ab a
no cIↃ IↃ CXI conſtitui cœperu
qui de cauſis cognoſcunt, quæ valore
XL florenorum non excedunt, (ex
ptis areſtatis, ut vocant:) item de cau
inter heros & famulos, artium mech
nicarum decuriones & ſingulos mech
nicos; & ſimilibus: item de injuriis, v
biſque minacibus, verberibus, plagiſq
à quibus ad Scabinos provocatur. Th
ſaurarii hic bini: Rationarii autem pl
res. Habet hæc urbs præterea Magiſt
tum peculiarem qui de aſſecurationibu
ut vocant, jus dicit. nam commerciis
immenſum auctis, & periculis itide
maritimis, ſolent mercatores certo pr
tio alii aliis naves merceſque aſſecura
id eſt, omne periculum ſtipulatione pr
via in ſe recipere, excepta certa porti
ne, quam proprietarius ipſe periclita
cogitu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

…itur: è qua re quamplurimæ lites oriū…
…ent, quæ ab hiſce judicantur, ita tamē
…b iis ad alia tribunalia provocetur.
…ic dicaſterio (inquit *Pontanus*) pro-
…na eſt menſa argentaria, ſive collybi-
…am potius dicere libeat; cujus præfe-
…tres, Commiſſarii Banci vulgo appel-
…tur, & è viris Senatoriis eliguntur.
…nſtitutum demum anno cIↃIↃc-
…I I obtinere cœpit, abrogatis atque
…ibitis cæteris omnibus quicunque è
…ibus huic negotio operam impende-
…t. Haud minimum hodie & emolu-
…nti & commoditatis hanc rationem
…licis commerciis adferre cōſtat. Nam
…terquam quod nummi & monetæ
…ne genus legitimo & æquabili hic
…tio haberi, eorumque permutatio fie-
… & facili & haud magno impendio
…ſit, etiam maximum in teſſeris colly-
…ticis, quas litteras cambii barbare vo-
…t, uſum obtinet. Nam Mercatores
…rumque paratam pecuniam in hanc
…uti publicam cuſtodiam deponunt, &
…antum cuique ibi in arca ſit, publice à
…ibis in acta refertur: adeo ut ingens
…petuo apud hos auri & argenti vis
…ponatur, ſerveturque. Iidem ſoli &
…rum argentumque infectum, itemque
…onetam peregrinam legibus interdi-
…am redimunt, & publica moneta cu-
dendam

dendam curant: aut eis quibus peregr
nis nummis opus eſt vendunt: mag
reipubl. arcano.

Roterodami Senatus perpetuus co
ſtat XXIV-viris, quorum Scultetus un
eſſe ſolebat, qui nunc excluditur: hor
cum unus mortem obierit, cæteri, t
in demortui locum nominant, è quib
unus à Præfecto provinciæ eligitur:
que hoc diverſum habent à cæteris u
bus, quæ Senatum ſuum per ſe eligu
Tres hic civium Magiſtri ſive Conſu
Scabini ſeptem. Ii ſingulis kalendis M
mutantur. nominantur autem modo
culiari: XXIV fabæ, inter quas ſ
quinque nigricantes, in urnam co
ciuntur, quas XXIV-viri ordine e
cunt; quibus nigræ obvenerunt, ii
anno nullo Magiſtratu fungi poſſunt,
penes illos Magiſtratuum nominatio
quorum duplum produnt numeru
ſingularem conſtituit Provinciæ Præ
ctus, ut fere alibi.

Enchuſæ Senatus perpetuus con
XX-viris: qui in demortuorum aut al
quin ignominioſe deſtitutorum locu
(quod rarum) ipſi plurium ſuffrag
alios ſubrogant. Conſules hic IV; Sca
ni VII. Conſules ſive civium Magi
eliguntur hoc modo: Pridie kalend.
nuar. à Sculteto, Theſaurario & Sec

ta

[..]o ſchedæ ſeptuaginta duæ aut circi-
[..]tribus nominibus honeſtiorum & o-
[..]entiorum civium inſcribuntur; &
[..]tquam à Conſulibus viſitatæ & cor-
[..]æ fuerint, complicatæ in ærario ur-
[..] in craſtinum reconduntur: kalend.
[..]em Ianuariis, ipſo meridie, poſt pre-
[..]conceptas, à ſeptem Scabinis ſingulæ
[..]edæ ſorte educuntur; & qui illis in-
[..]pti fuerint, ſtatim vocantur; qui è
[..]quis ſedecim Senatoribus tres civium
[..]giſtros eligunt pluralitate ſuffragio-
[..]; qui ſtatim cum quarto, qui in bien-
[..]m è præcedentibus prorogatur, mu-
[..] ſuum auſpicantur. Scabinos vero
[..]t Scultetus eiſdem kalendis, è qua-
[..]rdecim à Conſulibus præcedentis an-
[..]ridie nominatis.

VII.

[..]e Provinciæ totius regimine, prout olim fuit, hodieque ſe habet.

[..]Nte Diderici tempora, qui primum
[..] Comitum recenſetur, quæ reipubli-
[..]facies fuerit haud facile eſt explicatu,
[..]orantia temporum & ſcriptorum, pu-
[..]corumque monumentorum inopia.
[..]n qui proxime illis temporibus ſcri-
[..]runt, nobis quidem Gravios & Gra-
[..]nes Flardingæ & aliorum locorum
pro-

produnt; qui haud alii fuere quam ju
tiæ adminiſtri & publicæ libertatis
ſtodes; quos cur alii poſtea Comites
caverint, niſi à ſimilitudine poteſta
in ambiguo eſt. Primis quoque illis t
poribus oppida aliquot in hiſce parti
fuere, quorum alia jam ab aliquot ſe
lis nominis jacturam fecerunt, alia
dieque ſuperant. Primi autem illi Gr
non toti genti, ſed partibus præfuer
neque ante Didericum quiſquam pr
tur, qui toti Reipublicæ præfuerit. V
ſimile autem eſt, maiores, quum à N
mannis quotidie infeſtarentur, &
viſſima damna paterentur, neque in
cibus, quos aſciſcebant, aut in parti
laribus illis Graviis ſatis præſidii eſſet
vicinarum gentium normam ſibi un
Principem Comitis titulo elegiſſe. P
Comites Hollandiæ, quemadmodum
teſtatem habuerint nulli vicino prin
ac ne quidem imperio Romano ob
xiam; uti in nobili controverſia, qua
ter Hollandos & Brabantos coram
rolo V Cæſare fuit agitata, liquido
demonſtratum; argumenta à clariſſi
viro Hugone Grotio in comment
de antiquitate Reipublicæ Batavica
cenſentur: Quibus oſtenditur, ex
Didericus primus terram, nulli re
obnoxiam, è barbarorum manu recu

ra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſet, Ordines & Comitem ſummam
teſtatem nulli quicquam debentem &
nnis generis juriſdictionem, & anti-
itus habuiſſe & porro habere cæpiſſe:
ullo feudi vinculo obſtrictos fuiſſe, ſed
gnas Comitatus ſui partes aliis in feu-
m, nullius externæ poteſtatis acceden-
nſenſu, dediſſe: Imperii Germanici
es ſcriptas nunquam accepiſſe: ſed ne-
e cauſas aut Comitum aut Ordinum à
rmanico Senatu unquam dijudicatas.
imus quidem (inquit ille) Imperatores
rmanos, quale quid & de Francis mo-
ex Procopio attulimus, præ ſe ferre
ere, tam Comites Hollandiæ, quam
os principes, etiam reges, vaſſallos
os eſſe: quod etſi obtinerent, non eo
ſinerent Hollandi eſſe liberi; cum, ut
oculus egregie demonſtrat, (*L. non du-*
o, D. de captivis) nec clientes liberi
e deſinant, quia patronis dignitate pa-
s non ſunt; nec liber eo minus ſit popu-
s, in cujus fœdere comprehenſum ſit,
majeſtatem alterius Comitis obſervet,
mmodo alterius poteſtati ſe non ſub-
cerit. unde & feudi liberi orta eſt ap-
llatio. Verum enimvero ne hoc qui-
em qualecunque feudi vinculum Comi-
s agnovere, ut & ex his quæ modo di-
imus apparet, & ex hiſtoria bellorum,
uæ primi Comites, & nominatim Di-

 dericus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

dericus IV, pro tuenda dignitate com
Imperatores proſpera ſatis fortuna g
ſere. Quod ſi qui adducti neceſſitate te
porum, aut propriis de cauſis Impera
ribus obnoxii, eorum patrocinium
vocarunt; id tamen ipſum, præci
Ordinibus non conſentientibus, factu
nec reipublicæ nec poſterorum prin
pum jus deterius potuit efficere. B
gundos certe & Auſtriacos princip
quorum certior memoria eſt, comp
tum ſatis habemus Cæſaribus fidem
Hollandia non dediſſe. Legibus aut
judiciiſque Cæſarum & Imperii, qu
præcipuum eſt, ſubjectam non eſſe H
landiam, Germani ipſi fatentur. Que
admodum, inquam, Comites pote
tem nulli alteri principi obnoxiam
buerunt; ita eandem habuerunt t
legibus definitam, tum Ordinum co
ſultis temperatam. Licet autem inc
ſcriptorum & publicarum tabularũ
poſſit liquido demonſtrari, quæ pri
illis temporibus Principis, quæ Or
num partes fuerint; ampliſſimas tam
Ordinum partes tum fuiſſe, ex eo ſo
liquet, quod, poſtquam à domo Burg
dica & Auſtriaca plus detritum qu
additum fuit libertati, ſatis amplæ
manſerunt. Leges autem imperii p
cipuæ hæ fuerunt, (inquit Grotius:)

ma

aritum ſibi accipiat fœmina princeps,
ſi Ordinum Hollandiæ arbitratu: Ne
unera Senatoria: Quæſtoria, Præto-
a, aliis quam indigenis mandentur: Vt
s ſit Ordinibus in concilium coire quo-
es & ubicunque voluerint, nec opus
beant eam ad rem principis venia:
ova vectigalia ne quę imponantur, neu
i vectigalium detur immunitas, niſi
rdines auctores fuerint: Bellum ſuſci-
re pro rebus tutandis aut perſequendis
juriis, principi ne liceat, niſi Ordinum
bitrio: Principes in literis Germanico
rmone utantur: Monetam Princeps
dat & mutet prout Ordines è re eſſe
dicaverint: Ne quam principatus par-
m Princeps à ſe poſſit abdicare: Ne
dinum concilium extra fines liceat
ocare: Princeps ſi quo tributo aut col-
cta opus habeat, ipſe ab Ordinibus exo-
t; per legatum id ne agat; onera niſi
onte conceſſa ne exigat: Iuriſdictio
ſi per ordinarios judices ne exerceatur:
ores antiqui legeſque ſanctæ ſint; eas
ntra ſi quid princeps decreverit, nemo
creto teneatur. Hæc jura diu uſu ſolo
rvata, poſtea ne pravis adulantium ar-
bus ingenia principum in ſpem illegiti-
i dominatus corrumperentur, per par-
s primum conſcripta, & à principi-
us ſignata; (exſtant chirographa vete-
G 2 rum-

rum principum; deinde Margaritæ B
variæ; Ducis Turonum & Ducis Br
bantiæ, conjugum Iacobæ Bavaræ; Ph
lippi Burgundi; & ſequentium:) tander
querentibus Ordinibus multa veteris r
publicæ fundamenta per deſuetudine
ſubverti, tum ab aliis, tum maxime
Maria Burgundica, in unum collec
corpus & perpetuæ memoriæ ſunt co
ſecrata. Quanquam autem Hollandi
ſucceſſione principatus ordinem ſang
nis ſequebantur; tamen, ut oſtendere
non ex paterna hæreditate, ſed ex p
puli, hoc eſt, Ordinum conſenſu, p
ficiſci imperium, non prius quemqua
principis loco habebant, quam ju
mento ſe obſtrinxiſſet Ordinibus,
ges ſe patrias moreſque ſervaturu
quo facto, viciſſim ipſi, ex legibus i
peratiro, fides & obedientia reprom
tebatur. Multis quoque exemplis p
batur, imperium principale ut ab O
dinibus profectum, ita quoties princ
defecerat, ad ipſos rediiſſe. Tributa nu
umquam indicta ſine Ordinum deo
to: quæ ob cauſas quas diximus prec
Belgice *beden* appellabantur. Ex om
bus autem hiſce apparet, imperium C
mitibus non ſine exceptionibus datu
& ſummam ſemper Ordinum fuiſſe
thoritatem. Tenuit hæc regiminis

es per aliquot ſecula. Primi Burgundi
quid de libertate deterere cœperunt,
latenter & parce: Carolus dein Im-
rator paulo apertius & validius: Filius
em Philippus omnes libertatis publi-
limites perſtringere certus, rebellio-
crimine intentato, abſolutam do-
nationem ſtabilire conatus fuit: un-
miſerrima rerum facies conſecuta.
rtavit quidem diu populorum fides
m libertate: Sed, cum violatis palam
ibus, contemtis Ordinibus, illa tot
ulorum Reſpublic. & poſterorum li-
tas ſalva diutius eſſe non poſſet;
dines Hollandiæ, ad quos & legum &
is ſui atque publici tutela ſpectabat,
no cIↃ IↃLXXII, XIX Iulii,
tituto Dordraci Nobilium & ex ur-
bus pleriſque legatorum conventu, ma-
rum ſecuti exemplum, qui in Roma-
s dominationem cœptantes arma ſuſ-
perant, bellum contra Albanum (qui
gis nomine præerat) decernunt:
ſules per injuriam pulſos reſtituunt:
ilhelmum Arauſionenſem Ducem a-
oſcunt. Tandemque an. cIↃ IↃLXXXI,
5 Iul. tam Hollandiæ, quam Fœderato-
m populorum Ordines pronunciarunt,
hilippũ, ob violatas imperii leges, ipſo
re, principatu excidiſſe. Rege abdicato,
on tamen optimates ſine principatu Ré-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

publicam geſſere; ſed ut olim regibus d
ces ſucceſſerant, ita tunc ſublato Com
tis nomine, legitimum imperium Ara
ſionenſis accepit, & admirabili cum O
dinibus concordia geſſit. Huic en
Præfecti provinciæ nomine datum,
caput eſſet Curiæ Hollandiæ: itemq
præſidiis imperaret: urbanos Magiſt
tus è nominatis eligeret; & pœnas eti
capitales remitteret. quæ omnia ſu
eminentiſſimæ authoritatis. Hoc v
per infandum ſcelus ſublato, Leiceſt
præfectura oblata, qui Anglorum au
lia adduxerat: ſed cum is, regios gere
ſpiritus, moris noſtri ignarus, & pra
conſultoribus obſequens, regimen Or
num obtrectare, & res novas moliri c
piſſet; Ordines ſuam poteſtatem, à q
Leiceſtrius mandatum imperium ac
piſſet, juſtiſſimā ſimul & antiquiſſim
demonſtrant; eoſque, qui in ipſius g
tiam per ſeditionem res innovare in
tuerant, capite plectunt. Quibus in
lectis, quum Leiceſtrius fuga imperiu
deſeruiſſet, Mauritius, Wilhelmi Ara
ſionenſis filius, Hollandiæ viciniſque
gionibus præficitur. Cui jam frater F
dericus Henricus feliciter ſucceſſit.

Porto poſt imperium Philippo ab
catum, quicquid eſt juris publici, ab O
dinibus gubernatur vel univerſim per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſingulatim per alios. Per ſe quidem, actis publicis Comitiis. Ea conſtant obus membris, Nobilibus, & Civitam delegatis.
Nobilium Ordinem referunt generis endore & vicorum ditione præcipui, mero ferme duodecim. quorum ubi is mortuus, alium ipſi cooptant. In- Nobiles primum locum obtinent ederodii. Ex hac claſſe in Comitiis blicis ſiſtere ſe conſueverunt vario nuero, numquam tamen pauciores tris; qui conjunctim unum tantum ſufgium habent, ſed primum. Hodie obilium & equeſtris ordinis nomine publica Ordinum Comitia vocantur quentes. Illuſtris D. Ioannes Wolhardus Brederodius, liber dominus ianæ, &c. Nobiliſſimus D. Ioannes à Vaſſenaria, dominus Duvenvorde, oorſchoten, Sterrenburgh, Saltuarius ollandiæ & Weſt-Friſiæ. N. D. Weſlus à Boetſelaer, dominus Aſperæ, &c. D. Iacobus à Wijngaerden, domin. ethuſiæ, Soetermerii, & Ruychbrouck, c. N. D. Albertus de Scaga, liber dominus Scagæ, Verſingerhoorn, Haringuyſen, & Vinckhoom, &c. N. D. Iacous à Waſſenaria & Duvenvorda, dominus Warmontii, &c. N. D. Nicoaus Bouchorſtius, dominus Norwicis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Dijckgravius & Balivus Rhenoland
N. D. Henricus Raephorſtius, dom
Raephorſtii,&c. N. D. Franciſcus Aerſ
nius, Eques, domin. Sommelsdiick
Ooltgensplatæ; &c. N. Dom. Ioann
Mateneſius, domin. Mateneſii, Rivie
Opmeer, &c.

Civitates quæ legatos ſuos ſolent m
tere ſunt: Dordracum, Harlemum, D
phi, Lugdunum, Amſtelodamum, Go
da, Roterodamum, Gorichemum, S
damum, Schoonhovia, Brila, Alcmar
Horna, Enchuſa, Edamum, Monach
damum, Medemlaca, Purmerenda. L
gati plerumque ſunt civium Magiſt
quibus accedit unus aut alter è Senatu,
Aſſeſſor Iuriſperitus. Sententiam prin
loco dicit Nobilitas, deinde urbes ſ
quæque loco. Conventus autem hic O
dinum, penes quem ſumma eſt Ho
landiæ poteſtas, ter quaterve anno, a
quoties res poſcit, indicitur; & Hag
habetur. Auctis autem cum bello & on
ribus & negotiis, alius quoque conſ
ſus inſtitutus eſt, qui perpetuo Hag
agit, & ærarium regit, reſque eo ſp
ctantes dijudicat: atque adeo quand
ipſorum Ordinum conſeſſus non hab
tur, illum quaſi repræſentat, & utilit
ab ipſis deliberata exequitur: Ordinu
Conventum quum opus eſt convocat,
articu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

culos de quibus deliberandum eſt, ulis membris hujus conventus ſub- tit: Utrorumque tam Ordinum quam um Deputatorum actiones dirigit & deratur aſſeſſor Iuriſperitus; (quem llandiæ Advocatum ſolebant appel- .) Hic prima Comitiorum die brevi- aperit de quibus agendum: Ordines em præſtito prius fidelitatis & ſilentii jurando, de ſingulis deliberant; &, od major pars decreverit, id ratum ha- ur; (prӕterquam in rebus maximi mo- nti, in quibus ſingulorum conſenſus ectatur:) & ab eodem aſſeſſore in acta ertur: quorum exemplaria octavo poſt acta Comitia die Nobilitati & ſingu- Civitatibus mittuntur.

Præter hæc ordinaria atque extraor- naria collegia, duo præterea ſunt col- ia Rationalium. Quorum unum jam anno CIↃCCCC XLVI viguit à Phi- po Burgundo inſtitutum; penes quos directio, inſpectio & adminiſtratio trimonii publici, (quod vulgo doma- um vocant,) & eorũ quæ eo pertinent: c collegium vulgo appellatur *De ka- er van de rekeningen des Graeflijckheyts an Hollandt*, &c. in eoque hodie ver- ntur Ventidius Riccius, Præſidens Con- liarius & Magiſter rationũ: Ioannes Ba- us, dominus in Harinckarſpel, &c. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſiliarius & Magiſter rationum: Ad
nus Pauwius, Eques, dominus in He
ſtede, &c. Conſiliarius & Magiſter
tionum, D. Iacobus à Wijngardia,
ques, dom. Benthuyſen, &c. Conſi
rius & Magiſter rationum: Mr Did
cus à Santen, Auditor rationum ordi
rius: Iacobus à Mierop, itidem Au
tor: & Ioannes Perſinius, Graphia
cameræ rationum. Alterum haud ita
tiquum; quippe bellicis hiſce tempori
natum; in quo examinantur ratio
omnes communium tributorum &
ctigalium hujus provinciæ, itemque
rum quæ extra ordinem ex decreto
luſtriſſim. D. D. Ordinum Holland.
Weſt-Friſiæ exiguntur à ſubditis; p
terea bonorum eccleſiaſticorum, &
paratuum bellicorum; denique Vniv
ſitatis Leydenſis, &c. Præſunt huic
gotio unus è Nobilitate, & bini ex
pidis Holland. & Weſt-Friſ. Delega
qui tribus annis eo munere funguntur
Superioribus quidem annis Bernard
Cromvlietius, (qui & rationum Ma
ſter erat in ſuperiori collegio,) nomi
& qualitate Auditoris, actis ſcribend
fuit adhibitus. ipſo autem defuncto, a
no milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo
ptimo, in ipſius locum fuerunt ſubrog
Mr Ludovicus à Kinſchot, & Hu
Caſſi

[...]iopinus, Secretariorum titulo: qui, [...]ſentibus dictis delegatis, rationes [...]nes audiunt & concludunt.

VIII.

Iudicia & Tribunalia.

[...]Ræter varia judicia & tribunalia, quæ [...]particulatim in urbibus & pagis con[...]ata ſunt, uti cap. v. diximus, eſt com[...]ne quoddam tribunal, quod Curiam [...]llandiæ dicimus. Cujus caput eſt [...]efectus Provinciæ: Ad quam à cæte[...] omnibus tribunalibus provocatur, [...]c ipſæ quoque urbium controverſiæ, [...]que magni momenti diſceptantur. In [...]c ſedent veteri inſtituto, viri nobiles, [...]ique legum & morum periti, atque [...]V. Doctores, numero duodecim, quo[...]m unus eſt Præſes: cum Graphiario [...] Secretario. Eliguntur ab Ordinibus [...]ollandiæ & Zelandiæ, (nam & de Ze[...]ndorum judiciis cognoſcit,) hoc ordi[...], ut Hollandia nominet duos Præſi[...]s ſucceſſive: Zelandia deinde unum: [...]x judicum autem numero Zelandi tres [...]legunt, Hollandi cæteros. Ii hodie ſunt [...]icolaus Cromhoutius, domin. *Vreye-[...]uve,* Præſes: Petrus Couwenburgius à [...]eloys: Andreas Wittius: Reynerus [...]erſinius: Ioannes Oomius à Wijngaer[...]en: Ioannes Loenius: Ioannes De-

del:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

del: Abrahamus vander Meer : Wil
mus à Muylwijck : Hugo Block
Wilhelmus de Lyra, dominus Go
wici; qui hodie D. D. Ordinum Lega
ne fungitur apud Sereniſſimam ren
blicam Venetam: Gerardus Cromm
Ab hac curia, Machlinienſe auditor
appellari ſolebat; quod ut in comm
ſibi jus diceret, rogatu Principum
gundorum, diverſarum nationum
dines conſenſerant. Ejus in locum (
anni ſunt quadraginta ſeptem aut ci
ter) Hollandi & Zelandi novum con
ſum virorum doctrina eminentium
ſtituerunt, (ſupremum ſenatum vocan
à quorum ſententiis nemo appellat
Supplicari tantum D.D. Ordinibus ſo
ut lectos extra ordinem judices ad co
gium adjungant, qui diligenter exq
rant, rectene an per errorem ſit judi
tum: Reviſionem ejuſmodi actum
cant. Conſtat hic ſenatus Præſide,
novem ſenatoribus; quorum itidem t
à Zelandis eliguntur: hodie autem
munere funguntur Reynoldus Breder
dius, Eques & liber Baro in Weſenberg
dominus Veenhuyſen, Spanbruck, Oo
huyſen, Præſes: Rochus Honardus: A
pollonius Scottus; Paulus ab Aſperen
Franciſcus Fagelius: Reynerus Pauwi
Iacobus Coren: Leonardus Caſenbro
tiu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Nicolaus Reygersbergius: Cornelius onge, dominus Ooſterlandiæ & S. nislandiæ.

IX.

Leges quædam aut inſtituta.

Ollandia & Weſt-Friſia, præter jus Romanum, quo libere utitur, ſuas rias leges & conſuetudines habet, interdū in ſingulis urbibus variant. is hic multa dicere non eſt noſtri in- ti. De ſucceſſionibus tamen ab in- ato pauca hic notabimus è Clar. viri nelii Neoſtadii obſervationibus. Hol- dia (inquit obſervatione rerum judi- ar. 11) antiquitus, ut fertur, unica , Rheno & Moſa flum. ad plagam ridionalem concluſa. Cæterum ur- m agrorumque plurium ultra Rhe- n Moſamque acceſſione in ſepten- onalem & meridionalem diſtingui pit. Meridionalis illa dicta fuit, cujus tropolis Dordracum eſt: cætera vero tentrionalis. Et licet utrobique iiſdem ibus & moribus viveretur: inteſtatæ nen ſucceſſiones diverſiſſimo jure de- ebantur. In hac enim, Boreali ſcili- t, (Hagacomitenſi & Roterodamenſi tionibus exceptis,) jus in uſu erat quod ſingicum ſeu Aſdomicum, ab Aſingiis ſticis, qui tuti jus dicentibus præerant,

dice-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

dicebatur. In meridionali vero jus ſ
binicum vigebat; ſic à Scabinis vetu
ſimis judicibus dictum. quod & à
jus meridionalis Hollandiæ nunc
tum fuit.

Succeſſio autem Aſingica ita ſe ha
ut primo loco liberi ſuccederent,
proximi tantum, omni ſubmota rep
ſentatione: adeo ut nepotes ex filio,
tris præmortui locum in ſucceſſion
non referrent. Poſt liberos prima ſu
ceſſio erat parentum ſeu adſcendent
pro gradus cujuſque prærogativa. D
de ſequebantur fratres & ſorores,
intererat, uterini, conſanguinei, an
mani eſſent; ſolius etenim gradus,
etiam ſanguinis plenioris, ratio habe
tur. atque ita poſt fratres ſuccedeb
fratrum filii, una cum patruis, avun
liſque in capita. Et ſic transverſales, de
de proximi, graduum tantum compu
tione habita.

Scabinico porro jure, liberorum p
ma erat ſucceſſio in ſtirpes. Secun
utriuſque ſimul parentis: Non tam qu
primo eſſent gradu, quam quod defu
cti bona (ex eo quod plerumque ac
dit) ab iis profecta cenſerentur: Si v
ſola graduum ratio fuiſſet habita,
parentum alter duntaxat ſuperſtes e
ipſe fratreſque per eum defuncto junc

exc

di non potuiſſent; quos tamen illo
non admitti certiſſimum eſt. Ter-
tem ſucceſſio, altero parente etiam-
in vivis exiſtente, deferebatur pa-
s præmortui hæredibus, etiam iis
emotioris erant gradus, ſed pro ſan-
is modo & quantitate. Si uterque
ns è vivis exceſſiſſet, omnes qui-
fratres & ſorores ſuccedebant; ſed
nani gemina diviſione & conſan-
eis & uterinis partem auferebant: ut
duplici ſanguinis vinculo, patris ſci-
& matris, defuncto eſſent agnati,
fratres & ſorores, eorumque de-
dentes, ſuccedebant defuncti avus
via, ſi ſimul vel paterni vel materni
ivis eſſent: Sin ex iis alteri tantum,
paterni vel materni è vivis exceſſiſ-
, ſuperſtites avi aviæque, quique
eos defuncto cognati erant, non
edebant, verum hæreditas præde-
ctorum avorum aviarumque hære-
us deferebatur: Hi defuncti erant
ui, avunculi, cæterique in ſtirpes.
et autem ampliſſimorum Ordinum
nſtitutione politica, 1580 edita, jus
iptum & omnia ſuccedendi ab inte-
to in allodiis jura ſint abrogata, no-
que legi cedere juſſa; uſus tamen
otidianus docet: conſtitutioni poli-
æ, ejuſque moderamini & interpre-
tatio-

tutionibus conſequutis, per pacta a
nuptialia ut plurimum derogari,
ceſſionemque Scabinicam ſeu vetu
Hollandiæ meridionalis in uſum r
cari.

Politica inſtitutio hodie ita ſe ha
In omnibus ſucceſſionibus ab inte
liberi & eorum deſcendentes per rec
lineam in infinitum parentibus ſu
dunt in ſtirpes & per repræſentatio
Si autem deſint ejuſmodi deſcenden
& parens uterque ſuperſtes ſit, ii in
na defunctorum liberorum univerſa
ſuccedunt. Verum utroque parente
altero tantum defuncto, ſuccedunt
tres atque ſorores & eorum liberi a
nepotes per repræſentationem in om
defuncti bona: ea tamen cautione
uterini tantum fratres & ſorores,
rumque liberi & nepotes, uti &
collaterales agnati, qui defunctum
tum ab uno latere contingunt, dim
ſolum manu ſuccedant, & ſecunc
proportionem qua defuncto agnati ſu
Si omnes deſcendentes, pater atque
ter, fratres & ſorores, eorumque l
ri, nepoteſque aut alii deſcenden
deſint: tum patrui aut amitæ defun
& ipſorum liberi in ſtirpes & per rep
ſentationem ſuccedunt. Niſi forte a
& avia ambo ab uno latere ſint ſup

ſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

...tes: tunc enim illi patruis & amitis e-
...dem lateris, & eorum dein liberis,
...ui licet eorumdem avi & aviæ liberi
...t nepotes ſint, non tamen ſunt defun-
... fratres aut ſorores,) in ſucceſſione,
...æ ab eodem latere venit, præferun-
...t. Itaque nulli parentes aut aſcenden-
..., cum alter parentum aut aſcenden-
...um conjugum diſceſſit, liberorum aut
...rum deſcendentium hæreditatem ca-
...unt. Et defuncti bona ſemper ad agna-
...s utriuſque lateris, paterni & mater-
..., devolvuntur æqua proportione,
...lla ratione ineunda, plurane bona de-
...ncto à parte patris an matris & è con-
...a obvenerint. Denique infinita colla-
...ralium repræſentatio ad fratrum aut
...rorum tantum nepotes & patruorum
...ios reſtringitur, omni ulteriore repræ-
...ntatione ceſſante: nam extra hos gra-
...us, ut quique defuncto gradu & cogna-
...one proximi ſunt, in capita æqua por-
...one ſuccedunt. Denique nova Ordi-
...um conſtitutione cautum, (inquit
...Neoſtadius Deciſ. XLVI,) omnem hæ-
...editatem dividendam primum in duos
...emiſſes, quorum alter hæredibus pa-
...ernis, alter maternis cedat, ſiquidem
...terque parens ſit vita functus: ſin al-
...eruter tantum etiamnum in vivis a-
...gat, (puta mater,) defuncti bona ex-

 cuſa

cluſa matre dividenda eſſe inter hære[des]
tantum paternos, eadem tamen ſub[di-]
viſione inter hæredes avi paterni & av[iæ]
paternæ, ut illi unum, hi alterum ſem[is-]
ſem auferant.

Eſt & hoc obſervandum: Tametſi fu[ndi re-]
diemtor jure ſcripto colono vendito[ris pra-]
ſtare non teneatur; ſecus tamen mo[ri-]
bus noſtris receptum eſſe: in tantum, [ut]
colonus, cui alioquin de jure non n[iſi]
perſonalis actio competit, etiam rete[n-]
tionis jus habeat; funduſque conduct[us]
non alias ſub haſta diſtrahi poſſit, qua[m]
cum onere locationis, utut hypotheca[rii]
creditores reclament. Neoſtadius.

Feudorum apud Hollandos duo ſu[nt]
genera: quorum alterum ex Princip[is]
ipſius patrimonio; alterum ab ipſis ſubd[i-]
tis originem traxit. Quod ab ipſo princi-
pe ex ipſius patrimonio ſubditis conce[ſ-]
ſum eſt, id *feudi recti, veri* ſeu *proprii* n[o-]
men utplurimum obtinuit: ejus aute[m]
ſucceſſio ita procedit, ut prima filio d[e-]
beatur qui ſub mortem patris, cui ſucce[ſ-]
ſurus eſt, reliquos ætate antecedit: ſin fi-
lii defuerint, ſuccedunt nepotes; nec r[e-]
fert ſintne nepotes ex filio majore, a[n]
aliquo minore natu progeniti; repræſen-
tationi enim in feudis locus non eſt: [ſi]
nepotes deſint, eadem eſt pronepotu[m]
ratio: deficientibus vero virilis ſexus hæ-

redi-

bus, ſive ſucceſſoribus, feudum ca-
i juris titulo Principi vel domino
mmittitur; niſi diſertim filiarum etiam
ceſſio in dominicis primævæ inſtitu-
nis tabulis fuerit expreſſa; tum enim
propriam feudi recti naturam, ex pa-
nis forma immutatam, filias primi-
ias Principi aut domino anteferri o-
tebit: & poſt eas, qui iiſdem legitimo
e ordineque ſucceſſuri; ita tamen ut
res ſemper, quoad ultimi ſucceſſoris
ta linea defecerit, ſequiori ſexui ante-
onantur. Alterum vero feudi genus,
od ex clientis ipſius bonis (rei proprie-
e, fiduciarii juris titulo in principem
nſlata) originem cepit, hæredita-
um appellatur; quia traditur pro ſe pro-
e hæredibus ſuis, ac ſucceſſoribus ſeu
ſtventuris in bonum, neque ullo tem-
re intermoriturum feudum: ita ut,
amdiu aliquis exiſtit, qui, vel remo-
ſſima ſobrinarum cognatione defun-
um contingens, in vacuum ſuccede-
poſſit, ad feudi poſſeſſionem domino
ditus non fiat. Eaque cauſa eſt quam-
brem *feudi boni* vulgo nomine vocite-
ur: contra vero feudum rectum, ob con-
tactiores ſucceſſionis limites, ac præ-
roperam nimis in jus dominici fiſci re-
erſionem, *malum feudum* apud noſtra-
es audiat. Habent & aliam feudi diſtin-

ctionem, in novum, & paternum. N
vum vocant, quod à Principe ipſiu
vaſallo datum, alius nemo deceſſor
acquirens antea poſſedit. Hujus pri
ſucceſſio filio primigenio defertur; ſec
da filiæ natu majori; tertia ex filio fi
ve nepoti, quarta nepti; atque ita de
ceps cæteris agnatis, cognatiſve; ſe
ſemper, gradus, ætatiſque, non etiam
riginis, diſcrimine ſervato. Vnde, ſi
pos ex filia, nepotem ex filio, ætate
peret; origine non attenta, nepos ex f
feudo potietur: Sed ſi mas ulteriori g
du ſit conſtitutus, natu minor, qui g
du prior eſt, vel etiam fœmina, haud
bio præferetur. Feudum paternum v
cant, quod antea conſtitutum ſucceſſ
nis ordine ad nos pervenit. Hujus ſucc
ſio plane eadem eſt: ſed in eo differu
quod feudum hoc abſq; conferendi o
re percipiatur, quum ſucceſſor in feud
novum, (modo non ſit gratuitum
quantum acquirentis patrimonium f
di cauſa diminutum eſt, tantum co
muni hæreditati reſtituere cogatur. Q
plenius cætera cognoſcere deſidera
adeat ipſum Neoſtadium, de feudi ju
ſcripti, Hollandici, Weſtfriſicique ſu
ceſſione.

X. C

X.

Comitum Hollandiæ ſeries.

Rimorum Comitum, Diederici primi & ſecūdi, tempora, quibus & prin-patum adepti fuerunt, & eundem ad-iniſtrarunt, non ſatis certa ſunt; Nam hronicum vetus, & vulgus hiſtorico-m, initium Comitatus Diederici I. re-runt ad tempora Caroli Calvi Imperato-s, & annum à Chriſto nato DCCCLXIII: uum nobiliſſimus vir Ianus Douza ad mpora Caroli Simplicis Francorum re-is & annum DCCCCXIII referendum ſe pluribus argumentis demonſtret. bitus illius tempus incertum eſt. Die-erico autem II. idem chronicon & hi-torici fere tribuunt ann. LXXXV, quibus Comitatum adminiſtravit: quod tempus liis merito prodigioſum videtur. Obiiſ-e creditur anno DCCCCLXXXVIII. Sequentium tempora magis certa.

Ann. Chr.

988. Arnulfus, Diederici II filius, præfuit annis V. à VVeſtfriſiis cæſus. Vxor illi fuit Lutcharis, Ottonis III Imper. amita.

993. Diedericus III, Arnulfi filius, præfuit annis XLVI. obiit anno 1039. Vxor illius Othildis, Ottonis Saxonum Ducis filia.

1039. Diedericus IV, Diederici III f-
lius, præfuit annis IX. Dordi
ci à Leodienſibus cæſus, an
1049, cælebs & ſine prole.

1049. Florentius, Diederici IV frat
præfuit annis XIV, antea C
mes orientalis Friſiæ: ann. 10
ab Hermanno Cuchenſi & G
manis cum multis ſuorum c
ſus. Vxor Gertrudis, Herma
ni Saxon. D. filia.

1062. Gertrudis, Florentii vidua, pr
fuit ann. I.

1063. Robertus Friſius, ſecundus Ge
trudis maritus, non tam Con
tis quam tutoris nomine pr
fuit, annis VII. obiit ann. 109
Godefridus Gibboſus principa
invaſit, & tenuit violenter ann
V. cæſus Antwerpiæ ann. 107

1076. Diedericus V, Florentii filiu
præfuit annos XV. obiit ann
1091. Vxor Othildis.

1091. Florentius II, Diederici V filiu
præfuit annis XXXI. obiit ann
1120. Vxor Petronella, Diede
rici Saxon. D. filia.

1123. Diedericus VI, Florentii II filius
præfuit ann. XXXI. obiit ann
1157. Vxor Sophia, Ottoni
Com. Palatini filia.

57. Florentius III, Diederici VI. filius, præfuit ann. XXXIII. obiit Antiochiæ, anno 1190. Vxor Ada, Henrici principis Scotor. filia.

90. Diedericus VII, Florentii III filius, præfuit ann. XIII. obiit anno 1203. Vxor Adelheyda, Diederici Com. Clivenſis f.

04. Guilhelmus, Diederici frater; præfuit ann. XIX. obiit anno 1223. Vxor prima Adelheida, Ottonis Gelr. Com. filia. Secunda, Maria, Edmundi Lancaſtr. Ducis f.

223. Florentius IV, Wilhelmi filius, præfuit annis XI. obiit an. 1234, in haſtiludio ad Corbeiam cæſus. Vxor Mathildis, Henrici Lotharingi filia.

234. Wilhelmus II, Florentii IV filius: præfuit annis XXI. Rex Romanorum fuit factus. obiitq; anno 1256. Vxor, Eliſabeth, Ducis Brunſvicenſis filia.

1256. Florentius V, Wilhelmi II filius, præfuit annis XL, quorum partem ſub tutela fuit; primo Florentii patrui annis II; dein Henrici Duc. Brabantiæ exiguo tempore; tertio propter magnatum diſſidia Ottonis Comitis

A.Chr. Gelriæ, & Hannoniæ Comit
ſæ, pueri amitæ. anno demu
1272 per ſe præfuit. obiit ann
1296, inſigni parricidio à ſu
necatus. Vxor Beatrix, Guid
nis Comitis Fland. fil.

1296. Ioannes, Florentii V filius, pr
fuit ann. IV. obiit ſine liber
anno 1300. Vxor Eliſabeth, E
duardi Angl. Reg. filia:

Hannoniæ Comites.

1300. Ioannes II, filius Aleydis Ha
noniæ Comitiſſæ & Wilheln
II Rom. Reg. ſororis: præfu
annis IV Hollandiæ atque Ha
noniæ. obiit anno 1305. Vxo
Philippina, Henrici Com. Lu
xenburg. f.

1305. Wilhelmus III, Ioannis filiu
præfuit utrique provinciæ an
XXXIII. obiit ann. 1337. Vxo
Ioanna, Caroli Valeſii fil.

1337. Wilhelmus IV, Wilhelmi III fi
lius, præfuit utrique provinci
annis VIII. A Friſiis in Friſi
cæſus anno 1345. Vxor Ioan
na, fil. Ioannis III, Duc. Lotha
ring. Brabant. &c.

1346. Margareta, Ludovici Bavar
Imp. conjux, VVlhelmi IV ger-
mana; præfuit annis VI.

Bava-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Chr. *Bavariæ Duces.*

1. VVilhelmus V, Margaretæ & Imperat. Ludovici filius, Comes Hollandiæ & Zelandiæ, Dominus Friſiæ, præfuit ann. XXVI. obiit ann. 1377. Vxor Mathildis Henrici D. Lancaſtriæ fil.

7. Albertus, VVilhelmi V frater, primo tutoris nomine ob fratris morbum præfuit, ab ann. 1358 ad annum 1377, quo frater obiit, id eſt, annos XIX: Comes autem fuit annis XXVII: obiitque anno 1404. Prima uxor Margareta, Ducis Brygæ filia. Secunda, Margareta, Adolphi Com. Clivenſ. fil.

04. VVilhelmus VI, Alberti fil., præfuit annis XIII. obiit an. 1417. Vxor prima, Maria, Caroli VII Franc. R. filia. Secunda, Margareta, Philippi Audacis Ducis Burgund. fil.

17. Iacoba, VVilhelmi VI filia: præfuit annis XIX. Miſera fuit ſub hujus principatu rerum facies, ob inconſultam matrimoniorum licentiam. qua factum eſt, ut ipſa viva & ſuperſtite Comitatus ad Philippum Burgundum transferretur. Nam cum patre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

A. Chr. ſuperſtite nupta fuiſſet Ioa[illegible]
Caroli VI Franc. R. filio; i[illegible]
ſublato poſt patris obitum [illegible]
pſit Ioanni Duci Brabantiæ. [illegible]
poſtea illegitimum fuiſſe m[illegible]
trimonium cauſata, ob pro[illegible]
mitatem ſanguinis, illo de[illegible]
to, in Anglia nupſit anno 14[illegible]
Humfredo Duci Gloceſtri[illegible]
qui, ſententia Pontificis de i[illegible]
gitimo divortio cognita, [illegible]
lam deſeruit. Ioannes illius m[illegible]
ritus obiit anno 1427. D[illegible]
varia pacta inter illam & P[illegible]
lippum Burgundum interce[illegible]
runt. Denique cum illa, c[illegible]
tra promiſſa, Burgundo [illegible]
conſulto, cum Francone B[illegible]
ſaliæ Dynaſta contraxiſſet, a[illegible]
no 1434 omni principatu [illegible]
cidit. obiitque anno 1436.

Burgundiæ Duces.

1436. Philippus Burgundus, Ioan[illegible]
Burgundi, & Margaretæ, A[illegible]
berti Bavari, Hannoniæ, H[illegible]
landiæ, Zelandiæ, &c. Comit[illegible]
filiæ, primogenitus. præfuit a[illegible]
nis XXXI. obiit anno 146[illegible]
Prima uxor Michaëlis Caroli [illegible]
Franc. R. filia. Secunda, Claudi[illegible]
fi[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Chr. ſive Bona, Roberti Com. Eu filia. Tertia, Eliſabetha, Ioannis Luſitaniæ R. fil.

67. Carolus, Philippi filius, præfuit annis IX. ad Nanceyum cæſus anno 1477, ſecundum ſtylum noſtrum, qui annum 1 Ian. ordimur; ſecundum aliorum, 1476, qui à feſto paſchatis. prima uxor Catharina, Caroli VII Franc. R. f. Secunda, Eliſabeth, Caroli Borbonii D. fil. Tertia, Margareta, Richardi Ducis Eboracenſis filia.

77. Maria, Caroli unica filia, præfuit annis V. Maximiliano Auſtriaco nupta. Obiit ann. 1482.

Auſtriaca familia.

82. Philippus II, Maximiliani & Mariæ filius; duxit in uxorem Ioannem Ferdinandi & Iſabellæ Hiſpan. R. filiam; obiit in Hiſpania an. 1506, cum ab an. 1494 à patre Maximiliano ſui juris factus præfuiſſet Comitatui & cæteris principatibus ann. XII. Ab obitu, ſoror illius germana Margareta tutricis nomine præfuit ad annum 1515.

15. Carolus Imperator, V. ejus nominis

A. Chr. nis factus; præfuit annis XL;
ceſſitque filio Philippo om
ſuos principatus anno 155
obiit in Hiſpania an. 1558.

1555. Philippus III, Caroli filius, de q
alibi plura dicentur.

ZELANDIA.

I.

Situs & limites provinciæ.

ZElandia multis inſulis diſting tur. tametſi enim ſuperiori culo oceanus magnam huic r gioni cladem intulit, & aliqu inſulas perruptis aggeribus penitus ha ſit, alias mirum in modum arroſit: ſub ſtunt hodieque inſigniores aliquot, in Moſæ & Scaldis æſtuaria atque oſ ſparſæ. quæ ad ſeptentrionem quide habent Hollandiam, ad ortum Braba tiam, verſus meridiem Flandriam, cæt ra oceano Britannico pulſantur.

II.

Diviſio & numerus inſularum.

INſulæ Zelandicæ hodie numerant octo. Quatuor ultra Scaldis oſtia Bat viam & orientem verſus; quæ propter dicuntur orientales; *Scaldia, Duvela dia, Tola, & Oreſandia.* Quatuor cis Sca

dim

..., & verſus occidentem; *Walachria*, ...*thevelandia*, *Northevelandia*, & ...*lferdijck*. Harum octo, tres præcipuæ ... oceani æſtu continenter luctantur, ...e immenſis ſumptibus adverſus bar...m atque indomitum elementum ſe ...ntur.

...oannes Reygersbergius, qui Chroni... Zelandiæ anno 1550 ſcripſit, his an...merat inſulam *Goeree*, cum ſuo oppi...; quam ante annos LX, mille ducenta ...ra patuiſſe ſcribit, cum vix quingenta ...nquaginta pateret. Item inſulam *Mar...aggerẽ* dictam; à Borſalis olim quidẽ ...eribus cinctam; ſed quæ poſtea ad Bu...os Comites pervenit; & eorum maſcu...rogenie extincta, per filiam Maximi...i Egmondani, connubio ad aliam fa...liam & ad Principem Auraicum. Item ...*lippi terram*, inſulam à Philippo Bur...ndiæ notho aggeribus cinctam, è re...ne S. Annæ, & ad ortum à Duvelan.... Item *S. Annæ terram*, vulgo *Sint An...landt*, è regione Vianæ in Duvelandia. ...c inſula Martiniano aggeri annexa eſt.

III.

Cœli ſolique qualitates.

...Et Zelandiæ aſperior, & quam vicina... rũ gentium minus ſalubris; præſertim ...tate, ob paludum & ſtagnorum graves hali-

halitus, & quod arboribus fere nuda
Zuytbevelandia tamen clementi adm
dum cœlo fruitur; & in Walachria a
benignior multo atque clementior n
ſtra memoria eſt factus, ſive id freque
tibus pomariis & arboribus quæ hic i
dies ſeruntur, ſive remotiori alicui ca
ſæ aſſcribendum ſit; adeo ut luſcinia h
die, contra quam ſolebat, in Walach
canat. Soli incredibilis eſt ubertas, pi
gues ac glutinoſæ glebæ, agri feraciſſi
cum aliarum frugum, tum tritici in p
mis, quo nuſquam gentium ponderoſ
& candidius naſcitur. Profert item la
caules ſylveſtres, quorum ſemen n
gnum uſum habet; & rubiam, *garanſ*
Gallis, noſtratibus *Meedekrappe* dicta
pannis præparandis, ne color deflo
ſcat, eumque intimius imbibat, per
ceſſariam: nec deſunt uberrima ſagina
do pecori paſcua, non ſolum intra ag
res, ſed etiam extra, in ipſa ora quæ f
ctibus marinis non raro irrigatur, in q
aliquot myriades ovium paſcuntur,
berrimo incolarum quæſtu; quippe qui
ovillum hoc pecus non modo magni
dine eximium ſit, ſed & carnes illius p
lato admodum gratæ; à vicinis juxta a
que longinquioribus avide expetuntur.

IV. M

IV.

Mores incolarum.

lādi ingenio ſunt acri, induſtria ſin-
ulari, & callidi vulgo judicantur; fœ-
rum genus nitori imprimis ſtudet:
trique moribus ad Brabantinos &
os magis quam ad Hollandos aut
anos accedunt. Viris præcipuum
gandi ſtudium, in quo utplurimum
llunt; quippe in bellorum & tempe-
m periculis fortes & imperterriti, &
icæ artis ſupra modū gnari: nec mi-
nduſtrios hic agricolas invenias: de-
e cauti admodum ſunt mercatores.
amus judicium extranei, *Thuan. lib.*
Zelandi callidi, vafri, ſubdoli, dica-
& captioſi omnium conſenſu exiſti-
tur, quaſi natura, quod illis à natali
deeſt, per induſtriam rependente. ſi-
em apud eos omnia fere incerta, nul-
egio magis rerum humanarum vices
ritur; ut cujus proſpera & adverſa à
o, mari, ac arena depēdeant; & fluxu
que ac refluxu, lunæ incrementis ac
ementis volvantur ac regantur. Ita-
ex avorum apud eos memoria con-
plus c. jugerum millia, diſſipatis agge-
s, mari hauſta, ac rurſus ejuſdem
is beneficio & indigenarum indu-
alias inſulas enatas & excultas; ita ut

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

quæ ab una parte abraduntur, alteri a
vione adjiciantur, numquam defici
novis inſulis extruendis materia.

V.

De urbibus atque oppidis.

PRæcipua Zelandiæ inſula & ext
verſus auſtrum & occaſum eſt *VV*
chria, ab ortu (intermedia tamen Z
bevelandia) Brabantiæ obverſa, à m
die Flandriæ; incolarum frequentia
bium & pagorum ſplendore, comm
ciiſque cæteras omnes longe ſuper
Ambitu ſuo octo fere milliaria com
ctitur: forma pene rotunda aut ovali.
bes in ea ſunt *Middelburgum*, *Fliſsin*
Veria & Arnemuda.

Middelburgum, non ſolum Walach
ſed & reliquarum inſularum metro
lis, in hujus inſulæ quaſi meditullio c
dita; à quo ipſi nomen hæſiſſe videtu
tus illi peropportunus diſtat Sluſa Flā
rum milliaribus v. Antverpia milliar
aut paulo pluribus; Durdrechto x
Vrbs inprimis elegans; muris lateritiis
tea, nunc vero iis ſolo adæquatis, pro
ctiſque urbis pomeriis, vallo terreo
foſſa latiſſima cincta; in qua eſt vivar
piſcium fluviatilium, magno comm
do & opportunitate oppidanoru
Publicis privatiſque ædificiis ſplend
in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

olis frequens quidem etiamnnum, ſed
m frequentior: plateis nitida & be-
diſtincta. Agrum habet ſuburbanum
ra modum amœnum, hortis & vi-
ariis eleganter diſtinctum. Inter pu-
ca ædificia eminet pulcherrimum cœ-
bium olim ordinis Præmonſtraten-
, vulgo abbatia D. Nicolai: quod jam
alios uſus verſum, Comitiis illuſtriſſ.
laudiæ Ordinum, & ordinario Depu-
orum domicilio inſervit: camera hic
ionum: officina denique monetaria.
bs hæc jus ſive privilegium ſtapulæ
i vendicat in Hiſpanica & Gallica
na.

Fliſsinga diſtat à Middelburgo (inquit
emnius) verſus Africum ſeu occaſum
ybernum duo millia paſſuum. (via
ûc pene tota ſilicibus aut lateribus ſtra-
eſt.) Vrbs haud ita antiqua, & quæ
oſterioribus annis multum crevit, poſt-
uam cives ſingulari virtute ſe ſervituti
Hiſpanicæ ſubduxerunt, & libertatis
elgicæ fundamenta poſuerunt: nunc
onge munitiſſima, publicis privatiſque
ædificiis culta, præſertim curia pulcher-
imo opere ſuperioribus annis ſumma
magnificentia exſtructa. Floret hodie
nter primas navigationibus, navium
& navalium ſociorum copia: qui Hiſpa-
niæ littora infeſtant, & plurima opima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſpolia ab hoſtibus reportant. Situs illi a
modum opportunus, & eximius portu
Initio fuit ſub imperio Comitum Zela
diæ; ſed tenuere poſtea illuſtres Borſ
tandem jure & titulo emtionis, conſe
tientibus Zelandiæ Ordinibus, delata
una cum Marchionatu Veriæ ad Guili
mum Naſſavium, immortalis memor
Principem; cujus filius, Illuſtriſſim
Princeps Henricus Fredericus, Aura
tiæ Princeps, hodie illam poſſidet. Ca
lus V. providus Princeps, inter alia fi
Philippum monuerat, ut hunc locum d
ligentiſſime cuſtodiret, quod dum ille p
Albanum arce extructa conatur viole
ter perficere, dominio illius excidit,
cæteris Belgis portam aperuit ad liber
tem ſedulo recuperandam. Tenuit u
bem ab anno CIↃ IↃLXXXV. pigno
loco ab Ordinibus confœderati Belg
Anglorum Regina Eliſabetha, in eaq
præſidia militaria collocavit, & poſt
lam Rex Iacobus ad ann. CIↃ IↃ C XV
quo deducto præſidio, domino ſuo Ma
ritio, Aurantiæ Principi, & Veriæ atq
Fliſſingæ Marchioni, & Illuſt. Ordin
bus, reſtituta fuit.

Veria, ſive *Campoveria*, verſus ortum
æquinoctialem Scaldiæ oppoſita, pa
pene cum Fliſſinga intervallo diſtat
Middelburgo, ducitque ad illam trame

elegan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ganter lateribus ſtratus & arboribus
tus. Vrbs hæc circa annum cIↄ ccc
III muris cincta à domino Borſalo ;
s poſtea productis pomeriis , ampla
vilegia accepit. Tempore Maximilia-
Auſtrii ad Marchionatus dignitatem
cta eſt: atque ob ſitus commoditatem
opportunam navium ſtationem navi-
s & mercimoniis à variis gentibus fre-
entari cœpit: ut ab Hiſpania, unde ſac-
arum primum ex inſulis Canariis , in
um ſinum primo advectum fuit anno
ↄ IↄVIII : ex Gallia; in quem uſum
c civitas jus gruis liberæ impetravit :
oſtlandia ; ubi civibus negotiantibus
ivilegia & commerciorum contractus
nceſſi ſunt olim , priuſquam Antwer-
a aut Amſtelodamum commercia hæc
berent : Scotorum denique ſuperiori-
s annis frequentatione celebris , &
oticarum mercium , præcipue velle-
m ovillorum , ſtapula , ut vocant , &
nporium eſſe cœpit. Vrbs hæc inſuper
ornata eſt inſigni alecaria captura &
ſcatura, ut piſcium muria conditorum,
rumque qui *ſtapel-viſch* vulgo dicun-
r , aliorumque. quibus rebus opes op-
idanorum auctæ, urbs publicis privatiſ-
ue ædificiis auctior & ornatior facta :
cet ne nunc quidem ambitus illius ad-
odum amplus ſit ; & muris illius , qua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſinum maris reſpiciunt, ruinam minet
profunditas alvei, qui ripas illius ab h
parte exedit, & ſuperioribus annis tu
rem majori cum periculo quam incole
tium damno ſubvertit, atque adeo n
per dum hęc ſcribo altera turris quæ po
tui imminebat, ſolo ab ęſtu ſenſim à fu
damentis ſubducto, magno oppidan
rum metu ſubſedit, & profundo gurgi
abſorpta fuit, ita ut nunc, æſtu receden
te, ubi turris ſtetit, ſex aut ſeptem orgy
deprehendantur. In hac urbe ſedes oli
erat Archithalaſſi & Conſiliariorum A
miralitatis totius Belgii. In quem fine
ibi exſtructum fuit juſſu Regis Hiſpani
rū armamentarium, amplitudine & fo
ma ſpectabile an. CIↃ IↃ LXIV, in qu
adſervarentur tum machinæ bellicæ, tu
reliquus apparatus claſſicus. Dynaſtæ i
lius habuerunt domicilium ad teli jact
à porta, in prætorio, vulgo dicto *'t h*
van Sandenburgh, quod hiſce bellis d
rutum & pene ſolo æquatum fuit. Em
marchionatum hunc una cum Fliſſing
pretio CXLVI millium florenorum, Illu
ſtriſſ. Princeps Auraicus Wilhelmus; &
cum ſummo totius urbis gaudio inaugu
ratus fuit ann. CIↃ IↃLXXXI: Eiq; trien
nio poſt immani ſcelere trucidato ſuc
ceſſit filius Mauritius, inauguratus ann
CIↃ IↃ LXXXVIII; Nunc Illuſtriſſ. Prin

cep

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

eps Fredericus Henricus eadem potitur.

Arnemuda, exiguum oppidum, & ſa-
s munitum, & publicis privatiſque ædi-
ciis non inelegans, ob portus vel potius
ationis commoditatem quondam ma-
ni nominis & opulentum: nunc, ut ſunt
rum vices, oblimato portu, & pulvil-
s objectis, ſtatione illius pene in ſolum
erſa, illius, quod quondam fuit, tantum
nago, & ad ſummam inopiam redactũ,
a ut multæ ædes jam vacent, & ruinam
gant atque minentur. Varia quoque
lius ſuperioribus annis conditio & for-
na fuit. Nam Middelburgenſium mu-
cipium id erat ad annum CIↃ IↃLXXII,
ſdem cum Middelburgo fruens privile-
is. Illud à principe Auraico obſeſſum,
uia militaribus illius copiis impar erat,
ltro ſe principi dedidit. Quod indigne
rentes Hiſpani, locum impetu cepe-
nt, & incolas quidem alios trucida-
nt, alios fortunis omnibus exutos ſo-
m vertere coegerunt. Middelburgo
einde deditione accepto, Princeps, quo
agis animarentur cives ad collapſum
ppidulum inſtaurandum, ex pacto cum
Iiddelburgenſibus inito, Arnemudam
poſterum omni ipſorum imperio libe-
vit, & ſui juris deinceps eſſe voluit: va-
is etiam privilegiis & immunitatibus
ornavit, vallis undiq; , propugnaculis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

portiſque communivit. Oppidum etiam
num factitii ſalis gloriam affectat, aliqu
longo ſecundum aggerem tractu ædi
ciis in illam operam extructis.

Deflectentibus Fliſſinga ad occaſu
Caurumque, & oceani littora Veria
verſus legentibus, ſub arenariis tumuli
occurrunt municipia & oppidula mu
carentia, & pagi complures inſignes.
oppidis numerantur potiſſimum Sou
landia & Weſtcapella. Quorum hoc h
dieque habet jus civitatis, & Prætore
ſuum ſive Scultetum. Vetus autem opp
dum ei cognomine jam à centum qui
quaginta annis mari eſt abſorptũ, quo
uti memorant, quondam egregium
portu totius Walachriæ præſtantiſſim
conſpicuum fuit. ægerrime hodiequ
inſanis ſumtibus, & immanibus agge
bus, hac parte inſula contra rabiem oce
ni defenditur. Sequitur deinde Dombu
gum, olim item oppidum, & etiamnu
oppidi privilegiis dotatum, quamvis i
cinctum: & juxta locus amœniſſim
Weſthovia, quondam Abbatis Midd
burgenſis prætorium. Inter Fliſſinga
vero & Arnemudam, in promontor
vulturno obverſanti, vulgo Rammeken
Carolus V. Imperator arcem Zeburgu
conſtruxit; quæ hodieque extat, pro
munita, & altiſſimo muro lateritio
vallo terreo ſepta,

H

ibet præterea hæc inſula pagos ali-
ot inſignes. inter quos Zuidburgum,
cidentale unum; alterum orientale, à
ı agnominatum; medio fere inter Fliſ-
gam & Middelburgum itinere; loca
ide amœna. Et prior quidem palatio
amplo inſignis eſt: ubi anno cIↃ IↃ
Carolum V. Imperatorem, in Hiſpa-
ım poſtremo abiturum, venti aliquan-
ı remorati ſunt. eo nunc hæres nobi-
ſimi viri Philippi Marnixii una cum
gis potitur. Ioannes Reygersbergius in
ronico ſuo appellat palatiū hoc *Tzub-
rgh.*

Poſt Walachriam ciſcaldinarum ſe-
nda eſt Zuydbevelandia. Hæc ſpatio-
ſimo amœniſſimoque verſus Flandriæ
Brabantiæ limites tractu, veluti duo-
s cornubus, exporrigitur; etiamſi ſu-
tioribus annis maximā jacturam paſſa,
ulto minor ſit quam olim fuit. Habuit
im ambitum, uti ferunt, milliarium
; nunc non multum ſupra x. Eſt au-
m omnium Zelandiæ inſularum ſine
ontroverſia amœniſſima. cœlo fruitur
ementi ac ſalubri, ſylvas habet aliquot
cis; pomeria paſſim ampliſſima; arva
itici optimi feraciſſima. Vrbes olim ha-
ıit tres, Borſalam, Romerſwalam &
oeſam. Ex his Borſala cum univerſo
ene territorio ſuo maris inundatione

periit an. cIↄ Iↄ XXXII. *Romersvvala* e
dem inundatione à reliqua inſula divul
etiam hodie cum æſtu marino & Scal
decurſu certat. olim urbs non ignobil
Zuydbevelandię caput: nunc nullis exc
tam agris, nullis tectam pomeriis, fluct
undiq; alluunt; ita ut unica ſalis negot
tione & piſcatura ſubſiſtat. In hac ur
Comites Zelandiæ, cum imperium auſp
cantur, ſolemne juramentum præſtar
quemadmodum & Philippus II. an
cIↄ Iↄ XLIX fecit. Iacet è regione B
gæ ad Somum. *Goeſa* in eo inſulæ p
te ſita eſt quæ ſeptentriones adſpicit,
oſtium unum Scaldis, quod *Schen*
vocatur: urbs non tam ampla, qua
amœna; perexiguo quidem muroru
ambitu, at ſplendide atque affabre e
ſtructa, & divitiis pollens, quum uni
nunc ſit in ea inſula, atque luculen
fruatur privilegiis. Circa ann. cIↄ CCC
primũ muris cincta fuit. Cives habet m
rum urbanitate atque humanitate pr
ſtantes. In eadem inſula eſt pagus *Barla*
dia, fertilitate ac rerum copia, ædificiis
amœno littoris proſpectu inſignis:
complures alii eximii pagi & toparchi
& præſertim amœna illa & ampla *Elſ*
dica: *Cruninga*, item *Breſelinga*, &c.

Tertia inſula Zelandiæ, cis Scaldim a
occaſum ſpectans, eſt Nordbevelandi

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

a olim tam fœcunda, tamq; ex omni
: amœna; ut jactaretur pro Zelandiæ
iis. In hac fuit urbs ſatis celebris
gheene, Veriæ fere oppoſita; quam
o milleſimo quadringenteſimo deci-
ertio muris cinctam volunt à Phi-
o Boſalo: pagi item permulti. Sed
: inſula tota horribili illa inundatione
i milleſimi quingenteſimi trigeſimi
ndi periit. Nunc tamen paulatim re-
itur. nam ſuperioribus annis circiter
millia jugerū aggeribus undique fue-
t cincta; ubi nunc duo viſuntur pagi,
linſplata, & Catzium, vulgo *Catzhoeck*.
Quarta & poſtrema harum inſularum
Scaldim & VVolferdijck, (quaſi dicas
olfardi inſulam,) omnium minima, &
: tria milliar. jam anno CIↃ IↃL am-
u complexa, in qua duo duntaxat tum
nt pagi, urbs nulla. Solet autem, qua
'alachriam & Arnemudam ſpectat, a-
m poſſidere longe majorem, ſed illum
n dudum fluctus abſorbuere, cum op-
dulo Pyto, (cujus turris diu ex aquis
ninuit, & demum anno CIↃ IↃ CXII
ncidit,) & duobus pagis, Tarmuyo &
abbinga. Iidem & reliquæ inſulæ exi-
um hodieque minantur, quippe quæ u-
inque à Scaldis æſtuario, quod *Schenge*
ocant, & altero canali, qui *Zuydvliet*
icitur, quotidie ambedatur: unde vul-

gari proverbio dicitur, hæc duo æſtua
inter ſe certare, & jam dudum minar
Wolfardi inſulam devoratura. Hæc ol
à Ioanne Reygerſbergio prodita. Eve
tus reſpondit; nam parum admodum h
die hujus inſulæ ſupereſt.

Omnium ultra Scaldim inſularũ m
xima & prima eſt Scaldia, (vulgo *Sche*
vven) à Scalde flumine præterlaben
Ambitum nunc habet, præter annex
Poldros (ut vocãt,) qui vulgo *Dreyſch*
Zonnemaer, *Noordgouvven*, &c. VII a
VIII milliar. Olim tamen major fuit,
tantum exiguo intervallo à Nordbev
landia diſtincta. Inſula multis populo
pagis ac coloniis diſtincta, prædiis qu
que ruſticis, & nobilium palatiis ornat
uti Haemſtedio, Reniſſa, Moermond
aliis. Vrbes in ea primariæ Zirizæa
Brouwershavia.

Civitas *Zirizæa* (inquit Lemnius)
conditore nomen ſortita; anno DCC
XLIX, imperante Lothario, primum i
formam civitatis ædificari, ac mœniu
ambitu muniri cœpta, ex parvis initiis i
eum ſplendorem adaucta eſt ut nulli cla
riſſimarum civitatum ſit inferior. De qu
hoc citra omnem ambitionem aut im
modicum erga patriam affectum auſin
teſtari, plurimis illam viris eruditis, præ
clariſque ingeniis fœcundam eſſe ac fera

cem

negotiatoribus providis ac ſagacibus
tam, quibus ex re frumentaria ac le-
mo tritico, ex nivei candoris ſale, ex
ſeu garanſa, ſalſamentorum ac pi-
n copia, armentorum pecudumque
menſa vi, quæſtus accedit uberrimus.
familiari ac domeſtica, omnia ele-
tia, nitida, expolita; menſa frugalis ac
derata, nec umquã prodigaliter ſum-
à: in mercatura exercenda nemo nõ
um ſolers atque induſtrius, lucri avi-
, ad rem attentus, in tenuiores tamen
inquilinos inopia preſſos liberalis ac
eficus, in cæteros vero hoſpitalis ac
dus, comis, affabilis, candidus, atque
que omni ſimulatione & fucata ſpecie
li non obvius & expoſitus; in pietate
Dei cultu religioni quam ſuperſtitio-
propior. Vrbs circumquaque muris
eritiis cincta eſt, præterquam in novi
rtus aditu: ædificiis publicis & privatis
odice exculta. Gaudet luculentiſſimis
quot privilegiis. Inter alia hoc, ut, qui
vis ob capitale facinus in vitæ diſcrimẽ
ductus ſit, & vel capite luerit culpam,
el fuga ſaluti ſuę conſuluerit, multari nõ
oſſit graviore quam LX librarum Pari-
enſium, id eſt, florenorum XXX pecu-
iaria multa. Item, quod Magiſtratus ur-
banus non in urbem tantum ejuſque di-
trictum, ſed in totam inſulam, atq; adeo
vicinam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

vicinam Duvelandiam, maxime q
ad rem agrariam pertinet, ſummam
tineat poteſtatem: quæ ab altero C
ſulum urbanorum exerceri ſolet, v
dicta *de ghemeynte Burghemeeſter*, q
Conſulem communitatis ſonat; &
præterea aggerum Præfectis, qui vi
Heymraden dicuntur, id eſt, com
nes terræ Conſiliarii. Nobilis diu
mercatu omnium rerum, propter
lebrem portum, frequentiamque ad
narum; ſed obſtructo arenis portu m
tum de antiqua gloria remiſit; ſpes
men eſt eam novo portu effoſſo p
latim vetus decus recuperaturam. O
ſervavit Lemnius, polum Arcticum u
& quinquaginta gradibus & XLV
minutis ſupra horizonta Ziriææ
tolli.

Brouvvershavia circiter duo millia
ria diſtat Ziriæa verſus ſeptentrione
antea quidem municipium nullis mu
ſeptum; bellis autem hiſce ſævientibu
vallo terreo cinctum. Incolæ illius poti
ſimum è piſcatu quæſtum faciunt.

In eadem inſula jacet *Bomené*, exiguu
antea vicus, nunc ob opportunum loci
tum terreo vallo cinctus; alioquin igno
bilior & lutulentus locus.

Secunda inſula ultra Scaldim, & qu
dem Scaldiæ jam deſcriptæ proxima, e

Duve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

landia, à columbarum frequentia
cta. cujus circuitus mill. paſſ. IV.
lectitur. In hac tantum pagi ſunt &
urbs nulla. Anno ſalutis reparatæ
ↄ XXX oceani fluctibus obruta fuit
magna mortalium jactura; ſed agge-
confirmatis, & excluſo mari, non
immenſo ſumtu, labòre atque in-
ia illuſt. viri Adolphi Burgundi,
l multo poſt, illud damnum com-
atum fuit. Potior autem hujus in-
pars, ea videlicet quæ vulgo dicitur
ier bannen, id eſt, IV fora ſeu con-
tus juridici, & quæ totidem pagos,
kerkiam nempe, *Ouderkerkiam*,
nam & *Capellam* complectitur, em-
is jure ceſſit ante aliquot annos urbi
zææ: cujus Magiſtratus, interjecto
er inter utramque inſulam aggere,
velandiam iſtam cum Scaldia con-
xit.

Tertia inſula eſt Tola, (vulgò *Tolen*,)
bantiæ contermina: & exiguo freto
illa diviſa. Ambitus illius longe minor
am Scaldiæ, ſed par ubertas atq; amœ-
tas: ambitus autẽ illius crevit Martinia-
aggere, (vulgo *Sinte Martens dijck*.)
incipis Auraici hæredio illi connexo:
ius non minor eſt amœnitas juxta at-
ue fertilitas. Oppidum illius *Tola* ſive
olenum, à vectigalibus *Tollen* Belgice,

ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ut putant dictum; vetuſtum admod
& nuper adverſus hoſtiles inſultus
& tota inſula variis hinc inde munim
tis excitatis) valide munitum. Tan
duobus milliaribus abeſt à Berga ad
mam.

Quarta & ultima inſula eſt Oreſan
vel, ut alii volunt, Moereſandia,
Scaldiam & Nordbevelandiam ſita,
huic propior. Hæc maxime à civ
Zirizæis aggeribus vallata eſt, cum a
marinis fluctibus operta fuiſſet, idque
modum nuper. Cum primum ag
cingeretur, CCCCL jugera continebat
fluctus marini rurſus nonnihil detr
runt, eique graviter minantur, ita u
ne pro derelicta habeatur, alioquin e
gie fertilis eſt, & dominis ſuis expe
dudum magno cum fœnore refudit.

Decem igitur in univerſum ſunt
landiæ urbes, pagi ſupra centum. Po
inſulis, quas jam attigimus, variis lo
interjacent aut adjacent planicies her
dæ; quæ nullis licet cinctæ aggeribus,
men ut plurimum è fluctibus extant; q
rumque ea conditio eſt, ut modo h
avellantur & alio adjiciantur, & creſc
decreſcantque; ita ut numquam in hi
partibus inſularum cingendarum ma
ries videatur defutura. Harum quæda
à virenti gramine ac læta pabulatio

garſ

ſen appellantur; quædam parcius vi-
ia neque tam uberem pabuli copiam
editantia *ſcorren* vocant. Ex his, ubi
uot jugerum millia conglobari con-
, aggeribus circumductis, inſulas effi-
tentant Zelandi & vicini Hollandi,
alde veriſimile eſt, jam antiquitus
nullas harum inſularum ita undarũ
inio eſſe ſubductas. Scaldis, qui in-
s haſce interſecat, in Veromanduis
quit Lemnius) è geminis fontibus
greſſus, per Tornacum, perque Gan-
um, reliquoſque Flandriæ tractus dif-
litur, ac mox Antwerpiam delatus,
um ibi inſignem cõſtituit: tum pau-
ongius progreſſus, bipartito curſu
antiam ac Flandriam à Zelandia di-
minat: ſiquidem ſiniſtra in auſtrum
tortus ac deflexus, Flandriæ oras ac
ra perſequitur, alioque nomine inſi-
us, *de honte*, à latratu & fremitu un-
m vocatur; quo per Zuydtbevelan-
n ac Walachriam in oceanum patet
us: dextra vero relictis Brabantiæ fi-
s continuato curſu, ſervatoque vete-
veo, ſecundum Scaldiæ inſulæ littora
lento vaſtoque gurgite in oceanum
olvitur, ſine ulla nominis mutatione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

VI.

Politeia ſingularum urbium.

VRbes pene ſingulæ, quemadmod
& in *H*ollandia uſu venire oſten
mus, aliquid ſingulare & à cæteris di
ſum habent, quoad magiſtratuum nu
rum, eligendique & imperandi modu
Sed id in omnibus oſtendere longum
ſet. nos in duobus oppidis id expl
bimus.

Middelburgi regimen politicum &
vile eſt penes duos Conſules, undec
Scabinos, & duodecim Conſiliar
Conſules autem non tantum præſid
in conſilio ſive ſenatu; ubi politica t
ctantur, tam quæ urbem quam quæ p
vinciam tangunt: Sed etiam in tribu
li, ſive prætorio, atque conſeſſu Sca
norum; ubi omnes cauſæ civiles & c
minales diſceptantur & judicantur, t
ad inſtantiam & citationem Balivi
pidani in cauſis oppidanorum, quam
citationem Quæſtoris ad occaſum Se
dis in cauſis omnium inſulanorum
limitibus quæſturæ illius cõprehend
tur. in quibus judiciis adhibentur Sec
tarii duo, unuſque & interdum alter S
dicus, omnes juris utriuſque periti;
non modo actis concipiendis præſu
ſed & judicibus in gravioribus & dub

cau

aſis conſilia ſubminiſtrant. Horum
giſtratuum duo conſules, & media
s ſcabinorum, (puta uno anno quin-
, altero ſex) munere defunguntur; ita
nen, ut, ſi contingat, conſules munere
edentes non plenum biennium in ſca-
iorum collegio præſediſſe, in futurum
nũ inter primos ſcabinos adſciſcantur.
decedentium locum pridie calend. au-
ſti quotannis alii duplo numero deſi-
antur, quorum nomina ad præfectum
ovinc. Holland. Zelandiæque per ſe-
orem apparitorem in literis obſigna-
mittuntur, etiam extra provinciam.
e autem ex dicto numero, tum conſu-
, tum Scabinos, quot opus eſt, eligit,
electorum nomina, obſignatis item
eris, per eundem apparitorem ad ſena-
m remittit. Deſignatio porro dupli nu-
eri eſt penes duodecim conſiliarios, &
odecim electores, ut vocant. Ii XII-
ri electi ſunt ex honeſtiſſimis incolis,
i neque indigenæ ſint neque horum
unerum capaces. Hi XXIV-viri prid.
l. auguſti ad curiam hora octava matu-
na à Ballivo oppidano vocantur, mulcta
onſtituta mille florenorum in abſen-
s ſine ſontica cauſa: ubi convenerunt,
miniſtro verbi divini per concionem
revem, de officio magiſtratuum &
ualitatibus eorum qui eligendi ad hoc
 munus,
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

munus, admonentur, & preces conci-
piuntur: dein ſuffragia ineunt occulta per
fabas & piſa; quorum illæ electũ nume-
ro probant: primam autem rationem ha-
bent conſiliariorum; & ſi qui juſto nu-
mero deſint, tum honeſtiſſimorum ci-
vium, & eorum qui in inſulis ad occi-
dentem Scaldis nati ſunt. Horum XII
Conſiliariorum, uti & Electorum, mu-
nus perpetuum eſt. Conſiliarii autem ubi
ſemel conſulatu aut ſcabinatu functi fue-
rint, poſſent in poſterum à conſiliario-
rum ordine atque alio regimine excludi
licet moribus pene receptum ſit, conſu-
latu aut ſcabinatu defunctos rurſus in cõ-
ſiliariorum numerum adſciſcere. Conſi-
liariorum horum electio, ſive per mor-
tem ſive alio modo collegio decedant,
penes conſules & ſcabinos eſt: Electorum
vero ubi quis aut oppido aut vita ceſſit,
è triplo numero à Senatu deſignato ele-
ctio eſt penes Præfectum provinciæ, eo-
dem quo ſupra modo. Eſt præterea &
aliud collegium, pupillorum curam ha-
bens, conſtans è IV-viris honoratis &
ſecretario, itemque tribunal agrarium,
conſtans è tribus Scabinis, & uno Gra-
phiario, qui à Magiſtratu eliguntur; eo-
rumque munus eſt cauſas agrarias in pri-
ma, ut vocant, inſtantia audire; à quibus
ad Conſules & Scabinos provocatur.

Eſt

Eſt & aliud in oppido collegium, toti Walachriæ commune; unde illius collegæ, Ordines Walachriæ appellantur. quorum munus eſt, aggerum, quibus ſalus hujus inſulæ continetur, viarum publicarum, fluentorum, &c. rationem habere, & ſarta tecta conſervare: in eo ſedent, è nobilitate unus, & ex oppidis Middelburgo, Vliſſinga, Veria ſinguli; quibus adjunguntur duo ex iis qui latifundia in inſula poſſident, *de breed-geerfde* vulgo, & unus graphiarius.

Zirizeæ Senatus perpetuus cõſtat XXXVI viris; quibus in deliberationibus de rebus magni momenti accedunt Scabini, licet extra horum numerum forte ſint: XXXVI-viri autem hi, ubi quis eorum deceſſerit, à Senatoribus reliquis & Scabinis deſignantur, & à præfecto provinciæ eliguntur. Magiſtratus conſtat duobus civium Magiſtris ſive Conſulibus, & duodecim Scabinis. Conſulum alter dominicus, alter cõmunitatis Conſul appellatur. Prioris munus eſt, juſtitiam adminiſtrare, & res politicas curare; quare & præſes eſt Scabinorum, & decimus tertius Scabinus cenſetur. Poſterioris munus eſt, providere ut privilegia, quæ urbi à ſuis principibus ſunt conceſſa, ſarta tecta conſerventur; & aggerum totius Scaldiæ, quibus ſalus inſulæ conſtat, una cum ſupremo ag-

gerum præfecto curam gerere. Conſul
quidem altero poſt natalem domini d
à Scabinis eliguntur: prior quidem
ipſorum numero; poſterior vero è rel
quo ſenatu aut è lautiorum civium nu
mero: in hunc pene modum: Primo pu
blice rationes accepti & expenſi ſuperio
ri anno in ærario urbico coram frequen
ti populi corona redduntur; quibus abſo
lutis, populo vinum infunditur, & grati
aguntur. Dein populo dimiſſo, conſul
& ſcabini ſecedunt in conclave, poſt
riorque conſul certis ceremoniis mag
ſtratu ſe abdicat, & exit è conclavi; rel
qui ad electionem utriuſque conſulis ſe
accingunt: qua peracta prior conſul, qu
ex ipſo collegio eligi diximus, fores con
clavis aperit, & per apparitorem ſecun
dum conſulem accerſi jubet; è quo act
ſtatim populo innoteſcit qui electi fu
rint: & uxoribus aut familiæ utriuſqu
conſulis electio nunciatur; quæ pro
quæque domi convivium parant, amic
& conſanguineis utriuſque certatim da
pes, & quæ quiſque domi jam ante in in
certum paraverat conferentibus. interin
ut mora aliqua intercedat, Conſules, &
Scabini, & Balivus, &c. minora quædam
munia & emolumenta inter ſe ſortiuntur
& quibus nihil eorum ſortito obtigit, i
decem ſolidi Flandrici ſive tres floren

nume

numerantur. quibus peractis, magna pompa conſules cum funalibus (nam ſerumque actus in noctem protrahitur) à amicis domum ducuntur, & cum iiſdem laute cœnant. Scabinorum vero electio menſe majo peragitur. ii duplo numero à Senatu (quem diximus) deſignantur ex Senatoribus aut honeſtiorum civium numero, & à Præfecto provinciæ eliguntur. Porro magiſtratus Zirizeæ non tantum in oppido, ſed & in tota Scaldia juriſdictionem obtinet; Balivus civitatis, idem quoque omnium pagorum illius inſulæ balivus cenſetur, & in ſingulis pagis vicarios ſuos inſtituit; rei tamen coram tribunali oppidano citantur, & ibidem judicium ſubeunt. Idem magiſtratus & juriſdictionem habet in vicina Duyvelandia in tribus cauſis, homicidio, pacis ruptura, & fœminarum raptu: In pagis quoque inſulæ Tolenæ, qui vulgo *S. Anneland & Stavenis* appellantur, in omnibus cauſis: In Someldiikia denique (ampliſſimo ſane municipio, & in proxima inſula ſito) in cauſis criminalibus. Atque hæc de ſingularum urbium regimine dicta ſunto; nam in ſingulis perſequi longum eſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

VII.

De provinciæ totius regimine politico, tum olim, tùm maxime hodierno.

ZElandia olim eundem cum Hollandi Comitem habuit, ſuis tamen legibu & inſtitutis, neque alteri cuiquam pro vinciç obnoxia; niſi quod interdum Flan driæ Comes non minimam illius parten delibavit, præſertim ſub Diederico I Hollandiæ & Zelandiæ Comite; cui Ba duinus inſulanus Flandriæ Comes Wala chriã abſtulit, ut ſcribit Reygersbergius vel, ut Meyerus memoriæ prodidit, quin que inſulas Zelandicas, Walachriam Scaldiam, Suydbeveram, Nortbeveram & Borſaliam; quæ tamen omnes poſte ab Hollandiæ Comitibus recuperatæ, to taque Zelandia poſt Iacobam una cum aliis provinciis ad Burgundos atque Au ſtriacos pervenit. Deinceps Zelandia ean dem cum provinciis fortunam ſubiit, & demum excuſſo feliciter Hiſpani jugo, ſuis Ordinibus regi cœpit; qui olim qui dem tribus membris conſtabant; Abbate nimirum S. Nicolai ordinis Præmonſtra tenſis, qui Middelburgi agebat, totius ec cleſiaſtici ordinis nomine; Marchion Veriæ, nobilitatis univerſæ vice; & urbi communitate. Nunc Eccleſiaſtico ordin

una

na cum dominio papali abdicato, duo-us tantum membris Ordinum comitia onſtant; nobilitate nimirum, & com-nunitate urbium. Nobilitatem univer-ſam, uti olim, ita hodie, repræſentat Marchio Veriæ & Fliſſingæ, qui jam eſt Princeps Auraicus: communitatem au-tem Deputati urbium Middelburgi, Ziri-zeæ, Goeſæ, Fliſſingæ, Veriæ, & Tolenæ. Hi, uti & in Hollandia diximus, certis temporibus, aut quum neceſſe eſt, comi-tia publicą celebrant Middelburgi, & ſum-mum provinciæ imperium moderantur. Præter hæc publica comitia collegiũ eſt deputatorum, ut vocant, Ordinum, quod VII-virorum liceat oppellare. conſtat enim ex uno nobili, quem Princeps Au-raicus, Marchio Fliſſingæ & Veriæ, de-ſignat, & qui illius vice ſententiam dicit; & ſex aliis, quos ſex jam dictæ urbes de-legant. Delegati autem hi fere perpetui ſunt, ſecus quam in Hollandia; niſi quod delegatus Middelburgenſis ſingulis trien-niis muneris prorogationem tenetur po-ſtulare à ſenatu civitatis. Cæterum mu-nus illorum fere idem eſt, aut parum ab Hollandorum inſtituto diverſum; ni-mirum in eo, quod iidem etiam mari-timarum rerum curam habent, & in collegio deputatorum Admiralitatis ad-ſident. His autem, ab Ordinibus adjun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

gitur Penſionarius unus, itemque Secre-tarius. Eſt & collegium rationalium to-tius provinciæ, VII item viris conſtan ad eundem modum; uno nimirum nob-li, quem Princeps Auraicus & March Veriæ & Fliſſingæ deſignat, & VI qu eædem urbes mittunt.

VIII.

Iudicia & Tribunalia.

IN Zelandia, præter tribunalia in ſingu-lis urbibus, nullum eſt ſuperius tribu-nal, ſed à ſingularum urbium judiciis a Senatum provincialem, & ab eo ad ſu-premum Senatum (quorum uterq; Hag Comitis ſedem habet, uti ſupra diximus provocatur; eodem quo in Hollandi modo. Sunt tamen in Zelandia duæ præ nobiles Quæſturæ, quæ à Scaldi nome ſortiuntur. qui quum inſulas has in dua veluti claſſes dividat, una quidé quæſtu ra cisſcaldianas inſulas, altera transſcal dianas inſulas complectitur. *Beooſter* & *Bevveſter Scheld* vulgo vocant. Horum Quæſtorum olim permagna authorita fuit, cum prętoria quadam dignitate con juncta: Vtriq; quippe in ſuo diſtrictu, to-ta paſſim regione (civitatibus exceptis) fa-cinoroſos coercere, vagos & paláteſ cor-ripere, ſicarios alioſq; nebulones in vin-cula trahere, ac tormentis exploratos in

judicio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

licio capitis arceſſere, denique itinera
ra & ſecura reddere ſolebant. Sed hodie
ultum ipſorum muneri & dignitati de-
ſſit, præſertim præfecto *Beooſter Scheld:*
ius juriſdictionem pene omnem Bali-
ıs Zirizeanus & Tolenanus ad ſe traxe-
nt. Alter carcerem ſuum habet Mid-
lburgi, & reos coram tribunali oppida-
ɔ judicandos ſiſtit. Solet autem uterque
Ordinibus Zelandiæ deſignari, à Præ-
cto vero provinciæ eligi.

IX.

Leges quædam.

Eges Zelandicæ ab Hollandicis parum
diſcrepant; neque eſt noſtri inſtituti,
peciatim diſcrimina hic rimari. Hoc
ntum dicemus; quoad ſucceſſiones ab
teſtato jus Scabinicum vetus, de quo
ıpra in Hollandia diximus, hic plene
btinere, licet nomen ipſis inſuetum ſit;
deo quidem, ut, quum apud Hollandos
epræſentatio collateralium poſt fra-
um nepotes eſſet, hic in infinitum pro-
edat.

De feudis quoque pauca adjungamus
x D. Frederici à Sande I. C. Commen-
ario. Zelandica (inquit) feuda ſunt vel
mala, vel bona. Hæc ejuſdem conditio-
nis ſunt cum Hollandicis, de quibus ſupra
diximus. Illa ad hanc primam feudorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

claſſem pertinent. Nam per vaſalli cuj
que ſine liberis maſculis decedentis m
tem domino committuntur. Ea tamen
re horum Zelandicorum quam præ
dentium feudorum benignior eſt con
tio, quod in his omnes liberi maſculi p
riter admittantur. Zelandica mala feu
deficientibus liberis maſculis domi
commiſſa, ſecundum antiqua Comitu
privilegia atque indulta, filiabus, vel,
non extantibus, agnatis maſculis, aut
agnati non extent, cognatis maſculis,
demptionem intra ſemeſtre poſtular
bus, pretiumque conſtitutum offeren
bus, ex gratia ſpeciali denuo concedu
tur. Ad hanc vero redemptionem fi
pariter admittuntur; ſed inter agnatos
cognatos unus præ reliquis gradus at
ætatis habet prærogativam: admitti
tamen remotior, ſi præcedens ſuo ju
uti nolit. Hæc autem redemtio decim
rum feudalium nomine ſolis datur fi
tribus inter propinquos laterales, nec c
quam remotiori agnato vel cognato j
illud competit De pretio redemtionis
ſingula jugera conſtituto videantur Z
landicæ conſtitutiones quas Philipp
Burgūdus ZelandiæComes ſanxit. Elap
ſex menſibus, quibus redemtio non fu
rit per filias vel laterales propinquos p
ſtulata, neque pretium oblatum, hæc fe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

pleniſſimo jure Principi commit-
itur.

TRAIECTENSIS DIOECESIS.

I.

Situs & limites provinciæ.

TRajectenſis provincia, quę olim Epiſcopatus nomine cēſebatur, habet ab oriente quidem Velaviam Geltriæ Ducatus partem; à
ptentrione partim auſtrale fretū, (quod
cant *de Zuyder zee,*) partim Hollan-
am; à qua & ab cæteris mundi plagis
ngitur, utriuſque limitibus per ſinuoſos
ceſſus veluti lancinatis atq; permixtis.
perioribus autem ſeculis longe latius
tuit diœceſis, quippe quę Tranſiſalaniā
mnem & bonam quoque partem Friſiæ
m trans quam cis Lavicam fuerit com-
lexa: hodie vero anguſtioribus limitibus
ontinetur: & vix uſquam ſupra ſex aut
cto milliaria per transverſum patet.

II.

Cœli ſolique ratio.

SAluberrima eſt in hac provincia aeris temperies; ſolum bonum atque fertile; quod uti magis editum eſt & ſiccum
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

quam Hollandicum, (pauciores en
hic ſunt lacus & uliginoſa loca,) ita m
to quoque eſt cultius & aptius ad
mentem frugum omnis generis accipi
dam. multis quoque pomariis & viti
riis diſtinctum, amœnitate cum qua
provincia certat: nonnulla tamen ſui p
te infæcundis ſabuletis horret, inprim
inter metropolim & Amersfortiam
qua Gelriam attingit.

III.

Incolarum ingenia & mores.

PRovinciales Trajectini à cæteris B
gis nihil moribus, perparum idiom
tis euphonia differunt. ſunt induſtrii
comes, armis juxta atque humanio
bus literis dediti, in quibus & multi e
celluerunt; ob crebriores tamen, in u
be præſertim principe, dum ſub Epiſc
pis agerent, tumultus, olim plebs ap
vicinos male audivit; tanquam mov
facilis eſſet.

IV.

Diviſio provinciæ.

PRovinciȩ diviſionem aliam non inv
nio, quam quod ager totus dividitur i
quatuor partes veluti tetrarchias, *Eem-
land*, *Abcou*, *Wijck*, & *Montfort*: qua
tum ſingulæ ſuum habent Mareſcallum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

i vocant,) qui prætorio (uti opinor) e hic imperat. Oppida in hac provin- ſunt omnino hodie (nam olim plura runt, quum latius pateret) quinque: ajectum, Duroſtatum, Rena, Amers- dia, & Montfortium, & LXX pagi.

V.

Oppidorum deſcriptio.

METropolis hujus provinciæ Trajectũ ſive Vltrajectum, vulgo *Vtrecht*, an- uitus (ut volunt) *Outdrecht* vel *Au- cht*. De hujus nominis origine varii ria commenti ſunt, quæ non eſt noſtri ſtituti hic examinare. Vrbs ſane anti- uiſſima eſt, olim varias clades à Nor- annis aliiſque barbaris perpeſſa, è qui- ıs tamen feliciter ſe expedivit: hodie au- m (poſtquam illam Baldericus, decimus uintus illius Epiſcopus, ea forma qua ho- e viſitur, reædificavit, magis longã quã tam) ampliſſima eſt. quippe quæ horæ nius cum ſemiſſe iter ambitu ſuo com- ectatur. Sita eſt ad medium quondam heni alveum, qui ſuperioribus ſeculis er Lugdunum Batavorũ in mare Britan- icum ſe evolvebat, antequam in Leccam torupiſſet: nũc oſtio oblimato ab arenis c curſu alio deflexo, tantum vetus no- nen retinet, aquis illius jam ſtagnanti- us, Nunc Vechta haud procul mœnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

illius labens, & foſſa inde à Vreeſw
urbano municipio è regione Vianæ
Lecca deducta, (quam vulgo vocant
Vaert,) annoque cIↄ Iↄc iv ab Or
nibus hujus provinciæ profundior red
ta, ſubvectionum opportunitatem ſu
mam illi præbent. Vrbs propterea di
& potens, incoliſque frequentiſſim
quam concinnæ & amplę admodum
mus, tum hypogea quoque & ædifi
ſubterranea miri & pulcherrimi op
paſſim exornant. Ædificia publica p
magnifica; præſertim templa; quæ
permulta ſunt; primaria vero quinque
Martini, Salvatoris, S. Petri, Ioanni
Mariæ virginis. Primum illius cathedr
eſt omnium auguſtiſſimum, & editiſſi
turri ſplendidi admodum operis deco
tum. Habuit inſuper monaſteria va
inter quæ excellebant duo ampliſſi
equitum Melitenſium unum, & alter
Teutonicorum, ſuo utrumque templo
ſuperbis admodum ædificiis nobile. E
& egregium illud & opulentum cœn
bium D. Pauli ordinis Benedictini: a
que duo in nobilium aliarumque prim
riarum virginum (domicellas vulgo v
cant) uſum extructa. Vrbem perlabunt
duo alvei, eamque per longitudinem
cant; nimirum ille quē *de Vaert* appel
diximus, & alter à magiſtratu urba

effoſſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

...ſſus, circa ann. 1391 & ſeqq. (con-
...uentibus ad opus pro rata capitulis
... Collegiis per quorum immunitates
... vocant) eſt deductus:) qui *de nieuvve*
...*cht* nuncupatur, ſplendidis ædibus u-
...nque decoratus: ambo autem quinque
...tigitura lateritiis & fornicatis ponti-
... ſtrati ſunt. Munitiſſima quoque eſt
...s, & quatuor ingentibus lateritiis pro-
...naculis, quinque terreis, & lateritio
...ro undique cincta, cum amplo vallo
...eo, & lata atque profunda foſſa.
...atuor illi portæ ſunt, cum ſuis ſingu-
... ſuburbiis; quorum unum, quod *de*
...*aert* vulgo appellatur, ſuos quoque
...et muros quibus includitur, ſed de-
...s. Arcem quoque adjunctam habuit
...s, Caroli V Imper. auſpiciis extru-
...m, vulgo *Vredenburgh* dictam: Verum
...c anno CIↃ IↃ LXXVII demolita fuit
...vibus, primum per tumultum, ob gra-
... detrimēta quę oppidani à præſidiariis
...uoties acceperant; dein Ordinibus ge-
...alibus conniventibus, & Ioanne Au-
...o (ut putatur) non invito (licet aliter
... ſe tulerit,) ne Principi Auraico, in
...us manus urbem perventuram prævi-
...at, uſui eſſet ad ſedem belli hic con-
...uendam.

Secundum oppidum eſt Duroſtatum,
...lgo *Wijck te Duerſtede,*) quod Batavo-
durum

durum Romanis ſcriptoribus memora-
tum multi opinantur. Hanc urbem olim
ampliſſimam fuiſſe produnt annales, ſe
à Normannis excîſam, poſtea longe con-
tractioribus pomeriis concluſam fuiſſe:
quanquam hodie nulla veſtigia tant-
magnitudinis deprehendantur; & adm-
dum incertum ſit, an veteris Batavodu-
nomen mereatur. Oppidum hodie ob ſi-
tus opportunitatem ad Leccæ ripam,
rerum neceſſariarum ſubvectionis op-
portunitatem, ſatis locuples. Diſtat C-
lemburgo milliari uno: Vltrajecto aute-
tribus. Situs loci peramœnus, habetq-
arcem pervetuſti operis haud cont-
mnendam, in qua fere ſedem habere ſol-
bant Præſules Vltrajectini; non tantu-
ob amœnitatem & omnimodam com-
moditatem quam vitæ humanæ præſta-
ſed quod veluti ſeceſſus quidam eſſet ſ-
cretus à turba interpellatorum.

Rhena (vulgo *Rhenen*) antiquum o-
pidum (quod Tacito *Grinnes* dici op-
nantur) ſitum ad Rhenum quinto ab V-
trajecto milliari, muris arduis valloq-
cinctum.

Amersfordia (Amerſurtum Hadrian-
Iunius mavult) à trajectu Emæ fluvi-
(vulgo *Eems*) qui in Velavia ortus med-
oppidum intermeat, & uno ab illo mi-
liari in ſinum freti auſtralis ſeſe exoner-

Opp-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Oppidum initio parvum fuit, ut ex antiquo muro & foſſa liquet; poſtea productis pomeriis amplificatum. Olim quam hodie florentius, quum hic cereviſiæ vicinis omnibus expetitæ coctura vigeret; (uti hodieque è multis ædificiis, quæ faciem illam præferunt, ſatis liquet.) Nunc fere oppidani ex agrorum cultura & armentorum paſtura quæſtum faciunt. Habet enim oppidum ad ortum & meridiem agros frumenti feraciſſimos; ad occaſum ſilvas; ad ſeptẽtriones paſcua, quare plerumque aliquot turmæ equitum hic ſtativa ſua atque hyberna habent. Oppidum utcunque munitum eſt, ſed ob vicinum montem debilius creditur, neque ſatis permuniri potuit. Publica privataq; ædificia haud inelegantia; præſertim in urbe veteri, nam novæ, quæ fere è ſuburbanis nata eſt, rus quodammodo olent. Injuriis Geldrorum dudum obnoxia fuit, & ann. cIↃ IↃ XLIII à Martino Roſſenio capta. Diſtat ab Vltrajecto tribus milliaribus, itinere arenoſo & difficili. Porro oppidum hoc ſatis amplum eſt, ita ut vix tribus horæ quadrantibus ambiri poſſit; undiquaque muro alto cinctum, interius arcuato, & multis in ambitu turribus ornato. Quinque portas habet majores cum ſuis penſilibus pontibus, præter tres minores. Olim murus hic vallo

terreo extra præcinctus fuit, ſed jam
multis annis terra valli interiori parti a
jecta, præterquam inter portam qua
vocant de *Slÿck-poorte*, & munimentu
alterius quam *Koppel-poorte*, ubi vallu
hodieque exterius manet. Poſt infelice
autem ſuperiori anno oppidi hujus de
tionem & Cæſareanorum rurſus fugar
oppidum hoc muniri ab Illuſtr. D.
Ordinibus cœpit, variaque opera ext
rius adjecta.

Montfortium, non ignobile oppidu
opere ſituque loci munitum, præſi
cauſa à Gothefrido præſule Vltrajecti
extructum adverſus arma ab Hollan
ingruentia: poſitum veluti in trivi
quippe intra ambitum trium pari pe
intervallo diſtantium oppidorum, Iſ
ſteynii, Oudewateræ & Wordeni, co
cluſum. Aſſidet Iſelæ fluenti (hic adm
dum tenuis) ripæ, arcemque habet ant
qui operis, amplam & magnificam, ſ
jam neglectim habitam. Oppidani
agricultura potiſſimum quęſtum faciun
Magna calamitas nuper admodum illu
oppreſſit, templo ſatis ſpatioſo & elegan
ti, atque privatis ædibus ſupra ſeptuagin
ta, fortuito incendio abſumtis, aliiſqu
pluribus miſere deformatis.

VI. O

VI.

Oppidorum ſingularium regimen politicum & civile.

VLtrajectinæ civitatis regimen paulo altius repetam quemadmodum ab idoneis authoribus accepi. Trajectum olim tantum caſtrum fuit, habuitque ſuum præfectum, aliquando Comitem, ſterum Caſtellanum & Burggravium vocatum. hic cum miniſterialibus Epiſcopi, quibus juriſdictio competebat, incolas regebat, qui à burgo burgenſes appellabantur. Inde cum ex caſtro civitas fieret, & ædes atque templa, quæ circa caſtrum jam olim extructa fuerant, muro cingerentur, illi quibus judicandi jus à majoribus competebat, quales nunc vernacule *Ambachts-heeren* nuncupamus, conſilium civitatis conſtituebant. Caſtroque paulatim ruinam agente, Burggravii tamen titulus in hodiernum diem manſit; quo hactenus Brederodii gaudent, qui illum hæreditario jure à Vianiis adepti ſunt; hi autem à Goyana familia; quæ a Cuyckiis emerat, vel permutationis jure poſſederat. Atque ita deinceps Burggravius, Scultetus, Scabini & Conſules primum civibus jus dixerunt; ſigilloque utebantur, caſtri vel oppidi forma inſignito, hac inſcriptione in limbo notato, Si-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

GILLUM BURGENSIUM CIVITATIS TR[illegible]
JECTI; uſque ad annum à Chriſto na[illegible]
cIↄ CC LXX vel circa, quãdo factione pl[illegible]
bis à Kenemariis concitatæ miniſteria[illegible]
ejecti fuerunt, & deinceps ex collegiis a[illegible]
tificum (vulgo *Gilden*) magiſtratus hab[illegible]
ri cœpit; qui paulatim confirmatus, [illegible]
gillum quoque mutavit in aliud, quod [illegible]
mulacrum D. Martini Epiſcopi referebat[illegible]
eoque per annos fere CC LIX publica in[illegible]
ſtrumenta ſignata, ad annum cIↄ Iↄ XXI[illegible]
quo ad Burgundos Principes hęc provin[illegible]
cia pervenit. Atque hactenus Magiſtra[illegible]
tus omnino popularis fuit, etſi interdu[illegible]
ex primoribus civibus miſcerentur non[illegible]
nulli, ſed tanquam cives & in urbe habi[illegible]
tantes. Fuit etiam aliquando cautum, n[illegible]
quis à collegiis nominaretur, qui non i[illegible]
ſe vel ſaltem illius parens ea arte vel op[illegible]
ficio, cujus eſſet collegium à quo propo[illegible]
neretur, uſus fuiſſet. Antiſtiti parum au[illegible]
thoritatis erat in rebus urbanis. Arti[illegible]
cum collegia obſcuro ac perplexo quo[illegible]
dam electionis genere Magiſtratum con[illegible]
ſtituebant, una cum veteri Magiſtrat[illegible]
cui nulla alia approbatione opus erat v[illegible]
ab Antiſtite vel ab alio quoquam, ut h[illegible]
dieque in liberis Germaniæ civitatib[illegible]
fieri videmus. Conſuetudine Aſdomi[illegible]
in jure dicundo, quod & veſtigia qua[illegible]
dam etiamnum docent, utebantur. M[illegible]
giſtra[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſtratus fere annui erant: liberi cum parentibus aut fratres cum fratribus uno tempore non admittebantur: leges condebant, & ſontes gladio feriebant: Articum quoque collegia plebiſcita quędam a ſuis ſingula viciniis condebant, ſed parum firma, ſi Magiſtratus non probaſſet. Hæc porro omnia à Burgundis principibus mutata. Nam Prætor, qui ante ex corpore Senatus eligebatur, tunc à principe ex præcipua Nobilitate dici cœpit, & quodammodo vicarium præfecti provinciæ in rebus urbanis agere, atque adeo iam nihil minus quam popularis eſſe: cæteri quoque Magiſtratus ex arbitrio Principis conſtituti. Duravit hic ordo, donec excuſſo Hiſpani jugo provincia & civitas ſeſe in libertatem vindicavit. Neque tamen urbanus Magiſtratus ad priſtinam formam rediit, ſed majore uti cœpit authoritate. Sunt præter Prætorē duo Conſules, XII viri litibus dijudicandis, XXIV Senatores, & duo Quæſtores conſtituti; quorum nonnulli quotannis munere ſuo defungerentur: in quorum locum vetus Magiſtratus alios duplo numero deſignabat: ex quibus cæteri Ordines eligebant, Præfectuſq; provinciæ omnium nomine approbabat. Inſtitutum quoq; collegium VIII-virorum, qui armatis civibus præeſſent; quorum poteſtas olim quam nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

major, & quandoque plebis factionibus turbulentior fuit: quam dudum male habebat, quod primus conſul ex equeſtri ordine aſſumeretur, atque ita fieret, ut oppidanus Magiſtratus, qui tertium in Comitiis Ordinum membrum conſtituit, ex alio ordine ducem haberet, & in iis, quæ cum nobilitate agenda ſæpe occurrebant, minus æquis conditionibus tranſigere putaretur; quæ res diſſenſionum & turbarum cauſam peperit. Demum anno CIↃ IↃC XVIII ad evitandos civiles motus, qui jam cœperant erumpere, perpetuus Senatus ad exemplum vicinorum conſtitutus, & Conſul ex equeſtri ordine creari deſiit: quod & olim tentatum legitur ſub Epiſcopo Davide, ſed tam exiguo tempore duravit ut vix memoria illius ſuperſit. Hic Senatus conſtat XL-viris qui quotannis circa feſtum S. Remigii aut calend. octobrib. Conſules (qui bini) & Scabinos (qui XII) duplo numero deſignant; è quibus ſinguli à Præfecto provinciarum eliguntur: deſignantur vero Conſules è Senatorio ordine, Scabini autem etiam è cæteris civibus. Conſules fere biennio rempubl. adminiſtrant. Sunt & Quæſtores duo; (quos vulgo *Kaemelaers* appellant.) quorum prior pecuniarum publicarum, impoſitionum atque vectigalium; poſte-

rior

or operum publicorum curam gerit. IIII-viri quoque urbanarum cohortium ex illo perpetuo Senatu eliguntur, ut omnis turbarum cauſa præcidatur. Cohortes autem illæ excubias nocturnas agunt; & vocabulo à vicinis mutuato ſagittarii vulgo appellantur. Denique hic unus eſt Prætor urbanus, præcipua dignatione; qui fere ex equeſtri ordine aſſumitur. Reliqui XXIV Senatores cum hiſce Magiſtratibus ſemel ſingulis ſeptimanis (die nimirum lunæ) aut quum extra ordinem à Conſulibus vocantur, de rebus politicis in commune conſulunt.

Amersfordiæ regimen eſt penes Prætorem, duos civium ſeu Burgi-magiſtros, duodecim Scabinos, & totidem Senatores; quibus politicæ res curæ ſunt: juſtitiæ autem adminiſtratio pertinet ad Burgimagiſtros & duodecim Scabinos, quum à Prætore ad jus dicundum rogantur. Magiſtratus autem, tam Conſules, quam Scabini, quotannis calendis Ianuariis munere ſuo defunguntur; aliique à Principe aut Præfecto provinciæ, ex illorum numero qui à Senatu nominati fuerint, ſurrogantur. Quibus ab eodem Principe vel Præfecto provinciæ adjungitur Secretarius, qui Magiſtratibus in cauſis politicis & civilibus criminalibuſque adſiſtit. Singulis autem die-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

bus lunæ ante meridiem convenit tot[…]
Senatus, agitque de rebus politicis & re-
gimine oppidi; Senatoribus autem diſce-
dentibus, Conſules & Scabini una cum
Prætore de civilibus cauſis cognoſcunt.
Dies mercurii potiſſimum judicialis eſt,
quo lites coram Prætore, Conſulibus, &
Scabinis ac procuratoribus diſputantur;
& saturni, quo cauſæ jam ſatis ventilatæ
definiuntur. Ab hoc tribunali ad curiam
provincialem provocatio eſt.

VII.

Provinciæ totius regimen, prout olim fuit, & uti hodie ſe habet.

IN locis hiſce, ubi ante aliquot ſecula
Epiſcopatus Trajectenſis ex Imperato-
rum, Regum, Principum atque adeo pri-
vatorum devotione atque liberalitate
coaluit, olim Batavi, Caninefates, Salii,
Tencteri, aliique populi habitarunt, ad
Galliarum Germaniarumque limites: qui
primum fœdere ac ſocietate Romanis
juncti, deinde ſubditi facti, eorum legi-
bus uſi fuerunt; donec Friſonum, Fran-
corum, Normannorumque potiſſimum
irruptionibus, variante fortuna, victi,
nunc his nunc illis vel ſubditi vel conjun-
cti, eorum ſe moribus accõmodare coa-
cti ſunt, tandemque Romanis omnino
expulſis, in Francorum jus abierunt. Ve-

rum

rum quum à Chriſtiana religione adhuc
alieni eſſent, à conſanguineis Anglis, an-
nitentibus Francorum principibus, ad
Chriſtianiſmum perducti ſunt: Vtque in
hac religione perſtarent, Antiſtes ipſis
datus, qui collegium ſacerdotum, juxta
Viltrum Trajectum, Principum auxilio
conderet, qui vicinos veritatem docerent.
His multa conceſſa loca, caſtra, te-
nia, comitatus, immunitates: ita ut non
tantum doctores, ut ante, ſed & Princi-
pes Imperii fierent: quorum ſubditi pau-
latim in duas provincias cis & ultra Iſa-
lam abierunt. Ac primo quidem Antiſti-
bus & ſacerdotibus divinæ rei intentis,
regimen provinciarum judicibus comi-
tibuſque à Regibus & Imperatoribus cõ-
mittebatur: Antiſtites vero à populo
commẽdati, etiam ex aula paulatim pro-
cedebant, & per baculum & annulum
inveſtituram à Principibus accipiebant.
Comites ac Graviones ſic à Principibus
conſtituti, aſſumtis miniſterialibus, (qui
nunc *Ambachts-heeren* vocantur) Impe-
ratorio nomine, certis ſtatutiſque tempo-
ribus convenientes jus dicebant: cujus
moris veſtigia multis in locis Velaviæ ac
Betuæ hodieque apparent. Antiſtites in-
terim & collegia ſacerdotũ bonis ac do-
nationibus fruebãtur: nec bella ulla ſuſci-
piebant contra vicinos, aut controverſias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

exortas componebant, niſi Principũ fo
te juſſu atque authoritate. Verum hæ
omnia mutata fuerunt, poſtquam Pon
tifices Romani, poſt acerrimas multo
rum concertationes, Imperatoribus qua
ſi ſub jugum miſſis, omne jus in Epiſcopo
& clerum ademiſſent: tum enim Anti
ſtites cum ſuis collegis, comites ac præ
fectos conſtituere, bella gerere, limit
producere, nulla ratione Principum ha
bita, cœperunt. Tum quoque electi
Antiſtitum, excluſo populo, à quinq
Canonicorum collegiis facta fuit, Ponti
fice electum confirmante. Poſt illa, ſum
ma poteſtas ac authoritas in rebus qu
totam provinciam concernebant, pen
v Canonicorum collegia manſit. hæc l
ges præſcribebant Epiſcopis; non bellu
gerere, non pacem facere, auxilium cu
quam ferre, vectigalia imponere, aliu
ve quid magni momenti agere, abſq
illorum conſenſu poterant; iis interdu
magiſtratus, & poſtea miniſteriales acc
debant, quum res de qua conſultaba
majoris ponderis videretur. Circa a
num autem 1370 tres ordines, ſive ſt
tuum membra, haberi & convocari c
perunt, quorum ſuffragiis, Antiſtite pr
ſidente, omnia conſtituebantur. Quinq
nempe Eccleſiarum (ut vocabant) Can
nici, primum occupantes ſuo (ut quide

tu

nc videbatur) jure locum: ſecundum
queſtris ordo, in miniſterialium, uti vi-
etur, locum ſubſtitutus: ultimum Ma-
ſtratus urbanus Vltrajectinus; cui in-
rdũ Amersfordienſis accedebat. Quum
item hæc Canonicorum collegia jus
nne eligendi Antiſtitis ſibi arrogaſſent:
icini principes ambire ſuffragia, ſuos
ommendare, aliquando vim intentare
œperunt; maxime poſtremis tempori-
us, quum contra Brederodium legiti-
ie electum Burgundus ſuum Davidem
mata manu intruderet, & invitis ple-
ſque Antiſtitem daret. Tentatum qui-
: jam ante id fuerat ab aliis principibus
cinis, quorum intererat ſibi obnoxios
it addictos ad Epiſcopatum hunc aſſu-
i, ſed modeſtius nec tam aperta violen-
a: eaque re factum jam dudum fuerat,
ita electi atque introducti, non tam
ſtorem quam principem abſolutum
gentes, multa invito populo, atque
leo clero & nobilitate, facerent, ſæpiuſ-
ie cum ſuis quam cum vicinis diſſide-
nt. Quæ tandem ſimultates huic po-
nciæ exitio fuerunt. Nam quum anno
Ɔ IƆ XXIV Philippus, Burgundi qui-
m nothus, cæterum vir pacis bellique
tibus inſignis, ex ægritudine animi, ut
editur, deceſſiſſet; ſucceſſit Henricus Ba-
irus, è familia Palatina, poſt varios ani-
morum

morum motus ſenatu ac plebe annitent electus. is quum inſolentius poteſtat abuti videretur, oppidoque excluſus vin dictam pararet; urbani cum Gelro fœdu inierunt: ille autem in ſinum Burgundi cæ domus ſe conjecit. Quæ tam victore quam victos degluciens, utrorumque ju ſibi retinuit. Nam quum fœderati deb liores eſſent quam ut Burgundicis poſſen reſiſtere, accedentibus quibuſdam factio ſis civibus, Trajectum recidit in manu Antiſtitis: qui, velut ſe ulciſceretur, v quia jam ante promiſerat, juriſdictio nem omnem temporalem in Carolum Imperat. transſcripſit, provinciæ ordin bus neceſſitate parendi impoſita. Qui l cet jura omnia ac privilegia ſalva ſtipula ti eſſent, pleraque tamen ſtatim mutata Præfecto enim conſtituto, qui ad princ pis voluntatem omnia referret, Cler quidem libera ſuffragia ademta, Equeſtr ordini umbra quædam priſtinæ liberta tis relicta, oppidanorum libertas penitu everſa. Poſt illa, miſera conditio provin ciæ hujus, uti & cæterarum, fuit, ad A bani uſque tempora, quibus plures ex cle ro & nobilitate hujus provinciæ, inte primos, priſcæ libertatis memores, ſe tyranni mandatis opponere, & decim nummi tributum recuſare cœperunt. eo que tandem res devenit, ut abjurato Hi

ſpania

ſpaniarum rege an. 1580 antiquam liber-
ıtem cum cæteris provinciis recupera-
ːnt. Ab illo tempore provincia hæc ad
icinorum modum ab Ordinibus ſuis re-
i cœpit. Illi autem conſtant tribus mem-
ris; Clero nimirum, Nobilitate & Op-
idanis. Clero, licet ſacris mutatis, & Ro-
nani Pontificis authoritate abrogata,
tque adeo Epiſcopo abdicato, ſuus ho-
os manſit & prærogativa inter Ordi-
es; ſed non eo quo olim nomine; Ele-
i namque hodie appellantur, quia è
uinque Canonicorum collegiis allegun-
ır. quorum primarium eſt Canonico-
um S. Martini, (vulgo *domum* vocant;)
ujus decanus reliquos Ordines ad co-
nitia ſolet vocare, agenda proponere,
ota colligere & concludere. cætera col-
gia ſunt S. Salvatoris, (vulgo *Oude mun-
ter*,) S. Petri, & S. Ioannis, & B. Mariæ.
ecundum membrum Ordinum conſti-
ıunt Nobiles & Equeſtris ordinis viri;
on quidem omnes qui olim hoc jure
ſi ſunt, ſed qui in patriæ libertate vindi-
anda operam navarunt, hodieque illam
na cum religione in hiſce provinciis re-
epta ſartam tectam volunt. Tertium
nembrum conſtituunt civitatis Vltraje-
tinæ magiſtratus, & qui ex minoribus
ppidis eidem adjunguntur. Atque hi
Ordines licet in Præfectum provinciæ
mul-

multum authoritatis contulerunt, tame
ſummam ſibi poteſtatem ſervant, atqu
ad cæterarum provinciarum modum i
comitiis publicis ſtatis temporibus, lib
re de omnibus quæ communem utilita
tem & ſalutem Reipublicæ tangunt, de
liberant atque decernunt.

Iidem uti & in aliis provinciis ſuos ha
bent Delegatos, qui quotidie conveniun
numero XII: nimirum quatuor ex ele
ctis, quatuor ex Equeſtri ordine, du
Conſules urbis Trajectinæ, & duo è rel
quis oppidis. Quibus adſiſtunt Advoc
tus provinciæ & Secretarius.

VIII.

Iudicia & tribunalia.

PRæter tribunalia quæ in ſingulis urb
bus habentur, eſt & Senatus provi
cialis in oppido Trajectino, qui de pr
vincialiũ litibus cognoſcit, quæ per pr
vocationẽ partium ad ipſum deferuntu
Is conſtat uno præſide & quinque ord
nariis ſenatoribus; procuratore gener
& graphiario: quibus adjunguntur inte
dum tres, è ſingulis ordinum memb
ſinguli. Atque hic Senatus in hac provi
cia ſupremus eſt, nulli alterius provi
ciæ Senatui obnoxius; adeo ut etiam vic
nos & exteros, eorundem bonis arreſ
incluſis, eoſdem apud ſe etiam in me

pe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

rſonalibus cauſam dicere jubeat. Ab oc tribunali nulla eſt provocatio; ſolú-odo licet per libellum ſupplicem revi-onem, ut vocant, ab Ordinibus poſtu-re. Præter tribunalia, quæ in ſingulis ppidis ſunt ſingula, in agris quoque in ngulis pagis tribunalia ſunt conſtituta, hunc modum: In ſingulis pagis ab iis, ibus id juris competit, nominantur ætor & Secretarius, qui juramentum æſtant coram Præfecto provinciæ, aut nventu Ordinum, aut eorumdem De-gatorum. Mareſcalli autem & vaſalli iſdem provinciæ in ſuis ſinguli diſtri-ibus Scabinos & juratos quotannis ſa-amento obligant, ex æquo & juſto par-bus jus adminiſtraturos. Porro præto-s hi & jurati judices quater quotannis tis temporibus jus dicunt, & contro-rſias omnes audiunt & dijudicāt. Præ-tea extra ordinē dies judiciales conſti-unt ad petitionē partium. Ab omnibus tem eorundem tribunalium ſententiis l Senatum provincialem provocatur.

IX.

Iura quædam & leges.

OLim quidem in hac provincia nepo-tes ab hæreditate avi & aviæ ſeclu-bantur, ſi patrui aut materteræ illorum perſtites eſſent: itemque ab hæreditate patruo-

patruelium & materterarum , quam
illorum patruorum & materterarum
tres aut ſorores ſuperabant : verum
rolus V Imper. prius jus , ſancita rep
ſentatione in linea recta, mutavit: po
rius autem demum ab Ordinibus hu
provinciæ mutatum fuit an. cIɔ Iɔ xc
in hunc modum : Fratrum & ſoror
liberi in bona allodialia defunctorum
truorum & materterarum , una cum
truis & materteris qui ſuperſunt , ad
ſtremum uſque, incluſive, poſthac ab
teſtato ſuccedent in ſtirpes , & loco
rentum una manu capient hæreditat
poſtremo vero patruorum aut mate
rarum decedente , ſuccedent nepote
capita , nulla ratione habita utrum u
frater aut ſoror plures an pauciores li
ros reliquerit.

FRISIA.

Ex Vbbonis Emmii majore opere

I.

Limites & ſitus.

FRISIA , prout hodie nomen
tinet , Flevo olim fluvio , n
magno maris ſinu ab occid
te alluitur , Hollandicam o
longo intervallo reſpiciens: ad merid
à Cunera. Inde ſecundum littus in ſep

trion

onem primum modice flexa, ubi Stel-
gwerficus ager, mox velut in Hollan-
ndiam excurſura, recta in occidentem
ngo ſpatio ſe porrigit, occurſuque Hol-
ndicæ orę ſimiliter prominentis, æſtua-
a Flevi ab auſtrino ſinu quaſi ſecludit.
n hujus prominentis oræ promontorio
xtremo Stavera eſt; unde breviſſimus
a Hollandiæ littora ad Enchuſam &
Medemblicum trajectus non amplius tri-
ius milliar. patens. A Stavera in ortum
oblique & leniter reflexa; ubi Hindelo-
pam primum, deinde Worcumum op-
pidum in ora habet. Mox in boream ſe
vertit per tria milliar. magna, donec pau-
lum ſupra Harlingam aſcenderit. Inde
rurſum ſecundum litus vadoſi maris lon-
giſſimo tractu per ſeptem ingẽtia milliar.
in ortum æſtivum primum ſe porrigit,
quouſque exiguam inſulam Bancam præ-
terierit: deinde in meridiem; tum rurſum
in orientem ſe recipit; æſtuarioque Lavi-
cæ fl. lato & profundo, quem ſinum po-
tius maris dixeris, ac rivo, qui in æſtua-
rium influit, à reliqua quæ ſequitur Fri-
ſiæ parte dirimitur. Sic ſinuoſe deſcen-
dens, tandem per terminum auſtra-
lem in accidentem ad Cuneram reverti-
tur, Drentiæ & aliis diœceſios Vltrajecti-
næ provinciis eo latere cohærens. Regio
hæc univerſa quadratæ pene figuræ, ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

VIII mill. magna in longum patens, pa-
ri fere latitudine, paſcuis uberrimis
ta, qua boream & littus ſpectat; aren
ſa ac paluſtris ac nemoroſa, qua me
diem & ortum.

II.

Diviſio Friſiæ.

DIviditur uſitate in partes tres; q
fœderibus ſe jungere, communen
que Rempubl. tueri jam, ſeorſimque ſ
conſulere ſolent.

Prima, *Weſtergoa* eſt, à Stavera in
tium ſumens, & majorem univerſæ lo
gitudinis partem complexa, mari aut a
ſtuariis magna ex parte circumfuſa,
multo opulentiſſima & frequentiſſim
In hac ſunt Franekera, Sneca, Bolswa
dia, Harlinga, Slota, Stavera, Hindelop
Worcumũ, Ilſta: Territoria porro oct
& in his vici CXXVII, cœnobia XXIV

Secunda, *Oſtergoa*, à Weſtergoæ fi
ad Lavicam fl. & limitem Groninganu
opibus & viris nobilis. præſertim qua b
ream & occidentem ſpectat, aut litto
vicina eſt. In hac eſt Leovardia, Docc
mum. Præfecturas habet XII, vic
CXXVII, cœnobia XXI, arces nobiliu
vetuſtas quamplurimas.

Tertia parte, *Silveſtres* continentu
cum agris vicinis Stellinwerfico & Sco

terlan

erlandico. Hæc pars paluſtris ac ſabuloſi ſoli. ſylvas quoque habet modicas, quæ nomen ei dederunt, & lacus nonnullos piſcoſos: oppidis omnino caret, & felicitate cæteris plurimum cedit. Præfecturas continet VIII, vicos LXXVII, cœnobium unum. Qua parte aratur, frugum ſatis ferax, paſcuis non perinde idonea. Terram paluſtrem fodit magna copia, & devectum per rivos in uſum ignis vicinis divendit. Hujus incolæ, ceu fieri ſolet, animoſi & corpore ad bellum laboreſq; magis quam reliqui, quos copia & deliciæ enervant, promti ſunt.

III.

Cœli ſolique qualitates.

AEr Friſiæ utcunque ſalubris eſt, niſi quantum paludum exhalatione inficitur, quanquam & id labis ventorum beneficio expurgatur. Weſtergoa univerſa & Oſtergoæ pars multo maxima, fruge, armento, gregibus, piſcibus, avibus, quibus culina inſtrui laute poteſt, ſupra quā credi queat, fœlix eſt, ſed illa, humilior eſt, lacubus ac ſtagnis abundans, & pluribus fluentis irrigua, atque ita piſcatu & aucupio melior: Oſtergoa vero, editior, & paſcuis optimis ſatiſque nobilior. Vtramque tamen rivi percurrunt multi navigabiles: ſed excellit Doccumanus lati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

& profũdi alvei, Doccumo Leovardia
ducens, ac illic in duo ſe brachia ſcind
è quibus alterum Franekeram perluer
Harlingam tendit, ibique in mare rur
effunditur; alterum in meridiẽ ſe præ
pitans, & lacubus ac ſtagnis ſe miſcer
Snecam, Ilſtam, Slotam, Staverã, W
cumũ per ambages contingit; pluribuſq
locis in mare effluit. In hunc & alii qu
rivi ſe inſinuant, qui Silveſtrium agru
pererrant; quorum maximus Cuner
eſt, quanquam is proprio ore ad Cun
ram vicum cognominem in ſinum a
ſtralem etiam effertur. Atque hinc max
ma ſane commoda incolis ultro citr
que commeantibus proveniunt. Copi
ſus ubique armentorum proventus; g
neroſorum equorum ſoboles inexha
ſta, non ſolum Germaniæ ſed & cæte
Europæ regionibus expetita.

IV.

De populi ingenio, moribus, linguaque.

INgenium genti in univerſum ſimple
ingenuum, excelſum, promtum ad a
ma, liberum, nulliuſq; rei æque quam ſe
vitutis impatiens. Erga hoſpites ſemp
habiti officioſi & liberales. Lingua u
ſunt omnes una & eadẽ, quæ ut Germa
nicam originẽ ſatis arguit, vereque, im

Ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ermanica vetus eſt, ſic tamen à vicino-
um ſermone tantum omnino diſcrepat,
ene ut ſui cujuſdam generis videri poſ-
t. Nec enim intelligi poteſt ab exteris
llis : nec olim Friſius in patria educatus
xteros etiam vicinos commodè intelli-
ebat. Sed & ipſa pro regionibus Friſię in
varium ac multiplex diſcrimen habet;
cciditque ut inter pauca paſſuum millia
er quaterve idioma varietur. In univer-
ũ tamen cum Anglico ſermone tantum
ognationis & ſimilitudinis habet, ut ad
ullum omnino aliarum gentium, ne fi-
itimarum quidem, propius accedat. Ha-
et concurſum frequentem vocalium, &
multam varietatem diphthongorum, ut
lifficilis ejus ſit interdum pronuncia-
io, difficilior etiam ſcriptio : unde tam
ara in hac lingua monumenta. Nomi-
na quoque gentis diverſa prorſus à genti-
ous cæteris, uſque eo, ut horum argu-
mento genuinum Friſium ab aſſcripti-
tio, inſititiove, ſolerent quondam diſcer-
nere. Quis in alia gente Germanica au-
diit Hayones, Boyones, Vbbones, V-
dones, Foccones, Occones, &c. ? quis
Ettas, Tettas, Deddas, Tiacas, Do-
das, &c. ? nec habitus cum reliquis
Germaniæ populis olim ſatis congruus
fuit ; quem jam conſuetudo cum aliis
populis multum mutavit. Ingenia genti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſi cui alteri in Germania, læta, acria, a
mœna: quæ ſi doctrinæ ſtudio ſe dedan
facile ad ſummam eruditionem perv
niunt, & in ſuo genere excellunt.

V.

De oppidis atque urbibus Friſiæ.

L*Eovvardia*, civitatum in hac Friſi
parte maxima hodie, ditiſſima, fre
quentiſſimaque. Putatur civitatis no
men & formam induiſſe anno milleſi
mo centeſimo nonageſimo: verum per
anguſto mœnium ambitu: eo loco, ub
hodie parœcia eſt, cum fano, cui *Nÿcho*
ve, id eſt, novi horti aut aulæ, nome
eſt, medio civitatis ſpatio, uti ea jan
habet, ab occaſu in ortum ſecundum
boreum illius latus porrecto. Situm au
tem fuit loco editiori, cujuſmodi loc
populari lingua *Weerde* ſolent appellar
Mox duo vici contigui, *Oldehova* & *H*
va. uterque cum ſuo fano, acceſſerunt
& mœnibus illius maxima ſui parte ſun
concluſi. Nec ſecus verſus meridien
multa oppido creſcenti ſenſim adjecta
ut jam non minus quam MDC paſſuum
ambitus ejus intra foſſas contineat; com
plectens ſpatium frequenti domorum
ſplendidarum & continuarum ſerie ſe
cundum varios vicos obſitum & op
pletum, cum pluribus ſacris publicis
qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

: ædibus egregiis. Caſtellum olim à
tonibus illi impoſitum; ſed, populo
ertatem repetente, anno milleſimo
ingenteſimo octogeſimo funditus e-
rſum. Duo habet templa in quibus ſa-
e conciones habentur. Cæterum ho-
: urbs eſt ampla, elegans, opulenta,
endida, populoſa, ædificiis magnifica
m publicis tum privatis; inprimis cu-
ı provinciali, domo Gubernatoris, vi-
rum nobilium ædibus, illuſtris; tem-
is egregiis & ſublimibus viſenda, hor-
; amœna, viis munda, fluentis & rivis
arie ſecta; atque hinc navigiis mediocri-
us, ſcaphis, ac lintribus, omni ſui parte
ermeabilis: eademque plurimis ponti-
ulis latis & ſilice plurimum inſtar via-
um ſtratis juncta: vallo terreo lato & al-
o, foſſa lata & profunda, quæ vallũ am-
it, circumcincta; quinque inſuper ter-
eis propugnaculis, foſſa itidem præcin-
ctis, quatuor majoribus, uno minore,
munita: quorum duo per collum promi-
nens vallo cõnexa ſunt, reliqua foſſa per-
petua circumflua, omnia formæ fere tri-
gonæ. Portæ in ambitu tres, objectu
totidem propugnaculorum tectæ. Subur-
bium urbi adhæret unicum, qua ab orien-
te venitur; ædificia ac hortis frequens.
Ager illius feliciſſimus ac uberrimus. E
fluminibus, quæ urbem ingrediuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

maximum eſt quod Doccumum fertu
duobus ingentibus mill. Germ. à Leo
wardia disjunctum; unde porro poſt a
liud grande mill. in oceanum exit, nav
giorum, quæ caravellæ vocantur, ad ip
ſam urbem patiens.

Franekera ſita eſt in ſolo ad arandur
ſimul & paſcendum uberrimo lætiſſi
moque, crebris & inſignibus vicis i
ambitu urbis obſito, quorum quidam
oppidorum ſpeciem referunt. Adſpici
ad ortum Leowardiam, ad occaſum Har
lingam, ad meridiem Bolſwerdiam, a
euroauſtrum Snecam, nec procul hin
dextrorſum apparentem Ilſtam. E qui
bus maxime vicina ei eſt Harlinga. To
ta civitas parœcia una continetur, tem
plumque habet unum ſtructura magni
fica & ampla, cum turri excelſa, in co
num late ſpectabilem ſurgente. Null
urbium Friſiæ amœnitate & eleganti
cum hac poteſt contendere, quanquam
magnitudine quædam eam vincant. Ae
benignus & ſalubris. Vici omnes mun
diſſimi tam hyeme quam æſtate: rivis u
plurimum diremti longitudinem eorum
percurrentibus & navigia ferentibus; qui
pontibus ſtrati. Domus civium pleræque
nitidæ & pulchræ, nobilium amplæ &
ſplendidæ Vrbs ſpacio eſt oblonga, nec in
circulum ſe ſinuans, nec quadrilatera, ſed

mixtæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

xtæ formæ; cincta foſſa & vallo ter-
. portas habet tres: canales magnos,
quos navigia urbem ſubeunt, qua-
or, ſuburbium quoque haud temnen-
m, ab circio urbi adjacens, ad utram-
e fluenti ripam quod Harlingam du-
. Academiam publicam accepit ann.
85. menſam item publicam, juveni-
s LX alendis; datuſque œconomus, qui
m cibo, potu, rebuſque cæteris quan-
m ſatis eſſet, inſtrueret quotidie ter, &
ſingulis qui ea uterentur, non amplius
igeret in annum quam aureos Caroli-
os XLV, reliquum caperet è publico.

Harlinga, nunc civitatum hujus pro-
nciæ poſt Leowardiam maxima & po-
loſiſſima, ditiſſimaque: quondam vicu-
s obſcurus in extremo littore Weſter-
æ ad occidentem juxta ipſius aggeres:
evit paulatim, & tandem jus civitatis
ccepit, etiam quum muris cincta non
ſſet; quando autem illis cingi cæpe-
it, non ſatis conſtat. Oppidum ipſum
mpliatum fuit ob hominum iſtuc con-
luentium copiam anno CIↃ IↃXLIII.
& nova item acceſſione auctum anno
CIↃ IↃ LXXIX, conſilio & ſtudio Guil.
Principis Auraici; ingens vallum ter-
eum cum lata profundaque foſſa cir-
cumductum, & Almenum totum, olim
vicus oppido vicinus, oppido compre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

henſum. Nec hic res ſtetit; ſed creſcent
populi frequentia, ann. cIↃ IↃ XCVII
rurſus mœnia prolata; oppidumque i
eam formam redactum, ut jam quart
ſui parte à mari alluatur; qua firmiſſi
mis operibus contra maris vim eſt mu
nitum. Figura fere quadrata eſt; ambitu
Leowardiano paulo minor; vallo propu
gnacula octo vaſtæ molis ex terræ agge
ſtu annexa. Solum circa oppidum hu
mile & inundationi obnoxium, ſi aqua
rum clauſtra aperiantur: unde obſidio &
oppugnatio difficilis. Ager & gramin
lætus, & frugum fæcundus, & pagis fre
quens. Portum habet amplum: deniqu
emporium eſt peropportunum, licet na
ves majores, niſi parte oneris expoſita
ad urbem accedere non poſſint, ob va
doſum maris æſtuarium illi objacens. Vi
ci oppidi elegantes, mundi, recti; pleriqu
rivis navigabilibus interſecti: ædifici
pulchra: portæ quinque: forum modi-
cum: uti & curia: templum unum, loco
ubi quondam Almenum fuit.

Bolſverdia, ex vetuſtiſſimis Friſiæ op-
pidis, in Weſtergoa ſita, magno milliar
German. à maris littore, loco paullum
ſupra planiciem circumjacentem adſur
gente; vnde illi agnomen. Diſtat Leo-
vvardia tribus magnis mill. Germanicis,
Franekera II, Harlinga totidem, Sneca
uno,

o, Worcumo itidem uno, Hindelopa o cum ſemiſſe; Stavera duobus & ſeſſe. Portum habet non incommodum, um milliar. German. ab oppido diſctum; recta in occaſum juxta Maccum vicum celebrem & magnum, quem rtum canalis Maccumanus in aggere s oræ defoſſus & valvis compreſſus icit, aquas in Flævum effundens; unde us navigabilis ad ipſum oppidum peret. Præter hunc portu quoque utitur orcumano, à quo etiam rivus ad oplum ducit. Horum portuum oppornitate res maritimas olim uſurpavit, & r eas fortunam ſuam auxit: nunc eas x attingit, commercio cum vicinis opdis & agro contenta. Anſeaticarum vitatum ſocia eſt, quod cum ſola Stara in hac provincia commune habet. abet in ambitu circiter II paſſ. M, quanm quis horæ dimidio inambulans obipoteſt: olim muro cincta, nunc vallo rreo & foſſa. Populoſa eſt, elegans & equens, rivis perflua, & inde navigiis ninoribus pervia: curia illius vetuſta nagis quam venuſta: Templum unum, ed ſatis magnificum. Ager illius ad pacua pariter & ſementem faciendam peridoneus & uber.

Sneca, vetus civitas, populo frequens ædificiis pulchra, probe munita, annona

dives,

dives, inprimis piſcibus lacuſtribus, qu
omnes alias Friſiæ civitates ſuperat; piſc
tui multum dedita, nec à mercatura ac o
pificiis ſellulariis abhorrens: ingeniu
etiam populi litteris & diſciplinis aptum
inde nec aſpernanda illic litteraria ſcho
la, Leowardianæ, uti creditur, frequen
tia diſcentium & ſtipendiorum mod
proxima. Vrbs ambitu non eſt magna
hodie muro intra foſſam cincta, cu
vallum è terra intus additum. Diſtat
Bolſwerdia verſus orientem millia
Germ. uno, in eadem Weſtergoa ſita i
agro humili, aquis obnoxio & uligi
noſo, rivis pluribus diviſo, ſed paſcu
læto, nec minus ſementi commodo
quem contra lacuſtrium aquarum illu
viem aggeres hinc illinc protegunt. I
eo lacus eſt ad orientem ab oppido re
motus ſpacio dimidii mil. Germanici
longus circiter mille paſſus, latus quin
gentos; in ambitu complectens pluſquam
duo mill. paſſ. & ultra eum in eanden
plagam minores alii, ſtagnorum inſtar
omnes piſciũ copia abundantes, qua non
ſolum Sneca ſatiatur, ſed alia quoque op-
pida ubertim fruuntur. Major, Snecanus
appellatur; ex quo rivus recta linea urbẽ
influit, navigabilis, eamq; perluens; &, u-
bi mœnia reliquit, Ilſtam vicinũ oppidũ
adiens; eaq; ſecta, uno brachio Bolſwer-

diam

um petit, indeq; Franekeram & Harlin-
m; altero in auſtrum decurrens, & plu-
vicos allapſus, poſt Woldeſendam vi-
m lacui Slotano infunditur, atque hinc
otam defertur, atque inde in meridiem
ogreſſus, per canalem Taconis in ſinum
ſtrinum exit. Ex eodem lacu Snecano
alter rivus latus & profundus in ortum
tivum egreditur; qui bifariam diviſus,
rte una Aelſumum magnum pagum
ingens, in ſeptentr. longo tractu exten-
tur Leowardiam uſque: parte altera
crumum attingens in Silveſtres abit;
ſque pererrat. Vnde commeandi com-
oditas Snecanis atque ipſis etiam Leo-
ardianis in omnes plagas.

Worcumum, antiquis Woldercum di-
um, in ora Harlingã ſequens, pluſquam
uobus magnis milliaribus Germ. in me-
diem ab ea remotum; ultra Maccumum
no: agro circum ubere ab omni plaga;
d Flevo ab occaſu infeſto, maxime
uum ſpirat vehemens favonius aut co-
us. Portum habet ad aggerem vicinum,
d admodum exilem, objectu pulvi-
aris oræ appoſiti utcunque tectum: ob
uem rebus quoque maritimis pro mo-
o fortunæ incumbit. Portum ei efficit
ivus è vicino lacu, qui Worcumanus
licitur, in quem plures rivi è vicinis
acubus confluunt; unde commeatus
hinc

hinc inde facilis, & piſcium incredib
copia: rivus autem ille ubi oppid
perluit, per canalem in aggere defoſ
in Flævi æſtuarium leniter influit. O
dum hoc diu *ἀφρακτον* fuit, ac proi
prædonum injuriis expoſitum: interd
caſtellis preſſum aut defenſum, & H
tingiorum potentia, quorum res ibi
gnæ olim: & arx circa templum, q
oppido unicum eſt.

Doccumum, primum vicus, tand
oppidi formam induit. oppidum ho
elegans, vicis mundis; ædificiis non
amplis & magnificis, quam nitidis
amœnis. Ambitus illius haud magn
(vix enim mille paſſus ſuperat;) ſed
felix, quippe in agro divite, ad pa
non minus quam ſementem idoneo,
vicis & villis & magnificis nobilium
dibus obſitus eſt. Accedit flumen Ea,
pidum ſecans alveo lato & profundo
ingentium navium patiente; quod L
wardia veniens, & ſupra infraque op
dum pluribus amnibus ac rivis auctu
in æſtuarium Lavicæ primum, dein
oceanum vaſto ſe ore, (quod Sculbalg
vocant) inter inſulas Amelandiam
Schiormonachum, ejicit. Vnde u
commerciis opportuna. Curiam ha
perelegantem, flumini proximam:
pontem ingentem eidem flumini imp
ſitu

um, juxta curiam, longum pariter &
um, è lapide ſtructum, & ſilice ſtra-
n, qui cum proximis platearum par-
us, quas flumen dirimit, fori rerum
alium vicem præſtat. Sæpius munita
os, & rurſus munitionibus fuit nudata:
nique bello hoc nupero, quod pro li-
tate contra Hiſpanos geſtum fuit,
ijoribus quam unquam operibus ab
uſtr. Ordinibus fœderatis eſt permu-
um: vallo ingenti terreo, cum ſex
ud parvæ molis propugnaculis, cir-
mdatum, vallumque ipſum & propu-
acula lata ac profunda foſſa foris cin-
: an. cIↃ IↃ LXXXII. Templum in oppi-
unicũ, cœmeterio amœno ac ſpacioſo
ctum. Annonæ copia perpetua & ma-
a, quam rivi, flumen, mare augent. Hoc
ro huic oppido præcipuum eſt præ cæ-
is, quod ſedem hic habeat collegium
us maritimis præfectum, Tranſla-
canis & Ciſlavicanis commune: cu-
s poteſtas & curatio late patet, uti alibi
cetur: per hoc collegium Doccumum
pulo, negotiis, fortuna indies creſcit.
Stavera, urbium totius Friſiæ quon-
m maxima, ditiſſimaque. quippe por-
olim commodiſſimo & rebus mariti-
is potens. Sita eſt in littore ad Flevum,
ia littus maxime evehitur promonto-
i inſtar, & in oppoſitam Hollandiæ
oram

oram (quæ quondam Friſiæ quoque fu
procurrit, Flevumque coarctat. Veru
major & melior illius pars, Flevo detri
fluctibus jam ceſſit. reliquiæ in longu
porrectæ ſecundum amnis exilis dec
ſum: utraque enim amniculi ripa lon
& continua domorum haud eleganti
ſerie prætexitur, adverſis earum fron
bus; atque ita geminum efficit circu
interluente amniculo diviſum, mundu
elegantemque, à quibus viculi minor
anguſti, breves, quos viliora ædificia
ſident, utrinque decurrunt. Hic opp
hodie modus. Probe tamen munitum
vallo foſſaque: retinetque locum &
in ſocietate Anſeaticarum urbium: m
taſque naves hodieque emittit in om
plagas, ſed ære aliorum conſtructas, po
quam portus ipſorum oblimatus fuit:
jus rei cauſam adferunt ingentem. S
veranorum luxum & protervium,
exemplum ejus ſingulare, quod hic at
xere nihil attinet.

Hindelopa, eadem in ora: milli
Germanico medio infra Worcumu
milliari non integro ſupra Staveram
ſeptentrionalem locata: cum portu c
ſcuto, fortunæ tenuis, piſcationi & na
culariæ ruſticæque rei plurimum dedi
à commerciis tamen non aliena: mœn
bus carens.

Ilſ

Ilſta, in mediterraneis Weſtergoæ, Snecæ proxima, à qua non toto ſemiſſe mill. Germ. abeſt verſus auſtroafricum: loco tamen ſicciore ſita quam Sneca: porrecta in longitudinem, ſed latitudine pene nulla. Nam vici unius inſtar vaſta procurrit duplici domorum ſerie, quarum frontiſpicia ſibi ex adverſo reſpondent, mediocri intervallo. Id intervallum plateæ loco eſt ſilice ſtratum, arcuata forma modice ſe curvans; quod amnis amœnus, utroque in margine arboribus proceris ſeptus, Sneca veniens, à principio ad finem permeat, bifariamque diſpeſcit, jucunda ſpecie. Idemque amnis ubi oppidum reliquit, in varios rivos & lacus diffunditur, per quos expedita quaquaverſum navigandi copia eſt. Oppidum nec muro nec vallo ſeptum eſt, ſed contra hoſtiles incurſus ſola foſſa ambitur. Domus non inelegantes, quædam etiam magnificæ: curia modica: templum unum. Oppidani rem ruſticam colunt, aut naupegi ſunt: unde maxima hic navigiorum copia ſtruitur, quanta vix in cæteris hujus provinciæ oppidis.

Slota, caput agri Geeſtani, qui ex Weſtergoa, cujus pars eſt, vergit in Silveſtres: oppidum bene munitum, vallo, propugnaculis, foſſaque. Perluitur ingenti

rivo navigabili, qui è lacu proximo, in
ter occaſum & ſeptentrionem poſito
& magnum milliare Germanicum am
biente, (Slotanum vocant,) defluens
poſtquam oppidum reliquit milliare me
dium emenſus, per canalem illum ma
gnum Taconis exit in ſinum auſtrinum
Munitionum ambitus haud magnus, a
initium haud vetuſtum. Portas habe
duas. Populus multus pro ſpacii modo
ædificia crebra, ſed fere modica; vic
mundi; curia non temnenda; templu
unum.

Præter hæc oppida ſunt in Friſia pa
gi ſive vici non pauci, oppidorum æmu
li, ſive magnitudinem ſpectes, ſive fre
quentiam atque commercia. Inter quo
Collumum eminet, agri & præfectur
Collumanæ caput in Ooſtergoa, hau
procul à Lavicæ æſtuario, cum port
commodo; unde negotiationum illi
copia non minor, quam in pleriſque op
pidis. ædificiis & plateis pulchris, ſe
ita in longitudinem porrectis, ut com
mode muniri non poſſit. Dein *Bolcn*
mum, præfecturæ Meinaldumanæ i
Weſtergoa, pari fere intervallo à Lee
vvardia & Franekera diſtans; Biltan
agro proximum; ſtructura, viarum dire
ctione & elegantia oppido ſimilius mu
to quam vico; commerciis affluens. *Ma*

cumum

Wurumum in eadem Weſtergoa, ad oram inter Harlingam & Worcumum, præfecturæ Wonſeranæ, Belcumo majus, & portu felix, & mercimoniis frequens. *Iovvera*, in Weſtergoa, præfecturæ Haſcheranæ, magnitudine in longum porrecta, cæteris vicis præcellens. *Herenvena*, parœciæ Scotanæ, in Silveſtrium regione, ſolo paluſtri, nuper adeo nata è proventu bituminoſæ glebæ, quam in Hollandiam & varias partes exportant. *VVirdumum*, in Ooſtergoa, Leovvardiæ vicinum verſus meridiem multis Nobilium arcibus inſigne, cum fano egregio duabus turribus conſpicuo. *Hallumum*, domiciliis prædiiſq; nobilium frequens. Cæteros vicos referre longum eſſet.

Friſiæ huic objacenti inſulæ duæ; Amalandia, tribus habitata vicis, & Sciermonicoga, Weſtergoæ & Ooſtergoæ littora tegentes, nec M D aut D C paſſibus longius à littoribus remotæ. quarum Amalandia Flevolandiæ magnitudine par, ſoli bonitate ſuperior: altera multo minor & ſemiſſem vix implens.

VI.

De Regimine oppidorum Friſiæ ſingulatim.

Oppidorum ſingulorum regimen, uti & in præcedentibus provinciis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nonnihil variat. quare de quorundam politico & civili regimine paucis agemus.

Leowardia olim libertatis tempore Senatum habuit virorum XII: quorum quatuor Conſules, duo Senatores, reliqui Scabini, dicebantur, quibus decimustertius additus erat Oldermannus Senatus princeps. horum media pars quotannis circa cal. Ian. munere abibat, & alii in locum ſurrogabantur. Præter hunc Senatum erat & collegium XIII-virorum, tribuniciæ pene poteſtatis: qui à Senatu allegebantur. horum munus erat in negociis gravioribus cum Senatu reipub. conſulere, interdum & actionibus illorum intercedere: plebem tributis, Remp. ære alieno prohibere: in eligendo Senatu operam ſuam civitati præſtare. Saxo autem, tantam libertatem periculoſam ratus, hoc more abrogato, juſſit Senatum exeunte anno, totidem alios, quot erant ipſi, è civium numero, qui muneri gerendo pares eſſent, eligere, & horũ nomina cum ſuis nominibus Proprincipi & Senatui provinciali, ſi ipſe non adeſſet, offerre, qui ex omnibus iſtis XII electuri ſint, Conſules IV, Senatores II, & Scabinos VI. Oldermannum perpetuum ipſe addidit quem volebat. Sed hunc Carolus Burgundus denuo ſuſtulit. Sub hoc ergo & ſequentibus principibus

è domo

è domo Burgundica & Auſtriaca ad Albani uſque tempora lex viguit, ut, ſi Senatus cal. Ian. in numero illo XII, è quibus in annum ſurgentem electio Senatus conſtituendi facienda, homines inidoneos ederet, fas eſſet Proprincipi & ſummæ Curiæ iis rejectis alios ſubſtituere, ne qua fraus fieret pravis conſiliis Reipublicæ. Alterum quoque inſtitutum viguit, ut XIII-viri jurati tribuniciæ poteſtatis mox à cal. Ian. totidem ſibi aſciſcerent ex honeſtiorum civium ordine, maximeque ex iis qui Senatu tum deceſſerant, ut ex iſtis & ipſis aſciſcentibus (numero XXVI) Senatui novo copia eſſet deligendi XIII, qui tribunicia poteſtate eo anno Remp. curarent.

Excuſſo Hiſpaniarum regis jugo, & reſtituta priſtina libertate, poteſtas conſtituendi quotannis ſenatus, penes Gubernatorem & Curiam ſummam manſit per aliquot annos, tam hic quam in aliis civitatibus. Sed cum libertate creſcente ambitione, quum collegium IX-virorum jus ſupremæ curiæ ad ſe trahere niteretur, curiaque jure ſuo decedere nollet, curiamque ſequerentur civitates omnes, vehemens exarſit contentio. decem tamen civitates in annum cIɔ Iɔ LXXXV Gubernatori rem permiſerunt, donec cōcordia iniretur. Sola Leowardia

propoſiti pertinax, favente curia, iis qu tum in Senatu erant, munus in annum prorogavit. Interim adjuncta ſibi Frane kera pervicit, ut priſtinis moribus, qui bus uſa erat ante Saxonum imperium vivere permitteretur; & in hanc rem di ploma ab Ordinibus generalibus impe travit anno CIƆ IƆ LXXXVI. Moduſque præſcriptus ejuſmodi. Sunt in Senatu, ut ante quoque fuerant, Conſules quatuor Scabini ſex, Senatores, quos ædiles etiam nuncupant, duo. Hi annum in munere verſati prid. calend. Ian. in curia oppida na congregati, nominant totidem alio è toto corpore civitatis. ſinguli ſingu los, quos Senatorio loco dignos judi cant, potiſſimum vero eos, qui prius eo munere functi fuerunt. Sed iidem mox ſingulorum judicium, judicio univerſo rum ſubjiciunt: nec quemquam in no minatis habent, qui non ſuffragiis pluri morum fuerit probatus. Itaque ſi qu alios nominarunt, quos collegium re ſpuit, ii ad nominandos alios tranſire co guntur, donec eos ediderint, quos colle gium probet. Poſtquam conſenſere, mo totidem alios profunda nocte deſignan ex ordine meliorum civium, eoque ſin mora in curia adeſſe jubent. Qui ubi ve nerunt, ſimiliter extemplo alios ex eo dẽ civium ordine ſibi adſciſcunt pari ra

tione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

one, ut ſint jam omnes numero XVIII.
i porro per ſortem ex ſui medio, digreſ-
o jam Senatu, IX educunt; quibus con-
lavi incluſis poteſtas permittitur, ex iis
quorum jam annus exit, & totidem pau-
o ante per eoſdem nominatis, Conſules
v, Scabinos VI, & Senatores II eli-
gendi; nec ante è conclavi egredi conce-
ditur quam res confecta fuerit. Et ut cun-
cta religioſius fiant, coguntur ſinguli ju-
rejurando promittere, Nihil ſe gratiæ, ni-
hil odio daturos, non munera acceptu-
ros, non cum aliis conſilia communica-
turos, ſed ſecuturos dictamen conſcien-
tiæ ſuæ, & ad ſolam rempubl. reſpectu-
ros, ac non niſi optimos & maxime ido-
neos ſuffragiis ſuis deſignaturos: Electi
quoque jurant, ſe integre & cum fide ac
diligentia munere ſuo defuncturos.

Verum anno CIↃ IↃCX ſurgente, ipſis
kalend. Ianuarii, quum non ita pridem
ſimultas & factio contra Senatum in ci-
vitate eſſet orta, viliſſimi quique è ple-
be à factionis ducibus commoti, in cu-
riam per vim evadentes, diffugiente Se-
natu, poſthabito ſupradicto more, con-
ſtitutionem novi Senatus ſui arbitrii fe-
cerunt: vehementiſſimis autem factio-
nis illius flabellis in Senatum adſcitis,
urbs tota in partes abiit. & quanquam
proxime ſecutis Ian. calendis atque ali-

quot deinceps annis, redintegratus in ſpeciem ſit legitimus mos; tamen ea arte actum, ut haud facile cuiquam, niſi qui earumdem partium eſſet, aditus ad curiam patuerit. Præterquam autem quod novi hi Senatores eadem & pejora facerent, quam ea ob quæ priores fuerant criminati, & aſperius atque inſolentius poteſtate ſua abuterentur: plurimorum etiam animos penitus à ſe factione illa abalienarunt. Denique quum jam majora pericula inſtare viderentur. Gubernator aliiq; viri graves interceſſere, ſed fruſtra. Poſtremo ne tota Reſpubl. detrimentum pateretur, in provincialibus comitiis anni cIↃ IↃc XV decreto omnium Ordinum, Gubernatori, collegio IX-virorum & ſummæ curiæ mandatum, darent operam, ut partes ad concordiam reducerent, aut, ſi id minus ſuccederet, quoquo modo diſſidium finirent, ne quid Reſpubl. ex eo detrimenti caperet. Hi, amica compoſitione per aliquot mēſes fruſtra tentata, tandem V Iulii decretum interpoſuerunt, ut, qui in Senatu, quique in concilio jurato jam eſſent, in eo manerent uſque in kal. Ianuar. proximas: tum decreti auctores Conſules, Scabinos, ædiles facerent, quos vellent, qui per annum cIↃ IↃc XVI civitati præeſſent; ſimilique ratione nominarent

it in concilio jurato futuros: dein ſecu-
is kal. Ian. & in omne tempus poſte-
m talis ratio teneretur: Ne quis in Se-
tum aut in concilium juratum poſthac
optetur, aut etiam inter eos nomine-
, ex quibus illi eligendi erunt, niſi qui
m Eccleſiæ doctrina in hac regione pu-
ce in templis ſonante conſentiat, atque
nc conſenſum ſuum aut ſacræ Syna-
os uſu aut juramento confirmet, qui-
e poſſeſſiones immobiles in civitate
t civitatis territorio habeat, hoſtiſque
Hiſpanorum aut factionis Hiſpanicæ,
tæ fideique integræ, & conſervandi ſta-
s præſentis ſtudioſus. Vt Senatus, exa-
o anno muneris ſui, prid. calend. Ian.
melioribus civibus nominet XII; dein-
ipſis calendis edat alios quatuor, qui
on ſint in concilio juratorum, nec in
umero vicinorum arma in civitate cu-
ntium centurionum & vexilliferorum:
oxque in curiam vocet ipſum conci-
um juratum XIII-virorum, ac vicenos
rmorum curatores, jubeatque tum hos
um illos ex ordine ſuo quaternos edere
er ſortem, qui non ſint in numero XII
orum, quos Senatus primum deſigna-
it; & ſi accidat forte in eos ſortem ca-
dere, ut denuo ſors tentetur, aliique ex-
ra eum numerum deſignentur: hoc
autem modo tum ſuffragiis Senatus,

tum reliquorum ſorte editi, ex civi
honeſtiorum ordine aſciſcant ſibi al
ſex, ut fiant omnes XVIII; qui ſortiti
ter ſe rejectis novem, totidem reliqu
deſignent conſtituendi Senatus poteſ
tem habituros. Vt è Senatu quotannis
cedant tres, conſul nimirum unus, &
cæteris duo: ſed ne uterque ſit ædilis:
his decedentibus electores IX ex num
ro illo XII, quos Senatus initio hu
actionis nominavit, totidem ſufficiat.
decedentes è Senatu cooptentur in co
cilium XIII-virum, Senatuſque reliq
ad id conſilium pertinentia peragat
more priore & pro conditione reru
præſentium. Elector nemo fiat, qui
munere aut fide ſpeciali provinciæ, aut
quæſtura civitatis aliave functione ſim
ſit: ne, qui præcedente anno elector fu
ſequenti rurſus elector deſignetur.
Senatus in eam formam juret quotann
qua ſit in civitatibus reliquis: finiendis
tibus eo modo ſententias pronunciet, q
conformis ſit ordini uſitato in ſumm
curia & aliis hujus provinciæ tribuna
bus. Vt *ἀμνηστία* cum initio novi Sen
tus promulgetur: contra quæ omnia
quis nitatur, aut ſe opponat, reus fi
turbatæ quietis publicæ. Triduo ante c
lend. Ianuar. anni CIↃ IↃCXVI, muta
nonnihil prima decreti parte, ſic con
veni

t, ut non omnes, qui in Senatu, qui-
in concilio jurato tum erant, mune-
s decederent, ſed ex ſemiſſe tantum,
s ſors eſſet deſignatura: utque in eo-
locum pro arbitrio ſuo decreti au-
res darent alios. Idque calend. fa-
n. Et quoniam Conſules duo intra
eſtre fato conceſſerant, & ſuperſti-
alter ſortito honorem relinquebat,
ter Scabinos tres & ædilem unum,
nſules etiam novi tres, qui olim ho-
rem illum geſſerant, ab iiſdem decreti
horibus ſunt ſuffecti. In reliquo de-
to nihil mutatum; & pacata in civita-
omnia.

Porro Senatus univerſus civitati præ-
; & ſinguli, quum decernendum ali-
id, ſuffragiis ſunt pares. Verum Con-
les dignitate & authoritate eminent, &
r vices in ſingulos anni quadrantes to-
collegio præſident: præſeſque qui eſt,
gilli claviumque civitatis cuſtos eſt;
teras publicas ſignat; portas omneſ-
ue in urbem aditus per præfectum vi-
lum claudi atque recludi curat; per
ndem teſſeram nocturnis vigilibus
ittit: poteſtatem citandi, vocandi in
s, ſontes prehendendi & in vincula
andi habet: ea quæ Senatus decernit,
nandatve, per apparitores exequitur.
cabini quondã in ſubſelliis verſari potiſ-
ſimum,

ſimum, & litigantibus operam dare ſ
bant: quod tamen nunc aliter habet
natores, qui & ædiles audiunt, ærari
curant, opera publica cura ſua com
ctuntur, quæſtorumque ἔφοροι ſ
Senatus hodie tres Syndicos habet, I
Doctores: per quos Senatus lites civi
graviores cognoſcit, dijudicat, ſenten
format, ſed ſuo tamen nomine prōn
ciat. Ex horum numero unus pleru
que eidem Senatui à ſecretis eſt, & ch
tarum publicarum cuſtos, qui collegi
habet honore & commodis minore
& plures amanuenſes. Quæſtores civ
habet IV. Horum primus ærarii civ
curator & præfectus, cenſus civitatis
mnes colligit, curat, conſervat, & ex v
luntate Senatus & præcipue duorum
dilium erogat: & his atque conſul
quotannis reddit rationem. creatur à
natu. munuſque illius ſingulis annis de
nit, licet, ſi bene munere fungatur, in p
ximos annos continuetur. Alter ab e
dem Senatu editus, cenſus ſacros tract
& miniſtris Eccleſiæ ſcholæque Recto
& magiſtris, &c. ſtipendia ex iis perſo
vit. Tertius curam habet colligendi ce
ſus ex agris ſuburbanis Senatus jurisd
ctioni ſubjectis. Quarto publicani, conſ
tionum urbanarum redemtores, num
rant quod civitati debetur. Quam qua
ſtura

um qui adminiſtrat, ex more jam re-
ſo ſummam pauperum curam com-
ndatam habet, quam archidiaconiam
nt. ex commodis nihil percipit.
ſt & in civitate aliud collegium curæ
orum ac vigiliarum præpoſitum, in
ſunt cohortium (quot ſunt in hac
tate) præfecti ſive centuriones & to-
m vexilliferi: cujus collegii munus
operam dare ne quis armorum aut
liarum ſit defectus; cæterum totum
det ab authoritate Senatus. Hi centu-
nes & vexilliferi, quotannis poſt cal.
as à Senatu è triplici numero à co-
tibus edito deſignantur.
Franekeræ res ſe habet in hunc mo-
n. Prid. cal. Ian. ſex Conſules conſula-
deceſſuri, ſex alios ex univerſo corpo-
ivitatis nominant ſibiq. jungunt; dein
dem edunt præter hos, iiſque in cu-
m vocatis priorum illorum nomina
riunt, atque ita è curia decedunt. E-
i verò per ſuffragia continuo tres ſibi
ungunt, qui non ſint è numero XII
orum. Hi IX quatuor per ſortem re-
unt: reliqui V conclavi incluſi, an-
uam liceat diſcedere, ſex Conſules
gunt. Conſules electi ſoli totum Sena-
m hic conficiunt, & remp. oppida-
m adminiſtrant; jus dicunt civibus;
cauſis difficilioribus Iurisconſulti, qui
Syn-

Syndici locum tenet, conſilio utun
De maleficiis gravioribus non judic
Scribam à Secretis habent perpetu
Semel in Conſulum numerum allecti
pius reficiuntur, & conſulatus mult
cant plerumque. Præter Conſules
VIII viri jurati, plebis patroni, quos Co
ſules ipſi cal. Ian. quotannis eligunt.
Harlinga regitur à Senatu annuo, v
virorum, quos omnes Conſules voca
Hi exeunte anno totidem legunt è
vium numero, maximeque è delecto
conſilio, quod juratum vocant, & hor
nomina cum ſuis mittunt ad ſumm
Curiam. Tum Curia ſuo & Guberna
ris nomine per Senatorem unum H
lingam miſſum inquirit in ſingulos.
eo Leovvardiam reverſo & audito,
hibito in conſilium Gubernatore, ex
illis diligit VIII, qui anno proximo u
præſint, ſive eoſdem qui decedunt, ſ
alios. Quo facto idem ille Harling
remittitur, inſtructus litteris mandati
Senatum veterem; & anno futuro præ
turos coram populo edit; & reip. apud
juratos, in muneris poſſeſſionem ſo
mniter immittit. Tum Senatus VIII-
ros tribuniciæ poteſtatis nominat.
vitas diviſa eſſe ſolet in cohortes
nunc auctis rebus ſunt VIII. Præfecti
rum cum vexilliferis immediate de
gna

ntur à Senatu, & ejus juſſa intuen-
; annui quidem, ſed ut plurimum ſæ-
refecti per complures annos munus
ntinuant.
Bolſverdiæ pene eadem eligendi ra-
quæ Harlingæ; niſi quod IV ſint Con-
es, VI Scabini, II ædiles. Senatus à
ia inſtitutus ſuo arbitrio delectorum
ncilium juratum conſtituit; quorum
merus hic incertus, interdum XVIII,
nnumquam & XXVIII, prout Senatui
bet. Obſervatur autem hic, ut ii, qui
Senatu deceſſuro nominantur, non
unde ſumantur quam è concilio illo
rato.
In Snecano Senatu hodie ſunt Conſu-
s IV, Scabini IV, & Senatores ſive ædi-
duo: Senatui additi ſunt jurati XXVI.
igendi ratio eadem quæ Harlingæ.
Worcumi Senatum conſtituunt Con-
les VIII. præter quos in populo conci-
im eſt virorum XXIV. quorum ele-
iò quotannis fit à Senatu: eorumque
omina ſtatim ad Senatum provincia-
m mittuntur. Ex concilio hoc hodie
uotannis eduntur IV-viri, qui, quum
acet Conſulibus, in curiam vocantur,
t cum iiſdem de Republ. conſultant, &
ntentias dicunt: totum vero concilium
ocare neque mos habet neque conſuli-
us conſultum videtur.

Doccu-

Doccumi ſex Conſules Senatum co[illegible] ſtituunt; quorum jus paulo arctius qua[illegible] in cæteris oppidis; concilii vero jur[illegible] poteſtas latior. Id quanquam hodie ta[illegible] tum XII virorum ſit, tamen ab antiq[illegible] conſuetudine XVI-viri dicuntur. ſine h[illegible] rum conſenſu in rebus gravioribus Co[illegible] ſules nihil poſſunt aut audent. Quũ Co[illegible] ſules deſignandi, cal. Ian., ſono campa[illegible] totus populus oppidanus convocatur[illegible] templum, quo & Conſules veniunt, [illegible] rantes nequid indecore à plebe perpet[illegible] tur. Sed illis decedentibus populus divi[illegible] ſe in quatuor partes, ſecundum regio[illegible] & cohortes civicas: tum quælibet pars [illegible] ſeedit viros tres: qui XII eodem die [illegible] veſperam vocantur in curiam, & m[illegible] nentur ut quique è ternis edant ſingul[illegible] eiſque IV addant duos alios per ſuffra[illegible] lectos, ut fiant ſex. Horum nomina, cu[illegible] nominibus eorum qui munere perfu[illegible] cti ſunt, ad Gubernatorem & Curia[illegible] mittunt; à quibus cætera peraguntur.

Stavera Conſules habet VIII. nup[illegible] & concilium juratum accepit, peten[illegible] populo.

Hindelopa Conſules habet V, quib[illegible] nuper additi VI-viri concilii jurati n[illegible] mine.

Ilſtæ item Conſules V: concilium j[illegible] ratum nullum.

Slo[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Slotæ Conſules IV. Senatores III. delecti à plebe aut jurati nulli.

VII.

Regimen provinciæ ante tempora Principum & ſub Principibus.

FRiſiam hanc ſupra diviſam fuiſſe diximus in tres partes; Oſtergoam, Weſtergoam & Sylveſtres. Hæ partes ſingulæ nonnunquam ſeorſim ſibi conſulebant, ac quaſi ſeparatam rempublicam colebant; ſed ut plurimum veluti membra in communem rempubl: coibant, communia concilia & comitia habebât, conjunctimq; rempubl. ordinabant. Quin etiam ſingulæ in territoria complura tanquam minores præfecturas erant diſtributæ, quas lingua patria à jure dicundo *Gretanias* dicebant, & præfectos *Grietmannos*, quaſi dicas, prætores. Prætoriam enim poteſtatem tenebant, jus dicebant cum adſeſſoribus ſuis, judicata exequebantur, contumaces & factioſos coercebât, multas capiebant, facinoroſos carceribus & ſuppliciis afficiebant; quietis publicæ cuſtodes erant; tributa conſenſu impoſita colligebant & in ærarium referebant. Hi ſuffragiis ſuorum in territoriis ſingulis deſignari ſolebant, annuumque magiſtratum gerebant, quemadmodum & aſſeſſores illorum, ſed hoc ante Saxo-

num tempora nobilium factiones ali
citius, alibi ſerius vitiarunt. Tempor
bus autem Alberti Bavari, qui Friſiis i
feſtus incubuit, inclinare res cœpit. H
enim cedi ſibi judiciorum omnium po
teſtatem popoſcit, & clientelæ jure o
ligare Nobilitatem tota in Friſia conat
fuit. Sed conatus illius in fumum abi
Et Sigiſmundus Imp. ſanctione ſua m
morabili, anno cIↄ CCCC XIX Leowa
diæ publicata, omne jus quod Hollan
aut quiſquam alius in Friſios ſe habe
ferebant, ſolemniter ſuſtulit, Friſioſq
ſoli imperio ſine principe aut recto
alio ſubeſſe, & priſco more prætores
judices ſuos habére, ab iiſque ex patr
legibus ac conſtitutis jus dici juſſit. S
Ioanne Bavaro, ad quem Sciringii (no
in Friſia illis temporibus factio) ſe co
tulerant, rurſus turbatum, ſed incaſſu
Territoria auté in tota provincia XXVI
erant: è quibus XII Ooſtergoæ erant, VI
Weſtergoæ, & totidem Sylveſtriu
Cum his territoriis & eorum prætorib
civitates XI. nihil commune habeba
licet in comitiis, cum de tota republ. ag
batur, cum iis ſe miſcebant, in quoru
territoriis erant: Leowardia ſcilicet
Doccumum Ooſtergois Ordinibus jung
bantur, reliquæ Weſtergois: in eoq
hæc ratio ſervabatur, ut ſingulæ in ſuffi

g

is ferendis unius præfecturæ jus habe-
ent. Sed & ordini ſacro peramplum jus
t ingens authoritas illis temporibus fuit.
tque hic ſtatus ſtante libertate fuit. At
in principatum verſa, multa ſimul mu-
ta: populus univerſus vectigali & tribu-
o ſubjectus, quanquam modico & legi-
us adſtricto : arces arbitrio principis
ructæ: judiciorum poteſtas ſoli principi
ermiſſa: ab eo ſuperior curia inſtituta,
enes quam ſumma eſſet juriſdictio in
auſis tam civilibus quam criminalibus,
quidē ipſum principem repræſentaret:
Hi primum indigenę fuere, mox ex pere-
rinis & indigenis mixti. Primi ab Alber-
o Saxone dati numero XI, Friſii omnes,
ed præſes additus peregrinus, quod &
oſtea ſervatum. Numerus Senatorum
ariavit, licet raro minor fuerit illo prio-
e. Sedes primum Franekera, mox Leo-
vardia fuit. Senatui additus Gubernator,
genere aut rebus geſtis illuſtris: Eique ſub
Saxonibus additi VI-viri Rectores, par-
tim indigenæ, partim exteri, cum Pro-
principe Reip. conſulturi, ſed ſine juris
dicundi poteſtate. Rectorum munus ſub
Burgundis deſiit, ad Senatum tranſlatum.
Ad hæc Grietmanni tota regione ab ipſo
Principe, aut illo abſente à Guberna-
tore & Senatu electi, in tempus primo
incertum, ſub Burgundis in triennium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

licet fere munus ipſis ad vitam proroga-
retur. atque hi raro alii quam indigen
fuerunt, ſive nobiles ſive plebeii. Pa-
trium vero jus, maximam partem cum
jure Romano à Georgio Saxone Alber-
ti F. (quod ex pacto illi licebat) mutatum
anno cIↃ IↃ IV. Qui poſtquam Du
Gelriæ Groningam occupaſſet, ann
cIↃ IↃ XV, ad eam neceſſitatem fuit re
dactus, ut Carolo Hiſpaniarum R. &
Burgundiæ Principi jus ſuum cedere co
geretur. Hic titulo poteſtatis, quo Saxo
nes uſi fuerant, non contentus, hæred
tarius Dominus & Gubernator Friſiæ d
ci voluit, ac jus imperii Friſici cum ju
Comitatus Hollandiæ copulavit. Cæte
rum haud iniqua populi ſub ipſo & pr
mis filii annis conditio fuit. cautum enim
denuo, ne quis extra patriæ ſuæ fine
judicii cauſa, evocaretur; neu de quo
quam ex nobilitate aut ordine honeſtio
re criminis alicujus reo, niſi præſenti
bus Ordinum delectis, aut niſi eviden
ac notorium facinus eſſet, judicium fie
ret, ſententiaque adverſa ferretur: u
tra conſtitutum modum populus tribu
tum ne poſceretur aut vectigalibus on
raretur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Regimen provinciæ poſt reſumtam libertatem.

Rehenſis armis ad depellendum im-
potentem Hiſpani dominatum, re-
mtaque priſtina libertate, ſumma po-
tas reip. penes populum erat. Popu-
s Ordinibus ſuis cenſebatur. Ordines
m res poſcebat ad comitia vocabantur.
omitiorum locus Leowardiæ erat. Sed
xa & ſolutiora primo erant omnia;
ulti ad comitia accedebant, qui Hiſpa-
o occulte favebant. Quapropter, ſua-
ente Auraico, conſenſu plurium lex in
omitiis lata eſt de collegio novo inſti-
endo, (quod Deputatorum vocant,
uod veluti caput eſſet Reip. liberæ, &
l quod in libertate ſoluta diffluebat,
uaſi conſtringeret: eique collegio po-
tente re ex comitiorum ſcito perampla
oteſtas conceſſa in eum finem, ut in
mnibus ſubitis & arcanis adiri & cõſuli,
& cum Gubernatore Remp. gerere, & in
nedium conſulere poſſet. Id actum anno
IↃ IↃ LXXVI. Sed erat id initio rude, nec
a forma qua poſtea fuit: de quo collegio
novo & comitiis contentio extitit inter
grarios & oppidanos. Nam quemad-
modum agrarii Ordines tribus tantum
membris, ſecundum tres provinciæ
partes, provinciam cenſeri volebant,

 oppida

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

oppida vero illis partibus, in quibus ſit
erant, accenſeri; ſic oppidani ab ann
cIↃ IↃ LXXVII poſt Gandavenſem con-
ventionem, Auraici gratia & ſtudio i
numerum membrorum provinciæ ad-
miſſi, ut quaterna jam membra pro terni
putarentur, mox antiſtitibus è republic
disjunctis, ſemiſſem ſuffragiorum & ju-
ris regendæ reip. ad ſe trahere nitebantur.
Acta eſt res magna contẽtione, quæ cum
finem non inveniret & periculum pro-
vinciæ minaretur, interceſſit optimus
Princeps, eoque ab ipſo res deducta eſt,
ut partes in ſubeundam judicii aleã con-
ſentirent. Placuitque ut cauſa tota apud
Senatores ſummæ curiæ in patria quam
breviſſime diſceptaretur: dein acta ad ipſi
Principem & quatuor Iuriſconſultos, e
adjunctos mitterentur: ab his ex actis ſen-
tentia ferretur. Hi actis acceptis, tentata
denuo, ſed fruſtra, inter partes amic
compoſitione, quum deprehendiſſent
hujuſmodi defectu acta utrimque labora-
re, ut ſuper iis recte ferri deciſiva ſenten-
tia non poſſet, noſſentque in mora lon-
giore periculum eſſe, tulerunt ſic, *Vt*, in-
terea dum proceſſus plenius poſſet in-
ſtrui, & controverſia definiri, *Ooſtergoi
binos, VVeſtergoi binos, Sylveſtres binos ex
ſui medio intra vertentẽ menſem ederent,
alterum è nobilitate, ex plebe honeſtiore*

alte-

..erum; his vero oppidani ex ordine ſuo ..ira idem tempus adderent ternos, omnes ..ligioni reformatæ addictos, viros idoneos ..ertatis & patriæ amantes, qui IX nu..ero Collegium Deputatorum conſice..nt, & reip. pariter conſulerent: ſi ..a pars in hac re ſibi deeſſet, id eſt, an.. exitũ menſis ſuos non ederet, tum Prin..pi Gubernatori jus eſſet, ex medio partis ..tius eoſdem deſignare: Et hæc valerent ad ..mpus dictum. Pronunciatum hoc Del..s in Hollandia præſentibus partium le..atis, anno CIƆ IƆ LXXXIV, die XVI fe..ruarii. Sic poteſtatis publicæ triens hac ..a parte oppidanis tribuitur, egregio tem..eramento, reique publicæ cumprimis ..lutari, ex ingenio ſapientiſſimi Prin..ipis profecto, qui poſt hanc ſententiam ..atam totum ſemeſtre non ſuperfuit: id ..uod ſententiæ robur addidiſſe, ob ſan..ctiſſimi latoris memoriam & gratiam, ..uam poſt ſe reliquit, videtur. Nam ab eo ..empore nihil in re mutatum. IX-viris ..iſce munus eſt annuum, ſed quod non ..aro in plures annos ipſis prorogatur. ..rorogatio hæc aut electio peragitur in publicis comitiis, quæ menſe martio, in..terdum & januar. aut febr. celebrantur. Collegii munus & poteſtas è lege in co..mitiis Franekeræ eodem anno lata intel..ligi poteſt; quæ ita ſe habet:

Collegæ ſive ſoli, ſive cum Aurantio Principe Gubernatore, ejuſve vices gerente Guilhelmo Ludovico Naſſoviæ Comite, operam dent, ut jura provinciæ omnia, priuilegia, pacta, ſtatuta, tranſactiones, libertas, & quicquid hujuſmodi ſine vitio conſerventur: ſi qua jam contra commiſſa, ſine mora corrigantur: in qua nec perſonæ; nec gratiæ rationem ullam habeant, aut cum quoquam conniveant: curæ ipſis ſint omnia, quæ ad ſartam tectam tenendam promovendamque ſalutem ac libertatem publicam pertinere putabunt, in omnibus & de omnibus hiſ pro re nata deliberent, in medium conſulant, ſententias dicant, concludant; exceptis iis, quæ juriſdictionis ſunt; quæ cognitioni & definitioni Curiæ ſupremæ & Gubernatoris, ejuſve locum tenentis, aut tribunalium inferiorum relinquentur, ſive civilia ſunt, ſive criminalia; cujus juriſdictionis curſum morari, aut turbare, aut quoquomodo ei ſe interponere collegio fas non ſit; imo hoc agant collegæ, ut curſum iſtum promoveant, quo judicata executioni mandentur; deinde toti in eo ſint, ut collapſa diſciplina militaris ſtatim emendetur, & reſtituatur in integrum ex formula à Principe Aurantio & Ordinibus generalibus non ita nuper promulgata, ut inidonei ordinum

militа-

ſitatium præfecti loco moveantur,
nei ſurrogentur; contumaces & injuſ-
ſuo ad ordines promotos ſtipendiis
ludant; curam gerant, ut ſtipendiis au-
ati re ipſa militent pro Rep. ac in ar-
s ſint quocunque loco ac tempore id
ere à Principis legato & collegio jube-
ntur; denique cætera agant, curent,
: cum his ſunt connexa. Collegę mor-
faciant, ut in ejus locum alius eo
do, quo ante eſt dictum, ſurroge-
. Siqua res ſe offerat, quæ gravior ſit,
m ut audeant ſine conſilio & conſen-
plurium in ea agere, ex ſingulis terri-
iis aut civitatibus delectos cum pote-
te ſingulos aut binos evocent, nec an-
evocatos dimittant, quam de cauſa illa
lem certi aliquid erit conſtitutum. De
optatione Principis aut Domini alicu-
; aut de augendis tributis, poſcente re
orte agendum, nihil agant niſi indictis
coactis plenis comitiis; & ſi nihil tale
ciderit, tamẽ teneantur quotannis ver-
nte menſe Februar. aut ſurgente Martio
mitia hujuſmodi indicere: quod ſi fa-
re neglexerint, pro irrito habeatur,
icquid ab eo tempore egerint, niſi con-
rium vis & periculum ab hoſte forſan
aſerit. Poteſtatem habeant decernendi,
andatis & pecunia inſtruendi; mitten-
, quocunque res tulerit, legatos Ordi-

num nomine, qui non ſint ex ipſorum
numero: Ne quid majoris momenti oc
cipiant aut agant, niſi præſentibus ſa
tem collegis ſex: nec pecuniam cuiquam
adſignent majorem aureis communibu
L, niſi totidem collegis conſentientibu
& ſubſcribentibus; curentque in his rebu
eadem, quæ rationum magiſtri prius cu
rare ſolent: rationum indices & com
mentarios conficiant, & expeditos h
beant per ſcribas ſuos exhibendos iis, q
rationibus auſcultandis & examinandi
delegentur: ſtipendium ex ærario in c
pita capiant aureos D quotannis, (hoc ſt
pendium poſtea eſt auctum,) nec qui
quam à quoquam exigant amplius: co
legæ in munere manebunt, quoad a
erunt ſurrogati: concuſſis injuria milita
ri, & querentibus, auxilium ferant: r
omnes ærarii reip. ac reliquas rerum m
naſticarum procurent & adminiſtre
cum fide: per procuratorem generale
in ærarium redigant bona omnia ac re
tus hoſtium patriæ, & eorum qui iis a
hærent, nec hic cum quoquam conn
veant: commendatam ſibi habeant cu
ram aggerum, clauſtrorum, coercend
aquis, aquæductuum, rivorum, c
nalium, & quæ ejus generis ſunt: in
primis teneantur religionem reform
tam ſecundum formam præſentem ſa

ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

n tectam conſervari, tutari, conti-
are ſine ulla mutatione; inſpectionem
bere ordinis politici per totum agrum,
eorum omnium qui temp. gerunt aut
s miniſtri ſunt, operam dare, ut in po-
rum præfecti territoriorum Grietman-
rite & ex more à ſuis nominati deſi-
entur, & per tabulas in poſſeſſionem
neris mittantur: neminem in mo-
ntaneam adminiſtrationem muneris
ietmannici vacantis admittant, aut
mittant, ſed proximi territorii præ-
to locum vacantem ad tempus curan-
m commendent, quoad præfectus no-
s rite fuerit conſtitutus; cui conſti-
ndo tempus legitimum circumſcri-
im diebus XLII: idemque obſervent de
, qui præfecto eſt à ſecretis. Huic vero
toti collegæ oppidani ſe non miſceāt,
d eam ſolis agrariis cum legato guber-
toris relinquant. Inprimis vero etiam
llegium oculos conjectos habeat in vi-
Grietmannorum & reliquorum offi-
riorum, eaque pœnis corripiat, at-
e etiam delinquentes, ſi res poſcat,
autoret, excluſo omni gratiæ reſpectu,
oſq; in exautoratorum locum ſecundū
orem & leges ſufficiat: cogat Griet-
annos territoriorum præfectos, ſcri-
s, adſeſſores, rationes exigere bono-
m ſacerdotalium, & aliorū piis uſibus
deſti-

deſtinatorum, ſine operæ pretio aut mer
cede: vetet graviter, ne quiſquam omn
no res raptas aut furtivas in provinciæ f
nibus emat, vendat, in uſum ſuum ve
tat, exportet, aut, ſi quis contra facia
det operam, ut is graves pænas luat: co
legæ ipſi aſſidui ſint præſentia ſua in co
legio; ut graviſſimas abſentiæ cauſas aff
rant; hoc modo abſens alium, colleg
probatum, ſibi ſubſtituat: rationes ex
penſarum pecuniarum Ordinibus aut e
rum delectis accuratas reddant. In le
poſterioribus temporibus quædam add
ta aut mutata pro temporum ratione. C
put vero de religione conſervanda mu
to prolixius & diligentius ſancitum. Iu
enim Deputati collegæ avertere omne
in religione mutationem, & curam ſ
lutis eccleſiæ habere, ut conſtent ſibi ſy
nodi claſſes, ordo miniſtrorum doce
tium in eccleſia, ſeniorum, diaconorum
qui pauperibus præſunt, & cæterorum
his ſimilium.

Habet collegium à Secretis virum
gravem & eruditum, & authoritate no
parum valentem, ob munus, quod geri
perpetuum. Collegio additi ſunt Qua
ſtores duo, duobus ærariis præfecti: quo
rum unus tractat omnem pecuniam pro
vinciæ ex vectigalibus, tributis, cenſibu
provenientem: alter ærario cenſuum ec
cleſia

ſiaſticorum præeſt. Eſt & camera ra-
onum. præſunt IV. viri in annos ſingu-
is ſuffragiis Ordinum delecti. quorum
unus eſt, aſſignationes, quas quiſque à
llegio Deputatorum impetravit, exa-
inare, & vel probare vel reprobare; &
ſcultandis rationibus Quæſtorum &
orum, qui publicam pecuniam tra-
ant, præeſſe. His & Scriba à Secretis
t, qui acta conficit.

Summa rerum totius provinciæ (in-
uit *Emmius*) hodie eſt penes delectos
ium Ordinum in comitiis congrega-
os, in quibus populum univerſum ii
præſentant, ejuſque poteſtatem ge-
unt. Tres Ordines dico, nobilitatem,
lebejos in agro prædiorum ruſticorum
orum dominos, oppidanos. Functio
electorum & poteſtas annua tantum
ſt, niſi quibus eadem ſuffragiis ſuorum
rorogatur. Deſignantur quotannis hic
x-viri Deputati, qui collegium conſti-
iunt. Qui ad natalem Chriſti ſeneſcente
menſe Decembri, velut ſoluto ad tem-
us collegio, in diverſa fere diſcedunt.
Quod priuſquam faciant, per literas de-
nunciant omnibus præfecturis per to-
um agrum, & omnibus civitatibus, ut
n tempore delectos deſignent, qui co-
mitia obeant, & poteſtatem iſtam ge-
rant in annum proximum. Præfecti in a-
gro

gro literis acceptis mox à nonis Ianuar... vicatim hujus rei cauſa conventus ind... cunt: conveniuntque ſeparatim ſingu... præfecturarum parœciæ, conventuum... que illorum participes ſunt nobiles, ign... biles, fundos ſuos poſſidentes, & colen... aut exercentes, colenteſq; alienos pecu... conductos, eccleſiarum quoque miniſt... tantum plebs infima & mercenaria, ... opificum turba excluditur. Ita in ſing... lis parœciis parœcorum ſuffragiis ex ... ſorummet numero eliguntur duo, & ... re ii, quos vult præfectus, cujus gra... potens eſt. Atque hi electi poſtridie, ... tempore præfixo, omnes ex omni... parœciis in vicum totius præfecturæ p... cipuum, in quo præfectus ex more pri... jus litigantibus dicit, coeunt, & præ... præfecto ex omni numero eorum, qui... ea præfectura prædiorum domini ſu... per ſuffragia duos deſignant ad comi... ituros, quos *Volmachtos* voce patria ... eſt, πληρεξουσίους appellant: appell... vero ſic, quia ſingulæ præfecturæ, & ſi... gulæ civitates (nam civitatum hîc ... eſt ratio) plenam poteſtatem faciunt ... & jus in eos conferunt agendi ſtatu... dique in comitiis, quæ communiter ... hic agi ac ſtatui ſolent. Hos duumvi... delectos voco. Et raro accidit, ut n... ex his alter ſit ipſe præfectus Grietma...

n...

s, ſuffragiorum moderator, atque ar-
er, alter etiam gratiæ obnoxius, ac à
u ejus pene pendens, niſi, qui regnum
rep. tota tenet, ambitus ambitum re-
dat, ac juguler. Atqui lex jubet, ne
iſquam Volmachtus eligatur, niſi qui
ormatæ religionis in eccleſiis hîc pu-
ce receptæ ſocium, ac ſimul Hiſpani-
factionis hoſtem ſe profiteatur, qui-
e in munere non ſit, ob quod ſtipen-
um capiat à Rep. univerſa. Eademque
apud oppidanos quoque valet: apud
os compendioſior eſt electionis hujus
tio. Nam Senatus in quolibet oppido
dem illo tempore ex ſe edit unum, &
llegium juratum tribunitia poteſtate
æditum adjicit alterum, in quos eadem
a poteſtas cum eodem nomine à tota
vitate confertur. Et ſic quidem regula-
ter ac ut plurimum Qua ratione viri
XXX. LVIII nimirum ex agrariis, XXII
oppidanis, comitia conficiunt, totiuſ-
ue Reip. jus in manibus ſuis habent. Ve-
um fit nonnunquam, ut civitas aut præ-
ctura una pluresve delectos deſignent
es aut quatuor, aut etiam unum tan-
um. Interdum quoque civitas aliqua ex
inorum numero, ut ſumptibus par-
at, delectis alterius civitatis majoris,
ui cujus omnino vult, mandata pote-
tatemque agendi dat pro ſeſe: atque ita

nume-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

numerus ille augetur, minuiturve. Qu
cum ſit, hoc tamen tenetur perpetuo
ſine variatione, ut ſuffragiorum rati
propterea ne hilum quidem accedat
cedatve. Nam ut unius civitatis in Ord
ſuo, ita unius præfecturę in claſſe ſua u
eſt ſuffragium, ſive à duobus feratur
lectis, ſive à pluribus, ſive ab uno.
ut facilior ratio ſit, confuſioque vite
hoc tenetur ut plurimum, quod a
dixi. Comitia etſi lege certam ſedem n
habeant, tamen ob loci commod
tem raro alibi quam Leovardiæ et
nunc, uti olim ſub Principibus & a
Principes, aguntur. Aguntur autem q
ties res aliqua poſtulat: ſed anniverſ
ac ſtata quotannis ſemel menſe Februa
aut Martio, & ea plerunque ob ne
tiorum multitudinem diuturniora. N
in iis Ordinum Deputati IX-viri, q
collegium proprie vocant, quotanni
liguntur: item IV-viri rationum cen
ſores, & qui in collegio Ordinum ge
ralium ſedent Hagæ, quique in Ordin
eorundem ſenatu, & in rationum ca
ra, quæ Hagæ eſt omnibus provin
ſociis communis, & in collegiis re
maritimarum. In his ut plurimum
quis locus vacet in ſumma Curia, aut
natu provinciali, ſi quis, qui colle
IX-virum, aut Senatui eidem provinci-

IV-viris rationum cenſoribus, aut
fectis rerum maritimarum à ſecretis
t, deceſſerit, ſi quæſtore novo fuerit
ıs, ſurrogantur qui in munus locum-
e ſuccedunt. In iiſdem de tributis, ve-
galibus, portoriis ſi quid novandum,
gendum, minuendum, mutandum, ple-
nque diſceptatur ac decernitur: libelli
plices eorum, qui aliquid à provincia
unt, cujuſmodi ſunt pene infinita,
aminantur, preceſque vel admittun-
, vel rejiciuntur. Et hæc pleraq; agun-
ſummà contentione, maxime ea, quæ
honores & fructuoſa munera man-
nda pertinent, in quibus ambitus, ſu-
quam credi poteſt, dominatur, & va-
s ludos facit. Comitia coeunt vocante
bernatore, & collegio IX-virum.
bernator ſi adſit, aut ſolo collegio, ſi
em ille abſit: penes hos enim id jus eſt,
c penes ullos alios: quæ ſi extraordi-
ria ſunt, ut hodie uſus habet, vocantes
literis, per quas comitia indicunt, præ-
xia rerum agendarum capita edunt, ut
olmachti eo rectius poteſtate & man-
tis inſtrui neceſſariis poſſint. ubi
iêre, & ſimul ex omni populo admiſ-
viris honeſtis cujuſvis ordinis, quibus
diendi ſtudium eſt, præmiſſiſque ad
EVM precibꝰ, præeunte verbis eccleſia-
e, tunc nomine gubernatoris collegii-

P que,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

que, quæ agenda ſunt, proponuntur; a-
diturque ut plurimum oratio brevis, q
graviter fere monentur omnes, ad qu
id pertinet, ut poſtpoſitis affectibus co
parent animos ſuos ad bene conſule
dum Reip. *Tum mandati & poteſtatis*
teræ expenduntur. His expeditis, ea q
viva voce paulo ante in conve
omnium propoſita fuere, ut certius
poſſit, quaternis exemplis deſcripta
lectis traduntur. Simul ipſi quadrip
tito diviſi in quatuor conclavia ſecedu
deliberandi cauſa; Ooſtergoi, Weſt
goi, Sylveſtres, oppidani: (Sed a
omnia edunt minorem numerum;
mirum è ſingulis conclavibus binos,
in unum coeunt, & audiunt eos qui
aliquid ordinibus proponendum eſt,
rum poſtulata expendunt, & perfer
ad ſua quique conclavia, eorumque ſ
tentias exquirunt) deſignantque hi
ordine ſuo tres, cæteri binos, in co
gio IX virum per annum ſeſſuros.
demque modo agunt in edendis iis,
tum in collegio IV virum examin
dis rationibus, tum in altero vi
rum totidem regundis rebus maritin
quod Doccumi eſt, ſunt futuri; edu
que hic ſingula conclavia ſingulos. Q
ſi mutandum nihil videatur utroque
alterutro in collegio, prorogant iis,

te

mpus explerunt, munus idem, aut mu-
s quibuſdam alios in munere relin-
unt. At in cæteris deſignandis, qui in
mero IX virorum & IV virorum
ii ſunt, alia tenetur ratio. Nam plu-
m competitorum nominibus propo-
s, in ſingulis primum conclavibus
tatur ſuffragiis: deinde conclavibus
gulis ad conſenſionem qualemcun-
e redactis, ſi diverſa conclavia varient
er ſe, tantiſper contenditur, conclavi-
s junctis, donec conſenſus ineatur.
c aliter fit, cum de tributis, de legi-
s, de aliis Reip. partibus, de pace, de
llo, de belli rationibus agitur. Habe-
que his id ratum non quod plurium
lectorum ſuffragiis, ſi delectos nume-
cenſeas, ſed quod conſenſu plurium
nclavium probatur. Cujuſlibet vero
nclavis hæc ſententia eſſe cenſetur, in
am plures in eo delecti pluresve præ-
cturæ aut civitates deſcendunt. Nam ut
univerſorum delectorum conventu
actione, cum conclavia juncta ſunt,
t tantum ſuffragia numerantur, quot
nt conclavia, eaque jure & poteſtate
ter ſe paria, ita in conclavibus ſeparatis
numero civitatum aut præfecturarum
ffragiorum numerus æſtimatur.

VIII.

De ſummo provinciæ judicio.

E priore Republica quæ ſub Princi
bus fuit, reliquus in populari libert
manſit ſummus Senatus, & juri dicun
præfectus, cum poteſtate ampliſſima
maxima. Primi Senatores ab Albe
Saxone dati fuerunt numero XI. Fr
omnes, & his additus præſes Phlugi
cancellarius peregrinus. Dein, offe
enata inter principem & populum ob
ma commota, indigenæ & peregrini p
fere numero fuerunt, nonnunquam v
& hi majore quam illi, uti Principi pla
bat. Tandem à Carolo V. hac de re
ſcripta, ne pauciores utique quam q
tuor indigenæ hoc Senatu eſſent, qu
quam pluribus eſſe liceret, quemadm
dum & plures ut plurimum fuerunt. M
nus eorum fere perpetuum, niſi ſecus
deretur Principi; à cujus voluntate
tum hoc pendebat. Et primis tempori
ſub Saxone Principe ex lege quater ta
tum quotannis forum agebant per d
continuos XIV, foroque locus erat co
ſtitutus Franekera, ubi Princeps ſede
aulæ collocaverat; deinde Leowardi
extructa illic curia inprimis magnifica
cum temporis lapſu fori actio, excep
feriis, facta perpetua. Reſumta liberta

qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

[..]m ii, qui beneficio Regis Hiſpaniar.
[..] honorem adepti erant, ad regem re-
[..]itarent, ejuſque partes clam palamve
[..]erent, quod periculoſiſſimum præſen-
[..]atui videbatur, omnes ſimul abdicati
[..]unt, tam indigenæ, quam exteri, quo-
[..] princeps erat Igramus Achlumæus,
[..]atus præſes. Quod factum anno cIɔ
[..]LXXVIII, menſe Martio. His alii
[..]fragiis Ordinum in comitiis ſurroga-
[..]nno proximo, quibus præſes datus
[..]ſſelus Ayſma, ex indigenis magni no-
[..]nis juriſconſultus. Sed & horum tres,
[..]quetus, Axonius, Grammajus, factio-
[..]m ſtudio anno cIɔ Iɔ LXXX loco ce-
[..]ntes, aliis eum vacuum reliquere. Pau-
[..] poſt ſenatui huic contentio nata eſt
[..]m Deputatorum collegio de muneris
[..] poteſtatis finibus. Senatus enim cenſe-
[..]t, ſuum eſſe cum gubernatore Reip.
[..]nſulere, & de omnibus quæ iſtuc per-
[..]nerent, cum eodem ſtatuere, reſpiciens
[..]ilicet ad tempora ſuperiora ſub Princi-
[..]bus acta: collegii curam fuiſſe, exor-
[..]tationes à jure publico, ſive à majori-
[..]us accepto, ſive fœderibus & pactis ac-
[..]uiſito, notare, earum emendationem
[..]oſcere: in hoc operam ſuam conſum-
[..]ſiſſe; cætera ſenatui cum gubernatore
[..]ſſe relicta. Contra Deputati; aliam tum
[..]erum faciem, alium ſtatum fuiſſe: nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

orbitam Reip. converſam, aliumq; m
tis ejus partibus ordinem datum. At
hac contentione in ſtudia diverſa pop
ordines rapiebantur: agrariorum maj
pars cum collegio Deputatorum, op
dani fere omnes cum Senatu faciebar
Nec ante liti huic finis fuit, quam nov
gubernator Guilhelmus Ludovicus C
mes Naſſovius in Friſiam venit. Is p
teſtatis & mandati literis à generalib
Ordinibus, uti mos in fœdere ſocioru
habet, inſtructus, quarum argumento
nes munerum Senatus & collegii era
deſcripti, hoc aſſecutus eſt autoritate
ſtudio ſuo, *ut Senatus poteſtate ampliſ*
ma dicendi juris contentus, civilia cæte
pleraque cum armorum negotiis colleg
Deputatorum curanda relinqueret. exc
ptum jus conſtituendi Senatum in oppid
Friſiæ. quod ut à Senatu ad collegiu
transferri paterentur oppidani, nul
modo perſuaderi potuere. Senatui e
dem poteſtas in jure dicundo, quæ fu
ſub Principibus. Præſidem habuit pe
petuum primis annis Heſſelum Ayſm
uſque ad tempora Leiceſtrianæ: quibu
cum is factioni Leiceſtrianæ bono publ
cò periculoſæ improvido pietatis ſtudi
ſe miſceret, honore exutus eſt. Nec ab e
tempore quiſquam locum illum rurſur
obtinuit, ſive quod perpetua poteſtas hu

juſmo

modi libertati gravis videatur, ſive
od convenire Ordines ſuffragiis in u-
m non poſſunt. Præſidis vero vicem
it is, qui ex omni numero Senato-
n, (ſunt autem XII, ſuffragiis Ordi-
m in comitiis lecti) in dignitate Sena-
ia tempore primus eſt, ſine reſpectu
eris aut honoris cujuſquam, juriſve
rius. Eſtq; hoc in Senatu legitimum,
quo quis prius aut poſterius Senatui
adſcriptus, eo priorem poſterioremve
cum in itu, conſeſſu, dicenda ſententia
eat. Tanta quippe Senatoria hæc di-
itas cenſetur, ut reliquos honorum
dus ſplendore ſuo quaſi obliteret. Id
ro in more etiam poſitum eſt, profe-
m ab inſtituto temporum Burgundi-
rum, ut qui Quæſtor in comitiis crea-
r colligendis & in uſum Reip. erogan-
s cenſibus iis, qui Principis quondam
ere, per quem ſtipendia ſolvuntur Se-
toribus his, & Senatus miniſtris, cun-
iſque adeo qui cum Senatu cohærent;
, inquam, Quæſtor, ſive in Senatorum
mero jam ante ſit, ſive non ſit, jus ha-
at ingrediundi in Senatum quando
ult, aut cum negotia Quæſturæ id per-
ittunt, poſcuntve, ac omnino inter
enatores cenſeatur: quanquam idem
unc raro, cum ferendæ ſententiæ
unt, præſens in Senatu adſit. ſenten-

tiam autem ipſe dicit nunquam, non i
civilibus cauſis, non in criminalibus. Ha
bet Senatus, ut habere ſolet, ſummu
ſcribam cancellarii inſtar, actorum cha
tarumque publicarum cuſtodem, doctr
næ titulo inſignem: & alterum prior
vices plerumque gerentem, quem Secre
tarium vulgus vocat: utrumque ab or
dinibus populi in comitiis deſignatum
Et hi opera ſcribarum aliorum, quoru
certus numerus eſt, & quaſi collegiu
conſtituunt, utuntur. Et quia Reip. quan
maxime intereſt in ſontes criminu
reos animadverti, eſt in Provincia ha
Procurator generalis, jam olim ſub Prin
cipibus inſtitutus, cujus perampla quo
que eſt dignitas, & magna cum Senat
provinciali conjunctio. Nam ſæpe in re
bus gravibus à Senatu vocatur in curiam
& in conſilium adhibetur, nec unquan
niſi è prudentiſſimis ac doctrina præſtan
tiſſimis eligitur in populi comitiis. Eju
partes præcipuæ ſunt, criminum reos ac
cuſare quam acerrime apud Senatum
dare operam, ne quis impune in lege
peccet, aut jus publicum violet; majeſta
temve populi lædat; deniq; ea omnia cu-
rare; quæ alibi advocati Fiſci curæ ſun
commiſſa. Ne vero reis defendendi ſu
copia deſit, inſtitutum eſt, ut ex advoca-
torum omnium turba, qui plurimi iſtic

cauſa-

ſſarum omnis generis patroni, & pro-
atores doctrinæ titulo inſigniti, VIII,
quique in albo curiæ huic ordini ante
os adſcripti ſunt, ſtipendia à Rep. ca-
nt ſinguli daleros XXV: liceatque cui-
et criminis reo ex his eligere unum,
i patrocinium ſuum cum fide ſuſti-
ndum commendet: nec fas ſit, ele-
um id ipſum ei denegare etiam facino-
iſſimo & egentiſſimo. Et ſi reus lo-
ples, aut fortunæ lautioris ſit, permit-
ur ei ut binos aut ternos ex eorundem
mero edat, à quibus defendi velit, ſed
eræ pretio promiſſo. Sed habet quo-
e & carceris publici poteſtatem idem
ocurator generalis, & paratum ad ob-
quia commentarienſem: qui, prout
e jubet, ita captivos arctius laxiuſve in
nculis habet, iiſque aut compedes inji-
t aut demit. Ejuſdemque mandatis pa-
t accenſus manui lictorum præfectus,
i exequendis Senatus decretis in cri-
inum graviorum reos ſemper velut in
ocinctu eſt; quem accenſum vulgo ſub-
itutum vocant. Is aut à Senatu, aut à
lo Procuratore juſſus ex quovis univer-
e regionis loco per lictores iſtos crimi-
um majorum reos abripit in carcerem,
ui Leovardiæ eſt, commentarienſique
adit. Nec omnino licet Grietmannis
ut oppidanis Magiſtratibus refragari,

ſive reos ipſi in vinculis jam habeant, ſive non habeant: coguntur que ex lege ſi forte rei fuga evaſerint, eorum nomina cum deſignatione patrati criminis & teſtimoniis iſtuc pertinentibus ad Procuratorem generalem mittere. Quæ ill accepta in album ſontium refert, monumentum durantis reatus.

TRANSISALANIA.

I.

Situs & limites provinciæ.

TRRANSISALANIA (vulgo *Over-Yſſel*) à ſitu trans Iſalam nomen accepit, licet pars illius aliqua fluminis eluvione jam ripam mutaverit. Limites illius claudunt ad ſeptentriones partim Friſia, partim dominium Groningéſe; ad meridiem Ducatus Gelriæ atque Zutphanienſis Comitatus; ad orientem Weſtphalia, ad occidentem fretum auſtrale, ſive ſinus ille ampliſſimus quem vulgo de *Zuyder-zee* vocãt, in quem Iſala illabitur paulũ infra Campos, atq; Vidrus infra Geelmudam.

II.

Cœli ſolique ratio.

SOlum hujus regionis maxima parte planum & humile, ager feraciſſimus

[...]m aliarum frugum, tum frumenti in[...]imis & optimi tritici: nec minus pa[...]uis fœcũdus. Nonnulla tamẽ illius pars [...] uligine profunda ſquallet, & ericetis [...] fertilibus obſita eſt, prẹſertim in Twen[...]na regione. Drentiæ autem ager omnis [...]nquit Emmius) arenoſus aut paluſtris, [...]umento, niſi qua uligines aut ericeta te[...]ent, felix, ideoque horrei vicem vici[...]s, præſertim Groninganis, præbens, [...]ſcuis non æque commodus.

III.

Diviſio Provinciæ.

DIviditur hæc provincia hodie in tres partes. quarum illa quæ Iſalæ fluvio [...]icina eſt, vulgo Iſeland, Latine Salandia [...]ppellatur; quæ vero trans Vidrum (vulgo [...]*echt*,) Drenta, vulgo *Drent*, vocatur: quæ [...]utem Weſtfaliæ proxima eſt, Twent ſi[...]e Twentia. Drentia (inquit Emmius) [...]riſiam occiduam ab oriente hyberno [...]xcipit, Groninganos à meridie; regio [...]cciduæ Friſiæ quantitate pene par, ſed [...]pibus & cultu multo inferior. Ab au[...]tro Salandiæ partem & reliquæ Tranſi[...]alaniæ cum Twentia habet. Ab ortu [...]rumali Benthemenſi provincia, ab æ[...]quinoctiali diœceſi Monaſterienſi clau[...]ditur. Ad auſtralem limitem haud pro[...]cul Vidro flumine oppiduum habet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Covordiam cum munitiſſima arce, caput provinciæ; unde breviſſimum iter in Benthemenſem agrum; nec longe diſtat Heideberga oppidum ad eundem Vidrum: unde per paludes univerſam pene regionem in circuitu obſidentes, niſi qua Groninga aditur, anguſtæ viæ ſunt, traducendis exercitibus incommodæ. Reliqua vici occupant, quorum quidam nec parvi ſunt, nec inelegantes. Qualis eſt Meppela in eodem auſtrino limite in occaſum vergēte, oppido quam vico ſimilior; & Ruha in ditione Nobilium Munſterorum, dignitatis titulo ſupra communis nobilitatis gradum illuſtris. Eelda etiam Groningæ vicina, aliquot olim nobilium ſedes: & ante Eeldam, Rolda, Devera, Andloa. Cœnobia monaſtica duo, Aſſena & Diclinga. Paret multis ſeculis Epiſcopo Vltrajectino, Imperatoris donationum aut vi armorum nixo, à quo præfectum ſolet accipere. Nec vero à republica tantum Friſiorum communi, parendo Epiſcopis, ſed & à lingua, habitu, moribus ac pleriſque inſtitutis jam dudum tota receſſit, nomenque gentis pene cum rebus amiſit. Quãquam veſtigia adhuc ſuperſint haud obſcura originis ac cognationis priſtinæ: ceu ſunt libertas major plebis ruſticæ in hac, quam in regionibus aliis, onerumque

ue ſumma immunitas; judiciorum uoque ratio Friſicum morem redolens; enationum & aucupiorum jus inte-rum & liberum cuilibet, qui modo s ſoli illic poſſidet; aliaque ſimi-a. Commemoratione dignum videtur, uod in regione hac ingentis molis ſaxa omplura, quæ nulla vectatione, nulla i hominum illuc deportari potuiſſe ob agnitudinem credas, congeſta inve-iantur: quorum ea diſpoſitio eſt, ut ras referre videantur. Nam jacentibus onnullis alia iis impoſita ſunt plana, elictumque foramen anguſtum, per uod reptare homo poſſit. Fabula fert, aganos quondam humanis hoſtiis lita-: ſolitos, ea per foramina mactandos omines tranſire coegiſſe, & ſtercore a-iſque immundiciis conjectu vulgi fœda-os in tranſitu, conſtitutoſque ad aras, mmolaſſe; eum ritum ad Bonifacii E-iſcopi Vltrajectini tempora duraſſe. Quam ob cauſam etiam nunc turpe no-nen illis foraminibus apud incolas re-tare putatur.

Provincia hæc ſeparatim à Tranſiſu-ania confert in communia onera pro-inciarum, licet hactenus nullos deputa-os ad Senatum ordinum Generalium mittat, quod tamen multis argumentis ibi deberi contendunt.

IV. *Op-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

IV.

Oppidorum, quæ in hac provincia habentur, peculiaris deſcriptio.

IN hac provincia octo ſunt oppida mœnibus cincta, Daventria, Campi, Zwolla, Vollenhovia, Steenvvicum, Haſſeletum, Otmarſia, Oldenſalia.

Daventria, primaria & maxima hujus provinciæ civitas, ſita eſt ad dexteram Iſalæ flumnis ripam, quod hic ſublicio ponte tranſitur, cujus maxima pa navigiis ſuſtentatur, ad fluvii impetun evitandum. Vrbs ambitu amplo, ædificiis publicis privatiſque culta, civibus fre quens, commerciiſque opulenta. Templum cathedrale ſtructura eſt eleganti & magnifica. Forum habet ampliſſimum cui imminet domus in qua cives in vexilla diſtributi noctu atque interdiu armati excubant. Templo cathedrali aſſidet prætorium urbanum ſpatioſum, ſe vetuſtum. Hæc civitas quum ante ſati munita eſſet; quippe duplici muro, & lata profundaque foſſa incincta; adhæc a portum, quæ vulgo de *brinckpoort* dicitur, ingenti & rotunda mole terrea obfirmata; propugnaculo quoque permagno & ab ipſis fundamentis lapidibus veſtito ad angulum juxta pontem (quo & obices aquarum in foſſis conſtitui ſervantur,

ntur) addito; denique turri Norim-
gica (ut vocant) admodum magna
alta, (unde in vicina omnia proſpe-
us eſt,) inter propugnaculum & por-
n jam dictam educta: quum, inquam,
e tam natura loci, quam hiſce ope-
us ſatis munita videretur: tamen ſu-
ioribus annis, tot tantiſque operi-
; permunita eſt conſilio Principis
uritii immortalis memoriæ, ut ni-
eorum quæ induſtria militaris hodie
renit hic deſideretur. Diſtat à Zwol-
milliar. quatuor, à Campis quinque.
onetam habet, & jus cudendorum
reorum atque argenteorum numi-
atum. Eadem admodum nuper au-
oritate Ordinum Tranſiſalaniæ ſcho-
n illuſtrem aperuit. de cujus inſti-
is non eſt hic dicendi locus. Id ſal-
m addam, in ea publicis lectionibus
plicari Philoſophiam, SS. Theolo-
am & Hebræam linguam, itemque
s civile. Porro Daventria eſt una
erarum Romani imperii atque adeo
anſeaticarum civitatum; ſita in agro
ramœno, partim paſcuo partim om-
s generis frumentorum feraci. Præ-
r fora rerum venalium, quæ ſingu-
ſeptimanis habentur, fora habet pu-
ica anniverſaria quina, quæ media
adrageſima, feſto S. Ioannis, feſto
S. Ia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

S. Iacobi, S. Lævini, & S. Martini, m
gno concurſu celebrantur. Templum c
thedrale S. Lebuino ſacrum eſt : cuj
occiduo lateri alterum ſed minus ten
plum adædificatum, Virgini matri ded
catum. Tertium item habet templum
editiſſimo urbis loco ſuperſtructũ, ide
que vulgo de *Berghkerck* dicitur, alit
S. Nicolao ſacrum. Cœnobia quinqu
cum ſuis templis; & cætera ædificia pu
blica; xenodochia quinque; & orphan
trophium. Eſt popina publica, vulg
vvijnhuys, in qua tributa & vectigal
publica redimuntur quotannis; itemq
ædes & prædia veneunt; denique in q
oppidani flore Liberi curas omnes a
luunt, & lites componunt inter ſe, a
interdum augent. Portas habet ſex, qua
dam eleganti opere, uti quam *de Brinck*
poort vocant; in cujus frontiſpicio em
blema inciſum cernitur, nimirum aqui
Imperii ex donatione Ottonis III. In
per. civitatis inſigni, cum ſubſcription

Dat nobis aquilam Romana inſigni
Cæſar,
Iuraq; noſtra ſub his inviolata manen

Vtrimque ſunt columnæ, quarum dex
træ Fortuna ſuperſtat, cum hac ſubſcri
ptione;

Me duce Cattorum gens ſeditione c
orta,

Hæ

Hæc, patriam fugiens, arva inarata ſubit,
Atq; meo Davonturiũ denomine dictũ,
Plus mille ante annos mœnia parva locat.

ſiſtræ Bellona, cum hac ſubſcriptione:

Addidi ego hoc urbi vallũ furialis Enyo;
Quod ſecura ſuis hoſtibus objiceret.
Tu belli eſſe memor debes in tempore pacis,
Ne qua tuum feriat vis inopina caput.

pra effigies Car. V. ad vivum exciſa; & medio: *D. Carolo Caſ. V, Imperatori ax. S.A.P.L. vindici P.P.S.P.Q. Davonturienſis monumentum hoc defenſio- ergo poſuit anno* MDXLIV. *poſteri ligenter conſervanto.* Inter opera au- m publica excellit turris Norembergi- , ejuſdem nominis portæ addita, ſi- firmitatem muri ſpectes octodecim des craſſi, ſive elegantiam operis; quip- à fundamentis ad faſtigium veluti cir- no videtur tornata, infra vivo lapide, medio lateribus coctis, circa faſti- um rurſus ſaxo conformata. Forma bis ovalis, præterquam juxta Brin- nam portam; ubi quodam cubito in- ectitur, & veluti ſinum admittit. Hæc bs quum proditione nefaria Wilhel- i Stanlei in manus Hiſpanorum fuiſſet adita, anno cIↄ Iↄ LXXXVII. menſe ja-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nuario, rurſus in libertatem communem
fuit vindicata ab Illuſtr. Principe Mauri
tio & D. Ordinibus Generalibus, anno
cIↄ Iↄ xci, menſe majo.

Campi civitas, opportuniſſimo loco
ſita eſt, ad lævam Iſalæ ripam,) haud pro
cul ab illius exitu in ſinum auſtralem (cu
oblongo ductu adjacet; cæterum angu
ſtior, licet ambitu ampla & ſpatioſa; di
ves, & publicis privatiſq; ædificiis ſplen
dida atque ſuperba. Templa habet ele
ganti ſtructura & ampla: Prętorium hau
procul à ponte elegans, ſed haud ita am
plum; Telonium ad Iſalæ ripam, quo
principibus & magnatibus hoſpitium
præbere ſolet imprimis magnificum; cu
jus ſplendorem exteri, ſtructuræ elegan
tiam etiam architecturæ periti admiran
tur. Pontem habet qui utramque Iſalæ
ripam jungit, validiſſimis trabibus i
profundum adactis ſubnixum; tanto in
tervallo, ut trabes & ligna illis impoſit
pendere videantur in aere. In adverſa ri
pa, validiſſimum munimentum, cum ſui
propugnaculis, ponti cuſtodiendo è te
ra aggeſtum. Cæterum civitas ipſa, alt
& craſſo muro cincta, cum crebris pe
intervalla turribus validi & antiqui ope
ris, prout hodie belli rationes ſe ha
bent, magis à natura quam ab arte mu
nita. Habet & hæc monetam ſuam
privi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ivilegiaque eximia. Commerciis olim
nam hodie florentior fuit, oſtio flu-
inis ſenſim oblimato, nec onerariarum
m capace; cives tamen etiamnum habet
pulentos, induſtrios, & humanos erga
lvenas.

Zvvolla urbs, ſita eſt in agro peramœ-
o, itinere circiter dimidiæ horæ ab Iſalæ
1. ripa; ea amplitudine ut vix horæ ſpa-
o ambiri poſſit: præterlabitur amnicu-
s qui in Vidrum dilapſus una cum illo
ſinum auſtralem ſe exonerat. Permeāt
am duo canales. quorum unus forum
tingit, ampliſſimum & pulcherrimum;
ui templum S. Michaelis imminet: nec
nge abeſt alterum templum D. Mariæ
crum. Munitum jam olim fuit oppi-
um: quippe duplici muro, & foſſa item
uplici, incinctum: hodie autē longe mu-
itiſſimum: addita quippe ſunt validiſſi-
a munimenta undecim, aliaque opera,
cundum normam belli, prout hodie ge-
tur. Præterea vallum duplex ab oppi-
o ad Iſalam uſque perductum ſupe-
oribus annis: eique tria valida caſtra
npoſita, oppidulorum pene æmula;
t unum minus; variaque cornua &
milunæ: Idque in eum finem, ut è
eldria commeatus & auxilia ſemper
n oppidum admitti poſſint, ſi forte
ontingeret oppidum ab hoſtibus obſi-

dione cingi. Diſtat oppidum à Campis prægandi duntaxat leucâ. Floret hodie variis commerciis, civeſque habet locupletes & lautos; ſed plateæ illius non ſunt ita nitidæ uti Campis, ob numerum armentorum, & præſertim ſuum, qui in oppido aluntur, & præſertim ob curruū copiam qui à variis partibus huc quotidie adveniunt. Ius monetæ cudendæ habet haud ſecus quam Daventria & Campi: & inter liberas imperii atque Hanſeaticas urbes annumeratur.

Vollenhovia, ad ſinum auſtralem ſita, duabus à Steenwico leucis; oppidum lautum & ſitu admodum opportuno, ob annonæ inprimis copiam, quæ ſumma abundantia terra marique ſubvehi poteſt. Arcem habuit perpulchram & amplam, Epiſcopi Vltrajectini, dum res illius florebant, quoties hanc principatus ſui partem inviſeret, ſeceſſui deſtinatam ideoque magni quondam nominis & dignationis. verum bellis hiſce civilibus arce deſtructa, cujus tantum muri ſuperſunt, tantum umbra eſt illius quod quondam fuit, & utriſque, tam noſtris quam hoſtibus, juxta patens. Imperium tantum Ordinum in civilibus & politicis agnoſcit; plurimi tamen nobiles tam in oppido quam vicinia ſuos habent penates.

Sunt

Steenvvicum adſidet torrenti Aæ, qui
aud procul inde è campeſtribus oriens,
xta Bloczilam in fretum ſive ſinum au-
ralem evolvitur. oppidum eſt exiguum,
haud ſupra cIↃ IↃc paſſus in ambitu
tens; olim quidem invalidum, ſed bellis
ſce civilibus, & præſertim poſtquam
nno cIↃ IↃxcII ab invictiſſimo Princi-
Mauritio ab hoſte receptum fuit, ad-
valide communitum, ut facile hoſtiles
ſultus contemnat. Tria habet templa,
iorum præcipuum cum præalta qua-
ata turri S. Clementi dicatum eſt.

Haſſeletum oppidulum, ad Vidri (quem
ulgo Vechtam vocant) ripam, muni-
um, & non inamœnum, populoque
iam hodie ſatis frequens; ſed olim
ommerciis magis floruit, ob fluvii op-
ortunitatem. diſtat à Vollenhovia mil-
aria duo.

Otmarſia, antiquum oppidulum, ad
ndem Vidri ripam, ſed invalidum, ne-
ue magni momenti. diſtat ab Almeloa
ia mill. Veterum Marſiorum nomen
rvare putatur; uti *Oldenſalia* Saliorum;
uæ eſt oppidum diſtans ab Otmarſia u-
um milliare; ſatis amplum, ſed invali-
um, ideoque ſuperioribus annis primo
noſtris, dein rurſus ab Hiſpanis ca-
tum; qui illud amplius muniverunt, &
etinuerunt ad annum cIↃ IↃc XXVI:

quo anno, menſe auguſto, oppidum hoc à Principe Auraico, auſpiciis Illuſtr. D. D. Ordinum Generalium, recuperatum fuit, & quia permuniri difficilime poterat, mœnibus nudatum.

Sunt præterea in hac provincia municipia plura, ampliſſimis privilegiis dotata; licet quædam mœnibus cincta non ſint. Inter quæ facile primum locum occupat *Meppela*, ad tenuem rivum ſita IV milliar. à Covordia, & inter Steenwicum & Haſſeletum æquali pene ab utroque intervallo.

Geelmuda, ad oſtium Vidri ſita, inter Vollenhoviam & Haſſeletum, diſtans ab utraque urbe milliar. I, & tantundem à Campis. habuit quondam arcem munitiſſimam, ſuperioribus annis à noſtris dirutam.

Covordia, municipium opportuniſſimo ſitu; diſtat à Groninga milliar. VIII Steenwico VI, Zwolla V, Daventria IX Oldenſalia V, & à Lingen totidem. Arx illius validiſſima & hodie munitiſſima maximi eſt momenti; quum aditum in Friſiam utramque veluti occludat: habet enim ad aquilonem paludoſos & alta uligine impervios campos Weddam uſque; ad occaſum ſtagnum quod ultra Haſſeletum pertingit; ad ſeptentriones pagum Daelhem & et-

tum Groningam petens;ad ortum Lin-
nſem Comitatum ; ad meridiem Ben-
mienſem ; ad auſtrum deniq; Harden-
rgam : quare & commerciis admitten-
s valde opportuna eſt, & bello arcendo
interioribus provinciis peridonea.

Hardenberga, ſita eſt ad Vidrum , qui
Benthemienſi agro exiens , dimidiæ
oræ itinere ſupra hoc municipium,
xta Gramſbergam , Aam à Covordia
nientem accipit , & Regga quoque in-
a Ommam admiſſo , præter Haſſele-
m & Geelmudam in ſinum auſtralem
abitur : municipium quondam haud
elegans. habuit arcem quantivis pre-
, quæ jam exciſa eſt , & ipſum ad in-
piam & paucitatem incolarum reda-
um. Diſtat à Covordia mill. 1, à Zwol-
IV , medio pene intervallo inter Co-
ordiam & Ommam.

Omma, municipium etiam olim te-
ue, nunc multo tenuius ; ad Vidri ri-
am , paulo ſupra Reggæ confluentem.

Almeloa, ad exiguum torrentem ſi-
, qui ab Oldenſalia deſcendens , II.
il iar. ſub hac in Reggam illabitur. Flo-
uit ſuperiori ſeculo hoc oppidulum:
unc civilis belli rabiem mœrens , tan-
um tenue municipium.

Gora , ad alium torrentem , (qui in-
ra Ryſenam in Reggam deſcendit,) olim

 muni-

municipium non ignobile, ſed jam te
nue. abeſt à Diepenheymio milliare 1.

Diepenheymium, ad eundem torren
tem, ſive, ut alii volunt, Reggam. muni
cipium tantum ignobile, licet jure opp
dorum gaudeat, variiſque privilegiis ſ
dotatum. Diſtat 11 milliaria ab Enſche
da, à Delden totidem, à Ryſena 1, au
paulo plus.

Delda, exiguum quondam oppidum
ſed mercimoniis haud infrequens; nun
belli cladibus attenuatum, tantum um
bram illius oſtentat, quod quondam
fuit. Diſtat ab Encheda milliare cum d
midio.

Encheda, modicum oppidum, di
ſtans ab Oldenſalia leuc. 1, ab Otmarſi
11. Hanc Princeps Mauritius anno c I
I ɔ x c v i i cum aliis pluribus ejuſden
provinciæ oppidulis confœderatis pro
vinciis reſtituit.

Ryſſena ad Reggam jacet, tam tenu
hodie municipium ut vix inter oppidul
annumerari mereatur.

Wilſen quoque, & *Grafhorſt*, quo
rum il'ud inter Campos & Zwollam in
terjacet, hoc inter Campos & Geelmu-
dam ad ipſum pene Iſalæ oſtium, oppi
dorum hodieque jura ſervant, licet ho
die pertenues ſint vici.

V. Sin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

V.

Singularum civitatum regimen politicum & civile.

CIvitatum Tranſiſalaniæ regimen non admodum diverſum eſt. itaque illud in tribus è majoribus urbibus explicabimus.

Davētria civitas regitur à viginti quatuor viris, itemque à nonaginta ſex viris, qui à præcipuis urbis vicis nomen ſortiuntur. XXIV-viri ſunt Conſules, Scabini et Senatores; qui quotidie convenientes rempublicam curant, juſque ex æquo & bono adminiſtrant: Eorum munus tantum eſt annuum. XCVI-viri illi totũ corpus urbanum repræſentant; & quater aut quinquies conveniunt quotannis, aut quoties magiſtratibus neceſſe videtur; ii tum deliberant de rebus majoris momenti, uti de pace & bello, de contributionibus & tributis, de legibus & inſtitutis publicis, &c. Iidem quotannis eligunt magiſtratus feſto S. Petri ad cathedram, poſtquam una cum magiſtratu concioni & precibus publicis interfuerint, & in loco ad id deſtinato juramentum præſtiterint, ſe ſapientiſſimum quemque, utiliſſimum & maxime neceſſarium reip. electuros. Electio celebratur in hunc modum: in ampliſſimo

atrio curiæ publicæ annexo ſunt oc
ſedilia, pro XII-viris, qui ex octo pr
cipuis vicis urbanis adſunt; octo aut
hæc collegia ſingula è pileo ſortiuntur
quo ſunt novem fabæ albæ, & tres n
græ. Quibus nigræ obvenerint, ii eo ter
pore electorum munere excidunt, ita t
men ut in magiſtratus eligi poſſint. R
liqui primum eligũt duos *Weydegreve*
(ut vocant) id eſt, præfectos comp
ſcuorum, quæ urbs habet cis & ultra I
lam bina, in quæ omnibus, qui pleno ju
civium gaudent, licet gratis mittere ta
rum unum & tres vaccas, itemque unu
equum. Deinde eligunt Scabinos & S
natores, in ſingulos vicos ternos, id eſt,
univerſum XXIV. Quod ſi octo hæc co
legia, quæ ſingula tantum unum ſuffra
gium habent, æqualibus ſuffragiis, id eſ
utrimque quater diffideant, tum mag
ſtratus ſuperioris anni, qui in altero co
clavi convenit, ſuffragia dirimit, & no
vum votum conſtituit. Magiſtratibus i
hunc modum electis, rurſus Eccleſiar
ingrediuntur, ut ſupplicetur Deo op
max., ut propitius magiſtratui in geren
do munere prolixe velit benedicere. De
niq; à magiſtratibus corã omnibus civi
bus, qui adeſſe voluerint, in curia ſole
mne præſtatur juramẽtum. Poſt octidu
cætera munera publica partiuntur. Qua

suo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

r ad hæc Secretarii urbi inſerviunt, rum munus ad vitæ finem protoga-, ſi nullo crimine ſeſe inidoneos red-erint. Atque hæc quidem forma eli-di magiſtratus jamolim obtinuit; ſu-ioribus autem annis quædam ſunt tata. Nam primo numerus XCVI ad IV, & poſtea ad XLVIII eſt reductus: agiſtratus quoque poſt civitatem ab uſtr. Ordinib. confœderati Belgii recu-atam ad XVI; & ſecundo è numero ctorum tantum unus ſorte fabatum è gulis collegiis abdicatur.

Civitatis Campenſis regimen politicū civile hodie eſt penes decem Scabi-os, (quorum bini ſingulis decem he-domadibus præſident inſtar conſulum, vocantur Burgimagiſtri in tempore il-o,) quatuor Senatores ſive Conſiliarios, viginti octo viros communitatis. O-im quidem major Senatorum atque è lebe aſcitorum numerus fuit. nam ante annos complures, XXIV, dein XVIII Conſiliarii fuere, & XLVIII Commu-nes, (vulgo *Gemeynts-luyden.*) qui nu-merus anno 1581 Senatorum quidem ad XIV, juratorum vero Communium ad XXXVI fuit reductus. Senatorum hic numerus hactenus obtinet: verum Communium (præſertim poſt factio-num ſemina nuper in herba extincta) ad

XX,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

xx, & jam tandem ad XXXVIII nu-
rum pervenit, atque intra iſtum vid
porro conſtitutus. Communes hi ju
ti (nam & ita vocantur, *de geſvvoren*
meynte) dividuntur in quatuor veluti
bus; ipſi peculiari vocabulo vocant *e*
len: & tum demum in conſilium ad
cantur, quum de rebus magni mom
ti, puta de oneribus imponendis, tri
tis conferendis, bello gerendo, fœd
bus icendis, aut ſimilibus, deliberand
eſt. Duo autem hic ſunt tribunalia cor
quibus cauſæ aguntur atque judicant
unum inferius, alterum ſuperius. In
rius vocatur in quo coram duobus i
civium magiſtris in tempore, cauſæ n
noris momenti ventilantur & termina
tur; dubiæ autem & majoris momen
ad ſuperius referuntur. Superius conſ
toto Senatu, nimirum duobus illis Co
ſulibus in tempore, reliquis Scabinis
quatuor Conſiliariis; à quorum judic
nulla provocatio eſt ad aliud quodcun
que tribunal.

Zwollæ civitatis regimen eſt pen
duo membra. quorũ prius conſtat è ma
giſtratu annuo, qui politicas res admini
ſtrat, & jus dicit in cauſis civilibus & cri
minalibus. alterum conſtat XLVIII-vi
ris, qui jurati Communes, vulgo *geſvvo*
ren gemeynte appellantur: ſine quibu

Magi-

giſtratus, quum de regalibus, privile-
, tributis, & oneribus publicis, deli-
ndum eſt, nihil deliberare, nihil ſta-
e poteſt. Magiſtratus porro annuus
ſtat XVI viris. quorum octo ſunt
bini;coram quibus omnes cauſæ con-
verſæ diſceptantur. Suntque diviſi in
tuor claſſes, ſecundum quatuor op-
vicos, ut vocant, & bini ſingulis
ſibus attributi, horum octo Scabino-
n bini ſingulis menſibus præſident,
civium Magiſtri ſive Conſules in tem-
e vocantur. reliqui octo ſunt Conſi-
ii ſive Senatores, qui Scabinis in re-
nine adſiſtunt, & in omnibus judiciis
conventibus à Magiſtratu in Sena-
m advocantur, pari cum cæteris in
tentiis dicendis authoritate & pote-
te. Magiſtratus autem quotannis mu-
ur menſe januario, feſto converſionis
Pauli; obtinetque conſuetudo, ut, qui
agiſtratu decedunt, in Senatorum col-
gium aſſciſcantur, & vice verſa. Electio
agiſtratuum eſt penes duodecim è col-
gio XLVIII-virorum, qui ſorte ſive per
bas numerum hunc XII-virorum inter
ſortiuntur, & libertime Magiſtratum
igunt, & deſtituunt, quando opus eſt.

VIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

VI.

De regimine totius provinciæ veteri & hodierno.

TRanſiſalana provincia multis ſec
Epiſcopis Vltrajectinis ſubdita f
Idque libero quodam modo. nam p
vincia hæc ſemper adminiſtrata fui
ſuis Ordinibus, Nobilitate nimirum
tribus urbibus primariis, Davētria, Ca
pis, Zwolla: quibus Ordinibus Epiſ
pus tantum præſedit, & poſt comitia
ſoluta ſecundum eorum decretum e
cutor extitit eorum de quibus conve
rat: neque quicquam præterea juris ſ
vindicavit in haſce tres urbes, ne quid
in clericos in eis commorantes. Ver
quum ſub Epiſcopis provincia hæc
miſerum in modum fuiſſet jactata, p
tim infeſtiſſimis diſſidiis, partim pote
tiſſimorum vicinorum ambitioſis co
tibus, quibus propulſandis præſules f
impares fuerant; tandem, ut ſe ex h
ſce miſeriis extricarent, ad potentiore
atque opulentiorem principem reſpic
re cœpit: quumque ſeſe ultro offerret C
rolus V. reliquarum pene provinciaru
hæres & Rom. Imperator, qui vicin
omnes longe opibus & potentia ſup
rabat; Tranſiſulaniæ Ordines, non i
vito Henrico Bavaro, præſule Trajectin

ann

o cIↃIↃXXVIII, atque adeo illius
tatu, cum eodem Imperatore conve-
unt; ſeſeque ipſi & ſucceſſoribus il-
Brabantiæ ducibus & Hollandiæ co-
ibus ſubmiſerunt hiſce fere conditio-
us. Tranſiſalaniæ Ordinibus privile-
& immunitates univerſæ & ſingulæ
æ tectæ manento. Iudiciis conſuetis
ntor, nec illius rei cauſa inviti extra
vinciam evocantor. Bellum Tranſi-
nis à quocunque illatum, Cæſar ejuſ-
: ſucceſſores ſuis ſumtibus propulſan-
Ditionis fines antiquos vindicanto.
cuniarias exactiones novas, bello ur-
te, habita civitatum ratione, modi-
ſuo jure exigunto. Tranſiſulanos ex-
provinciam ſuam, in aliis Cæſari
ditis ditionibus ob æs alienum, quod
ncipes, aut provincia, homove pri-
tus publico nomine debet, in jus vo-
ri, trahi aut retineri ne permittunto:
privata vero ſingulorum debita, fas
itumque eſto. Cæſar Duci Gelriæ ſuo
e bellum inferto, donec provinciæ ab-
a reſtituerit. Ordinibus Tranſiſula-
æ, authoritate Cæſaris, pecuniarias ex-
tiones provincialibus imperare liceat,
æs alienum belli tempore contractum
ſolvant. Multam pecuniariam, quam
ntiſtes ac Zwollani Gelriæ duci datis
bulis promiſerunt, Cæſar vi aut gratia
reddi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

reddi curato. Si quæ forte diſſidia in
Tranſiſalanos orta fuerint, aut poſt i
oriantur, Cæſar ejuſque hæredes & ſu
ceſſores, ut bonos principes decet, n
augeri, ſed quantocius tolli procurant
illoſque ut cæteros ſuos ſubditos ab
mni violentia atque injuria defendun
Bituminoſos ceſpites, certa tantum qu
titate & modo, extra provinciam eve
permittunto: atque intra triennium pr
vinciæ ſtatum in commodiorem or
nem reſtituunto. Annuam penſion
pecuniarum quã antiſtibus ſolvere co
ſueverunt, poſthac Cæſari, donec ali
de ea re conſtituatur, perſolvunto:
publica moneta cum Cæſarianis mon
tariis tranſigunto. Contributiones a
nuas Antiſtitis, ad bellum ſuſtinendu
dari ſuetas, tribuunto.

Quibus tranſactis, Georgius Scher
kius Baro à Tautenbergh, Friſiæ Gube
nator, provinciæ præfecturam adiit,
in omnibus locis nomine Cæſaris fu
inauguratus. Sub Carolo ergo ejuſq
filio Philippo eadem pene hujus provi
ciæ quæ cæterarum fortuna fuit, don
cum cæteris ſe in libertatem vindicar
ab eo tempore uti & cæteræ à ſuis O
dinibus regi cœpit, penes quos ſumm
hodie eſt authoritas.

Porrò Ordines hujus provinciæ hoc

co

conſtant duobus membris: Nobilibus, ſi-
ve equeſtri ordine, atque communitati-
bus oppidorum. Nobilitatis ordinem re-
præſentant quinque præfecti agrarii, quos
vulgo *Droſten* vocant. quorum tres ma-
joris ſunt dignationis; Salandicus, Twen-
tanus & Vollenhovianus; duo minoris;
Haexbergenſis, & Iſſelmundanus, qui li-
cet ſinguli ſuas habeant juriſdictiones ſe-
paratas, tamen prior non incommode
ſub Twentano, poſterior ſub Salandico
comprehendi poſſunt. Hiſce adduntur
aliqui equeſtris ordinis viri, qui ex an-
tiqua aut nupera conſuetudine ſuffra-
gandi in comitiis obtinent authoritatem:
Oppidorum nomine tantum tres civita-
tes cenſentur; Daventria, Campi & Zwol-
la; quarum magiſtratus ad comitia com-
munitatum nomine vocantur. Atque in
hiſce ſolis comitia annua Ordinum to-
tius provinciæ habentur ſucceſſive. At-
que horum Ordinum eadem eſt pote-
ſtas quæ in cæteris provinciis, nimirum
in ſua ſumma; atque eadem omnia deli-
berant, decernuntque, nulli alteri pro-
vinciæ obnoxii.

Ad cæterarum quoque provinciarum
formam, Ordines hi ſuos habent Depu-
tatos, qui in illa civitate, quæ anno Co-
mitiorum publicorum habendorum
jus habet, ſedem atque domicilium ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

bent. Deputati hi ſex ſunt numero, è tri
bus majoribus præfecturis & tribus ill
civitatibus ſinguli; quibus munus pl
rumque in triennium prorogatur.

VIII.

De publico judicio.

IN tribus majoribus civitatibus, uti ſu
pra diximus, cauſæ omnes & civil
& criminales judicantur per arreſtum, u
vocant; neque fas eſt cuiquam ab hoc ju
dicio provocare aut appellare. à cæter
tribunalibus, quæ in minoribus oppidi
& vicis hujus provinciæ conſtituta ſun
appellatur ad publicum quoddam to
tius provinciæ tribunal, ſive conventun
juridicum, quem peculiari voce provin
ciales vocant *Claronge*; qui non ſingu
lis annis, ſed ſingulis octenniis, aut etian
decenniis, vel prout Ordinibus in pu
blicis comitiis viſum fuerit, celebratu
Locus antiqua, uti videtur, conſuetu
dine eſt Daventria: Iudices, Præfectu
provinciæ ſive Quæſtor Sallandicus, ſpe
cialiter ad id à Præfecto (ſi ipſe intereſſ
nequeat) deputatus, Præſidis nomine
tum equeſtris ordinis viri; atque e
Daventrienſi civitate Scabini quatuor
ex Campenſi bini; & ex Zwollenſi to
tidem. Ad hos cauſæ omnes per appel
lationem ex agro & minoribus oppidi
refe

feruntur, & ab his finali judicio ter-
nantur.

GRONINGA ET VMLANDIA,

I.

Regionis ſitus & limites.

POſt Lavicæ æſtuarium (inquit *Emmius*) & Gerricomis cœnobium ad alveum ejus pene emortuum ſitum, qui limes t agri Friſii Tranſlavicani, ſequitur ager roningarus, longoque littoris tractu, on minus quinis milliaribus, ſecunum latus boreale ac vadoſa æſtuaria ulgo *de Watten*) recta in ortum porgitur. inde in meridiem ſe referens, maſi flu. oſtio ac ſinu illo, quem *Dulrtum* à fluctuum rabie vocant, orti- latere, clauditur, ſinuoſis admodum ttoribus. Nam primum à ſeptentrionius per aliquot paſſuum millia deſcendit, d portum fere Delfſilanum; inde rurſus ortum convertitur, Amaſo flu. oram dente: mox ad Dullarti initium, in terns ſeſe inſinuantis, veluti linguam aut uneum efformās, (in cujus extremitate eida vicus ſitus eſt,) inter meridiem

& occaſum aliquo uſque, deinde quaſi incitantibus ſe in terram fluctibus, ulterius etiam in occidentem longo ſpatio littus retrahit, iterumque brevi flexu in ortum redit, & eodem pene, quo in occidentem ierat, ſpatio rurſum procurrit: poſtremo aliis etiam minoribus ſinibus receptis ad terminum auſtrinum contendit; & ab eo termino per paluſtria & arenoſa loca ad Ooſtergoæ limitem recurrit; quod latus ejus eſt omnium maximum, & haud brevius xxvi mill. paſſuum. Limites itaque hujus provinciæ ſunt ad occidentem Friſia; ad ſeptentriones vadoſa æſtuaria & mare; ad orientem Amaſus, & ex oppoſito Friſia orientalis; itemque Dullartus ſinus; ad meridiem Tranſiſalania. Hanc regionem (inquit idem) minoris Friſiæ interdum nomine avorum memoria reperio; jam uſus obtinuit Groninganam appellari ab urbe; ſed ex decreto in actis publicis non niſi Omlandiam. Regio univerſa ab exitu Lavicæ, qua æſtuarium ſe curvat, qua Huneſus egreditur, (qui jam hoc nomine ignotus ſupra urbem Schutendiep, infra autem Reitdiep appellatur;) qua vadum à ſeptentrionibus obtegit, qua Amaſus qua Dullartus ſe ſinuat, in ora aggeribus perpetuis, opere difficilimo, ſepitur, & contra aquarum illuviem defendi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nditur : idem ſecundum Huneſi la-
ſum fit, non ab urbe ſolum, ſed & ſupra
lam.

II.

Soli qualitates.

AGer hic dimidio minor eſt quam Friſiæ occidentalis: argilloſo ut plurimũ & ubere ad paſcua juxta ac frumenta ſolo. Paluſtris tamen & nemoroſus, qua Dullarto adjacet atque Ooſtergois ad meridiem cohæret: Sabuloſus qua Drentiæ conjungitur. Sed de ſoli qualitatibus ſequenti capite particularius dicetur.

III.

Diviſio hujus provinciæ.

DIviſa fuit hæc provincia jam olim in plures minores provinciolas & populos legibus & regimine inter ſe diſtinctos, quos tamen commune fœdus & reſpubl. quædam major in unum corpus veluti recolligebat. cujus rei veſtigia ne nunc quidem interierunt. Eos porro populos, Huneſi fluentum veluti in duas claſſes diſtinguit, ſed impares. Ad occidentem & meridiem illius colunt *Langovveldii* Ooſtergois finitimi, vicos fanis inſignes complexi XIII; *Fredovvoldii* in eadem plaga, Sylveſtribus & Drentiæ propinqui, X vicis comprehenſi:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

tenui in ſolo utrique: *Hummertzii* in la
tere æſtuarii Lavicani, eluvionibus ad
tres tantum vicos redacti, in agro felici
ubi rivus ex Drentia deſcendens & trans
huneſanam omnem regionem perer
rans, canali novo ad caſtellum militar
compreſſus in Lavicanum æſtuarium
exit, & alluvio nunc reſtituit quod dilu
via quondam abſtulerunt: *Medachii*
ad ejuſdem flu. ripam magis introrſum
pertinentes, in ſolo perubere & læto, in
IX vicos ſparſi: qui olim octopagici vo-
cati, & Huneſgoniis attributi. Ad orien-
tem & ſeptentrionem ejuſdem flu. *Hu-
neſgonii* reliqui, ſecundum boreum pro-
vinciæ hujus littus longo tractu extenſi,
atque hinc verſus interiora Hummetziis
& Medachiis pariter adverſa in ripa ſe-
cundum amnis lapſum oppoſiti; donec
in proxima urbis Groninganæ, & in ri-
vum Dammonenſem meridiano latere
incurrant: latis ſimul & omni ex parte
tum natura tum hominum opere bene
cultis finibus; quippe quibus non minus
XV vici cum ſingulis fanis contineantur:
diſtincti in quinque minores præfectu-
ras; Marnenſem, ad oſtium Lavicæ ſi-
tam: Vbbinganam, Groninganæ ad co-
rum vicinam: Mediam: quartam ab ag-
gere interiore cognominatam, quæ in
aquilonem ab urbe vergit, rivoque Dam-
monenſi

onenſi ad cæciam ab urbe defluenti
ontigua eſt: poſtremam denique prio-
bus majorem, per quina paſſuum mil-
a juxta exterius littus porrectam, pa-
que fere ſpatio intus pateſcentem. *Fi-
elgonii*, Huneſgonios ad ortum ſequen-
s, ad Amaſi oram, in duas partes di-
iſi: quarum prior XXXI inſignes vicos
omplexa, nulli ſuperiorum felicitate ce-
it, tum ob terræ bonitatem, tum ob
ommoditatem vicini fluminis: altera,
uæ IX tantum vicos numerat, illam ad
uſtrum ſequitur, & Dwerſwoldia pro-
rie dicitur; humili, paluſtri & uligino-
o ſolo. Atque hi ſunt populi quos nunc
Omlandos vocant. Omnes hi populi in
res partes dividuntur. quarum prima,
quæ trans Huneſum eſt uſque ad Lavi-
am & Ooſtergoos, occidentalis vulgo
uncupatur: altera Huneſgonios cis Hu-
eſum: tertia Fivelgonios complecti-
ur. A Fivelgoniis ſequitur Præfectura
vetus, (vulgo *Oldambt*;) ab Amaſo
lu. initium ſumens, & ad Dullartum
inum pertingens, à quo quondam ma-
ximam jacturam fuit paſſa, agris & vicis
fluctu obrutis; ut è magno eorum nu-
mero hodie vix XVII ac plerique ſe-
milaceri & mutili ſuperſint. hujus pars
borea, Amaſo vicina, pinguis & argilloſi
ſoli eſt; reliqua minus læti, partim palu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſtris arenoſaque, partim nemoroſa. Tota vero hæc ab Amaſo ad auſtrinum limitem ab annis cc & ſupra civitati Groningæ bonis conditionibus paret. Ejus auſtrino limiti ad Dullarti finem *Weſtervvoldii* connectuntur, vicis quinque ſolo haud felice & fere paludoſo. Poſtremo territorium ſuburbanum eſt, (*da Gho vnd Woldrecht*,) totius regionis fines ad auſtrum longo tractu cõtra Drentiam tuens, vicos ambitu ſuo continens XII, cum fanis VI. Hanc quoque partem, ambigui inter provinciam hanc & Drentiam juris, & quæ plures dominos quondam habuit, Burgundi principes Senatui populoque Groningano attribuerunt, nihil imminuto veteri vicanorum jure ac libertate.

IV.

Mores & ingenia incolarum.

MOres incolarum à cæterorum Friſiorum moribus parum differunt: oppidanus populus moribus comis, blãdus, ſolers, induſtrius, litterarum amans, iiſque bene excultus, in amictu & victu ſplendidus; uterque autem, tam agrarius, quam oppidanus, pertinaciſſimus in tuendo jure ſuo & publica libertate, & cuncta potius patitur quam ſervitutem.

m. quibus ipſorum moribus factum, ſuperioribus ſeculis extrema quæque o patriæ libertate tuenda pertulerint; dieque nulla confœderatarum pro- nciarum tributa & onera patientius fe- t, largius conferat, & animoſius in ommune conſulat; adeoque omnium nfeſſione præſtantiores viros ad publi- collegia mittat.

V.

Oppida hujus provinciæ, & vici celebriores.

G Roninga, urbs ampla hodie & ſpatio- ſa, ac publicis privatiſque ædificiis agnifica. Situs illius ita ſe habet: De- rrunt ex Drentia per præfecturam ſub- rbanam ſuperiorem duo amnes, Hu- eſus & Aha, pariter ab euronoto in cir- ium euntes, non longo inter ſe ſpatio isjuncti, VIII, VI, nonnullibi & IV tan- um ſtadiis, per humiles & uliginoſos ampos; à quibus dorſum utrimque pau- atim ſe erigit, declive leniter utrimque, ſublimibus & ſpatioſis Drentiæ cam- is veniens, & ſenſim ſe linguæ inſtar ub finem coarctans. In illius dorſi parte ene ultima, qua Aha illud propius acce- it, poſita eſt Groninga, arctior olim & in ipſiſſimo dorſo tantum ædificata, de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

inde ampliata paulatim, & devexa,
humiliora utrimque largius complex
loco perquam felice, curribuſq; ac nav
giis ad importandum pariter commod
ſegetibus ac paſcuis inprimis fortuna
Dorſum autem illud modice ad bina c
citer ſtadia ultra urbem verſus borea
procurrit, ibique in æquam planicie
deſinit, media ferme inter urbem & co
nobium Selwerdicum via. Aha auten
in angulo urbis, qui inter meridiem
occidentem prominet, mœnibus ſe i
ſinuat per amplos fornices ſub vallo ſtr
ctos, intraque mœnia occiduo in lat
urbem ſtringens longo tractu, & por
lateritio junctus, tandem in angulo
tero occaſum æſtivum ſpectante per
miles fornices exit, alveo profundo
multarum navium capace, inque ip
egreſſu, Huneſo ad urbem derivato, &
duobus lateribus, ortivo & boreo, mœ
nia foris complexo, miſcetur. Hune
enim urbi allapſus, in ipſo orientis ang
lo, atque ibi muro tranſverſo rejectu
ortivo latere vallum radens, & ſubu
bium inſigne ab urbe ſecludens, à ſepte
trione ſenſim in occidentem ſe flectit,
dicto loco Ahæ confunditur. Ambit
mœnium jam anno cIↄ Iↄc v in ext
riore foſſæ labro bis M & DC XVIII pa
patebat. Poſtea forma mœnium in l

te

re meridiano multum mutata, & am-
or meliorque facta, cui ſimilem vix
bi reperias, ſive foſſam ſpectes raræ la-
udinis & profunditatis, ſive vallum
plex, exterius minuſque ſurgens, ex
ſo foſſæ labro, & interius, quod longe
ajus & ſublimius, utraque pedum
xviii interſtitio disjuncta. Et anno
15 eadem forma in oppoſito urbis la-
re mœnia ampliata, novæque urbis
ea, veteri urbi magnitudine pene par,
jecta; foſſa hac parte mœnia ambiente
ofunda, &, qua aquæ ſuperficies eſt,
on minus quam CCLXX pedes lata. Ad-
ta propugnacula è terra magnæ molis;
uorum tria intra foſſam vallum am-
entem vallo ipſi connexa, duo ad bo-
am portas tegentia, tertium in auſtrina
rte: quartum item, ſed extra foſſam,
c vallo contiguum, portę orientali ob-
ctum. adhæc alia duo eiuſdem generis
llo conjuncta, ſed minora; & præter
ex lateribus ſtructa VII, quædam tur-
culis faſtigiata, quædam ſine faſtigiis;
mnia muniendæ urbi contra vim ho-
ilem inſtituta. Quid multa? univerſam
bem, tam veterem quam novam, ho-
e ambiunt propagnacula XVII, ita ut
o opere & induſtria urbs hodie longe
unitiſſima ſit. Hiſpani hic quondam
cem moliti fuerant, quæ poſt tranſa-
ctionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ctionem Gandavenſem à civibus fui
verſa.

Fana ſunt in ea in univerſum XII; quibus tria ſunt parochialia, quinq; m naſtica, quatuor xenodocheis conj cta. Parochialium ampliſſimum & a quiſſimum Martinianum, cum editi ma & peregregii operis turri, qu quam faſtigio jam mutila. Walburgic in eadem cum præcedenti area, for pene rotundæ; cui etiam cohæret ſu limis faſtigii turris. Vtrumque hoc tum eſt in parte urbis inter ortum boream, proxime ad vetera mœnia; M tinianum etiam ad angulum fori ma ris. Tertium in parte urbis occidenta Mariæ virgini ſacrum, foro alteri imm nens, cum turri item alte faſtigiata; qua notæ complures horis ſingulis p cinunt, eaſdemque in ſemiſſes dividu Secundum hæc tria templa, urbs div fuit quondam in tres parochias; nunc duas, Walburgica Martinianæ add. E monaſticis ampliſſimum Franciſ num, cum cœnobio ſpacioſo, in urbis re medio; quod cœnobium jam blice literariæ ſcholæ ſedes eſt. alteru Jacobæum, cum cœnobio Domini norum, in boreo urbis latere, ad i pene mœnia. Tertium modicum, m nachorum quondam quos fratres v

ca

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

t, cum cœnobio, ad angulum areæ
lburgicæ boream: id cœnobium ſu-
pori ſeculo in aulam Epiſcopi verſum;
ac Gubernatoris provinciæ domici-
m eſt factum. Quartum, monialium S.
ræ. Quintum, virginum nobilium nō
iatarum. Fora in urbe duo inſignia &
tioſa. unum, à latitudine (*dat bre-
market*) dictum, raræ magnitudinis,
ipiens ab area Martiniana, & CLXXIX
luum ſpacio inde in occidentem hy-
num procurrens; latitudine paulo
nore: intra cujus ambitum curia mo-
a, cum œnopolio. curia haud paulo
ajore cum turricula, in vertice, con-
uis parietibus. à quo trames perbre-
s in alterum, ſuperiore etiam longius,
iſcarium nuncupatum; in cujus fine
ea ac templum virgini Mariæ ſacrum:
patet in longitudinem, ſi aream tem-
i addas, paſſ. CCXLI, ſine area CXLIII.
d hæc duo fora, capita non minus XVII
latearum, fere ampliſſimarum, per-
nent: è quibus ſex è totidem urbis
ortis recta linea veniunt. Plateæ ma-
ores dudum fuerunt XXVI: quibus
uperioribus annis acceſſit nova, ædi-
iciis elegans, à fori angulo per medium
ortum cœnobii Franciſcani ducta. Mi-
nores item aliquot portæ in vallo octo;
d quarum unam, quam Dominicam
vocant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

vocant, Hiſpani ſub initiis belli hujus Be-
gici validam & amplam excitaverant a
cem quinquangularem; quæ antequa
perfecta eſſet, pacificatione Gandaven
publicata, à civibus fuit everſa. Subu
bium magnum & ædificiis frequens (vu
go *Schutendiep*) jam quoque urbi co
nexum; quum ante vallo terreo & foſ
profunda fuiſſet incinctum.

Poſt Groningam nobiliſſima & m
xima *Dammona* eſt, oppidi inſtar, ſi an
bitum, ædificiorum numerum, viaru
habitum, magnitudinem & incolaru
frequētiam ſpectes, ſed honore mœniu
& jure civilis imperii, magiſtratuumq
carens, amœna; in circulum fere
colligens, foſſaque ut plurimum cinct
Templum habet cum turre late ſpectabi
Sita eſt ad Fivelam binis infra Gronin
gam milliarib. verſus cœciam; eodem
que amne navigabili diviſa, & v pont
bus juncta: unde ad exitum amnis, ul
Delfſileus portus & caſtellum, milliare e
dimidium. Prætorium, imperium & ju
riſdictionem pene omnem ſoli Ripper
dæi & Houverdæi, aut qui his ſucceſſe
re, dudum nunc tenent, &, quem vo
lunt, Conſulem, id eſt, Redgerum oppi
danis dant. Iudices illorum vix umbran
rei, cujus nomen gerunt, tenent. Quon
dam & vallo munita fuit, & jure magi
ſtratuum

aturum donata ; ſed ſuperiori ſeculo
unique amiſit, & vix ab excidio ſub
rgundo fuit ſervata.
Reliqua per omnem agrum vici re-
nt ; & in his fanis inſignes CLX ; quo-
m non pauci ea magnitudine & cul-
, ut oppidula videri queant : Cujuſ-
odi ſunt *Viſuleta* ad Lavicam, &
rthorma in Longowoldiis : *Winſu-*
um ad Huneſi flexum, uno infra ur-
m milliari : *Bedumum, Vthuſa, Mid-*
ſthemum, Warſumum in Hunesgo-
s; *Loppershemum, Berumum, Farm-*
mum & *Delfſila* illi proxima, amplis
nc munitionibus veluti urbs cincta &
rtu celebris, in Fivelgoniis: Winſcota:
quondam florens, nunc fere Dullarti
ctibus detrita, *Midvvolda* cum ſano
atuor turribus longe conſpicuo, in
æfectura veteri.
Egregia adhæc ædificiis & opulentia
onachorum & virginum cœnobia in
ro fere XXV : ante cætera verò *Adoar-*
a in Medachiis, quinque vicis impe-
ns, opibus inclyta, ſuperbo inprimis
no viſenda; ædificiis frequens, munitio-
bus & oppidis inſtar oppidi clauſa.
Caſtella militaria in agri ora ; Solt-
mpæum ad Huneſi oſtium ; Delfſi-
um jam dictum ; Reidanum ad Amaſi
Dullarti angulum communem ; Bel-
lingwol-

lingwoldium ad intimum Dullarti rec-
ſum : Buertangæum in Paluſtribus int
Weſterwoldios & Monaſterienſes m
diis : integra hæc omnia & præſidiis i
ſeſſa, ad ſervandos aditus contra hoſt

VI.

Oppidi regimen politicum & civile, & privilegia.

FOrma reipublicæ in urbe ariſtocra
ca eſt, modice in democratiam dec
nans. Conſules IV ſummum dignita
locum in ea tenent. His additi etia
nunc XII Senatores, qui omnes Sen
tum conficiunt, totius reip. caput. P
nes hunc eſt juriſdictio urbana, poteſta
que in rebus urbanis edicendi, voca
di, prehendi, in cuſtodiam dand
ſupplicia extrema irrogandi, gratiæ
ciendæ, pecuniam publicam tractand
pleroſque alios magiſtratus creandi, in
primis Hovemannos; præfectos terr
toriorum extra urbem deſignandi, l
gationes mittendi; denique hujus eſt to
ti reip. conſulere. Conſulare & Sen
torium munus bienne eſt ita compar
tum, ut quotannis dimidia ſenatus par
cui duo anni in munere expleti ſunt, co
legio decedat, aliique pari numero
locum ſuccedant. Conſules dignitate
Senatu præcedunt, licet ceteri pare

ſuffr.

ſragii habeant poteſtatem. Per vices
nis menſibus, eo ordine, quem ſors
t Senatui, præſident. Præſes ſigillum
blicum cuſtodit, apparitoribus atque
cenſis ſtipatur; vocationem, prehenſio-
m habet; pleraque refert ad Senatum,
gat ſuffragia, & quod majori parti pla-
t pro totius Senatus Sententia pronun-
at. Idem cum tribus Senatoribus, quos
ſors vel comparatio cum collegis ei
nxit, certo tempore in prætorio jus ci-
bus inter ſe litigantibus dicit, aut iis
ibus contra cives actio eſt; idque fere
minores res, & non niſi à meridie,
miſſo jam Senatu in quo tribunali ju-
ſdictio ejuſmodi eſt, ut celerrime liti-
ntes abſolvantur. Ab eo ad Senatum
ovocatur; à quo nulla provocatio eſt.
ſt & collegium aliud XXIV-virorum
honeſtiſſimo civium ordine; quod *cō-*
lium juratum vocant, propterea quod
otannis, non minus quam Senatus, ſe
lenni jurejurando reip. obſtringit. & in
llegio illo Triumviri veluti collegii prę-
des & rectores; qui ex eo, quod reliquo-
m nomine verba faciunt in Senatu aut
bi res poſcit, *Talemanni* dicuntur. Ho-
m qui in hoc collegio ſunt munus item
ienne, XII quotannis decedentibus.
rant autem apud conſulem in Senatu
uotannis, vocatos in curiam ſe ventu-

ros, reip. cum Senatu conſulturos, Sena
cuique auxilio futuros, coitiones ſeorſu
non facturos, nec factiones inſtituturo
Vſus autem recepit, ut rerum gravio
rum, quæ ad totam remp. pertinent, n
hil agat Senatus, aut de iis conſtituat, n
ſi ex aſſenſu concilii hujus: cujuſmod
ſunt; bella ſuſcipere & finire, fœdera in
re, leges ferre aut abrogare, munition
novas aut alia opera publica magni mo
menti inſtituere, in re monetaria aliqu
mutare, alieno ære civitatem gravar
De quibus quum agitur, ſolet Senatu
eos, una cum iis qui Senatu proxime d
ceſſerunt, quos Senatum veterem vocan
in curiam accerſere, & rebus diligent
deliberatis & excuſſis ex eorum aſſen
aut diſſenſu conſtituere. Hoc ad robu
decretorum & retinendam civitatis con
cordiam non parum prodeſſe majoribu
viſum. quare interdum etiam alios ex ho
neſtiorum civium ordine Senatus con
vocat, ut hujuſmodi deliberationibus in
terſint, & maxime ædiles duos tribun
ciæ poteſtatis, qui ſocietatum, in qua
opificum plebs eſt diviſa, magiſtri & pa
troni ſunt, eaſque in omnem partem
poſſunt movere. Ad munus porro con
cilii hujus jurati pertinet, Conſules &
Senatores quotannis legere. Deſigna
tio fit hoc modo: Concilium ad ſextum

idu

dus februarii ex voluntate Senatus coa-
tum in curia, coram Senatu per ſortem
eſignabat olim ex ſuo numero viros
ovem; proximo autem ſeculo non ni-
quinque; quos nunc Gubernator ad-
uc ex pacto deſignat. Hi præſente Sena-
u, Conſule verbis præeunte, jusjuran-
um præſtant, nihil gratiæ, odio, invi-
iæ, cupidini ſe daturos, ſoliuſque reipu-
licæ rationem habituros. Mox digreſſo
enatu reliquiſque è concilio, in concla-
i concluſi non ante inde diſcedunt,
uam in viros VIII liberis ſuffragiis
ectos conſenſerint. Legunt autem, non
am quod certa lex jubeat, quam quod
nore ita ſit receptum, plerumque duos;
ui ex collegio Hovetmannorum eodem
orte tempore diſcedunt: deinde eos,
qui in Senatu prius fuerunt, niſi quid ob-
tet: denique optimum quemque ex ho-
neſtiſſimo civium ordine, maximeque
x concilio aut collegio ſuo, velut è ſe-
minario Senatus. Eo facto, electos ſine
mora Senatui in curia congregato edunt,
domumque diſcedunt. Senatus editos
per viatorem confeſtim in curiam vo-
cat. Qui ſi electioni aſſentiantur, quod
fere accidit, eodem momento ad præ-
torium deducti, ibi aperto ſub cœlo
circumfuſi corona populi, qui exci-
tus ſigno nolæ majoris, & moris hujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

gnarus, frequens concurrit, ſolenni juramento, præeunte verbis præſide, conſule è feneſtra prætorii proſpectante, ſtantes Reipublicæ ſe obligant, una cum cæteris in Senatu manſuris in annum proximum. poſtridieque cum eiſdem collegi congregati, cumque iis in occulta ſuffragia miſſi, conſules è ſuo collegarumqu numero deſignant aut duos, ſi totidem loca vacant, id quod accidit ut plurimum, duobus fere quotannis conſulatu abeuntibus; aut tres; aut etiam nonnumquam quatuor; nonnumquam quoque unum tantum. Deſignant autem ant alios plerumque eos, ſi eorum copia ſit, qui conſulatu ante ſunt functi, judiceſque inter agrarios fuerunt. Sic demum die a eo XIV qui Apoſtolo Petro ſacer eſt decedentibus veteribus totidem, munu ſuum capeſſunt. Quod ſi contingat ut ex electis his unus pluresve delatum honorem recuſent, eos reipublicæ multam dare aureos ſcutatos vicenos olim oportuit; nunc autem lata non multos ante annos lege aut capeſſere munus aut civitate diſcedere oportet. Idque quum accidit, (accidit autem raro) itemque ſi qua alioqui Senatorum conſulumve loca ſeu morte ſeu alia quacunque ratione vacent non jam V-virorum aut concilii jurat eſt, verum ipſius Senatus, alios ſufficer

&

: collegas cooptare. Octiduo dein poſt-
iam hæc Senatus electio facta eſt, coa-
o rurſus collegio jurato, ſimili ratione
uinque ex illis alii eodem in loco ſorte
ucuntur. Per hos XII deſignantur ex ho-
eſtiſſimo civium ordine, qui totidem è
ollegio decedentibus ſuccedant, & cum
eliquis collegis reipublicæ conſulant.
'um totum collegium tres è ſui medio
apit, qui collegium regant, quos *Tale-*
nannos vocari dixi.

Eſt præterea aliud in civitate colle-
ium, partem reipublicæ curans, nego-
iantiū ſcilicet diſciplinæ ac juri nautico
uendo & dirimendis inde natis contro-
erſiis olim præfectum; cujus tribunal
lat Gildricht dicitur. Octoviris hodie
conſtat; quorum etiam, ut Senatorum,
& eorum qui ſunt in concilio jurato,
munus bienne eſt; quaternis ſimiliter
quotannis collegio decedentibus ac toti-
dem ſuccedentibus. Id fit hoc modo: Se-
natus ea pars, quæ magiſtratu abit, qua-
tuor viros eligit, ſingulos è ſingulis civi-
tatis regionibus, (hæ quatuor omnino
ſunt;) honeſtiſſimos & graviſſimos quoſ-
que ex omni populo, nulla alia tum
poteſtate præditos. Hi quatuor electi to-
tidem aliis, quibus expletum biennium
eſt, ſuffecti, cæteris, qui annum tantum
in munere fuerunt, adduntur. Cuncti hi

ſtatim ad VIII calend mart. ex ſui medio ſeniorem deſignant, quem vocant *Oldermannum*, & duos fiſci magiſtros, *Busheeren* dictos; omnes in his officiis annuos: præter quos reliqui quinque, ſocietatis judices, *die Gildrichters*, nuncupantur. Senior, in collegio actor præcipuus, velut advocatus reipublicæ in tuendo ſtapulæ jure, de quo dicetur poſt, ejuſque cuſtos ac vindex, ſi quem contra id delinquere deprehendit, eum multam poſcit: tergiverſantem apud duum-viros fiſcales poſtulat, aut ad totum collegium rem defert: ſententiam pronunciatam exſequitur, niſi reus ad ſuperius tribunal Senatus aut Hovetmannorum provocet. Duum-viri fiſcales fiſci curam habent cum Oldermanno, atque albi mercatorum: oportetque eos, qui mercatui operam dare volunt, apud hos prius nomina ſua profiteri, ſine quo nemini id facere licet. Et ſunt iidem rationibus quotannis apud Conſulem reddendis obnoxii. Quibus expeditis, ſucceſſoribus fiſcellum tradunt, pecuniæ reliquum ærario reip. inferunt. Sed eſt collegii hujus curæ antiquitus commiſſa præcipue cuſtodia tota juris nautici, in codice reip. diligenter deſcripti, juriſdictioque univerſa ad res navales & maritimas pertinens.

Præter hos alii quoque ſunt VIII viri, regio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

egionum urbis magiſtri, bini ex ſingu- s regionibus delecti, honore & autho- itate haud poſtremi. bis quotannis cen- um agunt omnium civium: & quid quiſ- ue eorum gerat, quæ negotia tractet, uibus ſe ſuoſque tueatur, inquirunt, de- ides aut noxios reipub. cedere cogunt: e quis ædificans publice privatimque oceat, aut bono officiat, ne quid vi- ii canalibus ad deducendas aquas ac ordes per urbem accidat, quæque alia ad mundiciem urbis pertinent, pro- vident.

Quinetiam ſclopetariorum præfecti quatuor diu in civitate fuere, à Senatu quoque deſignati, perpetui. Hi curam armorum habebant, juventutemque maxime exercebant in tractandis ſclopetis. foro venalis annonæ, quæ ad urbem defertur quotidie, præerant. à piſtoribus & iis qui cereviſiam coquunt, ne quid fraudis committeretur, ut juſta eſſet ponderum & menſurarum ratio in officinis, cœnum ut publicis locis amoveretur, procurabant. Quæ omnia nunc ad centuriones octo oppidanos, qui iis ſucceſſerunt, ſunt tranſlata.

Denique *Ædiles* duo in repub. ſunt, tribuniciȩ poteſtatis, quam nō lege datā, ſed paulatim nitendo longius, turbulentis actionibus quæſitam proximis ſeculis,

uſurparunt, non magno ſane reipub. bono. Hi quoniam cum plebe opificum & inſtitorum connexi ſunt & ab iis dependent, de plebis ordine & diſtinctione pauca dicenda. Dividitur plebs ipſa ſecundum artificiorum aut rerum quas tractant diverſa genera in XVIII ſocietates: Exceptis iis qui cereviſiam coquunt, aut majora negotia in emendo vendendoque exercent. Hæ ſocietates ſingulæ binos ſibi præfectos ſuffragiis deſignatos creant quotannis mox à paſchatos: & in his primum quemque Seniorem vel Oldermannum, velut totius ſocietatis præſidem, reliquos binos capita ſocietatis dicunt: omnes in univerſum LIV. Et hi viciſſim circiter idem tempus mox ab electione ſui in cœnobio Iacobæo congregati, ædiles, quos dixi, edunt, non aliunde quam ex his ſocietatibus. Ædiles patronos ſe plebis profeſſi, haud diſſimiles veteribus in repub. Romana Tribunis, ab humili initio eo tandem progreſſi ſunt, dum & curam patrociniumque egenæ & circumventæ plebis prætexunt, multitudine freti, ut in morem abierit, nulla recipere de majore re decreta quibus aſſenſum hi Ædiles non adhibuiſſent. Quod ſæpe turbis locum fecit. A Senatu tamen, ut cæteri omnes, qui aliquid publici muneris aut poteſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

habent, ſic hi quoque ædiles ſuum jus olim acceperunt, & hodie accipiunt, num ſacramentum apud illum dicant quotannis: Suntque ea quæ exorbitant in hac parte, ſalubriter jam correcta ad metam revocata. Non enim licet ſocietatibus inconſulto Senatu aut refragante ſtatuta ulla condere: & quæ condiderunt, coguntur jurati exhibere. & ſimilia. Habent tamen ſocietatum Præfecti in ſua quique ſocietate poteſtatem cognoſcendi controverſias quaſdam, eaſque definiendi, ac multas exigendi. Ab his tamen ad ædiles, & ab ædilibus ad Senatum provocatur. Poſtremo præfecti rationes accepti & expenſi ædilibus reddunt; ædiles pecuniam impendunt ædificiis & ſtructuris publicis, & rationem reddunt vel præfectis his, vel conſulibus, ſi id requirant.

Eſt & perhoneſta in civitate procuratio Æditŭorum; qui delecti fere ex patria nobilitate bini aut terni in ſingulis parochiis, ſacras ædes & quæ iſtuc pertinent tuentur, bonaque in eum uſum à majoribus collata adminiſtrant. His pares ſunt Proviſores ptochodochiorum, quorum poſſeſſiones ac reditus perampli, quæ cura quoque ut plurimum Senatorii ordinis viris mandatur.

Habet & quæſtorem reſpub. qui pe-

cuniæ ac omnium redituum ejus con-
quiſitor & cuſtos, accepti ac expenſi in-
dices ſervat, & inde rationem Senatu
reddit.

Denique Iuriſconſultum, quem Syn-
dicum vocant, liberali reipublicæ ſtipen-
dio ornatum, ſummaque dignitate.

De Hovetmannorum collegio poſte
dicam.

Imperium quoque in agro civitas ha-
bet, quod duas præfecturas majores com-
plectitur, veterem & ſuburbanam: Qua-
rum illa vicos egregios XVII; hæc XI
minores; & in his cœnobia quinque.
Vtrique à Senatu præfectus datur, muta-
turque pro arbitrio: priori quidem fe-
re conſularis vir & genere nobili natus,
poſteriori ſenatorius. Atque ille quiden
cum Iudice ex indigenis plerumque ad-
dito, jus dicit, cæteraque imperii pera-
git Senatus nomine. ſed ſecundum le-
ges & morem patrium. Ex hoc mor
præfectura diſtinguitur in quinque ter-
ritoria, Muntenſe, Midwoldicum, Fin-
ſerwoldicum, Brocæum, Wynſcho-
tanum. Quorum quodlibet ſuum ha-
bet tribunal. In quo præfectus viciſſim
certis temporibus jus dicit de crimini-
bus, rebus ſoli, ædificiis ac ſimilibu
momenti majoris. Nec licet, quum
de his agitur, quenquam extra territo-

tium

m ſuum evocare; in cæteris, ut cre-
i debitique negotiis, licet. Nec fas eſt,
i in territorio ſuo, in quo vel ſedem
bet, vel in maleficio prehenſus eſt, ſup-
icio afficere aut cuſtodiæ mandare. Et
us recepit, ut præfecto jus dicenti aſ-
eant aliquot, qui in plebe territorii e-
nent, honoris cauſa: utque *Wedman-*
s (judicii miniſter) in unoquoque ter-
orio ſit, iſque & minora quædam,
uæ judicum ſolent eſſe, pro judice agat,
ſtodiæ præſit, prehendendique ha-
at poteſtatem. Præfectura autem ſub-
bana habet VIII-viros, optimos quoſ-
ue è plebe: quorum IV ſingulis bien-
is munere decedunt, & totidem alii
iis qui manent aſciſcuntur. quadrien-
um in munere continuant, jurantque
cundum morem & patrias leges, in-
rrupte ſe judicaturos. Adhæc ſorte è
o numero octo-viri ducunt duos, qui
inoribus cauſis expediundis, omnibus
iebus veneris & ſaturni Groningæ (hæc
ibunalis ejus ſedes) præfecto aſſideant
trimeſtre, & cum eo jus dicant, idque
iciſſim donec circumactus ſit totus an-
us. reliqui cum aſſeſſoribus his & cum
ræfecto, ter ſtato tempore ſingulis
nnis, aut quoties res poſcit, gravio-
es cauſas cognoſcunt & judicant; ſi-
mulque ſi qua de re minori ad ipſos
provo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

provocatum ſit à præfecti & duumviro-
rum ſententia. Ab his provocatio eſt a
Senatum urbanum.

Vrbem autem hanc emporium fuiſ
antiquitus, & negotiationes in vicin
juxta ac remotas regiones exercuiſſe, e
tra controverſiam eſt: itemque, Jus me
catus ſolemnis & nundinationum in to
agro vicino, Lavica & Amaſo concluſ
ſolam hanc ſi non lege aut pacto (quo
tamen verum reor) attamen more & ta
cito conſenſu jamdiu habuiſſe: Itemqu
ſtapulam rerum quæ in agro naſcuntu
& cereviſiæ ſolius Groninganæ uſum ib
dem obtinuiſſe. Refragati quidem ſu
agrarii, & longam & moleſtam litem o
pido moverunt; ſed quæ tandem ab a
bitris ab Illuſtr. General. Ordinibus da
tis ita ſunt definita: I, anno cIↃ IↃ XCV
Civitas in poſſeſſione juris ſtapulæ pari
ter in rebus in agro natis & peregrini
maneto: propolæ & propolia in agro no
ſunto: de cereviſiæ uſu res maneto in e
ſtatu in quo ſolet ex fœdere eſſe: &c. I I
anno cIↃ IↃXCVII: Omnes merces aut re
importatæ in agrum, etiamſi in agro ja
ſint, non ſint obnoxiæ ſtapulæ juri, ea
que emere, vendere, permutare inter
agrariis liceat: exceptis hinnulis, bubus
vaccis, trimeſtre longiuſve ſpatium i
agro paſtis, qui in agro natis accenſeri &

ſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ri oppidani juris ſubjecti eſſe debent. In
ro nata & ſtapulæ ſubjecta non alia
nferi debent niſi hæc: butyrum, caſeus,
ui, pulli, boves, vaccæ, triticum, ſe-
le, hordeum, avena, far: atque hæc
nnino, ni ante promercalia Groningæ
erint, diſtrahere in agro licitū non ſit.
Civitas hæc jam ante aliquot ætates
nſeatico fœderi aſcripta eſt. Eadé ornata
privilegio à majoribus accepto, & Cæ-
um diplomate confirmato, & ſine vi-
o ad hæc tempora continuato, ne cui-
iam omnino vel regi vel principi vel
dini liceat quenquam, qui civis aut
cola civitatis ſit, aut quoquo modo ci-
tati ſubjectus, judicii cauſa è civitate
ocare, aut ad ullum tribunal exterum
tare. Denique hoc etiam civitati egre-
um, quod argenteæ æreæque pecuniæ
gnandæ ab annis non minus CCCC, au-
ę vero ab anno Chriſti CIↃ CCCCLXXXIV
s habuerit, habeatque.

Academia in hac urbe ab Ordinibus
rovinciæ inſtituta anno CIↃ IↃCXIV, &
lenni ritu die XXIII aug. introducta; qui
ies inaugurando Rectori dicatus ma-
et. Collata in hunc finem ingens ſum-
na, ſumenda quotannis è cenſibus mo-
aſticis. Locus datus juxta fanum Fran-
iſcanum in latere ejus boreo, regione
ommoda & à vulgi ſtrepitu ſemota. Sub-
levan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

levandis ſtudioſorum ſumtibus men
communis inſtructa in capita XL; q
qui utuntur, in annum œconomo pe
dunt aureos tantum Carolinos XLV; r
liquum reſp. ſolvit, egregio tenuioru
levamine.

VII.

Iudicia in agris politica civilia.

IVriſdictio per omnem agrum (exc
pta præfectura veteri & ſuburbana,
qua diximus) cum prædiis antiquitus
beris ac immunibus connexa eſt, ut, q
prædia illa ut ſua tenet, juriſdictione
cum imperio quoque teneat. Iuris d
cundi autem cauſa agri totius partes, qu
ante expoſuimus, in territoria quæda
minora ſunt ſubdiviſæ: & horum al
vicos ſingulos, alia binos, ternos, qu
ternoſve complectuntur: quædam & v
cos ſingulos disjungunt. Eſtque in ſing
lis territoriis certus tribunalis locus. A
quoniam in territoriis ſingulis præd
hujuſmodi complura ſunt, accidit f
re ut per vices & ſucceſſiones annu
prædiorum domini juriſdictionem cu
imperio habeant, idque ſecundum mo
dum aut numerum prædiorum quæ po
ſident. Porro prædiorum domini a
ipſi jus dicunt aut aliis hominibus ido
neis id delegant, prout cuique commo

du

m aut gratum eſt. Ius dicens, ſive ju-
ſuo, ſive delegato, patria lingua *Red-*
r, nonnuſquam etiam in locis ad occi-
ntem more tráſlavicano dicitur *Griet-*
annus: quæ voces judicem denotant.
unum aliquem, uti nunc lege cautum
, è territorio virum honeſtum dari
i ab iis, qui territorio comprehen-
ntur, curat, cui *Wedmanno* nomen
; qui non ſolum aſſidet jus dicenti, ſed
dicii quoque miniſter eſt, & quædam
inoris momenti per ſe expedit. Qui in
ris dicundi munere eſt, merum &
ixtum imperium habet, mandandi,
ehendendi, mulctandi, coercendi, ca-
te puniendi poteſtate præditus: mul-
as aut cætera judicii commoda percipit
ſe, aut cum Wedmanno pro rato com-
unicat. Ab his tribunalibus omnibus
pellatio eſt ad conventus juridicos, aut
ameram Hovetmannorum Groningen-
um: de quibus poſtea.

Eſt & aliud in agro tribunal, ad
imina graviora, controverſiaſque
: juriſdictionibus cognoſcendas &
dicandas pertinens: vocant com-
uniter *dat Over-recht*: quod vicos
omplures ejuſdem viciniæ colligit; è
uibus ii, qui eo jure prædi i ſunt,
d ſimiliter prædiis quibuſdam co-
æret,) vertente anno coeunt certo
loco,

loco; ubi antiquitus hoc tribunal loc
tum fuit; & in leges ac incorruptam ju
ſtitiæ adminiſtrationem ſeſe juramen
obſtringunt ii ad quos vices annuæ r
dierunt; iidemque, quoties res poſcit, vo
cati conveniunt eodem, cauſaſque co
gnoſcunt, & ſententias ferunt. Et ſunt tr
bunalia ejuſmodi cis Huneſum per H
neſgonios & Fivelgonios complura : q
alibi quoque *die Langh rechte* vocantu

Præter hæc curationes quoque ſunt
hac regione binæ, honeſtiſſimæ cond
tionis; quarum una ad aquarum clauſt
& quæ cum his cohærent, (vulgo *Sy*
recht,) altera ad aggeres pertinet : utr
que cum quadam imperii ſpecie; præſe
tim prior. In ea qui ſunt, non ſolum cla
ſtris ipſis, quorum maximus uſus, max
ma impendia, præſunt, ſed aquaru
ductus, ac derivationes, & pontes
mnibus & rivis impoſitos curāt: diviſi
claſſes aut collegia plura; & claſſes ſin
gulæ in gradus diſtinctæ. In his inferio
res *die Seyl-rechters*, ſuperiores *die Sche*
pers; ſummi *die upperſte Scheppers* appe
lantur. Et inferiores quidem in ſingul
claſſibus, quas *Sylveſten* vocant, complu
res ſunt pro numero pagorum, qui qual
bet claſſe comprehenduntur. Quilib
enim vicus ex ſui medio edit unū duoſv
viros idoneos, qui jurati in lege ad ho

pert

ttinentes ex ſe edunt duos aut plures periores, eoſque nunc fere è nobilitate. teſtas omnibus mandandi, vocandi, gnoſcendi, mulctandi ſecundum leges. onveniunt quotannis ter in claſſibus s ſtato tempore & loco. Aggerum præ- cti & ipſi ſecundum regiones & loca ter ſe diſtinguuntur, poteſtatemque nplam habent, parem pene cum prio- bus; ſed decreta omnium præter præfe- uram veterem, Hovetmannis ſubjecta nt. Operam dant ut aggeres, fluctuum olentiæ objecti, ſarti tecti ſerventur.

VIII.

Iudicium ſummum oppidi & provinciæ.

N oppido ſuprema litium dirimenda- rum poteſtas penes Senatum eſt; à cu- s ſententia aut decreto, nulla alterius dicis tanquam ſuperioris appellatio eſt, ec in civilibus nec in criminalibus cau- s; quo nihil ſublimius alicui civitati poſ- t obtingere: nec aliquid tale in ulla civi- ate præterquam in Helvetia reperitur. Nec hoc poſtremum; quod legum & ſta- utorum ſuorum ipſa domina eſt; ipſa erendi abrogandique liberrimam ha- bet poteſtatem; nec neceſſe habet ad ujuſquam voluntatem aut conſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſum reſpicere, atque ita ſciſcit & antiquat prout uſus & temporum ratio poſtulat.

Præter Senatum eſt in urbe aliud collegium, juris dicundi cauſa olim inſtitutum; perampla præditum poteſtate: *Houetmannorum Cameram* vulgo indigitant. Id non in cives, ſed in eos, qui vicinum agrum, fœdere civitati quondam junctum, incolunt, juriſdictionem directam habet; licet in urbe ſemper ſedem habuit, & ibidem jus dicit, & præter cives opibus & dignitate præcipuos, & fere conſulares, collegas non admittit: nec ulli præter Senatum edendorum collegarum poteſtatem habent. Initia hujus collegii obſcura: & prima eorum mentio in publicis monumentis poſt ann. 1400. Videntur autem, quum concors cum Ordinibus agri vicini civitas ageret, ac fœdera in certos annos percuſſa identidem prorogaret, prope ut una utrorumque reſp. videretur, ex conſenſu ſociorum profluxiſſe, rectius atque æquabilius expediundi juris & ſervandæ publicæ concordiæ cauſa. Tum autem electi, ex optimis quibuſque in civitate, etiam ex nobilitate quæ in urbem commigrarat & jus civitatis acquiſiverat, quini & quini fuerunt, per annos amplius LX, & diverſa ratione

aut abdicati aui prorogati. In fœdere, anno MCCCCLXXIII inter civitatem & Fivelgonios, Huneſgonios, Medachios, Langowoldios, Fredewoldios, Humerzioſque inito præſcriptum: Conventus juridici ſuperiores Groningæ agerentur quater quotannis aut ſæpius, quibus Hovetmanni oppidani præſiderent, ad quos provocatio eſſet ab omnibus tribunalibus in agro. Conventus hos Hovetmanni cum aliis judicibus indicerent. Poſtilla ſæpius aliquid in hiſce mutatum pro varia urbis fortuna ſub variis principibus. Demum reſtituta libertate anno MDXCVII per arbitros inter civitatem & agrarios ab Ordinibus generalibus datos ſcitum fuit: Camera juſtitiæ, (ut vocant,) id eſt, Hovetmannorum tribunal, & ejus præſes, (Legatum dicunt) & officiarii cæteri iſtuc pertinentes, exceptis ipſis Hovetmannis, quos ſola civitas edet, conſtituuntor, committuntor, juramento obligantor conjunctim ab Ordinibus provinciæ, ut nomine Reipub. aut poteſtatis ſuperioris jus dicant ex legibus provincialibus & conſuetudine antiquitus recepta, in cauſis ab anno 1521 ad annum 1560 in hoc tribunali cognoſci ſolitis. Ab hujus cameræ judicio nulla appellatio eſt, neque plebeio neque Nobili. Sed anno demum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

1615 reviſio, ut vocant, fuit conceſſa; Verum quum magni impendii ſit, rari videntur eam uſurpaturi.

IX.

Leges quædam & ſtatuta tam oppidi quam agri.

POpulus agrarius in legibus ſuis iſta habet memoratu digna: Pacta dotalia rite inita, ut mos aut jus regionis poſcit, rata ſunto. Teſtamenta niſi de bonis acquiſitis non ſunto. Res ſoli ex hæreditatibus profectæ, ædificia, & quicquid in bonis immobilibus, à defuncto relicta, ad proximos ſanguine devolvuntor; niſi aliter pactis dotalibus ſit cautum. Mobilia omnia, quæ conjuges matrimonium ineuntes poſſident, & in uſum matrimonii conferunt, quæve ſtante matrimonio ex hæreditatibus accreſcunt, omnia item induſtria conjugum acquiſita, etiam ſine pactis dotalibus, conjugum ſunto pari jure: alteroque defuncto ſemiſſis hæredum ejus eſto, reliquum ſuperſtiti maneto, &c. Cædes quas prius pecunia luebant, nunc ex lege capitis pœnam habent.

In oppido hæc obſervanda: Olim ſi qui ſolvendo non erant, mos fuit, ut nomina eorum certo tempore, exeunte nimi-

ximitum anni quadrante, ſi poſcerent
creditores, ex ſublimi curiæ feneſtra,
concurrente frequenti civium turba, recitarentur: eoque facto illi non ſolum infames
fierent, ſed & legum patrocinio
exuerentur; non contra contumeliam,
non contra vim aut ferrum tuti eſſent.
Nunc cætera manent; poſtremum tantum
eſt ſublatum.

Leges de ſucceſſionibus hodie ita ſe
habent: Liberi parentum ſuorum hæredes
ſunto ſine diſcrimine ſexus, in mobilibus
pariter & immobilibus: verum
filius duplum ſemper capito; ſoror ſimplum:
Fratres & ſorores præferuntor parentibus
in bonis defuncti fratris aut ſororis,
ſervata eadem proportione. Si moriens
liberos relinquat ſuperſtites, & ſimul
præmortuorum liberorum liberos;
hi locum parentum in adeunda hæreditate
tenento; & ſuccedunto in ſtirpes,
non in capita. At ſi moriens relinquat in
vivis avum, aviam, fratres, ſorores ex altero
tantummodo parente; germanorum,
fratrum, & ſororum liberos; patruum
quoque, avunculum, amitam, materteram:
omnes pariter ad ſucceſſionem
vocantor.

Marito poteſtas non eſt vendendi,
permutandi, ære alieno gravandi quicquam
rerum conjugis ſuæ, quæ immo-

biles ſunt, ſine expreſſo & liberrimo ejus aſſenſu: idem & in uxore valet.

Sacro lavacro non initiati ritu Eccleſiæ recepto, capaces hæreditatum non ſunt.

Hæreditatum ad exteros, qui ultra Lavicam & Amaſum ultraque Covordiam habitant, devolutarum, pars quarta ærario urbis debetur.

X.

Regimen provinciæ totius, prout nunc ſe habet.

CONuentus provincialis, quem comitia dicunt, ſummam in provincia poteſtatem obtinet, omnibuſque dat leges; mutat in iis & ſtatuit pro arbitrio, ſi conſentiat, modo ne quid contra leges fœderis communes & conditiones, quæ in deditione urbis & conjunctione cum reliquis fœderatis conſcriptæ ſunt. Conventus hujus ſedes antiquiſſimo more Groninga eſt: convocaturque quoties res poſtulat. Conſtat duobus membris, uti tota provincia; quam civitas, agrique ordines, conſtituunt. Civitatis locum in conventu ſolus Senatus tenet. Agri ordines quondam antiſtitibus cœnobiorum, nobilitate agraria, & plebe ruſtica cenſebantur: antiſtiteſque & præcipua

ipua nobilitas nominatim vocabantur;
lebs reliqua vicatim plerumque ſuos
um poteſtate & mandatis ad conven-
um mittebat. Nunc antiſtites diſpuncti
unt, reſque ad ſolam nobilitatem & de-
ctos plebis mandatis ſuorum inſtructos
ediit. Conventui in urbe ædificium per-
mplum & ſpatioſum deſtinatum eſt, in
ſum Scholæ quondam exſtructum, di-
inctumque diverſis conclavibus. In
orum maximo conveniunt omnes. Et,
præſens Gubernator eſt, in capite con-
lavis loco ſummo conſidet ad menſam,
ixtaque eum qui in collegio ſunt pro-
inciali. Deinde ad dexteram Guberna-
oris atque in latere conclavis dextro
onſules & reliquus Senatus ſedem te-
nent: alterum latus cum ſedilibus reli-
uis agri Ordines occupant. Proponit in
onſeſſu Gubernator quæ agenda, aut
ollegii præſes. Eo facto interdum ma-
net collegium loco ſuo; interdum, ſi cau-
à requirit, diſcedit. Re deliberata Se-
atus priore loco ſententiam dicit per
yndicum ſuum ſi adeſt, aut per Con-
ulem; ſequuntur agrarii. Quibus ſi in-
er ſe convenire nequit, ſecedentes de-
iberant, & ſuffragiis inter ſe certant;
nonnumquam & tripartito dividunt
ſeſe: atque ita, ſi duæ partes in unam
ſententiam eant, tertiam quoque tra-

 hunt.

hunt. Tum, quod ſentiunt, per ſuum Syndicum Senatui exponunt. Vbi conſenſer Senatus agrariique, decretum conficitur & in publicum librum refertur. Id totam obligat provinciam, ac pro lege habetur. Si conſenſum inire haud poſſint, rejicitur res in comitia proxima, aut omittitur. Convocatio horum comitiorum penes Gubernatorem & collegium VI-virum Deputatorum eſt, qui ſcripto eam expediunt, & conveniendi cauſas præcipuas eodem ſcripto ſtrictim comprehendunt. Stata vero & ordinaria comitia habentur menſe februario: in quibus ii, qui in collegiis omnibus ſeſſuri ſunt, eliguntur, oppidani à Senatu, agrarii à ſuis. Quæſtores provinciales, collegiorum duorum ſcribæ à ſecretis, quum loca vacant, deſignantur ſuffragiis utriuſque partis communibus. idque fit non ſolum his ſtatis comitiis, ſed & aliis, ſi res poſcat. Comitia in leges ac inſtituta ac jura civitatis poteſtatem nullam habent, nec in ea quæ propria ſunt agri. Tantum ſubjecta ſibi habent illa quæ toti provinciæ ſunt communia. Deſignantur ergo ab his, qui mittuntur ad collegium Ordinum Generalium, & ad concilium Status, quorum collegiorum ſedes eſt Hagæ; denique ad collegia rebus maritimis præfecta, de quibus alias dicetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Præter conventum provincialem hunc
e comitia, habet provincia præcipuum
llegium quod vocant Deputatorum;
quo inter civitatem & agrarios Ordi-
s controverſia fuit, ſumma animorum
ntentione agitata, non modo quum
m cæteris provinciis in fœdere urbs
rſtaret, ſed etiam poſtquam Hiſpanus
m obtineret. Eademque, quum civi-
s anno cIↃ IↃXCIV libertati priſtinæ
ſet reſtituta, recruduit; ita ut judicium
: controverſia D. Ordinibus Generali-
us permitteretur. Ab his primum tres
terceſſores ſive arbitratores dati, om-
es in Senatu & conciliis Ordinum
eneralium diu verſati, qui, ſi poſſent,
na cum Illuſtr. Gubernatore D. Guiliel-
o Ludovico Naſſavio Com. amice
ontroverſiam inter partes componerẽt:
non poſſent, ſtatuerent pro tempore
uod quieti & regimini expedire vide-
etur, tantiſper, donec pleniore judicio
ognita cauſa omnia definirentur. Sed
uum fruſtra in componendo laboraſ-
ent, & decretum interpoſuiſſent, quo
grarii minime contenti erant: novi Iu-
ices numero IX ab Ordinibus eiſdẽ dati:
qui tandem ſententiam ediderunt defini-
ivam, quoad hoc caput, in hunc modũ:
Civitas & ager una provincia, una ditio
unto, & conjunctim ab Ordinibus ſuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

reguntor. Omnia jura & reditus, q
quondam Principis fuerunt, omnes ite
ex tributis recentibus omnis gene
provenientes pecuniæ, exercentor
impenduntor quo debent, ex conſen
communi partis utriuſque: monaſter
& bona monaſtica, & quæ ejus gene
in urbe & agro, item in præfectura ve
re & ſuburbana, conjunctis ſententi
conferuntor ad pios uſus: ad adminiſtr
tionem pecuniæ publicæ & cenſuum,
ad ea, quæ ab Ordinibus decernentu
exequenda & efficienda, deliguntor vi
idonei pari numero ab utraque parte, ii
que mandata & muneris limites præſcr
buntor, cujuſmodi è re eſſe Ordin
provinciæ putabunt: interea collegiu
ante biennium inſtitutum (id erat VII
virorum ex urbe & agro pari numero
ea forma maneto qua inſtitutum eſt: & c
Anno vero MDC, quum jam controver
ſiæ compoſitæ viderentur, in comiti
provinciæ, leges latæ ſunt ab Ordinibus
quibus munus & poteſtas collegii Depu
tatorum fuerunt definita, hoc modo: De
putati in collegio ſunt VI, pari numer
utrimque lecti, patriæ amantes ac fidi
viri integri bonique nominis, religion
reformatæ addicti; qui cum Guberna
tore collegium conficiant. Hi jurent
provinciæ fideles in omnibus ſe futu

ros,

, operamque daturos, ut tranſactio
n civitate inita ab Ordinibus Genera-
is ann. 1594. quum civitas ſocietati
eris communis redderetur, item ſen-
tiæ inter diſſidentes partes an. 1597
99 latæ, ſine vitio ſerventur: jurent
oque, ſine partium harum aut illarum
diis, affectibuſque in ſuos abdica-
, animis puris atque integris, commu-
s provinciæ res ſe diligenter ac fideli-
: curaturos, adminiſtraturoſque, uti
aximeexuſu & utilitate totius provin-
æ eſſe exiſtimabunt: munera & mini-
eria alia, ſi quæ teneant, interea ſepoſi-
ros; decreta comitiorum præterita &
tura quam exactiſſime executuros:
ullius jura in hac provincia, in exercen-
a juriſdictione, in conferendis benefi-
iis, in convocandis rite eccleſiarum mi-
iſtris, & ſimilibus rebus, impediant: ſi-
nul videant, ne quiſquam bona hujuſ-
modi piis aut publicis uſibus dicata in u-
ſus proprios vertat, neu, qui jus vocandi
& conferendi habet, eam rem ultra tem-
pus receptum VI hebdomad. differat: per
collegas duos & quæſtorem generalem
tributa & vectigalia jam uſitata ſingulis
ſemeſtribus tempeſtive locent, quanti
omnino queant, & à conductoribus pu-
blicanis ſponſiones idoneas dari curent;
nec permittant, ut Quæſtor aut quiſquam
alius,

alius, munus à provincia acceptum
rens, aut pecuniam provinciæ tracta
vectigalia tributaque hujuſmodi conc
cat, aut in ſocietate cum quoquam co
ductorum ſit, aut ſponſorem ſe præſt
denique, ut in eo ſint, ne quid in fr
dem provinciæ tota hac in re à quoqu
cõmittatur: ne publicanis fraus ulla fi
nec provinciales præter legem affligãt
ut lites inde ortæ breviſſime expedia
tur; ut poteſtatem habeant cum Gub
natore præfecturas militares ſuperio
& inferiores vacantes conferendi, m
do ii quibus conferuntur non diſplicea
Ordinibus provinciæ, quod cogn
ſcendum proxime futuris comitiis: à r
liquis vero curationibus aut munerib
quæſtorum, ſecretariorum, armame
tarii magiſtrorum ſimiliumque tribue
dis abſtineant, eamque curam comiti
relinquant: quum militares præfectur
conferent, intraneos, modo idonei ſin
extraneis præferant: tributa ab omnib
provincialibus exigant ſevere & nuſqua
conniventes: eaque in nullum alium fi
nem, quam in quem deſtinata ſunt, im
pendant; tributorum onerumve aliorum
ſine conſenſu & mandato populum ni
hil poſcant. hoc vero agant ſedulo, ut
qui reipubl. tributi aliquid reſidui de
bent, ii quam maturrime ad id ſolven
dum

compellantur. Porro quum quid
am ſolvendum decernent, conſi-
t hoc manibus ſuis, ſi non omnes,
m bini ex oppidanis, & totidem ex
iis; & ſubſignet ſcriba à ſecretis; iſq;
etum hoc ſtatim in volumen acto-
referat: ſecus ſi quid hujus generis
, id in reddendis rationibus locum
habeat, &c.
ppidanos Senatus edit, & fere ex his
in Conſulatu aut Senatu fuere: eoſque
arbitrio ſuo aut mutat anno exacto,
in munere manere patitur. Nec alius
ariorum mos, qui reliquos deſignant.
llegæ in urbem & per vices præſident,
rnatimque oppidanus & agrarius; vi-
ſeptimana finiuntur. Quæſtor colle-
, cui ampliſſima pecunia tractanda
mmittitur, item Scriba à Secretis, con-
ctim ab Ordinibus in comitiis eligun-
r; munuſque habent perpetuum, ſi cum
le in eo verſentur. Minora miniſteria
collegii ſunt poteſtate, dein IV-viri
nt in comitiis electi pari utrimque nu-
ero; quos rationum magiſtros appel-
nt: & his Scriba adjunctus, chartarum
uſtos. Horum officium eſt, indices
enſuum ac redituum omnium provin-
iæ in promtu habere, & ad unguem
oſſe: largitiones, quæ ex publico fiunt
ſex-viris, aliaſque item pecuniæ aſſi-
gnatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

gnationes, cenſuræ ſuæ ſubjicere; e
que vel ratas habere, vel ſuſpendere,
v1 viros de ea re monere, & ad co
ventum Ordinum referre; rationes qu
que, quoties libet, quæſtores poſce
denique curare ne pecuniaria res provi
ciȩ detrimentum patiatur. Acceſſit pro
mis annis totidem virorum collegiu
cui cura demandata eſt bonorum mon
ſticorum totius provinciæ. ſedent
eo duo à Senatu oppidano dati è civiu
numero, & totidem ex agrariis. De
gnantur in comitiis; curatio annua, n
ſi prorogetur, ut ſæpe fit. Duo ex his, a
ter ex oppidanis, alter ex agrariis, acto
rum & rationum indices aut libros t
nentur conficere. capiuntque ſtipendiu
è publico Carolinos aureos ccc; cæte
cc tantum.

BRABANTIÆ PARS.

HActenus integras aut pen integras provincias recen ſuimus, e quibus confœde rati Belgii provinciarum re publica conſtat, nunc & par tes commemorandæ ſunt aliarum, qua aut in fœdere perſtiterunt, aut armis confœderatis recuperatæ ſunt. Et quidem primo

tio de Brabantia, quæ inter provincias
num dignationis locum obtinet. Ex
Bergæ ad Zomam, oppidum & nobi-
mus Marchionatus, in fœdere per-
ſerunt, hodieque permanent; Breda
paucos annos amiſſa. Cæteræ partes
rioribus annis recuperatæ, atque adeo
er integra tetrarchia Sylva Ducis.

I.

Bergæ ad Zomam.

Ergæ ad Zomam (ſic dictæ ad diffe-
entiam Bergarum in Hannonia, &
Winoci in Flandria) caput nobiliſſi-
Marchionatus, quem Carol. V. Imp.
tradit Heuterus, primum contulit in
tonium, cujus linea maſculina defecit
Ioanne illius filio Marchione Bergen-
qui uña cum Barone Montinio anno
Iↄ Iↄ LXVII ad Regem Hiſpaniæ abOr-
ibus Belgii miſſus ut provinciarum
tum & Hiſpanorum crudelia in pro-
ciales facinora coram Regi expone-
, in Hiſpania veneno fuit extinctus,
uti Montinius capite truncatus, &
iuſque bona fiſco addicta. Verum il-
s è ſorore neptis poſt pacificationem
ndavenſem hæreditatem illius cer-
ns, Marchionatu rurſus fuit potita,
pſitque Domino Berſelæ, Gaesbecani
Domini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Domini filio; è quo conjugio duæ fili
natæ. quarum primogenita & Marchic
natus hæres, nupſit Hermanno Comi
Sherenbergenſi. Berghenſes hi Marchic
nes, præſertim poſtremus ille, quem i
Hiſpania inſigni parricidio necatū dix
imus, ut plurimum agebant in arce Wor
dana, quæ milliare unum aut circiter al
eſt ab oppido. Hanc Ordines provincia
rum generales multis & validis operibu
communiverunt; ſed prodita fuit à præ
ſidiariorum Legato anno cIↃ IↃ LXXXV
Parmenſi Duci; & multis annis latibu
lum præbuit latronibus & piratis, qui u
tro citroque inter Hollandiam & Zelar
diam navigantibus ingentia damna ſu
perioribus annis intulerunt; donec
Principe Mauritio anno cIↃ IↃCVI ar
reciperetur; qui munitiones illius omn
disjecit, & arcem cognato ſuo Hermar
no reſtituit, ea conditione ut neutrarur
eſſet partium, pariter cum arce Hoog
ſtratana.

Porro oppidum Bergenſe ſitum eſt i
agro Brabātino, è regione inſulæ Tolenæ
floruitq; olim longe lateq; commerciis &
navigationibus in longinquas regiones
poſtquam Brugarum in Flandria fortun
vacillare cœperat; unde & publicis priva
tiſque ædificiis ſupra modum fuit decora
ta; quorum hodie exigua tantum veſtigi

super

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

perſunt, adeo belli rabies & rerum vi-
s oppidorum quoque faciem mutat.
Oppidum eſt ſitum ad fluentum Zomam;
quod haud procul hinc in orientale Scal-
dis brachium deſcendit: diſtans ab Ant-
verpia virgas Rhijnlandicas octo cIↃ &
CCXXVI; à Breda IX cIↃCCCCLXXIX;
ab urbe Tola cIↃ IↃCLXXXXV. For-
ma oppidi quondam pene orbicularis
fuit, ut videtur, aut pentagona; ſed lon-
ga nec admodum lata appendice aucta
fuit verſus portum & Scaldim: ut for-
ma jam anomala ſit, non tamen ideo
minus ſitu valida, quia prominentem
hanc partem utrimque adjacent paludo-
ſa & alto cœno impervia loca. Portus
ejus aditum tegunt utrimque munitio-
nes; quarum ſeptentrionalis & portum
adeuntibus læva exigua eſt, & aditu
difficilis; auſtralis juſtæ magnitudinis
quinque propugnaculis munita, dein
foſſa, rurſus lorica, & propugnaculis bi-
nis, & lata denique foſſa prætexta. Ab
hiſce munitionibus duplex canalis (por-
tum veterem & novum vocant) ad op-
pidum ducit; quod tot tamque validis
propugnaculis intra & extra foſſam, tot
aliis operibus, quæ recenſere longum eſ-
ſet, jam ante & poſt poſtremam obſidio-
nem, omnibus modis adeo permunitum
eſt, ut nihil iam addi poſſe videatur. Ac-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

cedit, quod poſt ultimam obſidionem quam fortiſſime aliquot menſes adverſus maximas Hiſpani copias ſuſtinuit, & feliciſſime eluſit, varii colles & altiora loca, è quibus in oppidum & munitione illius diſpici poterat, ſunt complanata; & poſt opera illa inter Steenbergā & oppidum hoc perfecta, etiam aditus ad oppidū hoc præcluſus eſt ea parte, quæ maxime violentiæ hoſtili videbatur opportuna, eique aditum ad portum occludendum facere. Poſtremo Scaldis ramulus qui inter Brabantiam & Tolam Zelandiæ labitur & Voſſemaer appellatur aliquot minoribus caſtellis ad oram communitis, ſecuram noſtris ad oppidum ultro citroque commeandi opportunitatem ſubminiſtrat. Præſidio ut plurimum valido tenetur, atque aliquot cohortes equitum hic perpetuo agunt, qui magnam Brabantiæ partem hoſtibus intutam reddunt, atque adeo uſque in Lutzenburgenſem agrum prædabundi ſolent excurrere; & non raro opima ſpolia ab hoſtibus referre.

II.

Steenberga.

STeenberga oppidulum Brabantici ſoli, & Baroniæ Bredanæ pars, diſtat à Bergis ad Zomam virgas Rhijnlandicas bis

mille

...te ſeptingentas recto itinere; ab urbe ...a in Zelandia bis mille quingentis ...draginta quatuor; à Breda octo milli... quadringentis una & viginti. Oppi...n exiguum diu invalidum, quodque ...ſitum eſſe crediderant ut permuniri ...n poſſet. Itaque varias vices ſuperiori... bellis fuit expertum, ſemel atque ite...n ab hoſte captum, & eadem facilita...ì noſtris recuperatum. Nam quum ...ſt. D. D. Ordines confœderati Belgii ...perarent ita muniri poſſe ut obſidio...m aliquandiu toleraret, nulla opera ...icienda putabant, idque tantum cave...t, ne, ſi hoſtis illo poriretur, excur...nibus piraticis inter Zelandicas inſu... omnia infeſta faceret, valido muni...nto ad oram freti Zelandici ſtructo; ...od quinq; habet propugnacula, & foſ...n duplicem, aliaque opera militaria, & ...o tutior ad illud eſſet à noſtris partibus ...ceſſus, ex adverſo ad oppoſitã elicis, ab ...pido venientis, ripam, minus caſtel...m, cum duobus propugnaculis agrum ...rſus, & foſſa. Verum anno demum ...ↄ Iↄc XXVII ratio fuit inventa oppi...um hoc muniendi, & agrum omnẽ qui ...ter hoc & Bergas ad Zomam interjacet ...hoſtili incurſu defendẽdi: in quem fi...em tres paludes, quæ utrumque oppi...um interjacent, foſſa cõjunctæ, & terna

caſtella, quæ maxime ſuſpecti aditus, po- ſita; ſeptumque immunitum; quod ſu- mœnia Steenbergæ ſitum, in exterior agri ex Flita (id nomen ad Steenbergan alveo eſt) immiſſis aquis in ſtagni ſpe- ciem verſum; oppidoque ea opera adject quæ hodierni belli uſus invenit, ut jan inter munitiſſima oppida cenſeri queat Ager illius fertilis, multæque in vicin alluviones ſuperioribus annis aggeribu clauſæ, magnam omnis generis frumen ti & aliarum frugum copiam ferentes quarum quæ oppido proximæ; comiti Henrici alluviones vocantur, vulgo *G Hendrix polder*; maximæ autem Princi pis nomen referunt, vulgo *Princen lana* quæ ut à ſubitis hoſtium excurſionibu tutiores eſſent, in vicino & in aggerun nexu reductus aliquot & minora caſtel ſunt excitata.

III.

Lilloa arx.

Lilloum locum III ab urbe Antwer pia milliaribus, Antwerpiani jam an te annum cIↃ IↃLXXXIV muniverant ut navigationem per Scaldim tutam præ ſtarent, eique munitioni delectos e urbe cives impoſuerant. E regione item illius in altera fluminis ripa in Flandri alterum munimentum, cui Liefken

eckæ nomen, excitaverant. Quod
um nondum ad eam altitudinem per-
ctum eſſet ut defendi poſſet, Parmenſis
ntwerpiæ obſidionem moliturus eo
ature Riſborgium marchionem cum
cIↄ peditum mittit. Prꝰſidiarii locum
dere juſſi cum ad defenſionem ſe pa-
rent, diſploſis ſtatim ccc tormentorum
tibus una & altera oppugnatio tentata.
imo repulſi regii, dein aſtu uſu Itali, qui
aſpatino Lucenſi Duce vim faciebant,
rrus fœno onuſtos ad id paratos incen-
unt, & fumo præſidiarios ſtrangulante
os loco pellunt; atque ita Parmenſi qui
orte ſupervenerat, animos militi facien-
, munitione potiuntur. Deprehenſi in
a omnes trucidantur. Ioannes Petti-
us Atrebas, qui præerat, fide & rei
ilitaris peritia clarus, poſt certamen ab
pſo Riſborgio interficitur, multum ſuc-
enſente Parmenſi. Multi in flumen præ-
ipites ſe dederunt; pars aquis hauſti, pars
atando evaſerunt. Id in eundem quo
Arauſionenſis cædes, diem incidit. Ca-
us is Antwerpianorum ſtudium acuit;
qui Lilloæ metuentes, quæ tantum cxxx
præſidio tenebatur, cohortem ex urbana
uventute eo mittunt, ac LXXX delectos
ex ſagittariorum collegio. Lilloam de-
nde miſſus cum Gallorum cohorte O-
detus Lanovius Telinius, Lanovii captivi
 digniſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

digniſſimus filius; qui jam in illa æta
magnum virtutis paternæ ſpecimen
obſidione edidit, & experti ducis ja
tum in illa ætate vel Hiſpanorum & Ita-
lorum judicio meruit. Adeo ut hoſti
ſupra bis mille ſuorum in illa obſidion
deſideratis, eam deſerere coactus fueri
Poſt illa arx in fide confœderatorum Or-
dinum permanſit, & poſt deditam An-
werpiam multis operibus communi
fuit; & altera quoque è regione muniti
Lief hoeckena denuo excitata; quæ utræ-
que noſtris Scaldis navigationem tutam
hoſtibus infeſtam faciunt. Crevit ex illo
Lilloa, & juſti oppiduli formam induit.
Magnum autem diſcrimen adiit anno
cIↄ Iↄc xxvii; parumque abfuit quin
ab omni ſubſidio è noſtris provinciis
abſcinderetur. Rem geſtam hoc modo
deſcribit Grotius in obſidione Grollæ
cum annexis illius anni. Transfugæ (in-
quit) ſpem fecerant, invadi poſſe Beve-
landiam auſtralem, & aperto ad Itſicam
aquarum ſepto, & perfoſſis quæ obſta-
bant, oppidum Goeſam atque ei proxi-
ma mergi, partem vero inſulæ Hontę ad-
ſitam etiam retineri, defenſam quippe
ſuis aggeribus, qui olim in pace ſtructi ad
coercendam eluviem nunc pro belli mu-
nimento erant valituri. Anni effluxerant
dum expectatur tempus idoneũ quo ex-

hauſta

aſta præſidio Goeſa nudam inſulam
eberet: quod evenit, dum principem
exercitum muniendæ Grollæ cura re-
net, & audita pridem per explorato-
hoſtium conſilia ſui vetuſtate in ob-
ionem venerunt. Ergo Antwerpiæ
ntracta vis ſcapharum, & quæ alia na-
gia plano alveo facile vadis inſidunt.
ars adacta per æſtuarium quod retro
illoum multis uliginoſi ſoli fruticibus
bumbratur, pars curribus eodem pro-
cta: quinquaginta omnes; bis mille
ſtructæ militibus. Per merſa terrarum
nter Scaldim Hontamque Bevelandiæ
uſtrali accedunt, captato tempore quo
naxime vacuus ager, ad ſolemnem
Goeſæ mercatum profectis inhabitan-
ium pleriſque. Sed mare ſperato citius
ecedens inter eos qui advenerant & Be-
velandiæ auſtralis aggerem medium fe-
cerat ſpatium, quod gravi cœno tenax,
nec ſcaphis nec pedibus tranſiri faci-
le: Attamen egreſſi ſcaphis pedem infe-
rebant, quum militum pauci emiſſi op-
pido, humenti extra aggerem ſolo ſemet
oſtentantes, & in ipſo aggere vexilla,
quibus ad publicas voluptates indigenæ
uti ſolét, pro ſignis militaribus collocata,
falſa imagine verū metū fecere. Interim
conciti plures feſtinabāt, nullo religionis
diſcrimine, quum Romanenſibus plena
 ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

ſit regio, communi cunctis ſua defendere. Queis illi viſis, cum ſe ſcaphis reddidiſſent, apud Rillandiam unam ex minorſbus inſulis expectant æſtus, qui hærentes levaret, reditum; & proprio Scaldis alveo ſubvecti inſulam advenere modicam, & tantum pecori nec multo paſcendo utilem, proxime ſub eum locum in quo Scaldis Hontæque divortium eſt. Hogewervæ huic inſulæ nomen eſt, cujus parte dextera quod fluit Scaldis, Aggeram, altera, Cromflitam vocant. Hic quarto auguſti die caſtellum excitavere, mox & propius Aggeram receptum, quo trajectus muniretur, initia premendi undique Lilloi. ſimul Santflitæ caſtellum magna mole ac ſpecie, (propugnacula ei ſeptem deſtinabantur,) aggeri veteri, qui firma terrarum ab alluvionibus dividit, adſitum,; aliaque in itinere Antwerpiam, partim in quæ diximus conſilia, partim continendis militum excurſibus è Bergis ad Zomam, & parandis quæ utilia, ſi quando ejus oppidi obſidium placeret: quo fine & foſſa duci cœpit à caſtello Crucis, quod non longe Antwerpia eſt, Stabroucum ac porro Santflitam verſus, qua commeatus tuto ac levi impenſa tranſirent. Sed hos conatus & fortuita & hoſtium molitiones haud parum turbavere. Nam primum

octo-

robris ſecundo die in Santflitiana mutione improviſus ignis tuguria & quicquid flammam alere natum inerat abumſit. Infra Lilloum æſtuaria complu- ex Scaldi introrſum fuſa alluviones rie interrumpunt. Proximum ex his augarium dicitur, unde agger novus ad lloum pertingit. In eo aggere & inter ſtuaria Batavi cuncta munimentis im- ent, quo & hoſtem arcerent & amni tius incumberent. Quod imitatus ho- s & ipſe in ultima ora, quæ Santflitæ bjacet, ubi æſtuarium Stofa nomine, ſtellum locat; ſed & huic & cæteris iſpanorum operibus, ipſi etiam aggeri teri qua Stabroucum fert, multum no- ere fluctus, præcipiti jam anno violen- ores. Ac Princeps cuncta quæ ibi gere- ntur edoctus, inſulam, quæ maxima ter Stofam ac Blaugarium æſtuariis cir- mfuſa amni imminet, juſto caſtello, cui opugnacula quatuor & intra foſſam unitiones duæ, occupari, & propius re- pto flumine contrahi ejus ſpatium, ac ilitari aggere ambiri jubet. Imperio cceſſus adfuit; quanquam qui Santfli- m magnis cum copiis tenebant, & tor- entorum jactu & præliis operi inten- s incurſabant. Atque ita hic arx, quæ rederici Henrici nomine inſignitur, erfecta; diſtans ab hoſtili arce ad Stofæ

æſtuarium, intermedio veteri aggere va
riis locis perrupto, virgas quingenta
quinquaginta: uti jam denuo Lilloi ſe
curitati abunde proſpectum videatur.

IV.

Wilhelmi oppidum.

OPpidum hoc admodum novum eſt
quippe à Principe Auraico Wilhel
mo immortalis memoriæ heroe prim
condi juſſum, anno cIↃ IↃ LXXXIII
à quo & nomen ſuum obtinet. Eſt au
tem conditum opportuniſſimo admo
dum ſitu, ad navigationem inter Hol
landiam & Zelandiam tutam præſtan
dam; in promotorio inſulæ, quæ a
aliis Ruygenhil; (& proprie, uti exi
ſtimo) ab aliis Roggenhil, (ſed perpe
ram,) appellatur: ea primum è fluctibu
qui illam multis annis operuerant, agge
re jacto educi cœpit anno cIↃ IↃ LXIV
Eſt autem hæc inſula ſoli Brabantici, &
ut quidam opinantur, quondam Mar
chionatus Bergenſis pars, una cum Fy
nartio eodem tempore è fluctibus ere
pto. Solent enim incolæ cauſas ſuas pe
appellationem deferre ad tribunal Berg
ad Zomam & ita mediatè ad Senatu
Brabantiæ, hodie recta deferunt ad Sena
tum. Dominium autem inſulæ & oppid
accepit dictus Princeps ab Ordinib. Bra
bantia

antiæ anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto. Oppidum hoc ambitu haud admodum ſpatioſum, ſed ſatis eleganter ſtructum, cum templo & curia. Habet forum pro conditione ſua, & privatas ædes haud inelegãtes. Ad hæc bene munitum vallo & variis propugnaculis, et lata foſſa circumdatum. Habet præſidium militare, cum ſuo Gubernatore, & aliis officialibus militaribus.

V.

Gravia.

GRavia, oppidum & caput provinciolæ Cuykanæ, (quæ fertilitate & amœnitate eximia, hinc Moſæ flumine, inde Pelandia, continetur inter Keſſelam & Raveſteynium) ſitum eſt ad ſiniſtram Moſæ ripam, II milliar. à Raveſteynio, IV à Sylva-Ducis: ambitu quidem exiguum intra vallum, quippe quod quarta horæ parte circumiri poſſit, ſed opere & induſtria munitiſſimum. Oppidum hoc anno CIↃ IↃ LXXXVI in Hiſpanorum manus deditione pervenit, ignavia (uti tunc fuit judicatum) præfecti, qui culpam capite luit. Manſitque in hoſtili poteſtate ad annum CIↃ IↃC II, quo, virtute invictiſſimi Principis Mauritii ab illuſtr. D.D. Ordinib. fuit recuperatum, poſt duorum mẽſium obſidionem.

Licet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Licet autem vel tum munitiſſimum eſſet oppidum, quippe terreo vallo & firmiſſimis & magnæ molis propugnaculis cinctum; tamen poſtquam in manus noſtras rediit, omnibus modis permunitum eſt. Nam undique valido vallo cingitur, cujus lorica ad octodecim pedes lata eſt, cui annexa ſeptem ingentia propugnacula ſibi invicem reſpondentia: una cum vallo ad pedem; & ſuper foſſæ labrum vepreto ſepta, quinque quidem pedes lato ſupra decem autem alto: deinde latiſſima profundiſſimaque foſſa; & extra illam varia opera corniculata, quæque alia hodierni belli uſus invenit, ſingula ſuis rurſus foſſis præcincta, & univerſa denuo generali foſſa ſuperiore anno concluſa ut nihil humana induſtria jam addi poſſe videatur. Quibus accedit quod & natura ſit munita. Nam maxima parte à Moſa lambitur; qua autem Brabantiam aſpicit, humiles undiquaque agri, partim ab amniculo, qui è Peela palude exiens (*den Raem* vulgo vocant) hoc oppidum allabitur & perlabitur, & uliginoſi & riгui redduntur; hybernis vero menſibus Moſa flu. alveum ſuum egreſſus, magnam ſuburbani agri partem ita inundat, ut modica navigia tranſire poſſint, & hac tempeſtate oppidum obſideri ab hoſte nequeat. Ager illius humilis & fere

paſcuus

ſcuus, atque optimi fœni ferax, magno equitum, qui hic fere æſtiva atque hiberna habent, commodo. Circiter horæ itinere verſus eurum aliquot ſylvæ cæduæ jacent, & per ampla palus bituminoſa, ita ut oppidanis & lignatio peropportuna ſit, & ceſpitum bituminoſorum copia. Cæterum antiquum eſt oppidum, habetque in arce ſua cameram feudalem, ad quam pertinent ſupra trecenta quinquaginta feuda, præter aliquot nobiliora feuda; quæ à Ducibus Geldriæ, præſertim ab Arnoldo, (qui hic tam ante quam poſt captivitatem ſuam agere conſueverat, & hic diem obiit ann. cIↄ CCCC LXXXIV, & una cum fratre ſuo Wilhelmo Egmondæ Comite & Domino Iſelſteynii jacet ſepultus) ſupra modum ſunt aucta.

Habet oppidum ſuum Amptmannum atque Sculletum: itemque Conſules ſive Burgimagiſtros duos, Scabinos ſeptem, quorum munus annuum eſt; quotannis enim kalendis januariis à Principe Arauſionenſi eliguntur. Præter hos Magiſtratus ſunt & jurati octo, qui non vocantur in Senatum niſi quum de novo oppidanis imponendo tributo, aut alioquin re maximi momenti, agendum eſt. Denique oppidani Gravienſes magnis immunitatibus perfruuntur: ſunt enim liberi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

liberi pene ab omnibus portoriis in Brabantia, Hollandia, Geldria, Zelandia, Friſia, atque aliis locis quamplurimis.

Porro provincia Cuyckana ſuperioribus ſeculis Comitatus fuit (Miræus vocat veterem Brabantiæ Baroniam) licet perangustis limitibus conteta. nam haud ſupra IV milliaria in longitudinem patet, nuſquam pene ſupra milliare & dimidium lata. Complectiturque præter urbem ſedecim aut ſeptendecim pagos: in duas partes diviſa, ſuperiorem & inferiorem. Illius Dominus Comitis titulum amiſiſſe dicitur tempore Lotharii Imperatoris. exinde multis annis ſub Geldria fuit. & tandem cum illa ad Burgundos devenit, qui illam Brabantiæ univerunt; cujus ſecunda Baronia cenſetur. Maximilianus deniq; Egmondanus Buræ Comes, à Duce Brabantiæ, Ordinibus illius haud invitis, oppidum cum territorio, pignori accepit, quum magnam pecuniæ vim Duci mutuam dediſſet. Cujus filiam unicam & hæredem quum Illuſtriſſ. Arauſionenſium Princeps Wilhelmus in uxorem duxiſſet, hujus dominii hæreditaté adiit; in cujus familia hodieque manens, jam dominum ſuum agnoſcit Fredericum Henricum Arauſionenſium Principem. Extat inter diplomata Belgica à Miræo edita, diplo-

ma

aOthonis Domini de Cuyck & Hervet-
,quo ille acceptis quinq; millibus libra-
m groſſorum nigrorum Turonenſium
roſſo Turonenſi pro ſedecim denariis
mputato) Graviã oppidum Ioanni III.
rabantiæ Duci tradit; & rurſus in feudũ
eodem duce accipit anno 1323.

VI.

Sylva-Ducis.

ANno demum cIↃ IↃc XXIX acceſſit noſtris provinciis Sylva-Ducis, ab il-
ſtriſſimo Principe Henrico Frederico
oſt aliquot menſium obſidionem per
editionem accepta; uti plenius in hiſto-
ia illius anni dicetur.

Eſt autem Sylva-Ducis una è tetrar-
hiis Brabantiæ ducatu ,& quidem quar-
a. Vrbs hæc originẽ ſuam repetit ab ann.
IↃ CLXXXIV, quo à Godefrido Lotha-
ingiæ duce ejus nominis tertio (ut vo-
unt) circa aggerem Ortidunium vallum
uci cœptum; quod anno cIↃ C XCVI. ab
Henrico Godefridi fil. una cum foſſis
erfectum: unde quidam hunc Henricum
rbis authorem faciunt , & natales urbis
d hunc annum referunt. Hic autem im-
etravit ab Henrico V. Imperatore civi-
us novæ urbis immunitatem à Telo-
iis Imperatoris ad Rhenum , quã poſtea
Carolus IV. Imp. ann. 1349 confirmavit.

Forma

Forma urbis primum rotunda fuit tribuſque portis à tribus præcipuis Bra- bantiæ urbibus, Lovanio, Bruxella Antwerpia, ornata: quæ poſt pomeriu productum aliis uſibus ſunt dicatæ, m nente hodieque nominum licet levi me moria: murorum quoque reliquiæ v ſuntur juxta forum piſcarium, inter po tem telonii, forum & retro antiqua curiam. Pomerium urbis primum pro ductum anno cIɔ ccc xviii à por S. Crucis, quæ quondam Bruxellen audiebat, ad finem plateæ Vuchtiæ, a uſque Ortdunum, indeque ad porta Bineam; concluſæque hoc ambitu v Hinthamica & Vuchtia: licet etiam an ſuburbia vallo variis locis ſepta fuerin & multis annis poſt muri adjecti. A extremum producti fines anno cIɔ ccc LIII, & variæ partes adjectæ: licet ann. d mum cIɔ Iɔ xiv Hinthamenſis, & bien nio poſt Vuchtenſis finis legantur mu latericio circumdati, hinc verſus Antwe piam inter meridiem & occidentem, i linc verſus Graviam inter aquilonem & orientem; ita ut nunc longe aliam form à primitiva induerit, utpote triquetra tribus in longum ſpatiis excurrens, tan to gyro, ut vix ſeſquihoræ ſpatio ab ex pedito pedite ambiri poſſit. Muros ha bet firmiſſimos, cum ſeptē vaſtis propu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

naculis; foſſas altitudine & latitudine
nimias, *Dommelæ* & *Aadæ* amnium
lapſu. Portas habuit ſeptem: quarum
uæ ſuperioribus annis occluſæ; quin-
ue hodieque patent; Eæ ſunt: *Vuchten-
r*, ante *Picardorum* dicta, quæ verſus
ntwerpiam ducit; operis elegantis,
oſſa & duobus pontibus ſubliciis à vallo
murorum diſcreta: *Ortenſis*, è qua Bom-
meliam tenditur: *Hinthamenſis*, è qua
Graviam, duobus item pontibus à muro
ejuncta: *Vaccina*, aut S. Ioannis; è qua
Heuſdinum: denique S. Antonii, vul-
o *de Dijck-poort*, Helmonda Endovia-
que venientibus opportuna. Plures ca-
nales urbem permeant; quidam etiam
navium feraces: ſuper quos ſtrati pontes
apidei publici LI, lignei XXXVIII, privati
pene totidem. Forum habet pulcherrimo
ædificiorum ordine circumdatum, in
quod decem plateæ totius urbis latiſſimæ
deſinunt. Ad duo millia pulcherrima-
rum ædium hic numerantur, præter ca-
ſas & ſecundi ordinis habitacula. Diſtat
duo milliar. à flumine Moſa, quatuor à
Raveſteynio, tria ab Heuſdena, duo-
decim ab Antwerpia. Munitiſſima eſt à
natura & opere: nam tota humilibus
agris paſcuis incincta eſt, qui maximam
anni partem rigui, hyeme autem alto
cæno & vaſta uligine pene impervii ſunt,

 præ-

præterquam ad Vuchtenſem plagam, qu
aſricum adſpicit, ubi ager paulo editic
eſt. Ideoque hic duo caſtella ſuperiori
bus annis ab Hiſpano adjecta. Quoru
illud, quod urbi propius, S. Antonii d
citur, ad Dommelæ ripam ſitum, circ
ter CLXXX perticis Rhenolandicis ab e
timo oppidi propugnaculo juxta porta
Vuchtenſem; quatuor prominentib
propugnaculis & latiſſima foſſa, aliiſq
vallis & operibus permunitum. Alterum
quod Iſabellæ nomen præfert, ad corr
ericeti Vuchtenſis, quinque validiſſim
propugnaculis, duplici foſſa, aliiſq
vallis & operibus, quæ hodierni belli n
ceſſitas invenit, ita munitum, ut oppi
invicti inſtar haberi poſſit; diſtans à m
nori caſtello tantum perticas Rhenola
dicas LXX. Ad ortum autem ab oppid
circiter perticas CCXXXV, ſitum eſt
tertium caſtellum, quod *Petler-ſcha*
dicitur, quinquangulare, & totidem va
lidis propugnaculis, lata foſſa & extra i
lam alto vallo & foſſa incinctum. Atqu
hæc quidem oppidi ſecuritati extra po
merium adjecta. Ipſum oppidum la
foſſa & profunda cingitur. cujus aqu
duobus locis ingenti mole objecta co
cluduntur: duo valida propugnacula ad
jecta vallo ubi Dieſa ex oppido elabitu
totidemq; ad Vuchtenſem portam; plu
autem

atem juxta & ad Hinthemenſem, & ubi
ta fluviolus urbem ſubintrat. Denique
ihil pene factum reliquum, quod ad ur-
em permuniendam nuperus belli uſus
dinvenit. Aut ſi quid ab hoſte aut igno-
antia aut negligentia peccatum, id nunc
noſtris abundè corrigitur.

Forma oppidi, prout nunc ſe habet
erè triangularis eſt, & ob varios muni-
onum mæandros ab expedito pedite
ix unius horæ ſpatio ambiri poteſt:
omplectitur enim ambitus illius, cum
eptem propugnaculis majoribus, ſeptem
nillia paſſuum IↃↃLX.

Pagi illius ſuburbani ſunt *Vuchta*, de
qua poſtea; & Hinthem; nupera obſi-
lione, ut & præcedentibus, ſatis noti.

De urbis Regimine politico & civili.

REgimen hujus urbis eſt primo penes
duo prætores, eoſque fere claris na-
alibus ortos; quorum unus de civili-
bus, alter de criminalibus cauſis cogno-
ſcit; licet interdum utriuſque munus uni
mandetur. De utriſque cauſis jus di-
cunt Scabini, primæ in hac urbe digna-
tionis. qui primum quidem ſeptem tan-
tum fuerunt, & ad annum 1336, anno
exacto, feſto S. Remigii, novos ſibi ſub-
ſtituerunt. poſtilla, ipſis haud invitis
& ultro cedentibus, Princeps provinciæ

quotannis Scabinos creavit. Carolus V Imper. binos adjecit anno 1525. His indulto principis permiſſum anno 1335, accedente prætoris aſſenſu, multas pecuniarias, quæ delinquentibus infliguntur, augere, minuere, mutare; vectigal potorium & annonarium pro re nata uſque ad 46 ſolid. vel augere vel minuere. Carolus V anno 1531 vetuit nulla immobilia bona in diſtrictu Silvaducenſi gravari aut alienari, niſi coram Scabinis, aut Tribunali, & in loco ubi bona cenſusque ſiti ſunt. Cognoſcunt autem ad requiſitionem partium de perſonis & bonis civium atque incolarum. Ad ſententiam quoque eorum recurritur non tantum à tribunalibus ſubalternis totius territorii, ſed & à Landen vetuſtiſſimo Brabantiæ oppido, itemque à Dormaten limitaneo Brabantiæ vico & vicecomitatu, &c. Habet præterea urbs Conſules ſuos, & juratos, uti fere in aliis urbibus. Ad Senatoriam autem dignitatem non aſſumuntur niſi indigenæ, & toto anno in urbe habitantes, nec niſi elapſo biennio fere ad eandem reſumuntur. Porro Scabini hi Conſulesque conſtituunt primum magni Senatus membrum; Senatorii autem & Conſulares ſecundum; tertium Tribuni & Jurati opificum. Hi quum diu incerto numero fuiſſent, à Carolo nuper

anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

anno 1525 definiti fuerunt, ſtatutumque, ut eſſent ferrariorum, ærariorum, & cultrariorum decani III, jurati XII; molitorum & oleariorum dec. III, jurati VIII; piſtorum dec. IV, jurati VIII; aciculariorum dec. III. jurati X; frumentariorum dec. IV, jurati XVI; laniorum dec. III, jurati VI; piſcariorum & cetariorum dec. III, jurati VI; ſutorum & coriariorum decani IV, jurati XII; inſtitorum decani III, jurati XXVIII; lanificum decani II, jurati VIII; ſartorum & mercatorum laneorum dec. IV, jurati XXVIII; pellionum dec. II, jurati VI; chirothecariorum & ligulariorum dec. III, jurati XII; capſariorum, ſcriniariorum, carpentariorum & vietorum dec. III, jurati X; tinctorum dec. II, & totidem jurati.

Eſt autem metropolis quartæ tetrarchiæ Brabantiæ; ſub qua comprehenduntur Cempenia, Peellandia, Moſælandia & Ooſterwikum. in quibus numerantur minora oppida Helmontium, Eyndhovia, Megha & Gravia; & pagi; LXXII. ita ut complectatur parochiales Eccleſias centum & unam.

Eyndhoviam Princeps Auraicus, dum in obſidione Silvæducis hæreret, per eq. Mag. Staekenbroekium interceptam præſidio firmavit, initio ſeptembris. Sed pro-

 vincio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

vinciolas haſce quæ ſub tetrarchia Silvæ-ducis continentur, breviter deſcribamus.

Kempenia ſive *Campinia.*

KEmpenia ſub ſe complectitur municipia & pagos.

Inter quæ eminet *Oirſcot* municipium ſive vicus. qui licet bello hoc civili graſſante ſæpiùs fuerit afflictus, tamen ad poſtrema uſque tempora, referente Gramayo, in precariis principum contributionibus, ut vocant, quintam totius Campiniæ partem exſolvit. nec mirum, quum tam amplo ſit territorio, ut Hilvarisbeca venienti & Rodam petituro opus ſit in tranſgreſſu municipii hujus tres horas impendere. Perlabitur Alpha fluv.

Dein *Oyrla*, vulgo *Oets*, municipium totius Campiniæ primarium. quod curialem habet Eccleſiam S. Ioanni dicatam. cingit ager, magis arvis quam paſcuis lætus. Ipſum magnis privilegiis à Ducibus Brabantiæ dotatum: præſertim foro-hebdomadali diebus lunæ conceſſo à Philippo II, anno 1551. Ab hujus tribunali pendebant ad annum 1560 VIII pagi circumjacentes, tunc ſeparatas nacti curias: Mereſeldia; Zelſtadium, vulgo *Zelſt*; Lamberthemum, vulgo *Blaerthem*; Geſtela; Velthovia; &

Sender-

ndervvijck; *Knexelvvinterle; Veſſen.*

Tertio *Eerſol*, amplum olim munici- um; ſed nunc tenue; utpote quum è oo ædibus, quas habuit, hodie vix iens ſuperſit: habuitque olim IX ſub ſe gos: hodie tantum *Steenſel* & *Duyſſel*. int autem ab eo per novos dominos ulſi *Hoogeloon*; Lapatæ, Barbatæ, & apardum, Pancratii, Antonii, Brigittæ aſtrum, virgini matri inſcriptæ curiales; *ommelen*; *Bergeick*, quod olim oppi- um fuit, licet nunc mœnibus deſtitu- um. Ab eo dependent villæ duæ *We- erhoven* & *Rythoven*.

Quarto *Lomel*: quod oppidum fuiſſe, c etiamnum oppidi privilegiis gaudere, rguit Gramayus; licet ſæpius incendiis uerit fœdatum.

Superſunt *Stript*, *Strithem* & *Ween- el*, late patens ad utramque Dommelæ ipam parœcia.

Pelandia.

PElandia dicitur à *Peel*, palude, quæ 11 milliar. ambitu magnam illius par- tem tenet. Hanc quondam Comitem ſuum habuiſſe volunt, Trajectini antiſti- tis clientem; qui antiſtes prælio Woerun- gano à Duce Brabantiæ captus, Duci, quicquid in Campinia juris habebat, ceſ- ſit. Ex eo tempore Pelandia ſub metro-

poli Sylvaducenſi ſuum habere cœpit prætorem.

Inter loca nobiliora eſt primo Roda, vulgo *ſint Oden roy*; ubi tribunal, à quo XIV & amplius pagi jus petebant; nec à judicato niſi Bruxellam appellatur. Oppidi privilegia variaſque immunitates, nundinas, Senatumque à Ducibus Brabantiæ jam olim obtinuit; ſed variis cladibus ſuperioribus annis miſere fuit deformatum & diminutum. Pagi, qui ab eo jus petunt, ſunt; *Rixtel*, gentilium de Oudaert vetus poſſeſſio: qui tribus pagis dominantur, *Aerle*, *Beeck*, *Stiphout*. Dein *Erp*, *Vechel*, *Schyndel*, *Zonne*, *Brœgel*, *Nuenen* & *Wetten*, *Hoydonck*, *Lemde*, *Bakel*, *Doornen*, *Lijſel*, præterea *Tongerle* & *Lyrop*.

Deinde *Mirloo*, Grevenbrocanorum peculium. *Aſten*, quod quum ad Backiorum familiam deveniſſet anno 1521, Renerus Brederodius illuſtri apud Batavos ſtirpe, per matris obitum ejus cœpit potiri.

Zoemeren, vel potius Zevenmoeren, olim frequentiſſimus ædibus & incolis locus, nunc bellis civilibus miſerum in modum acciſus: *Geldorp*; *Gemert*; *Heeſe*, & *Leende*, vetera gentis Hornanæ peculia, cum Gaeſbecano Baronatu ad Egmondanos devoluta. Denique *Cranen-*

donck,

donck, arx non tam ſitu quam ſtructura munitiſſima, Aurangiæ Principis poſſeſſio. Dependent hinc *Maerheeſe*, *Suerendonck*, *Budel.*

Maeſlandia.

HÆc à Moſa nomen accepit, qui illam non modo alluit, ſed fere quotannis perluit. Caput illius eſt *Oſs*, oppidi privilegiis clarum, & magni olim momenti, nunc crebris cladibus attenuatum. Cui ſuccedunt tres Dynaſtiæ Illuſtr. Comitis Friſ. Orientalis, *Berlicum*, *Heeſvvijck* & *Dijnter*. Deinceps *Empla*, quam Arenbergici beneficio Comitis Megani tenent: *Alem*; *Geffen*; *Nieuland*, & *Rooſmalen*; *Niſtelroy*, *Litoien*, *Maren*, *Berchen*, & *Lith*.

Ooſtervvicum.

OOſterwicum municipium nobiliſſimum, & caput XXVI vicorum, ad meridiem campos frumenti feraces, ad ſeptemtrionem paſcuos habens allapſu Aderæ (vulgo *de kleyne Aa*) riguos; multis & inſignibus privilegiis jam olim à Ducibus Brabantiæ dotatum. Ædibus tam privatis quam publicis conſpicuum fuit, quæ jam tot belli cladibus, quæ ſuperioribus annis perpeſſum eſt municipium, minime comparent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Sub eo ſunt; *Tilborg*, municipium elegans, caſtro inſtructum: Dominium nuptiis ab Immerſeliis devenit ad Hubertum Malſenium, qui & *Goerle* & *Veenloon* imperat eodem jure.

Hilvarenbeeck municipium legibus & privilegiis ornatum à Brabant. Ducibus, olimque admodum frequens, ſed ſuperioribus annis miſere deformatum. Toparchia eſt Gentis Merodiæ, & nunc Illuſtr. Duffelæ, una cum *Ryl*, *Dieſſen*, & *VVeſterberze*.

In tractu quem vocant *de Langeſtraet*, pagi ſunt *Druenen* & *Ganſoyen*, Haeſtrechtii dominium: *VVaelvvijck*, municipium gentilium de Leefdael, antea Brederodiorum, cum arce, Toparchia; cingitur hinc aquis, inde paſcuis, & gaudet opportunitate veteris Moſæ, in cujus altera ripa Ganſoyam uſque protenditur.

Boxtel, antiqui Baronatus titulo clara; quæ jam ab Illuſtr. Comite Baſſenaico poſſidetur, cum arce munita, nemore & venatione amœniſſima, & amplis juribus. eidem domino paret & *Eſſchi*.

Vucht municipium in ſuburbano Sylvæ-Ducis; ſub quo pagus *Cromvoirt* cenſetur.

Hoghe & *Leghe Mierde*, municipium bipartitum; quod tribunal habet ab Ooſterwi-

ſterwi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

[..]erwico diverſum, ſed eundem præ[..]rem. Cujus appendix eſt *Hunſſel*, vul[..] *Hulſel*.

VII.

Trajectum ad Moſam.

ANno cIↃ IↃ cxxxII auſpiciis Illuſtriſſ. Principis Auraſionenſis domita fuit, & fœderatis provinciis adjecta Vrbs Trajectum ad Moſam, ſive ſuperius, ad differentiam inferioris ſic dictum, commodiſſimo loco Moſæ ripæ appoſitum, & lapideo ponte cum Wycka connexum: diſtans à Leodio quatuor milliaribus: urbs antiqua, & longe munitiſſima, publicis atque privatis ædibus imprimis elegantibus inſtructa: duo habet templa principalia; primum S. Servatio ſacrum, quod epiſcopum habuit jam ab anno cccxcv, cujus ſedes traducta fuit ad Leodium anno cIↃ xII. Dux Brabantiæ hujus Canonicus cenſetur. Alterum S. Mariæ ſacrum. Habet & conventum, quem vocant *de Biſſen*, equitum Teuthonicorum, imprimis amplum & magnificum.

Vrbs hæc, neque Leodii neque Brabantiæ proprie pars eſt, licet utriuſque provinciæ limitibus concludatur; dominos agnoſcit, Principem Leodienſem, & illuſtr. ac præpotentes dominos Ordines generales confœderati Belgii indiviſim:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Vtrique enim conſtituunt unum dominum, paremque obtinent in urbe poteſtatem, ſuoſque habent ſinguli miniſtros & judices; unde natum proverbium apud Belgas, *Een Heer, gheen Heer, twe Heeren een Heer*, id eſt, unus dominus, nullus dominus, duo domini, unus. Vtraque autem collegia conſtant è Prætore ſeptem Scabinis, & uno Secretario, qui à ſuo collegio conſtituuntur ſinguli ad vitam. Horum collegiorum unum vocatur Leodienſe, alterum Brabanticum, quæ ſimul conficiunt ſupremum Tribunal, à quo omnia crimina judicantur, & cauſæ reales & univerſales terminantur, puta de hæreditatibus, rei vindicatione & ſimiles.

Eadem collegia quum ſeparatim cognoſcunt cauſas perſonales, puta de contractibus, fidejuſſionibus, &c. appellantur inferiora tribunalia: cognoſcunt autem ſeparatim ſingula, de ſingulis perſonis; Leodienſe nimirum de Leodienſibus, Brabanticum de Brabantinis. civium enim hoc diſcrimen eſt: & ne quæ controverſia exiſtat inter judices, conſuetudo hæc obtinuit, ut partus ſequatur ventrem, & Leodienſis ſive Brabantus cenſeatur qui è tali matre natus eſt. Niſi quod omnes advenæ, præter Leodienſes, cujuſcunque denique provinciæ indigenę

ſint

at pro Brabantinis habeantur, & Tri-
unal Brabanticum ſequantur.

Eſt & tertium hîc Collegium conſtans duobus conſulibus, octo juratis & duo-us Secretariis; quorum media pars è eodienſibus aſciſcitur, reliqua è Bra-antinis; coram quo collegio etiam cau-e contractuum, injuriarum actiones, & miles dijudicantur.

Tria hæc collegia conficiunt Corpus Magiſtratus politicum, coram quo ven-lantur controverſiæ omnes quæ ena-cuntur inter collegiorū mechanicorum membra, & aliæ quæ mere politicæ ſunt.

Præter hæc eſt & aliud collegium, quod vulgo dicitur *de Vroon Hoft*, anti-quus comitatus partim intra urbem, par-tim extra eandem ſitus; quod collegium ſive Tribunal itidem habet ſuum præto-rem, ſeptem Scabinos & unum Secre-tarium, omnes perpetuos, qui cogno-ſcunt & judicant de hærediis & fundis intra dictum comitatum ſitis, & judi-cant de cauſis perſonalibus omnium eo-rum qui habitant extra urbem in dicto Comitatu.

Quoniam autem ab omnibus hiſce tribunalibus, in cauſis quæ valorem XVI Florenorum Rhenenſium non excedunt, datur provocatio ad Commiſſarios (ut vocant) deciſores, qui ſingulis annis

mittun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

mittuntur bini à principe Leodienſi & itidem bini jam ab illuſtr. ordinibus confœderati Belgii, ut primo Auguſti conjunctim mutent Magiſtratum, & dijudicent controverſias quæ per appellationem ad Principem ſunt delatæ, conſtitutſunt in urbe quatuor Commiſſarii, duo Leodienſes, & totidem Brabanti, qui à dictis deciſoribus eliguntur, & quidem perpetui: Horum munus eſt proceſſus ejuſmodi recenſere & digerere, ita tamen ut nihil admiſceant, quod ullo modo afferat aut ſapiat præjudicium, & obſervent diſcrimen inter Leodienſes & Brabantos. Veruntamen in cauſis quæ dominium principis concernunt, ad Cancellariam Brabantię appellatur, præterquam in cauſis quæ non excedunt ſummam cc florenorum jam dictorum. Iidem deciſores quotannis audiunt rationes expenſi, atque accepti, tam urbani magiſtratus, quā ædilium qui præſunt noſcomio, & domui leproſorum: ſtipendium horum deciſorum annuum eſt, cc floren. & hama vini Rhenani. Appellantes quoque tenentur viginti thaleros philippicos erogare in uſum eorundem deciſorum; niſi cauſæ ſint majoris momenti, quarum æſtimatio deciſorum arbitrio relicta eſt.

VIII.

VIII.

De ſupremo judicio in hiſce partibus Brabantiæ.

LIcet hæ Brabantiæ provinciæ partes nullum habeant regimen politicum ſeparatim, uti cæteræ provinciæ, ſed ab Ordinibus Generalibus conjunctim regantur; tamen jam ab anno CIↃ IↃ XCI ex decreto Illuſt. D. Ordinum Generalium ſuum habent tribunal & Senatum provincialem, qui ad normam Cancellariæ Brabantiæ jus dicit per arreſtum, ut vocant, & à quo nulla datur appellatio ad aliud quodcunque tribunal. Is Senatus conſtat ſeptem Senatoribus, Graphiario, Advocato fiſci, Procuratore generali, ſingulis. Senatorum munere hodie funguntur Prudentiſſimi & I. V. Conſultiſſimi viri, D. Iacobus ab Aerſſen Præſes, Balthaſar Boudanius, Petrus à Born, Matthias Heſſelt à Dinter, Fabianus Vlietius, David Ruyterus, Auguſtinus Baccardus, Iuriſdictionem obtinet hic Senatus in civitatem Sylvam Ducis & ejuſdem diſtrictum quem vulgo vocant *de Meyerije*, Megham, Raveſteynium, Helmontium, & Eyndhoviam; oppidum Bergarum ad Zomam & pagos illi ſubjectos; oppidum Graviam, cum territorio Cuyckano & Boxmerano; Steenber-

gam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

gam & Wilhelmi oppidum, & pagos il
ſubjectos; denique in pagos Baroni
Bredanæ, & quocunque per Brabantia
confœderatorum D. D. Ordinum arm
pertingere poſſunt, & ſententiæ illius p
apparitores executioni mandari. Porr
Sylvæ Ducis, Graviæ & territorii Cuy
kani incolæ per reformationem ad Sena
tum hunc provocant, cæteri per appe
lationem.

Apud eundem Senatum, ex eorun
dem D. D. Ordinum Generalium decr
to, feuda omnia Brabantica relevantur
cauſæque omnes feudales diſcutiuntur &
determinantur.

IX.

Arces aliquot & munimenta ad Scaldim.

SVperiori quoque anno aliquot arces ſi
ve monumenta ab Ordinibus Gene
ralibus Confœderati Belgii hoſti erept
fuerunt, ductu Wilhelmi comitis Naſſa
vii, & quidem primo munimentum S
Crucis ad aggerem Couwenſteynenſem
ſitum inter Lilloam atque Antwerpiam
ubi novem ænea & duo ferrea tormenta
à noſtris capta. Deinde munimentum
S. Iacobi, ad eundem aggerem ſitum
Tertio minus munimentum quod vulgo
dicitur *Peckgat*. Quarto munimentum
S. Am-

S. Ambroſii, vulgo *Stoofgat*. Denique munimentum S. Martini ſive *Hogervverve*, longe munitiſſimum, ex ingenti ſumtu ſuperioribus annis Scaldi impoſitum ad Inſulam Zuydbeverlandiam è proximo infeſtandam. Atque ita D. D. Ordines generales rurſus Scaldis infra Antwerpiam potentes ſunt facti.

LIMBVRGVM DVCATVS.

ANNO quoque cIↄ Iↄcxxxii acceſſit cōfœderatis provinciis ducatus Limburgenſis, qui nomen mutuatur ab urbe ejuſdem principali *Limburgio*. Ducatus hic limites habet ab occaſu Leodium & Trajectum ad Moſam: ad Septentriones ducatum Iuliacenſem; ad ortum urbem imperialem Aquiſgranum & monaſterium S. Cornelii; ad meridiem Comitatum Francimontium & aquas Spadanas.

Ager hujus provinciæ, ut æſtate ob locorum varietatem & aſpectu amœniſſimus atque jucundiſſimus, ita hyeme viciſſim admodum aſper eſt atque ingratus. Horret enim hibernis menſibus gelu, & nix in multis partibus ob Soli altitudi-

nem perdurat in adultam jam æſtatem. Omnium tamen rerum quas vitæ humanæ uſus poſtulat, præterquam vini & ſimilium rerum quæ cœli inclementiam haud ferunt, feraciſſimus eſt: præſertim tritici & farris, ex quo candidiſſimum panem conficiunt. Paſcua habet optima: unde hic optimi caſei fiunt, qui maxime in vicinis provinciis æſtimantur. Sulfuris fœcundiſſimum eſt ſolum; quare per illius ſubterranea fontes Aquisgranenſes calidos labi, veriſimile putant. Eruitur quoque in hac provincia Ferrum non exigua copia; & nonnihil plumbi laudatiſſimi: cujus venæ ut & Stanni ibidem repertæ, haud levem ſpem faciunt etiam auri atque argenti forte aliquando deprehendendi. Medio præterea milliari ab oppido principali inter VVolhornum & Montium, effoditur lapis ille cinereus (quem Plinius Cadmiam vocat & lapidem ærosum) non ita multum à pyrite diſtans: vulgo vocant Climiam & lapidem Calaminarem: cujus adminiculo ex ære fit orichalcum. tantam enim cum ęre cognationem habet, ut magna vi ignis ante præparatus, dum æs conflatur cum eo coaleſcat velut in unum corpus, adeoque quantitatem & pondus illius tertia circiter parte adaugeat. Sed de hoc Authores qui de foſſilibus ſcribunt viderint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Metropolis totius ducatus eſt *Limburgum*, quod quidam Rhrigiam alteram Ptolemæi opinantur, alii haud tantæ antiquitatis judicant, neque facile nomen illius ante annum cIↄ in Annalibus reperiri. Sita eſt in alta rupe, undique prærupta & profunda valle munita: magis loci natura, quam humana induſtria ab omni parte inacceſſa; niſi qua meridiem ſpectat, ubi terra altius aſſurgens, inde à civitate in planiciem paulatim deſcendit. Arcem habet qua Boream ſpectat in parte decliviori, munitam & pulchram, ex puriſſimo marmore, (è genere communis Iaſpidis) cujus ſolum prope vicum Hevermont & alibi copioſe ferax eſt, conditam: medio ſpacio inter urbem & ſuburbia, quæ nunc diruta olim duplo majora fuerunt ipſa urbe: ne cuiquam mirum videatur decliviori loco arcem jacere; & urbem è ſuperiori loco illi impendere. Gaſton autem Spinola Comes Bruacenſis cum præfectum hujus ducatus atque tractus Tranſmoſani ageret, duas urbis portas inſigni opere fecit novas, & adverſus hoſtiles inſidias egregie præmunivit. Præterluit urbem fluvius VVeſa, vulgo *VVeſt*, qui ex Arduenna ſilva deſcendens in Moſam confluit ex adverſo Leodii. Hic licet tenuis ſit & æſtivis menſibus nonnumquam pene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

exareſcat, tamen præſtantiſſimas Trut
nutrit, & câcros imprimis laudatos. Vrb
& parva eſt, & ædificiorum copia a
elegantia minime ſpectabilis. Templu
habet unicum D. Georgio dicatum. Op
pidani plerique lanificio dant operam, &
pannos magna copia ad vicinas provin
cias deducunt. Adjacet urbi permagn
ſilva, quam vocant *le bois de Faigne*, bre
vibus arbuſtis, ſed venationi peroppor
tuna.

Pagi in hac provincia frequentes, ſu
pra centum & viginti olim numerato
invenio, in Tabulis noſtris Geographi
cis: Municipia duo maxima *Vpen* &
Herma.

Accenſeri ſolent huic ducatui tres ali
civitates, quarum ſingulæ comitatu
prærogativam habent: *Falcoburgum*
Dalhemum & *Rolducum*. quæ eoden
anno provinciis fœderatis acceſſerunt.

Falcoburgum vulgo *Valkenburgh*, eſ
oppidum mediocriter lautum & ſic ſati
munitum; territorium habet amplum
& juriſdictionem in aliquot pagos. Diſta
quidem ab Aquisgrano tribus majori
bus, à Trajecto vero ad Moſam duobu
minoribus milliaribus. Ager illius &
frugum eſt ferilis, & pecori alendo ido
neus. Perluitur à fluviolo Geuda, qui in
Moſam confluit.

Haud

Haud longe ab urbe abeſt Monaſterium *S. Gerlaci*, tam ſtructura quam antiquitate conſpicuum.

Dalemium perexiguum oppidum, arcem tamen habet munitiſſimam; diſtat ab Aquisgrano tribus milliarib. majoribus; à Leodio tantum binis. Comitatus itidem eſt, obtinetque juriſdictionem in pagos aliquot Tranſmoſanos. Ad Dalemium pertinet inſignis *Abbatia vallis Dei*, cujus Abbas primas obtinet inter proceres illius comitatus: itemque *Abbatia S. Crucis*. Alluit oppidum fluviolus *Bervinus*.

Rolducum, aliis *Rhodia Ducis*, Belgis *Hertogen Rode* oppidulum quidem exiguum, ſed vetus & concinnum; & veteri quoque arce conſpicuum. Diſtat à Falcoburgo, circiter unum milliare; eſtque è Tranſmoſanis Brabantiæ Ditiunculis quarta: præterlabitur oppidum fluviolus *VVorma*.

Omnes autem hæ provinciæ, Limburgum, Falcoburgum, Dalhemum & Rolducum, ſupremam ſingulæ habent juriſdictionem, à qua nonniſi in certis caſibus ad Cancellariam Brabantiæ provocatur: itemque ſuos Ordines, qui tribus membris conſtant, Antiſtitibus, Nobilibus, & Senatoribus ſupremorum Tribunalium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Ducatus denique Limburgenſis per ſe complectitur quinque diſtrictus, Bancas vocant, *Herivum, Spremontium, Balenium, VValhornum* & *Montium*: quorum prioribus duobus *Majores*, reliquis *Droſſarti* præſunt.

Atque hæc quidem, pro inſtituti noſtri ratione, à *Petro Montano* accepta, huc compendio retulimus.

Series Comitum & Ducum Limburgenſium; ex Miræi notis ad diplomata Belgica.

N. Comes Limburgenſis (qui à nonnullis vocatur *VValeramus*, ſed ſine idoneo teſte ex *Muta*, ſive ut Andreas Querceranus legit *Iuta*, id eſt, Iudita, Frederici Lotharingiæ inferioris ducis filia, genuit *Henricum*.

2. *Henricus* God. Bullonio ann. 1100 ſine liberis defuncto, in ducatu inferioris Lotharingiæ ann. 1101 ab Henr. IV. Imp. eſt ſuffectus, eodemque poſtea ann. 1106 privatus. Vxorem habuit filiam Walerami Com. de Arlon.

3. *VValeramus* paganus, Henrici Exducis filius, an. 1126 Ducatum à Lothario Imp. impetravit; quem Conradus Lotharii ſucceſſor anno 1138 eidem rurſus abſtulit. Filios reliquit, Henricum,

&

& Waleranum Com. de Aarlon ſine liberis mortuum.

4. *Henricus* II Walerami fil. cum fratre ſuo Waleramo Com. de Arlon an. 1146 diplomati Cameracenſi ſubſcripſit. liberos reliquit, Henricum & margaritam Godefrido III. Brabantiæ Duci ann. 1155 nuptam; ut conſtat ex Auctario Affigemienſi.

5. *Henricus* III, quatuor habuit filios, Waleramum, Henricum Com. de Vaſſenberg, alias Valkenberg, Gerardum de Hornes & Simonem ann. 1193 Electum Leodienſem, qui Cardinalis Romæ obiit ann. 1195. in Baſilica Lateranenſi conditus.

6. *VValeramus* Henr. III fil. duas habuit conjuges. Ex priore N. nati ſunt Henricus & Waleramus. Ex poſteriore conjuge Ermenſida, Henrici Com. Lutzeburgenſis filia & hærede, natus eſt Henricus II cognomento Blondus, Com. Luxeburgenſis pater Henrici Com. Luxeburg. anno 1288 in prœlio Woringano cæſi.

7. *Henricus* IV ex N. Montenſis in diœceſi Colonienſi Comitis filia & hærede, ſuſtulit Waleramum & Adolfum Com. Montenſem, patrem Adolfi: qui jus omne ſuum Limburgenſe ceſſit Ioanni I. Brabantiæ Duci anno 1282.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

8. Waleramus Henr. IV. fil. Dux Limburgenſis ex illa ſtirpe poſtremus, anno 1282 moriens, filiam reliquit Ermengarden, Rainoldo Geltriæ Comiti nuptam, quæ ante patrem obiit. Atque hinc natum eſt crudele bellum, variis principibus Ducatum Limburgenſem ad ſe trahere conantibus: ſed prævaluit Dux Brabantiæ.

Vnde Ducatus hic in hunc diem Brabantiæ Ducatui manſit annexus: Promittuntque Duces Brabantiæ in ſua inauguratione articulo XII. Provinciæ noſtræ Limburgenſis & Tranſmoſana, in perpetuum conjunctæ manebunt cum provincia noſtra Brabantia, neque umquam ab ea divelli poterunt.

FLANDRIÆ PARS.

IN Flandria hodie poſſident Illuſtr. Confœderati Belgii Ordines oppida quædam & validas aliquot munitiones; de quibus pauca nobis dicenda reſtant.

Sluſa.

SLuſa, ſive Sluſæ, vulgo *Sluys*, (Clauſulæ Sigeberto, ut putat Lipſius) Meyerus olim *Lammins Vliete* dictam è pu-

blicis

blicis monumentis abſtruit. Vrbs maritima eſt, quinto milliari à Middelburgo Zelandorum, à Brugis Flandriæ tertio; copioſa olim & opulenta, magnique nominis dum commercia hic florerent: ſed illam tum offenſiones in mercatores Ooſterlingos, quorum quadraginta anno cIↄ cccc xxxvi oppidanorum furiis ibidem oppreſſi perierunt, tum maxime diſſidia cum Brugenſibus peſſundederunt; in primis ſimultates illę ob Ioannem Namurcenſem loci dynaſtam contra eoſdem Brugenſes ſuſceptæ, à quibus maximam cladem perpeſſa eſt, victa, direpta, flammiſque miſerum in modum fœdata, uti plenius videre eſt apud Meyerum in annalibus Flandriæ lib. xii. Ex quo factum ut tandem à Principe ſuo fuerit vendita. Ex illo rurſus celebrari cœpit, ob capaciſſimi portus, quem vulgo *Zuinum* vocant, opportunitatem, quem ab omnibus pene Europæ partibus crebris navigiorum appulſibus & mercatorum frequentia ſuperioribus ſeculis ita uſurpatum referunt illorum temporum ſcriptores, ut anno cIↄ cccc lxviii paulo ante Natalem Domini, cl onerarias ex diverſis Europæ partibus hic appuliſſe memorent: quum ante in eodem portu, & in vicinis ſtationibus, Carolus VI Galliarum rex, (qui aulam ſuam hic aliquot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

menſibus habuit,) mille & quadringentarum navium claſſem inſtruxiſſet, Angliæ invadendæ, ſed irrito conatu. Arx ad oppidi latus pulcherrima ædificata, olim per continua ædificia ipſi oppido conjuncta, quæ Brugenſes poſt conſulto diruerunt; Ipſa adhuc ſupereſt: habuit & minorem (ut refert Marchantius) ſub Ioanne, Philippi Audacis f., ſumptu publico extructam; ne major à Gallis tunc inſeſſa, portus emporiique Brugenſis libertatem offenderet, quæ Caroli V. juſſu rurſus everſa. Variam fortunam hoc civili bello urbs fuit experta, nam quum conſtans in fœdere perſtaret, à Duce Parmenſi anno cIↄ Iↄ LXXXVII arctiſſime fuit obſeſſa, accerrime oppugnata, & per cuniculos ſuffoſſa, adeoque aliquot mille ictibus tormentorum conquaſſata; quæ præſidiarii fortiſſime ſuſtinuerunt, donec commeatu penitus exhauſto, aliiſque ad defenſionem neceſſariis deficientibus, hoſti ſe certis conditionibus dedere congerentur, quas non indecoras virtute ſua obtinuerunt. Ab eo tempore urbs ſub hoſtis imperio manſit ad annum cIↄ Iↄ C IV, quo Princeps Arauſionenſium Mauritius eam obſedit, & tertio poſtquam eam cinxerat menſe ad deditionem inedia compulit. Sita eſt urbs ad oram portus quem diximus, ſemilu-

milunari pene forma, & ſitu loci, (quippe agro riguo & paludoſo pene undique cincta) & multis validis operibus quæ hodierni belli conſuetudo invenit, permunita, ſatis ampla eſt; quippe quæ pene milliare ambitu complectatur. ſed multis locis ædibus vacua, ita ut ſupra centum vaccæ intra mœnia paſcantur. Regimen politicum & civile eſt penes ſupremum Ballivum, duos Conſules, (quorum alter Scabinorum, qui ſeptem ſunt numero, Conſul dicitur,) & Graphiarium. Magiſtratus autem hi quotannis mutantur menſe ſeptembri ab Illuſtr. D. D. Ordinum General. deputatis: Sub quorum auſpiciis & Gubernatorem accepit, cui ſuprema cura oppidi commiſſa. In eodem oppido & Collegium habetur, quod Franconatui jus dicit, (vulgo *Het Vrye*; quia Brugenſium jugo ſe ſubduxit) conſtans Ballivo, Conſule, & ſeptem Scabinis, Penſionario, & Graphiario.

Ad latus oppidi, quod ſeptentriones adſpicit, poſita eſt inſula *Cadſant* vulgo dicta: olim quidem major & celebrior quam hodie, quum & urbem haberet & complures pagos peramœnos & frequentes: nunc dimidia parte minor: ſed magni momenti noſtris ad Sluſam contra hoſtes defendendam; unde & validis o-

peri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

peribus qua hoſtiles terras reſpicit tecta
eſt, & aliquot munitiones inter æſtuaria
excitatæ.

Axella.

Axella, in ea provincia quæ vulgo *'t land van VVaes* dicitur, unius quatuor Ambactorum, ut vocant, caput, diſtans uno & dimidio milliari ab Hulſta, quatuor aut paulo longius à Gandavo; oppidum eſt mediocre; quod ſuperioribus ſeculis magnas vices ſuſtinuit, ob Gandavenſium vicinitatem; qui quum locum hunc ante nullis mœnibus clauſum munivilſent, urbs anno cIↃ CCCC LII à Philippi boni militibus, qui tum Gandavenſes oppugnabant, capta, direpta & flammis deformata fuit, quia Gandavo clam commeatus & ſuppetias miſiſſe accuſabatur: ſed poſtea incolarum & accolarum impenſis fuit reſtituta, & utcunq; mœnibus ſepta, ita ut magis adverſus ſubitos incurſus quam obſidionem hoſtilem tuta eſſet. Hanc Illuſtriſſimus Arauſionenſium Princeps Mauritius, cũ Philippo Sidneio, adhuc pene adoleſcens, & necdum ſummæ præfecturæ in hiſce provinciis abdicato Leiceſtrio admotus, (ſed paullo poſt Hollandiæ Zelandiæque præfectus factus) anno cIↃ IↃ LXXXVI aſtu intercepit, XVI Iulii, milite

per molem lapideam, quæ in foſſa aquas ſuſtinet & dirimit, in oppidum tranſcendente. hoſtis in ea quatuor omnino vexilla in præſidio collocaverat. major terror, quam cædes fuit; munimenta quoque, quæ in vicino locata erant, eodem impetu capta: &, ut oppidi ſecuritati conſuleretur, vicini aggeres perfoſſi, & fluctus marini in campos longe lateque immiſſi. poſt illa urbs, noſtris tam opportuna, etiam vallis & propugnaculis permuniri cœpit; ut jam cuivis obſidioni tolerandæ par eſſe videatur. Superioribus annis aliquot arva, quæ noſtri conſulto merſerant, rurſus fluctibus ducto aggere erepta, annitente inprimis Peronio illius præfecto; qui aſtus, quum urbs caperetur, inventor & actor fuerat.

Terneuſium.

TErneuſium, haud vulgare municipium Flandriæ, quod jam olim Balivum ſuum, Scabinos & alios juſtitiæ miniſtros habuit, ab Illuſtr. D. D. Ordinibus confœderati Belgii primum muniri cœpit, & præſidio adverſus Hiſpanum inſtrui. natura ipſa & ſitu munitiſſimum eſt, quippe pene in medio terrarum ſitum, quas fluctus ſinguli duodecim horis opplent; unde acceſſus ad id difficilimus eſt.

Birfle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Briſletum.

BIrſletum, vulgo *Biervliet*, è regione Yſendicæ in inſula ejuſdem nominis poſitum, quæ à circumfluis fluctibus nomen inveniſſe videtur. oceano enim tota ambitur, quum ante continenti eſſet connexa, & per illam pedeſtri itinere Brugis Antwerpiam ultro citroque commearetur. Oppidum quondam non ignobile ob portum opportunum; nunc tantum munimentum quadratum, quatuor in orbem propugnaculis ſeptum; extra quæ nuper tot opera ſunt addita, ut hodie pene totam inſulam munitionibus ſuis complectatur. Hic ortus atque hic incoluiſſe dicitur *Guilielmus Beukelens*, quem primum alecem muria & ſale condiviſſe & ad extera loca conduxiſſe volunt; feliciſſimo invento, & Belgis inprimis utili, ob ingens commercium quod ex illo ſenſim crevit.

Ardenburgum.

OPpidum antiquum, & quondam Flandriæ littoralis, quum Brugæ nondum conditæ eſſent, metropolis, (Rodenburgum olim dictum fuiſſe volunt,) ita ut limites ſuos ad Galliam uſque continuaret. Hodie exiguum eſt oppidum & miſere deformatum. Tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

lum habet Deiparæ Virgini ſacrum, quo ullum pulchrius neq; ſumtuoſius Flandria olim videbat; hodie tantum parietes, & marmoreæ columnæ, duæque turres ſuperſunt. In fœderatorum Ordinum poteſtatem venit anno cIↄ Iↄcіv, menſe Majo; ab quibus egregie fuit munitum. Diſtat Sluſa milliare unum.

Middelburgum.

ARdenburgo vicinum, & tantum 1½ milliar. cum dimidio diſtans à Brugis; quod eodem tempore à Principe Mauritio captum, cum arce ſua, ſed invalida. oppidum hoc tantum mœnibus & foſſa cinctum eſt, neque magni momenti.

Yſendijckium.

AMplum & validum munimentum, in angulo duorum concurrentium aggerum ſitum, & tantum freto à Birfleto diviſum, è regione Zelandiæ; quod Princeps Mauritius anno cIↄ Iↄcіv, licet ſexcentorum militum præſidio teneretur, & omni bellico apparatu, præſertim majoribus machinis, eſſet inſtructum, octidui ſpatio ita compeſcuit, ut deditione illud acciperet. Poſtilla à fœderatis Ordinibus ampliatum fuit, ut jam inſtar oppidi ſit, & tot tantiſque operibus permunitum, ut hoſtem mi-
nime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

nime metuat. Portum habet commodum, altum, & multarum navium capacem, ita ut commerciis ſit aptiſſimum, & in emporium forte aliquando evadere poſſit.

De cæteris munitionibus.

SVnt præterea in hoc tractu quam plurimæ munitiones, partim hoſtibus ereptæ, partim à noſtris à fundamentis eductæ. De Lieſkenhoeckena è regione Lilloæ jam ante diximus, quam noſtri recuperatam fortius muniverunt.

Philippina, è regione Axellæ, ad aggeris cubitum, qui continentem prætexit, ſita, & operibus valida.

Patientia, inter Philippinam & Iſendicum, è tranſverſo Birfletum reſpiciens, oræ continentis incumbens.

S. Philippi & Catharinæ munitiones, aggeri qui inter Sluſas & Iſendicum jacet impoſitæ; quas princeps Mauritius anno cIↃ IↃ c IV quum Sluſæ obſidium moliretur nullo pene negocio cepit, hoſte ultro ob nocturnum terrorem dilapſo.

F I N I S.

INDEX

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

INDEX RERVM MAXIME MEMORABILIVM.

A.

ALemaria oppidum. 79
Ameloa Tranſiſalan. 247
Amelandia inſula Friſ. 195
Amſtelodami urbis deſcriptio. 67. regimen politicum & magiſtratus urbani. 93
Amersfordia oppid. 160. regimen politicum.
S. Andreæ munitio. 48
Ardenburgum opp. Fland. 350
Arenaci oppid. deſcript. 9. regimen politicum. 20
Arnemuda oppid. Zeland. 133
Aſpera oppid. 77
Axella oppidum Flandriæ. 348

B.

BErgæ ad Zomam oppidum. 303
Bevervvicum municipium. 84
Birfletum Flandriæ. 350
Bolcumum pagus Friſ. 194
Bolsvvardia oppid. 186. regimen politicum. 207
Bomene oppidum. 140

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Bommelium oppidum.
Briela oppid. Holland. 7
Bronchorſtum oppid. Geld.
Brouvvershavia oppid. Zeland. 14
Bura oppid. 7
Burggravius Noviomagenſis. 2

C.

CAdſand inſula. 34
Campi urbs Tranſiſalan. 242. regimen politicum. 25
Campiniæ regio. 32
Clundera municipium. 8
Collumum pag. Friſiæ. 19
Covordia Tranſiſalan. 24
Culenburgii Comitatus. 4

D.

DAlemium oppid. Limburg. 34
Dammona in Groning. prov. 27
Daventriæ urbis deſcriptio. 238. regimen politicum. 24
Delda Tranſiſalan. 24
Delfum urbs Holland. 6
Diepenheymium Tranſiſal. 24
Doccumum oppid. Friſ. 190. regimen politicum. 208
Doesburgus oppid. Geld. 8
Drentia. 238

Dus

Durdrechti oppid. deſcript. 61. Senatus urbanus. 89
Duroſtatum, VVÿck te Duerſtede. 159

E.

EDamum oppid. Holland. 81
Elburgus oppid. Geld. 10
Enchuſa oppid. Holland. 80. Senatus urbanus. 94
Ens inſula Holland. 87
Enſcheda Tranſiſalan. 248

F.

FAlcoburgum oppid. Limburg. 340
Flandriæ munitiones. 352
Flielandia inſula Holland. 86
Fliſsinga urbs Zeland. 129
Franeckera urbs Friſ. 184. regimen politicum. 205

G.

GEelmuda Tranſiſalan. 246
Gertrudis mons oppid. Holland. 74
Goeſa oppid. Zeland. 136
Gera Tranſiſal. 247
Gouda oppid. Holland. 70
Gorichemum oppid. Holl. 72
Graveſanda municip. 84

Gravia oppidum. 94
Grietmanni munus. 20
Grollæ oppidi deſcriptio.
Groningæ urbis deſcriptio. 265. *regimen politicum.* 27

H.

H*Aga-Comitis municip.* 8
Hardenberga Tranſiſal. 24
Hardervvicum oppid. Geld. 1
Harlemum urbs Holl. 6
Harlinga urbs Friſ. 185. *regimen politicum.* 20
Haſſeletum urbs Tranſiſal. 24
Hattemum oppid. Geld. 1
Hindelopa urbs Friſ. 192. *regimen politicum.* 20
Hogevverva caſtellum. 31
Hollandia diviſio vera. 5
Horna oppid. Holland. 7
Hovetmannorum camera. 29
Heuſdenum urbs Holland. 7
Haeclomum oppidulum. 7

I.

I*Lſta oppidum Friſia.* 39
Iſola differentia ab Iſala. 7
Iſelſteynium oppidum. 77

L.

LErdamum oppid. Holl. 77
Leovvardia oppid. Friſ. 182. regimen politicum. 196
Lilloa arx. 308
Limburgum Ducatus & Metropolis. 338. & 339.
Lugdunum Batavor. oppid. 65. Senatus urbanus. 91

M.

MAccumum pag. Friſiæ. 194
Medenblicum oppid. Holland. 82
Middelburgum oppidum Zeland. 128. regimen politicum. 144
Middelburgum Flandr. 351
Monachodamum oppid. Holl. 82
Montfortium oppidum Trajectenſ. diœceſ. 162
Muda oppid. Holland. 79

N.

NArdenum oppidum Holland. 78
Neomagū oppid. Geld. 6. regimen politicum. 10. jurisdictio. 14
Neoportum Holland. municip. 84
Nordbevelandia inſula. 136

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

O.

OMma Tranſiſalan. municip. 247
Ooſtergoa Friſiæ pars. 178
Oreſandia inſula Zeland. 14
Otmarſia urbs Tranſiſal. 24
Oudevvatria oppid. Holland. 7

P.

PVrmerenda oppid. Holland. 8

R.

REdger in agro Groningano. 287
Rhena oppidum Traject. 16
Rillandia inſula. 312
Rolducum opp. Limburg. 34
Romersvvalia urbs Zeland. 135
Roterodamum urbs Holland. 71. Senatus urbanus. 94

S.

SAntvlitæ caſtellum. 312
Scaga municip. Holl. 85
Scaldia inſula Schouvven. 138
Schenkiana munitio. 48
Schiedamum oppid. Holl. 73
Schellinga inſula. 87

Schoon-

Schoonhovia oppid. Holland. 73
Sevenberga municipium. 85
Slota urbs Friſ. 193
Sluſa oppidum Flandriæ. 344. *regimen civile.* 347
Sneca, urbs Friſ. 187. *regimen politicum.* 207
Stavera urbs Friſ. 191. *regimen politicum.* 208
Steenberga oppidum. 306
Steenvvicum urbs Tranſiſal. 245
Svvolla urbs Tranſiſal. 243. *regimen politicum.* 252
Sylva-Ducis civitas 319. *regimen politicum & civile.* 323

T.

TErneuſium municip. 349
Texela inſula. 86
Thiela oppid. Geldr. 7
Tola urbs Zeland. 141
Trajectum Vtrecht oppid. 157. *regimen politicum.* 163
Trajectum ad Moſam. 331
Tvventia deſcriptio. 235

V.

VEria urbs Zeland. 138
Viana oppidum. 76
Vlaerdinga quondam urbs. 84
Vollenhovia urbs Tranſiſal. 244
Vrck inſula. 87

W.

WAgeninga oppid. Geld. 10
Wedmannus quis. 287
Weſopum opp. Holl. 78
Weſtcapella Zeland. 134
Weſtergoa Friſ. pars. 178
Wieringa inſula Holland. 87
Wilhelmi oppidum. 314
Woerdemum oppid. Holland. 76
Wolfersdijck inſula. 137
Worcomium oppid. Holland. 75
Worcumum urbs Friſ. 189. regimen politicum. 207

Y.

YSendijckium oppidum. 351

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Z.

Zirizæa urbs Zeland. 138. regimen politicum. 147
Zutphaniæ urbis deſcr. 8. regimen politicum. 18
Zuydbevelandia inſula. 135

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 40